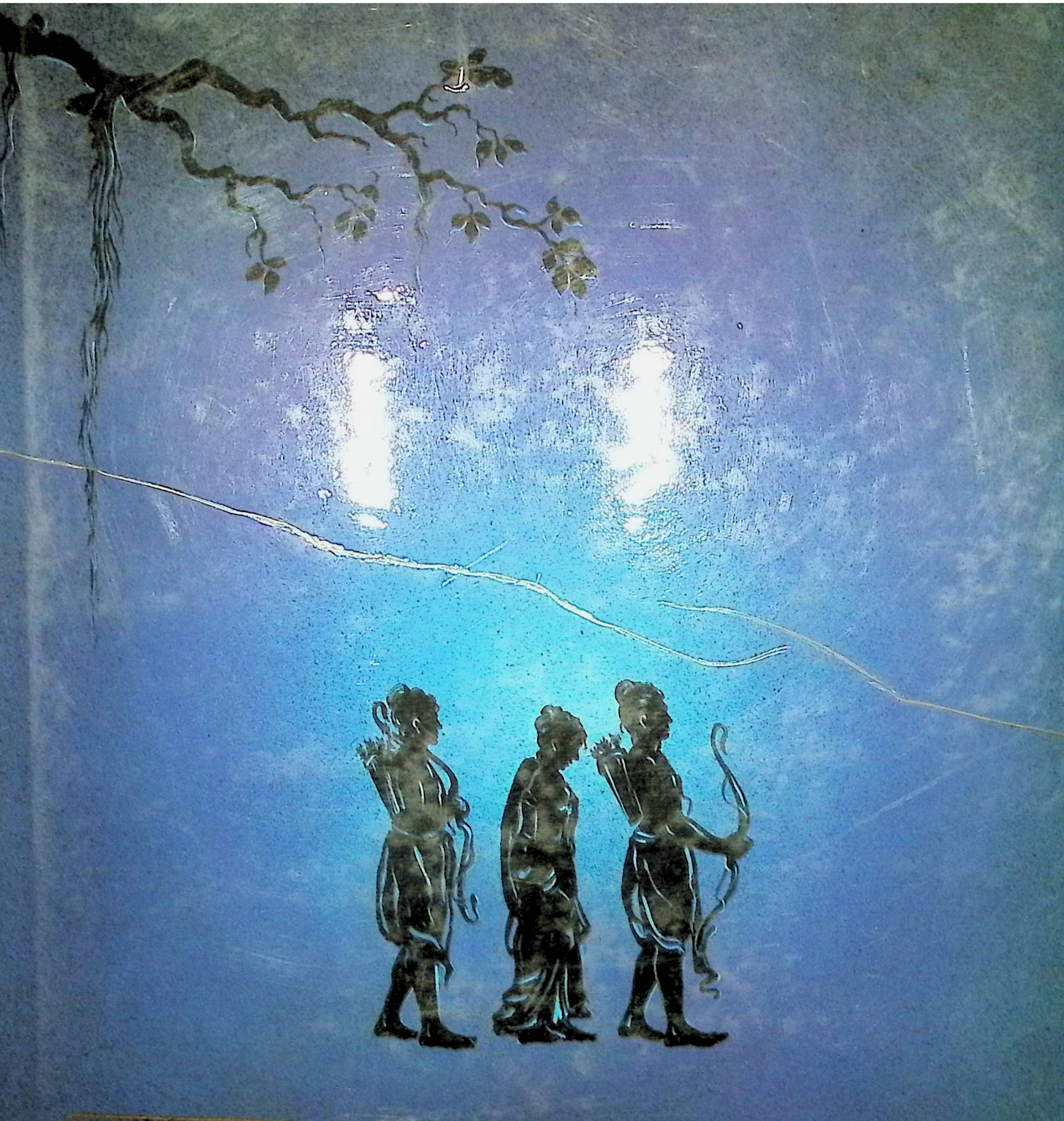

રામાયણ ડાયરી સંવત - ૨૦૪૧ ઈ.સ.-૧૯૮૫.

VG 294
Ram/Mor
૧૨૪૧૧

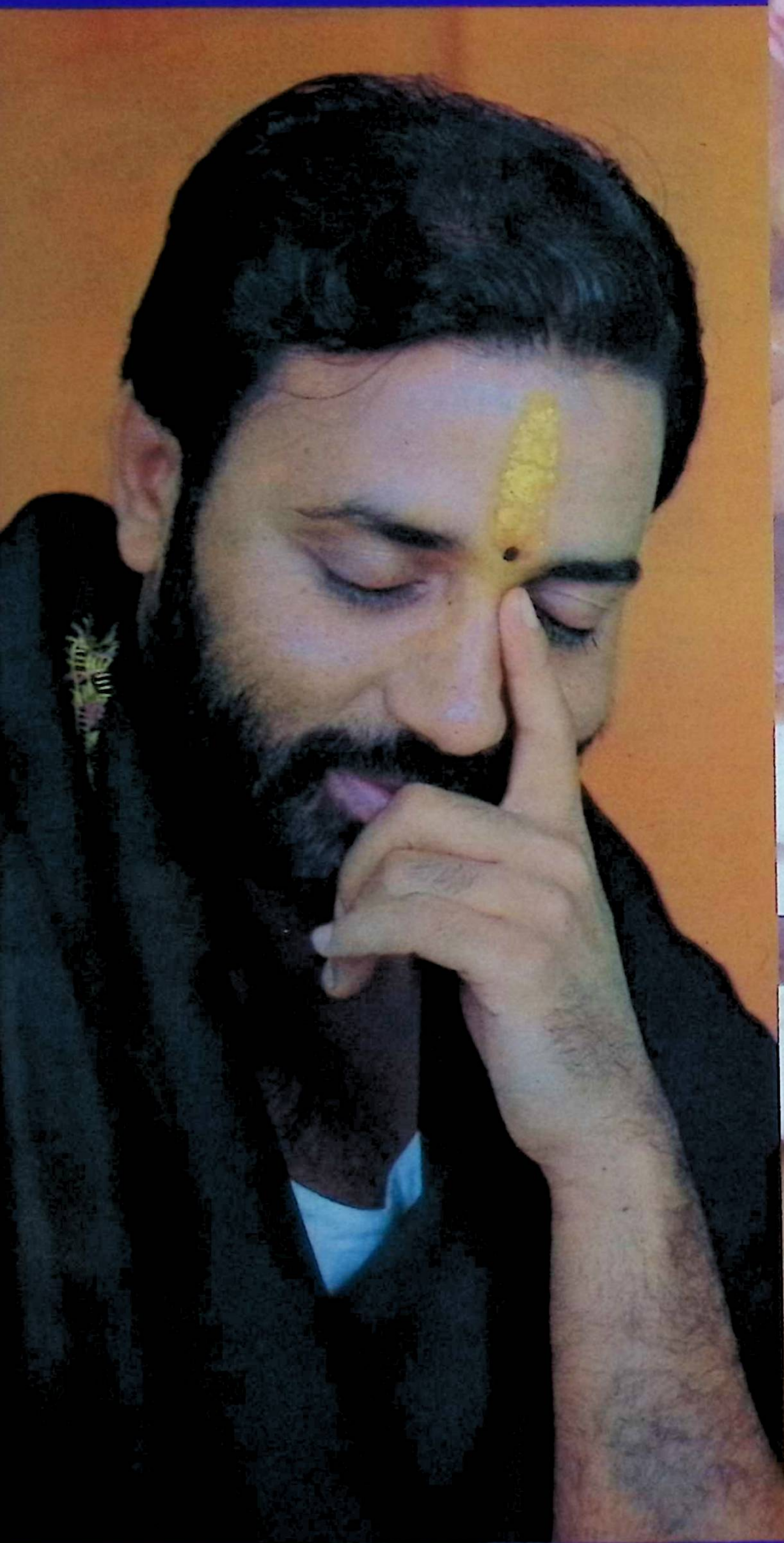

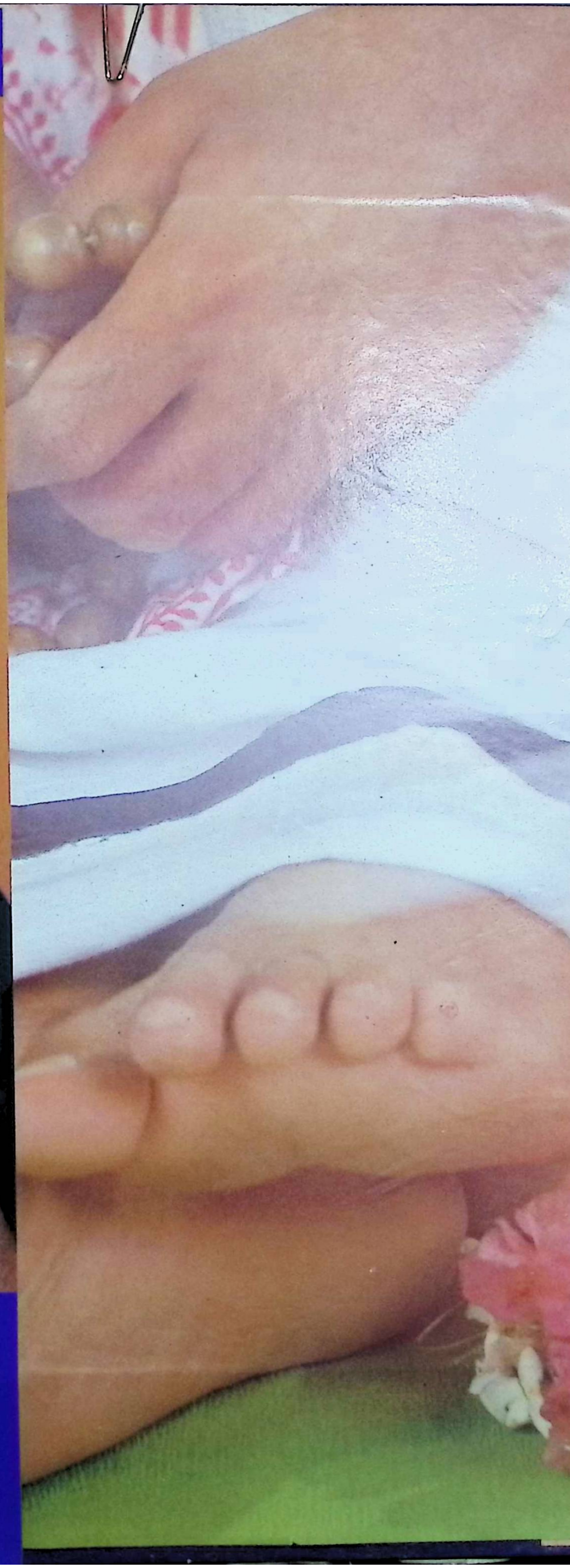

સંત પ્રભાવ છુપાવે છે અને સ્વભાવ પ્રગટ કરે છે; આપણે સ્વભાવ છુપાવીએ છીએ ને પ્રભાવ પ્રગટ કરીએ છીએ. આ ફરક છે.

પ.પૂ. શ્રી મોરારીબાપુને અર્પણ

THE LIBRARY

श्री नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ

S. N. D. T.
WOMEN'S UNIVERSITY
BOMBAY.

6 MAR 1985

6|3|85
224 P, col. ill
Rs. 55|-

રામાયણ ડાયરી સંવત ૨૦૪૧

V G 294 / Ram/Mor

92891

ગોસ્વામી શ્રી તુલસીદાસજી કૃત
શ્રી રામ ચરિત માનસ અને પરમ પૂજ્ય
શ્રી મોરારીબાપુના વ્યાખ્યાનો ઉપર આધારીત

S. N. D. T. WOMEN'S UNIVERSITY, LIBRARY.

પ્રકાશન હક્ક: જાહ્નવી

પ્રકાશક: દોલુભાઇ પારેખ
રાજેન્દ્ર ચાવડા
મહેશ તન્ના

ડિઝાઇન: ગિરધર્સ ગ્રાફિક્સ, અમદાવાદ

ફોટોગ્રાફી: રાજેન્દ્ર ચાવડા

હસ્તલેખન: જયદેવ અગ્રાવત – દિલીપ મિસ્ત્રી

પ્રિન્ટર્સ: સિલ્વર લીફ,
ડી-૧૭, કાકડ એસ્ટેટ,
વરલી, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૧૮

સંયોજન: રેણુ પારેખ – રીટા તન્ના

© સર્વ હક્ક પ્રકાશકોને આધિન

આભાર: સીતારામ સેવા ટ્રસ્ટ

કિંમત: રૂ.૫૫/-

શ્રી મોરારી બાપુના ગુરુ અને પિતામહ
સ્વ. પૂજ્ય શ્રી ત્રિભોવનદાસ બાપુ

બાપુ પોતાના પરિવાર સાથે -
નર્મદાબેન, ભાવના, પ્રસન્ના, પાર્થિવ અને શોભના.

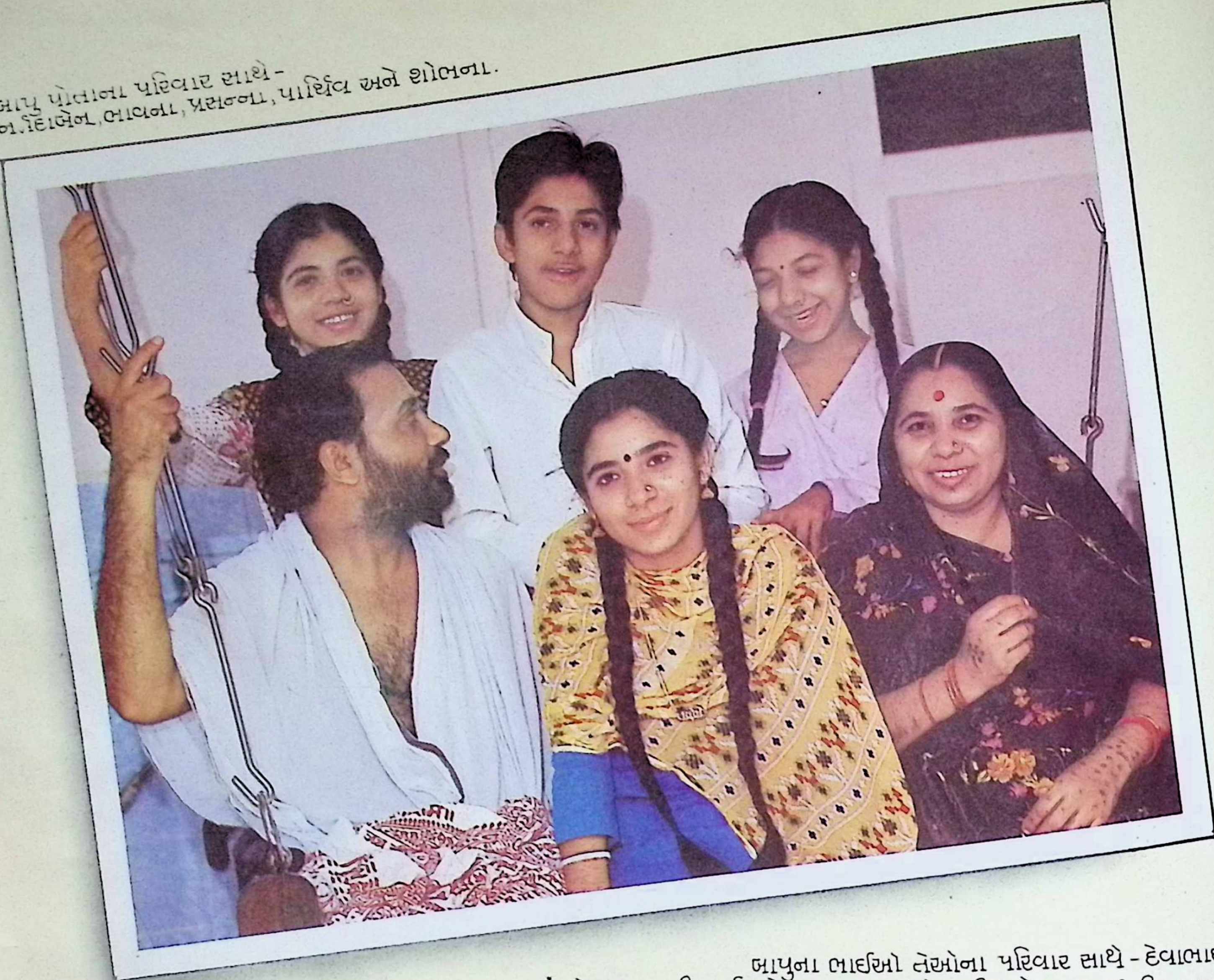

બાપુના ભાઈઓ તેઓના પરિવાર સાથે - દેવાભાઈ,
મંગુબેન, જાહ્નવી, નર્મદાબેન, કુણાલ, રમાબેન, ટીકુ, ચેતનભાઈ, ટીકાભાઈ
જગુભાઈ અને કિશોરભાઈ (જેઓ ફોટામાં નથી)

બાપુ તેમનાં પત્ની નર્મદાબેન સાથે

બાપુનાં માતાપિતા - સાવિત્રીબેન તથા પ્રભુદાસભાઈ

બાપુ પોતાની પ્રિય ગાયો સાથે

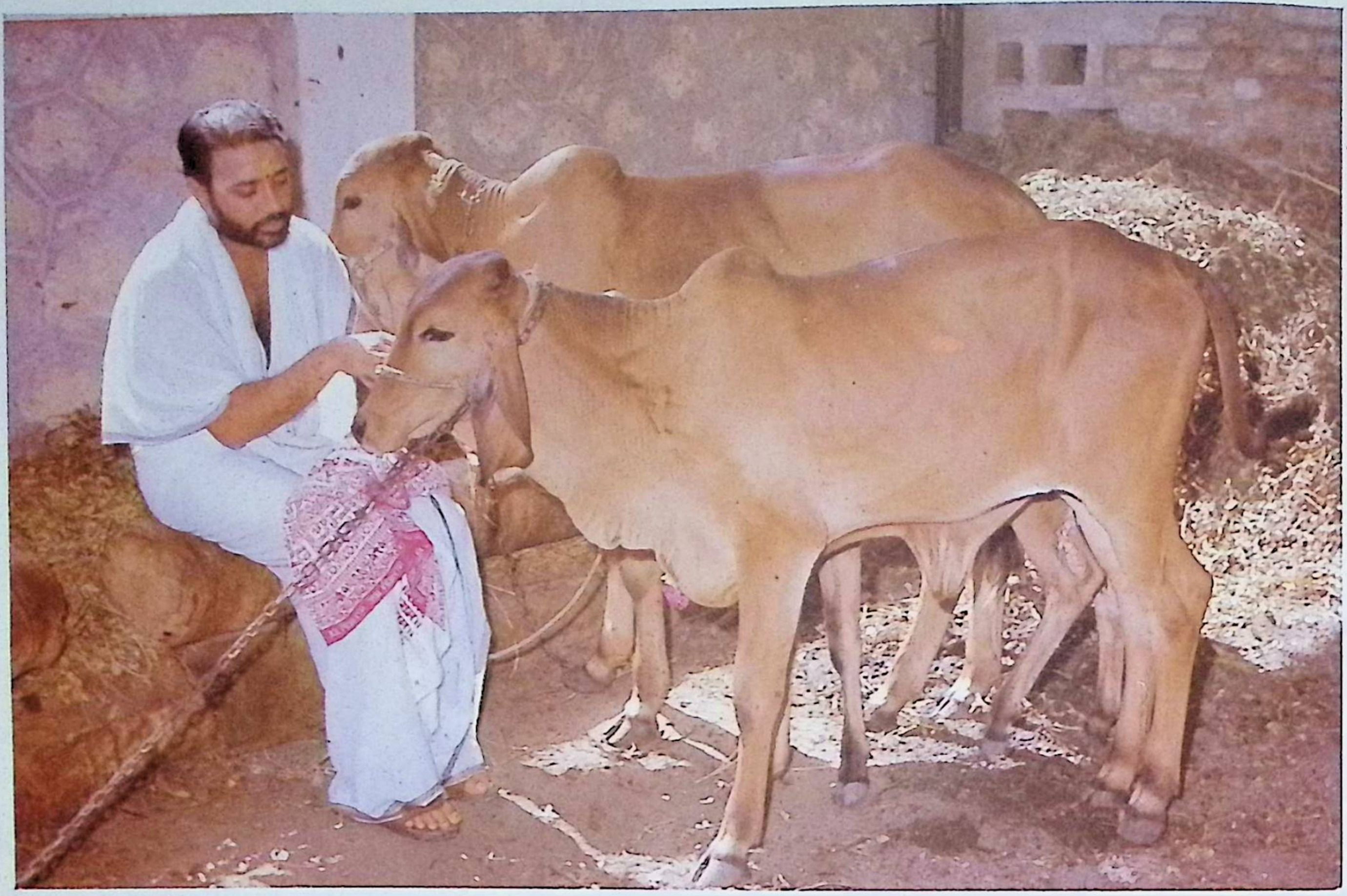

બાપુનું નિવાસસ્થાન "કૈલાસ"

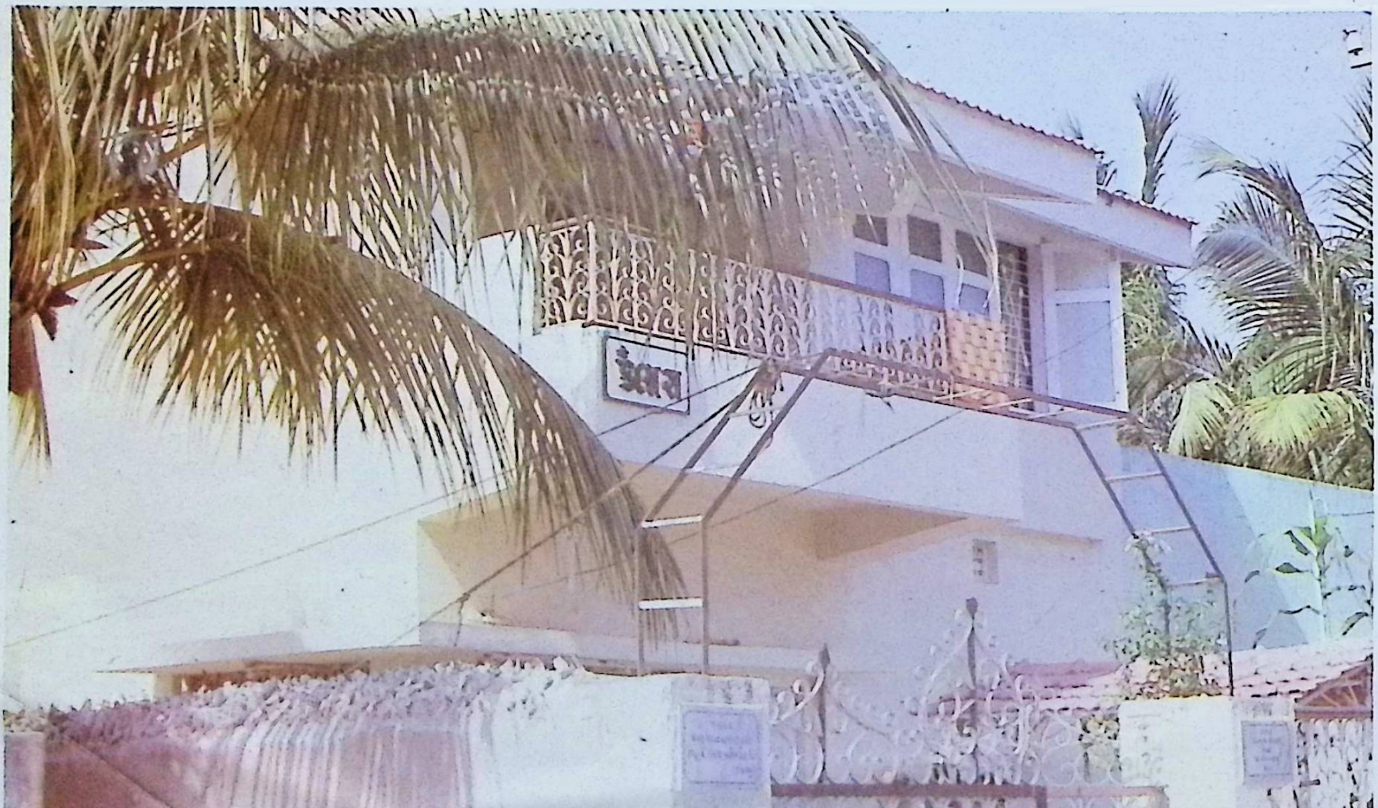

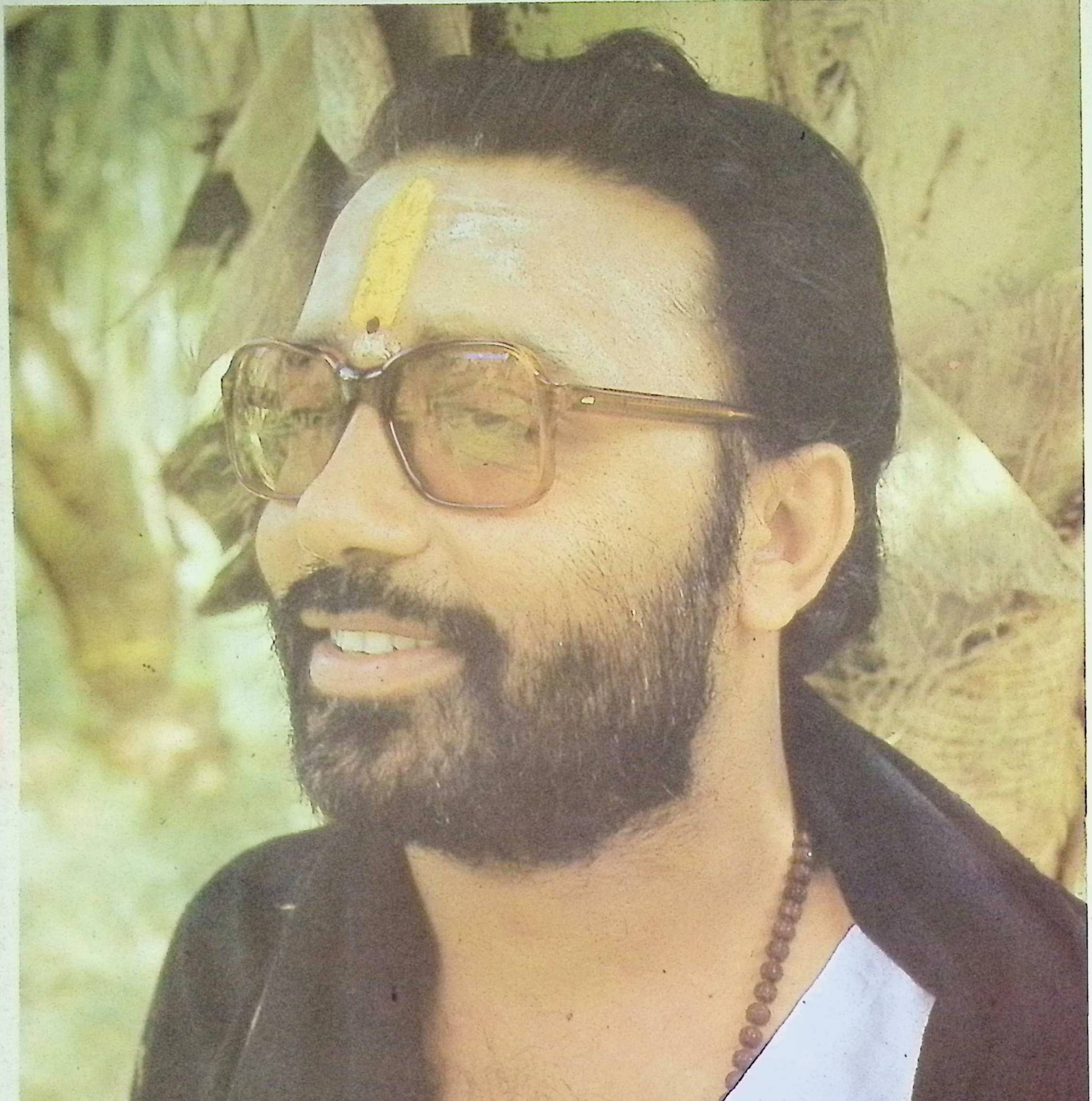

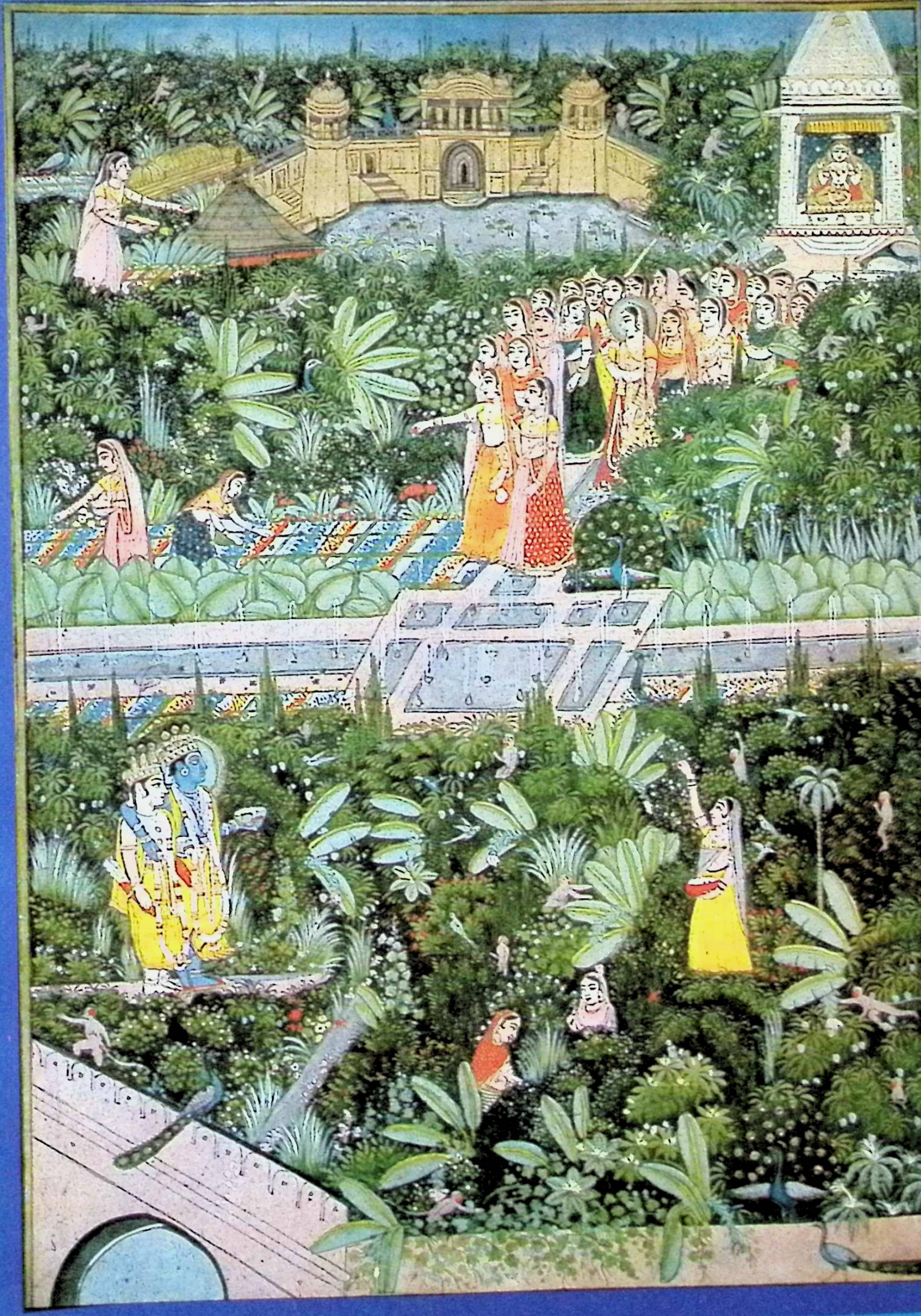

રામ-લક્ષ્મણ, સીતાજી સહેલીઓ, જનકવાટિકામાં
(રાજસ્થાની શૈલી, જયપુર, ઓગણીસમી સદીના આરંભમાં)

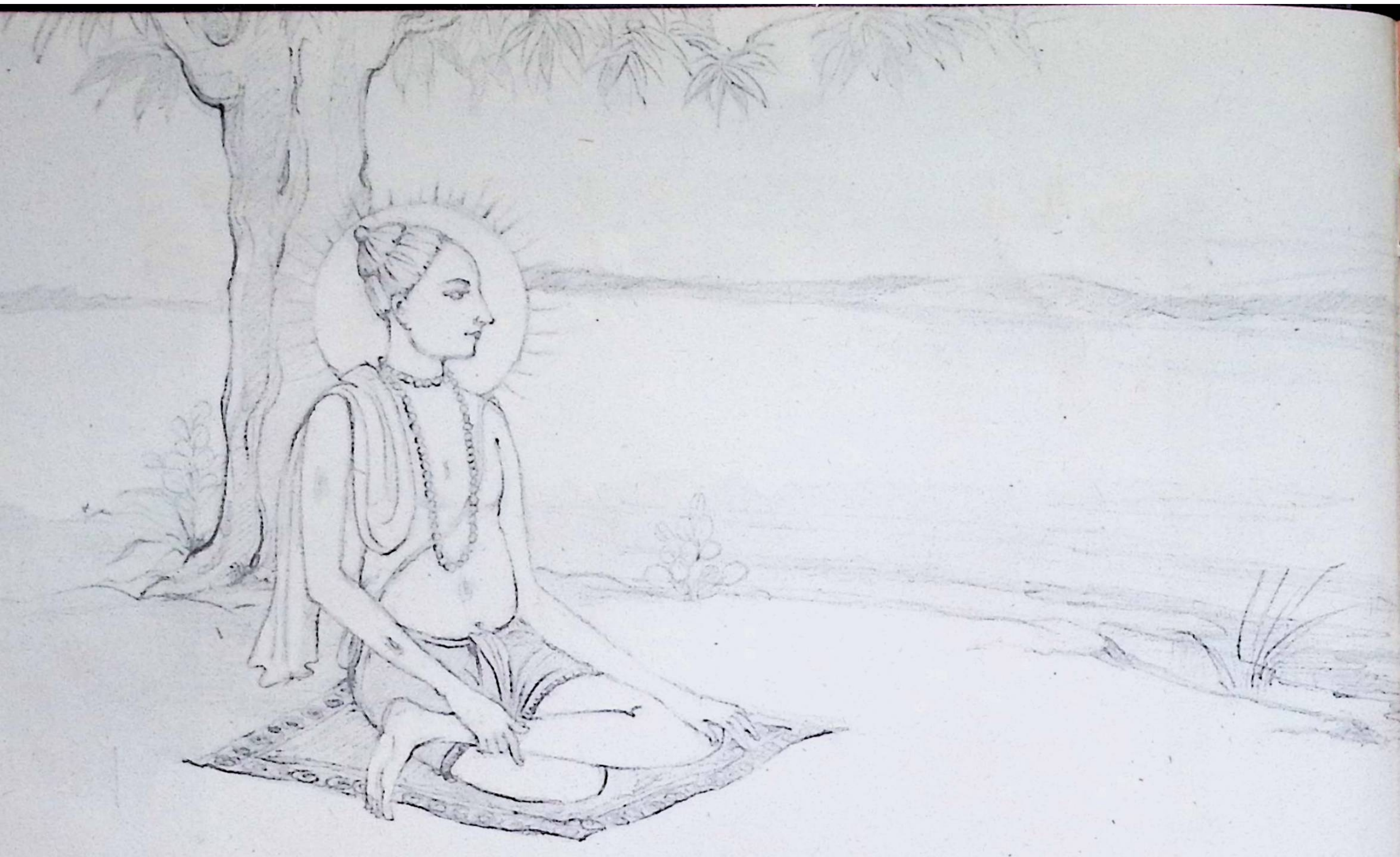

ગોસ્વામી શ્રી તુલસીદાસ વિશે

જા કી કૃપા લવલેશ તેં મતિમંદ તુલસીદાસ હૂં,
પાયો પરમ બિશ્રામ રામ સમાન પ્રભુ નાહી કહૂં.

મો સમ દીન, ન દીન હિત, તુમ્હ સમાન રઘુવીર,
અસ બિચારી રઘુબંસ મનિ, હરહુ બિષમ ભવ-ભીર.
કામિહિ નારી પિયારી જિમિ, લોભિહિ પ્રિય જિમિ દામ,
તિમિ રઘુનાથ નિરંતર, પ્રિય લાગહુ મોહિં રામ.

સોળમી સદી સાંસ્કૃતિક અધઃપતનનો એક કારમો કાળ હતો. એ સમયે દેશમાં વિભિન્ન સંપ્રદાયો પ્રવર્તતા હતા. એ સંપ્રદાયો વચ્ચે કોઈ મેળ નહોતો. શૈવો ને વૈષ્ણવોના બે મોટા સંપ્રદાયો તો એક બીજાની બરાબર સામસામે હતા. વર્ણ વ્યવસ્થા ઊંચનીચના ભેદભાવોમાં પરિણમી હતી. ધર્મ, અસ્મિતા અને પુરુષાર્થના દર્શન દુર્લભ બન્યાં હતાં. મોગલ શાસનના એ સુવર્ણકાળમાં પણ પ્રજા પ્લેગ, દુષ્કાળ, બેરોજગારી ને દુઃખદારિદ્રયમાં સબડતી હતી. આખી પ્રજા લગભગ મૂર્છિત અવસ્થામાં હતી.

આવી એક અત્યંત નિરાશાજનક પરિસ્થિતિમાં તુલસીદાસજી થયા અને એમણે 'રામચરિતમાનસ' નામના મહાન ગ્રંથની રચના કરી. એ ગ્રંથરચના પાછળનો એમનો હેતુ તો સ્વાન્તઃ સુખાય - પોતાના આત્મસુખનો કે અંતરની શાંતિનો હતો, સમાજ સુધારણા કે સમાજ-પરિવર્તનનો કોઈ અભિનિવેશ એમાં નહોતો. છતાં એ ગ્રંથે મોટી ક્રાંતિ સરજી.

મુજમેં મેરા કુછ નહિ જો કુછ હૈ સો તોર।
તેરા તુજકો સોંપતે ક્યા લાગેગા મોર ।।

તત્કાલીન પરિસ્થિતિમાં તુલસીદાસજીએ કોઈ નવા સંપ્રદાયની સ્થાપના ન કરી કે કોઈ એક પંથનો પક્ષપાત પણ ન કર્યો. પરંપરીણ ભારતીય સમન્વય પરંપરાને પગલે પગલે એમણે પ્રવર્તમાન તમામ સંપ્રદાયોમાં અને એમાંય વિશેષ રૂપે દેશના બે પ્રબળ અને કટ્ટર સંપ્રદાયો શૈવ અને વૈષ્ણવમાં સમન્વય સ્થાપવાનો જ પ્રયત્ન કર્યો. 'રામચરિતમાનસ' દ્વારા આ કામ એમણે કેવું પ્રશસ્ય રીતે કર્યું છે!

તુલસીદાસજીના રામ અહર્નિશ શિવનો જપ કરે છે ને શિવ રામનામનો મંત્ર જપ્યા કરે છે. માનસના પ્રથમ મંગલાચરનમાંજ તુલસીદાસજીએ લખ્યું:

भवानीशंकरौ वंदे श्रध्धाविश्वासरूपिणौ।
याभ्यां विना न पश्यन्ति सिध्धाः स्वान्तः स्थमीश्वरम।। २ ।।

'શ્રધ્ધા અને વિશ્વાસનાં જે સ્વરૂપ - પાર્વતીજી અને શિવજી ને હું વંદના કરું છું, જેમની કૃપા વિના સિધ્ધ પુરુષો પોતાના અંતઃકરણમાં રહેલા પરમેશ્વરનાં દર્શન કરી શકતા નથી.'

તુલસીદાસજીના મતે રામભક્ત થવા માટે શિવની ભક્તિ અનિવાર્ય છે. શિવની ભક્તિ વિના કોઈ રામભક્ત થઈ શકે જ નહિં, એમણે સાફ સાફ કહી દીધું કે:'શિવ દ્રોહી મમ ભગત કહાવા, સો નર સપને હું મોહિ ન પાવા'- જે માણસ શિવનો દ્રોહ કરીને મારો ભક્ત થવા માગે છે તે સ્વપ્ન માં પણ મને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી.

'શંકર પ્રિય મમ દ્રોહી શિવ દ્રોહી મમ દાસ,
તે નર કરહિં કલય ભરિ ઘોર નરક મહુ બાસ.'

જેમને શિવજી પ્રિય છે પણ મારા દ્રોહી છે, એજ રીતે જેઓ શિવજીના દ્રોહી છે ને મારા દાસ બનવા માગે છે તે લોકોને ઘોર નરકમાં વાસ કરવો પડે છે.

રામને શિવજી કેટલા બધા પ્રિય છે! લંકાપ્રયાણ અગાઉ ભગવાન રામેશ્વરની સ્થાપના કર્યા પછી વિધિવત્ પૂજા કરીને રામજી સાથીઓને કહે છે:'શિવ સમાન પ્રિય મોહિ ન દૂજા' મને શિવ સમાન બીજું કોઈ પ્રિય નથી.

'રામચરિતમાનસ'માં શિવજી અને રામજીની ભક્તિમાં સમાન રુચિ, આદર્શ પાત્રોમાં બન્ને પ્રત્યે સમાન આસ્થા તથા એ બન્નેના પારસ્પરિક ભાવભર્યા સંબંધનું ચિત્ર તુલસીદાસજીએ એવું તો માર્મિક રીતે રજુ કર્યું કે એ કાળના વૈષ્ણવોને શૈવોમાં સહજપણે ઉદાર વલણ કેળવાયું. આજે પણ આ બે સંપ્રદાયોમાં જે કાંઈ સહિષ્ણુતા ને ઉદારતાનાં દર્શન થાય છે એમાં 'રામચરિતમાનસ'નો ફાળો નાનોસૂનો નથી.

તુલસીદાસજીએ હિંદુધર્મની વર્ણ વ્યવસ્થાને આવકારી, પણ વર્ણવ્યવસ્થાને નામે ઊભી થયેલી સ્પૃશ્યાસ્પૃશ્ય અને ઊંચનીચની કૃત્રિમ દીવાલોને તો ધરાશાઈ કરવાનો જ પ્રયત્ન કર્યો. 'રામચરિતમાનસ'નું આ એક અતિપાવનકારી પ્રકરણ છે.

શ્રી રામચરિતમાનસ જ્યારે પૂરેપૂરું લખાઈ ગયું ત્યારે સંત તુલસીદાસે પોતાના જીવનનું એક મહાન કાર્ય પૂર્ણ કર્યાની તૃપ્તિ અનુભવી અને સહજ ભાવથી તેમનાથી લખાઈ ગયું કે 'પાયો પરમ વિશ્રામ'

આ વિશ્રામની વાત સમજાવતાં પૂજ્ય શ્રી મોરારીબાપુ કહે છે કે, ખુદ તુલસીદાસના પૂર્વ જીવનમાં ખૂબ જ સંઘર્ષ જાગ્યો હતો. પોતાને કામી તરીકે ઓળખાવનાર તુલસીદાસની પત્ની પ્રત્યેની આસક્તિ એવી હતી કે પીયરીએ ગયેલી રત્નાવલીને મળવા માટે નદી ઓળંગતા તુલસીદાસે શબને હોડી બનાવી અને રત્નાવલીના બંધ ઓરડામાં પાછલી બારીએથી પ્રવેશ માટે લટકતા સાપને દોરડું સમજી રત્નાવલી સમક્ષ આવ્યા. આવા કામાસકત બનેલા પતિ કે જેને શબ અને હોડીમાં કે સર્પ અને દોરડામાં કાંઈ ફરક ન દેખાયો તેવા અંધ બનેલા પતિની આંખ ખોલતા તેને ઠપકો આપતા રત્નાવલીએ તુલસીદાસજીને કહ્યું,'મારા આ હાડમાંસના દેહની ઉપર તમો જેટલી આસક્તિ રાખો છો તેટલી જો શ્રીરામની ઉપર રાખો તો જીવન તરી જવાય.' બસ, પત્ની ગુરુ બની, જનેતાએ બાળક તુલસીને જન્મ આપ્યો હતો, તે યુવાન પતિમાંથી રત્નાવલીએ એક સંતને, એક ભકતને જન્માવ્યો અને વિશ્વને શ્રી રામચરિત માનસના મહાકાવ્યની અણમોલ ભેટ મળી. રત્નાવલીને બિરદાવતા પૂ. શ્રી મોરારી બાપુ હિન્દી કવિની નીચેની બિરદાવલી ગાય છે.

"રામાયણકે અમર પ્રણેતા કોમલ શ્રધ્ધા સુમન ચઢાઓ,
પર રત્ના કે અમર ત્યાગકો નમન કરો, તુમ ભૂલ ન જાઓ.
વો નારી કીતની મહાન થી, જીસને પ્રણયીકો સંત બનાયા,
યૌવનકી બગિયામેં અપને હાથોંહી પતઝર બુલાયા."

આવા સંત તુલસીદાસે પોતાની જીવંત લોકબાનીમાં 'શ્રી રામ ચરિત માનસ' લખ્યું છે. આ ગ્રંથ શ્રી રામ પાસે પહોંચવાની સીડી સમાન છે. સીડીના પ્રથમ પગથીએ માનસ શુધ્ધિની વાત છે. મન નિર્મળ બન્યું, પવિત્ર બન્યું તો આપોઆપ ચરિત(ચરિત્ર)ની ઉપર અસર થવાની. 'જ્યાં કામુકતા છે, કામ છે ત્યાં રામ નથી' નો પ્રથમ પાઠ પત્નીએ

તુલસીદાસજીને શીખવ્યો અને તેથી તુલસીએ પોતાની રામાયણનું નામ રામચરિતમાનસ રાખ્યું. પ્રથમ પગથીએ માનસ શુદ્ધિ, બીજે પગથીએ ચરિત્ર શુદ્ધિ આ બે કરનાર ત્રીજે પગથીએ રામને પામે છે, રામમય બને છે, શ્રીરામની ઉપાસના કરવાનો અધિકારી બને છે.

આ ગ્રંથને આજે ચારસો વર્ષ થઇ ગયા, એના તરફનું આકર્ષણ જરાય ઓછું થયું નથી બલ્કે ઉત્તરોત્તર વધતું જાય છે. રાજાના મહેલથી માંડીને ગરીબની ઝૂંપડી સુધી એણે એક સરખો આદર પ્રાપ્ત કર્યો છે. એના પઠન-શ્રવણથી લાખો લોકોએ પોતાના મનના મેલ ધોયા છે, લાખો મનુષ્યોને શાંતિ મળી છે, અનેક પ્રભુ વિમુખ લોકો ઈશ્વર ભક્ત બન્યા છે અને આજે બની રહ્યા છે.

આપણા રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધીજી આ જમાનાના સૌથી મોટા રામભક્ત બની શક્યા એ 'રામચરિતમાનસ'ને જ આભારી છે. બાળવયે આ ગ્રંથના શ્રવણે એમના ચિત્ત ઉપર 'ધગધગતી છાપ' પાડી. નાનપણમાં ભૂતપ્રેતાદિના ભયમાંથી બચવાની ઔષધિરૂપે ઘરની આયા રંભાએ આપેલો રામનામનો મંત્ર આગળ જતાં એમના વ્યક્તિગત જીવનની કપરામાં કપરી કસોટીઓ અને જાહેર જીવનના સર્વ ઝંઝાવાતો સામે એકમાત્ર પ્રેરક અને ધારક બળ બની ગયો.

ગીતા પછી વધારેમાં વધારે કોઇ ગ્રંથનું ગાંધીજીએ પારાયણ કર્યું હોય તો તે તુલસી રામાયણનું. જાહેર જીવનમાં ઝંપલાવ્યા પછી આ ગ્રંથ એમને સારુ 'ભક્તિમાર્ગનો સર્વોત્તમ ગ્રંથ' તથા 'આધ્યાત્મિક અનુભવોની ખાણ' પ્રતીત થયો. એમના લખાણોમાં રામચરિતમાનસને એમણે 'મહા સંસ્કારી કૃતિ', 'અનુભવજન્ય જ્ઞાનનો ભંડાર', 'આપણા ધાર્મિક સાહિત્ય ભંડારનું રત્ન', 'અનુપમ ધર્મગ્રંથ', 'વિચાર રત્નોનો ભંડાર' એમ વિવિધ રીતે નવાજ્યો છે. સંત તુલસીદાસજી માટે પોતાનો ભક્તિભાવ વ્યક્ત કરતાં ગાંધીજી કહે છે, 'હું તુલસીદાસનો પ્રેમી ને ભક્ત છું. જે મહાન આત્માએ દુઃખી જગતને રામાયણનો સંજીવની મંત્ર આપ્યો તે મારે માટે પૂજનીય છે.

તુલસીદાસજીના આ ગ્રંથે ભારતના લોકોના ચારિત્ર્ય ઘડતરમાં તથા સાંસ્કૃતિક પરંપરાઓના રક્ષણ અને જતનના સંદર્ભમાં જે સેવા કરી છે એનું મુલ્યાંકન શબ્દોમાં કરવું શક્ય નથી.

પરમ પૂજ્ય શ્રી મોરારી બાપુ વિશે

આપણાં ભારતદેશની ગુજરાત પ્રદેશનાં સૌરાષ્ટ્રમાં મહુવા પાસે તલગાજરડા નામે નાનકડું ગામ છે. એવા આ ગામમાં શ્રી પ્રભુદાસજી હરિયાણીને ત્યાં માતા સાવિત્રીની કુખે તા. ૨૫-૯-૪૬નાં રોજ મોરારી બાપુનો જન્મ થયો. તેઓ છ ભાઈઓ છે. તેમનાં પત્ની નર્મદાબેન, તેમને ત્રણ પુત્રીઓ અને એક પુત્ર છે.

તેમના દાદાજી શ્રી ત્રિભુવનદાસજી રામકથાના અત્યંત પ્રેમી હતાં તેથી ભગવદ્ પ્રેમના સંસ્કારનું સિંચન તેમનામાં થયું. સાડત્રીસ વર્ષની વય સુધીમાં ત્રણસો ઉપરાંત રામ પારાયણ તેમણે દેશ વિદેશમાં કરી છે.

જૂનાગઢની પાસે આવેલા જંગલમાં શ્રી રામફળદાસજી ભીખમંગા નામના એક રામાયણપ્રેમી સંતની સામે બેસીને સૌ પ્રથમ નવાહ્ન રામાયણની કથા તેમણે કરી. શ્રી રામફળદાસજી એક પાળીયા પાસે બેસીને સાધના કરતાં હતાં. તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે, આ ખાંભી તો નાગબાઈ આઈની છે. સંતે કહ્યું, તમે જે માનો તે, મારે મન આ જાનકીજીનું સ્મારક છે, સંતોના હૃદયમાં સતી સતીત્વ દાખવે તે જાનકી.

મોટા શહેરોમાં થતી ભાગવતકથામાં મુખ્ય યજમાન તરીકે નામાંકિત વ્યક્તિઓ, શ્રીમંત વ્યક્તિને કે કોઈ સરકારી પ્રધાનને નોતરવામાં આવે છે. મોરારીબાપુએ તા. ૨૩મી મે ૧૯૮૯ માં મહુવા મુકામે ૧૦૦૮ રામ પારાયણ કરી તેમાં મુખ્ય યજમાન તરીકે શ્રી હનુમાનજીને સ્થાપ્યાં. જે પાંચ તત્વોનું સર્જન ભગવાને કર્યું તે પાંચેય તત્વો પવનકુમાર હનુમાનજીને વશ હતાં. આમ તો દરેક માનવી પાંચ તત્વોનું પુતળું છે, પરંતુ અંજનીજાયા હનુમાન શ્રીરામના ભક્ત હોવાથી, નિરાભિમાની હોવાથી, તેમનામાં સંપૂર્ણ શરણાગતિ ભાવ હોવાથી અને તેમના પર શ્રી રામની સંપૂર્ણ કૃપા હોવાથી સામાન્ય માનવી ન કરી શકે તેવાં અનેક પરાક્રમો આ કપિરાજે કર્યાં. તેઓ રામભક્ત

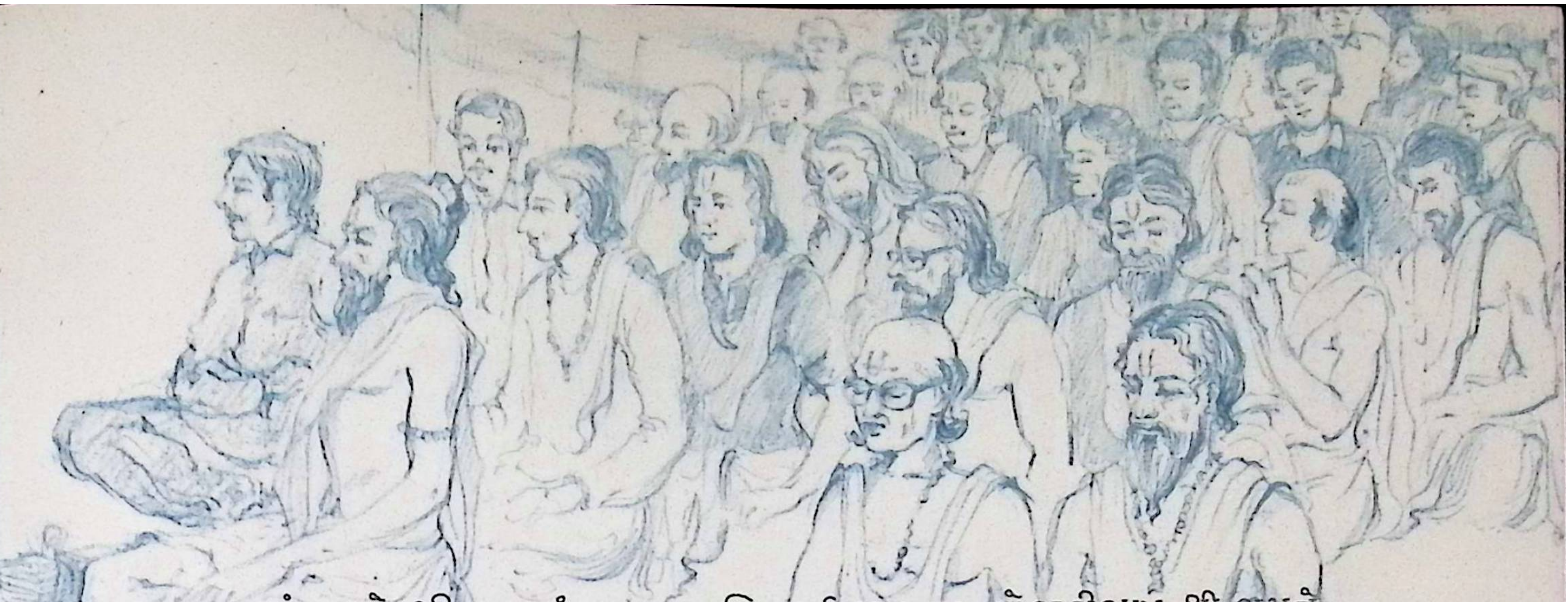

માં અને શ્રી રામમાં અનન્ય નિષ્ઠા ધરાવનાર મોરારીબાપુ શ્રી રામને જેમ હાજરાહજુર માને છે, તેમ રામભક્ત હનુમાનને પણ હાજરાહજુર માને છે. સર્વ દેવ પ્રત્યે તેમનો અનન્ય પૂજ્યભાવ છે, રામાયણના સંસ્કાર, શ્રી રામના જીવનનો આદર્શ, રામાયણના એક એક પાત્રની જીવન સાધના, શ્રી હનુમાનજી અને તેમના જેવા અન્ય રામસેવકોનો ભક્તિભાવ સમજાવવો તે એમના જીવનનું કર્તવ્ય બની ગયું છે. તેમની કથામાં હાજરી આપનાર અનેકનાં જીવનમાં પરિવર્તન આવ્યા છે, તેના અનેક દૃષ્ટાંત છે. શ્રધ્ધા અને ભક્તિભાવભર્યો અવાજ કેવો હોઈ શકે તે મોરારી બાપુને સાંભળ્યા પછી જ સમજાય. યુવાન કે વૃધ્ધ દરેકને આ અવાજ આકર્ષી શકે છે. પોતાના પડછંદ અવાજ દ્વારા વાતાવરણમાં તેઓ રામાયણની સૃષ્ટિ ખડી કરે છે. આવો ગૌરવશાળી અવાજ બહુ ઓછી વ્યક્તિ ધરાવતી હોય છે.

જીવનની શરૂઆતના દિવસોમાં પચાસ-સાઠ વિદ્યાર્થીઓને ભણાવતા એક શિક્ષકના જીવનમાં શ્રી રામની ભક્તિ થકી, શ્રી હનુમાનજી પ્રત્યેની અનન્ય શ્રદ્ધા થકી, કેટલું બધું જીવન પરિવર્તન આવી શકે છે તે શ્રી મોરારી બાપુના ભક્તિ ભાવ ઉપરથી સમજાય છે. આજે ૬૦ વિદ્યાર્થીને સંબોધતા એક શિક્ષક પચાસ હજાર કે લાખની માનવમેદની ને સંબોધીને મંત્રમુગ્ધ કરી શકે છે તે શ્રી રામકૃપાનું ફળ છે.

ગુજરાતી ભાષામાં 'બાપુ' શબ્દ માનવાચક બની ગયો છે. દેશી રજવાડા હતાં ત્યારે નાના નાના ઠાકોર-ગરાસીયાઓને બાપુ તરીકે સંબોધન કરવામાં આવતું હતું પણ આવા બાપુ પોતાના ગરાસના ગામ પૂરતા રહેતાં. શ્રી મોરારી પ્રભુદાસ હરિયાણીને વિશ્વભરનાં ભક્તોએ 'બાપુ' તરીકે સંબોધ્યા છે. રામકથાનું પ્રવચન કરતાં કરતાં નાની ઉંમરમાં શ્રી મોરારી પ્રભુદાસ હરિયાણી 'બાપુ'નું જે બિરુદ પામ્યાં છે તેની પાછળ ભક્તજનોની અંતરની આસ્થાનો તેમજ તેમની પ્રત્યેનાં પૂજ્યભાવનો પડઘો પડે છે.

"શ્રી રામકથાના પ્રવચનો કરવા નિમિત્તે એક પણ પાઈ હું સ્વીકારીશ નહિ" તેવો નિર્ણય ૧૯૭૭ના ગુરુપુર્ણિમાના દિવસે તેમણે લીધો. સ્વાર્થની જગ્યાએ પરમાર્થ સ્થપાયો. લોકહિત કરવામાં પૈસો ગૌણ બની ગયો. કુટુંબ નિર્વાહનો ભાર શ્રી રામજીની ઉપર છોડીને તેઓ નિશ્ચિંત બન્યા. તેમની શ્રદ્ધા ટોચે પહોંચતી ગઈ. શ્રી રામજીનાં ગુણગાન ગાવા અને બીજાને તેમાં લીન કરવા એ તેમના જીવનનું ધ્યેય બની ગયું છે. જે ભાવનાથી સંત તુલસીદાસે શ્રી રામ ચરિત માનસ રામાયણની રચના કરી તે જ ભાવનાથી શ્રી મોરારી બાપુ તેનું ગાન કરે છે, તેનું કથન કરે છે. આ કોઈ એક વ્યક્તિની સફળતા કે વિજય નથી, શ્રદ્ધા ભક્તિની સફળતા છે, સતત પણે કરાતાં રામસ્મરણની સફળતા છે, રામમય બની જવાની સફળતા છે.

મહાત્મા ગાંધી શ્રી રામ વિશે

રામનામમાં જે શક્તિ માનવામાં આવી છે તેને વિષે મને જરા પણ શંકા નથી. માત્ર ઈચ્છા કરવાથી દરેક માણસ પોતાના હૃદયમાં રામનામ અંકિત નથી કરી શકતો, તે માટે અથાગ પરિશ્રમની જરૂર પડે છે. ધીરજની આવશ્યકતા છે. પારસમણિ મેળવવો હોય અને ધીરજ ન રાખીએ તે કેમ ચાલે? અને રામનામ પારસમણિ કરતા કેટલુંયે અમૂલ્ય છે.

સ્વામી રામતીર્થ શ્રી રામ વિશે

રામને મેળવવાનું કામ મોટું છે. જેમની બુધ્ધિ પવિત્ર હશે તેજ રામને કામથી (કામનાઓથી) વધુ સમજે એટલી પવિત્રતા દરેકની બુધ્ધિમાં હોવી જોઈએ.

સમર્થ સ્વામી રામદાસજી રામભક્ત માટે કહે છે કે, જેનો દેહ સદૈવ દેવકાર્યમાં રત છે, જેની જીભ સદા રામનામનો જપ કરે છે અને પોતાનું સાંસારિક કર્તવ્ય પણ જે નિષ્ઠાથી પાર પાડે છે તે રામભક્ત ધન્ય છે.

બોલ્યા પ્રમાણે જે વર્તે છે, અનેક દેવોમાં જે એક જ ઈશ્વરને જોઈ તેનું ભજન કરે છે અને આ વિષયમાં જેના મનમાં તલમાત્ર પણ શંકા નથી તે રામભક્ત ધન્ય છે.

દીન-દૂબળા તથા જરૂરિયાતવાળા માટે જેનામાં પૂર્ણ દયાભાવ છે તેમજ તેમને મદદ કરવા માટે જે સદા તૈયાર છે તે રામભક્ત ધન્ય છે.

પરમ પુજ્ય શ્રી મોરારીબાપુ શ્રીરામ વિશે

રામકથા સાંભળ્યા પછી આત્મભાવ નિર્માણ થવો જોઈએ. કોણ વધારે ત્યાગે એની રામાયણમાં હરિફાઈ છે.

રામકામ અને રામનામનો સમન્વય કરો! સમન્વય નહિ કર્યો હોય તો પ્રભુની કૃપાના વારસદાર નહિ થવાય. શ્રી રામ કૃપાસિંધુ છે; ભરત પ્રેમસિંધુ છે, બે સાગરનું મિલન છે.

એક વખત મનને ખુલ્લું રાખીને રામાયણ પૂરી સાંભળી લો તો સંશયો આપોઆપ જશે. રામાયણ એ બ્રહ્મ સ્વરૂપની શક્તિના દર્શન કરવાની કથા છે.

પરમાત્માનું કાર્ય કરવા માટે માણસે શું કરવું, કઈ રીતે તૈયાર થવું, એમાં કેવાં કેવાં વિઘ્નો આવે છે એ બધાં પાસાનો વિચાર રામચરિત માનસે આપ્યો છે.

રામાયણના પ્રસંગોને વાગોળજો. તમારા હૃદયને કોઈ શબ્દ ક્યાંય સ્પર્શી ગયો હોય તો તે તમારો છે, એને તિજોરીમાં પૂરી રાખજો; ક્યાંય એ છટકી ન જાય, એ તમારી અમાનત છે.

રામકથા સાંભળ્યા પછી (કે વાંચ્યા પછી) ભાઈ-ભાઈ વચ્ચે જો તકરાર હોય તો સમાધાન કરી લેજો. બાપ-દીકરા બોલતા ન હોય તો બોલજો.

સૌનું જીવન નીતિ, અસ્મિતા, સત્ય અને પ્રકાશ તરફ ગતિમાન બનો. સૌના જીવનમાં સાત્વિક સંપત્તિ, સાત્વિક શક્તિ અને સાત્વિક બુધ્ધિનો ત્રિવેણી સંગમ ઉછાળા મારે અને તેનું શાસન પરમાત્માની ભક્તિ દ્વારા થાય!

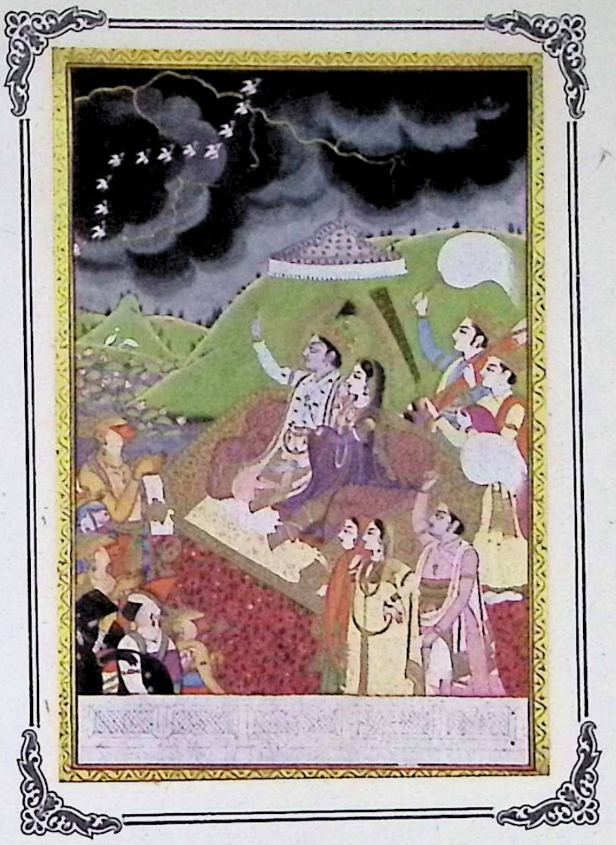

શ્રી રામ સ્તુતિ

લૌકાભિરામં રણરંગધીરં, રાજીવ નેત્રં રઘુવંશનાથમ્.
કારુણ્યરૂપં કરુણાકરંતં, શ્રી રામચંદ્રં શરણં પ્રપદ્યે.
મનોજવં મારુતતુલ્ય વેગં, જિતેન્દ્રીયં બુદ્ધિમતાં વરિષ્ઠમ્.
વાતાત્મજં. વાનરયુથ મુખ્યં, શ્રી રામદૂતં શરણં પ્રપદ્યે.

રાજીવ નયન ધરે ધંનુ સાયક, ભક્ત બિપતિ ભજન સુખદાયક.
મંગલભવન અમંગલ હારી, દ્રવઉ સો દશરથ અજિત વિહારી.
જનક સુતા જગજનની જાનકી, અતિશય પ્રિય કરુણાનિધાનકી.
તાકે જુગ પદ કમલ મનાવઉ, જાસુ કૃપા નિરમલ મતિ પાવઉ.
મહાવીર બિનવઉ હનુમાના, રામ જાસુ જશ આપ બખાના.

પ્રનવઉ પવનકુમાર, ખલબન પાવક જ્ઞાનઘન;
જાસુ હૃદય આગાર, બસહિં રામ શરચાપધર.
કુન્દ ઈન્દુ સમ દેહ, ઉમારમન કરુણા અયન;
જાહિ દીન પર નેહ, કરઉ કૃપા મર્દન મયન.

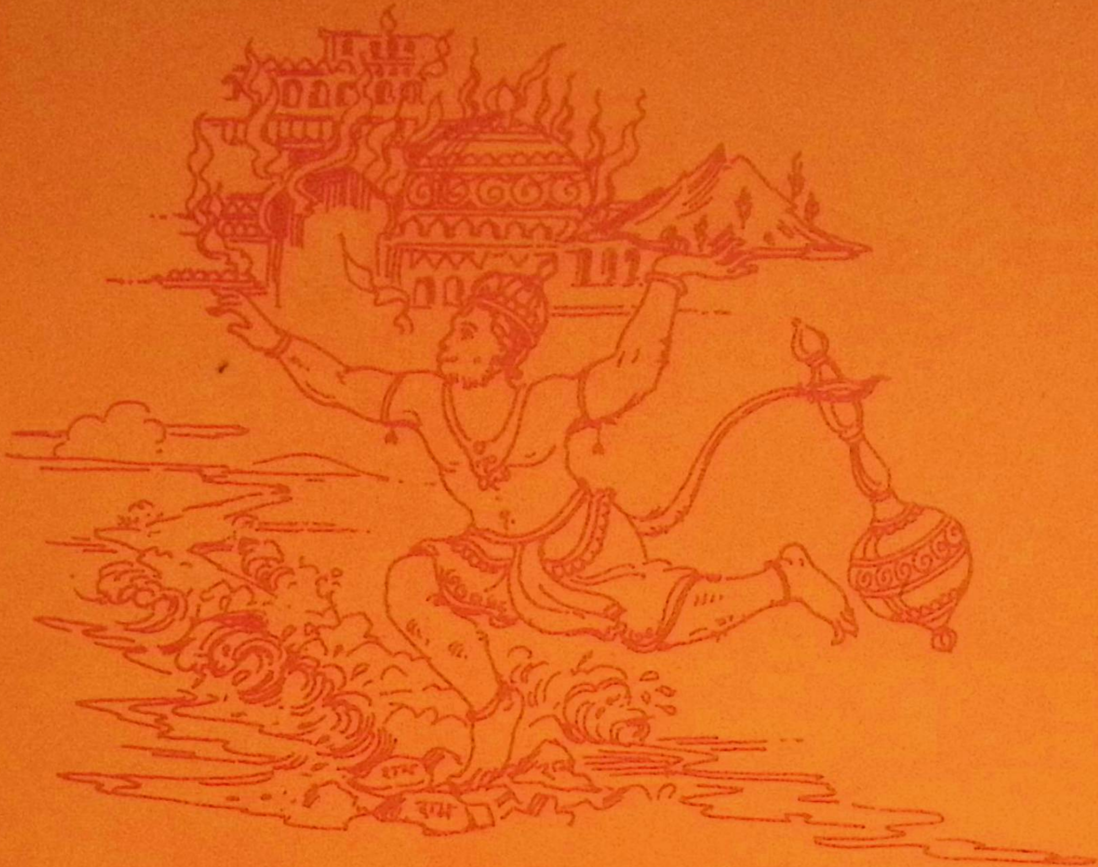

મંગલમૂરતિ મારુતનંદન

મંગલમૂરતિ મારુતનંદન,
સકલ અમંગલ મૂલ નિકંદન....મં.
પવનતનય સંતન હિતકારી,
હૃદય વિરાજત અવધવિહારી.....મં.
માતપિતા ગુરુ ગણપતિ શારદ,
શિવા સમેત શંભુ શુક નારદ......મં.
ચરન કમલ બંદઉં સબ કાહુ,
દેહુ રામપદ નેહુ નિબાહુ........મં.
જય જય જય હનુમાન ગોસાઈ,
કૃપા કરૌ ગુરુદેવ કી નાઈ......મં.
બંદઉં રામ લખન બૈદેહી,
યહ તુલસીકે પરમ સનેહી.....મં.

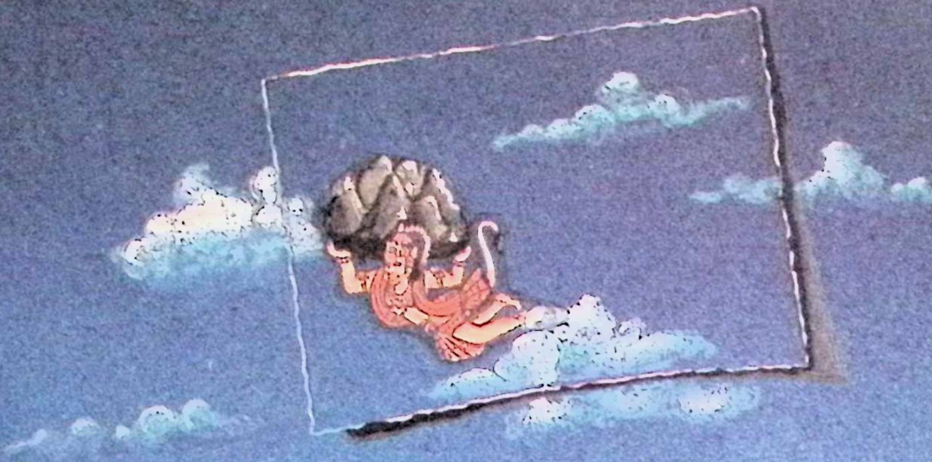

શ્રી હનુમાન ચાલીસા

શ્રી ગુરુ ચરન સરોજ રજ નિજ મનમુકુર સુધારિ,
બરનઉં રઘુબર બિમલ જશ જો દાયક ફલ ચારિ.
બુધ્ધિહીન તન જાનિકે સુમિરો પવન કુમાર,
બલ બુધ્ધિ વિદ્યા દેહુ મોહિ હરહુ કલેસ બિકાર.

જય હનુમાન જ્ઞાન ગુન સાગર,
જય કપિસ તિહુ લોક ઉજાગર.
રામ દૂત અતુલિત બલધામા,
અંજનિપુત્ર પવનસુત નામા.
મહાબીર બિક્રમ બજરંગી,
કુમતિ નિવાર સુમતિ કે સંગી.
કંચન બરન બિરાજ સુવેશા,
કાનન કુંડલ કુંચિત કેશા.
હાથ વજ્ર અરૂ ધ્વજા બિરાજે,
કાંધે મુંજ જનેઉ સાજે.
શંકર સુવન કેસરી નંદન,
તેજ પ્રતાપ મહા જગ વંદન.
બિદ્યાવાન ગુની અતિ ચાતુર,
રામ કાજ કરિબે કો આતુર.
પ્રભુ ચરિત્ર સુનિબે કો રસિયા,
રામ લખન સીતા મન બસિયા.
સુક્ષ્મ રૂપ ધરી સિયહિં દિખાવા,
બિકટ રૂપ ધરી લંક જરાવા.
ભીમ રૂપ ધરી અસુર સંહારે,
રામચંદ્ર કે કાજ સંવારે.
લાય સજીવન લખન જિયાયે,
શ્રી રઘુવીર હરષિ ઉર લાયે.
રઘુપતિ કીન્હી બહુત બડાઈ,
તુમ મમ પ્રિય ભરત હી સમ ભાઈ.
સહસ્ત્ર બદન તુમ્હારો જસ ગાવૈં,
અસ કહી શ્રીપતિ કંઠ લગાવૈં.
સનકાદિક બ્રહ્માદિ મુનીસા,
નારદ સારદ સહિત અહીસા.
યમ કુબેર દિગપાલ જહાં તે,
કબિ કોબિદ કહિ સકે કહાં તે.
તુમ ઉપકાર સુગ્રીવહિ કીન્હા,
રામ મિલાય, રાજપદ દીન્હા.
તુમ્હરો મંત્ર બિભિસન માના,
લંકેશ્વર ભયે સબ જગ જાના.
જુગ સહસ્ત્ર જોજન પર ભાનું,
લીલ્યો તાહિ મધુર ફલ જાનું.
પ્રભુ મુદ્રિકા મેલિ મુખ માહી,
જલધિ લાંઘી ગયે અચરજ નાહિં.

દુર્ગમ કાજ જગત કે જેતે,
સુગમ અનુગ્રહ તુમરે તેતે.
રામ દુઆરે તુમ રખવારે,
હોત ન આજ્ઞા બિનુ પૈસારે.
સબ સુખ લહૈ તુમ્હારી સરના,
તુમ રક્ષક કાહુ કો ડરના.
અપના તેજ સમ્હારો આપૈ,
તીનો લોક હાંક તે કાંપૈ.
ભૂત પિસાચ નિકટ નહીં આવૈ,
મહાવીર જબ નામ સુનાવૈ.
નાસે રોગ હરે સબ પીરા,
જપત નિરંતર હનુમત બીરા.
સંકટ તેં હનુમાન છુડાવૈ,
મન ક્રમ બચન ધ્યાન જો લાવૈ.
સબ પર રામ તપસ્વી રાજા,
તિન કે કાજ સકલ તુમ સાજા.
ઔર મનોરથ જો કોઈ લાવૈ,
તાસુ અમિત જીવન ફલ પાવૈ.
ચારોં જુગ પરતાપ તુમ્હારા,
હૈ પરસિધ્ધ જગત ઉજિયારા.
સાધુ સંત કે તુમ રખવારે,
અસુર નિકંદન રામ દુલારે.
અષ્ટ સિધ્ધિ નવનિધિ કે દાતા,
અસ બર દીન જાનકી માતા.
રામ રસાયન તુમ્હરે પાસા,
સદા રહો રઘુપતિ કે દાસા.
તુમ્હરે ભજન રામ કો પાવૈ,
જન્મ જન્મ કે દુઃખ બિસરાવૈ.
અંતકાલ રઘુબર પુર જાઈ,
જહાં જન્મ હરિભક્ત કહાઈ.
ઔર દેવતા ચિત્ત ન ધરઈ,
હનુમંત સેઈ સર્વ સુખ કરઈ.
સંકટ કટૈ મિટૈ સબ પીરા,
જો સુમિરૈ હનુમંત બલવીરા.
જય જય જય હનુમાન ગોસાઈ,
કૃપા કરો ગુરુ દેવકી નાઈ.
જો સત બાર પાઠ કર કોઈ,
છૂટહિ બંદિ મહા સુખ હોઈ.
જો યહ પઢે હનુમાન ચાલીસા,
હોય સિધ્ધિ સાખી ગૌરીસા.
તુલસીદાસ સદા હરિ ચેરા,
કીજૈ નાથ હૃદય મહં ડેરા.

પવન તનય સંકટ હરન મંગલ મૂરતિ રૂપ,
રામ લખન સીતા સહિત હૃદય બસહુ સુર ભૂપ.

પરમ પૂજ્ય શ્રી મોરારીબાપુનાં સુવાક્યો :

શું આપણને એમ નથી લાગતું કે આપણે સવારે રોજ પૂજા કરીને ભગવાનની આગળ માંદા હોવાનું-સીક-સર્ટિફિકેટ મૂકવું જોઈએ? કે હજી હું બિમાર છું, હજી હું બિમાર છું-જ્યાં સુધી જીવનમાં એક શબરીનો જન્મ ન થયો હોય ત્યાં સુધી રોજ એક એક સીક સર્ટિફિકેટ મૂકો-ચાલુ જ રાખો, હમ લોગ બિમાર હી તો હૈ, દરદી હૈ ઔર દુસરોં કે ઈલાજકી બાતેં કરતેં હૈ.

જ્યારે આત્મકલ્યાણ કરવું હોય ત્યારે તો રામનામની એક જ ગોળી કાફી છે. જ્યારે સમાજમાં એક સંઘર્ષ જગાવવો હોય-જ્યારે સમાજમાં, માણસમાં સંસ્કૃતિની જાગૃતિ લાવવી હોય ત્યારે તો વકતાઓએ પણ સંઘર્ષ કરવો પડશે, એને પણ હાથમાં હથિયારો લેવાં પડશે. આ તો સંઘર્ષ છે. એમાંથી કહેવાનું મૂળ એ છે કે, અંતે તો એક ગોળી કાફી છે-રામનામની.

કળીયુગમાં મારા મત પ્રમાણે જલ્દી સફળતા મળે છે સાધનામાં. માણસ પોતાના ઈષ્ટદેવનું જેટલું વધારે સ્મરણ કરી શકે, એટલો વધારે સફળ થાય. નામ જપ કળીયુગમાં માણસ કરે ત્યારે તુલસીદાસજીનો આ સિધ્ધાંત હતો કે માણસ નામ જપ કરે, સ્મરણ કરે તો મારો પોતાનો અનુભવ કહે છે જેટલું માણસનું સ્મરણ વધે-પ્રભુ સ્મરણ એ કળીયુગમાં મોટામાં મોટી સાધના છે.

યુવાન ઉપર મને બહુ શ્રધ્ધા છે. શ્રધ્ધા કરતાંય આગળ જાઉં તો વિશ્વાસ છે કારણ કે શ્રધ્ધા કદાચ અંધ પણ હોઈ શકે પણ વિશ્વાસ તો શંકર છે તેને બે નહીં ત્રણ નેત્ર છે. એટલે યુવાન ઉપર પૂરો વિશ્વાસ છે અને તે હું જોઈ રહ્યો છું કે યુવાનમાં સ્વયંભુ સળવળાટ છે.

માણસ બીજું સમજવા કરતાં પોતાના સ્વભાવનું સમજે અને જ્યારે માણસ સ્વભાવને સમજી શકે ત્યારે પ્રભુનો પ્રભાવ તેનામાં આપો આપ ઉતરશે.

શિક્ષણ લઈને તમે ડૉક્ટર થશો. કોઈ ખૂબ ભણીને મોટા ઑફિસર થશો. એના કરતાંય પ્રતિભા સંપન્ન હશો તો કદાચ વિદેશમાં આ દેશ માટે તમે સેવા આપશો. કોઈ રાષ્ટ્રીય નેતા બનશો. કાંઈ પણ બનશો, પણ તમારું અંતઃકરણ જો દીક્ષિત નહીં થયું હોય તો તમારી એ પ્રગતિ, તમારો એ વિકાસ તમને સાધનોથી ભરી દેશે, પણ શાંતિ નહીં આપી શકે. એટલે તમારા ચિત્તમાં શાંતિ થાય, હૃદયમાં આનંદ થાય એવું કાંઈ કરવા માટે તમારે દીક્ષિત થવું જોઈએ.

આપણે આ યુગમાં જીવીએ છીએ એટલે માનીશું પણ ભાવિ પેઢીઓ માનવાય તૈયાર નહીં થાય કે આ દેશના એક નિઃશસ્ત્ર-સુકલડી-વૃધ્ધ માનવે દુનિયાની એક મહાન શસ્ત્રસજ્જ સલ્તનતને અડધી રાત્રે આ દેશમાંથી ભગાડી હતી. પણ આ એક હકીકત છે. ગીતાના શ્લોકો, રામાયણની ચોપાઈઓ, સત્ય ને પ્રાર્થના શું કરી શકે છે એનું આ એક જ્વલંત દૃષ્ટાંત છે.

બહુ મોટા થયા પછી નાના બનવું બહુ કઠિન છે. ભક્તિ એ કરી શકે જે પ્રભુતાને પચાવી શકે ને લઘુતાને નિભાવી શકે. જે માણસ પ્રભુતાને પચાવી ન શકે અને લઘુતાને નિભાવી ન શકે તે ભક્તિની યાત્રામાં સફળ ન થાય, ભગવત્કાર્યમાં સફળતા ન મેળવી શકે.

બે વસ્તુ મારા ને તમારા જીવનમાં દેખાય તો સમજવાનું કે આપણે અંદરથી તંદુરસ્ત છીએ. નિદ્રા સ્વપ્ન વગરની થઈ જાય અને જાગૃતિ સંકલ્પ-વિકલ્પ વગરની થઈ જાય. માનસિક તંદુરસ્તીનું આ પ્રમાણ છે.

સંસારના કર્મોની સાથે જીવ જ્યારે સંઘર્ષ કરતો હોય છે ત્યારે ઈશ્વર પાછળ રહીને જોતો હોય છે. જીવ જીવન સંઘર્ષમાં કેટલી ટક્કર લે છે એની પ્રભુ કસોટી કરતો હોય છે પણ મોટે ભાગે જીવ સંઘર્ષમાંથી ભાગતો હોય છે.

બાળક નાનું હોય ત્યારે મા ઉપર એને પૂર્ણ ભરોસો હોય છે. જ્યારે બાળકના જેવી સ્થિતિ આવે ત્યારેજ પ્રભુ ઉપર પૂર્ણ ભરોસો રહે છે. આપણે શાસ્ત્રો વાંચીએ છીએ પણ ઈશ્વર ઉપર પૂર્ણ ભરોસો થતો નથી.

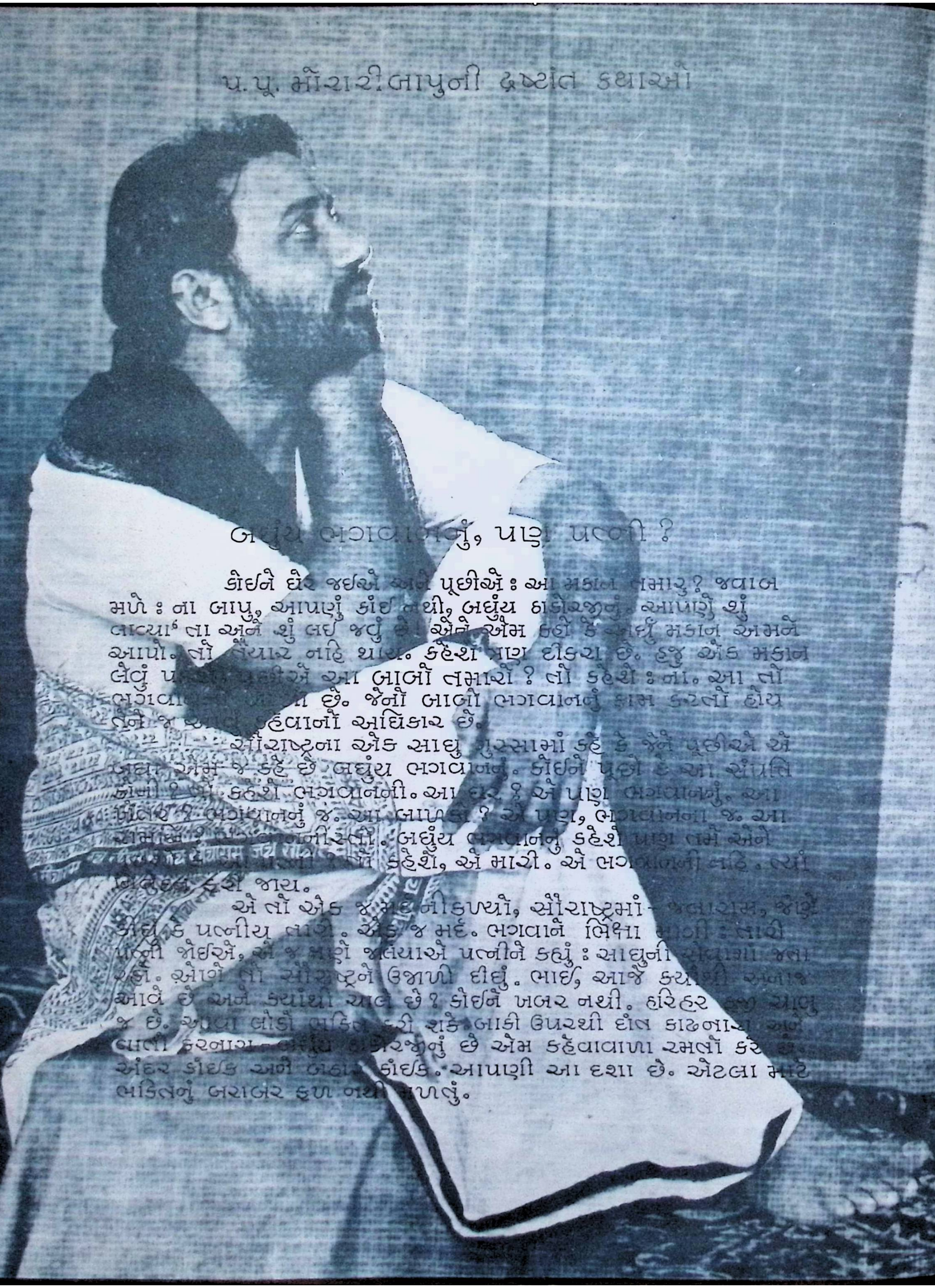

બધુંય ભગવાનનું, પણ પત્ની ?

કોઈને ઘેર જઈએ અને પૂછીએ : આ મકાન તમારું? જવાબ મળે : ના બાપુ, આપણું કાંઈ નથી, બધુંય ઠાકોરજીનું. આપણે શું લાવ્યા'તા અને શું લઈ જવું છે! એને એમ કહો કે આખું મકાન અમને આપો. તો તૈયાર નહિ થાય. કહેશે ત્રણ દીકરા છે. હજુ એક મકાન લેવું પડશે. પૂછીએ આ બાબો તમારો? તો કહેશે : ના. આ તો ભગવાન[illegible] છું. જેનો બાબો ભગવાનનું કામ કરતો હોય તેને જ આવું કહેવાનો અધિકાર છે.

સૌરાષ્ટ્રના એક સાધુ ગુસ્સામાં કહે કે જેને પૂછીએ એ બધા એમ જ કહે છે બધુંય ભગવાનનું. કોઈને પૂછો કે આ સંપત્તિ કોની? તો કહેશે ભગવાનની. આ ઘર? એ પણ ભગવાનનું. આ ખેતર? ભગવાનનું જ. આ બાળકો? એ પણ, ભગવાનના જ. આ [illegible]ની સ્ત્રી. બધુંય ભગવાનનું કહેશે પણ તમે એને [illegible] કહેશે, એ મારી. એ ભગવાનની નહિ. ત્યાં બિલકુલ ફરી જાય.

એ તો એક જ મર્દ નીકળ્યો, સૌરાષ્ટ્રમાં - જલારામ, જેણે દીધી કે પત્નીય [illegible]. એક જ મર્દ. ભગવાને ભિક્ષા માગી : તારી પત્ની જોઈએ, એ જ ક્ષણે જલયાએ પત્નીને કહ્યું : સાધુની સેવામાં જતા રહો. એણે તો સૌરાષ્ટ્રને ઉજાળી દીધું. ભાઈ, આજે ક્યાંથી અનાજ આવે છે અને ક્યાંથી ચાલે છે? કોઈને ખબર નથી. હરિહર હજી ચાલુ જ છે. આવા લોકો ભક્તિ કરી શકે. બાકી ઉપરથી દાંત કાઢનારા અને વાતો કરનારા - બધુંય ઠાકોરજીનું છે એમ કહેવાવાળા રમતો કરે છે. અંદર કાંઈક અને બહાર કાંઈક. આપણી આ દશા છે. એટલા માટે ભક્તિનું બરાબર ફળ નથી મળતું.

આપણાં કોઈ વખાણ કરે કે તમે તો હમણાં હમણાં ખૂબ મોટું કામ કારો છો. હમણાં તો તમે હદ કરો છો, તો આપણે શું કહીશું ? ના ભાઈ ના, આપણે શું કરીએ છીએ ? આ તો ભગવાન કરાવે છે. આપણે તો ખાલી નિમિત્ત છીએ. આમ બોલતા હોઈએ પણ આપણું અંતર તો એમ કહેતું હોય કે હજુ દસ મિનિટ આમને આમ ચાલુ રાખે અને બીજા બે પાંચ જણ ભેગા થાય તો ઠીક. આ આપણી બીમારી છે. બોલવું અને આચરવું બહુ કઠિન છે. ધન્ય છે એવા સંતોને જેઓ પોતાનાં ગુણો સાંભળે ત્યારે લાગે કે કોક ગાળો દે છે. એવી ભૂમિકા સધાય તો જ પ્રભુની નજીક જવાય.

कर्मण्ये वाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।

વીસ વરસથી મસ્જીદમાં ફકીર નમાઝ પઢતો હતો - વીસ વરસથી એનો નિયમ - પાંચ કે જેટલી નમાઝ પઢવાની હોય એના નિયમ પ્રમાણે એ બધી નમાઝ અદા કરે. એમ કહેવાય છે કે, મસ્જીદમાં એક જ જગ્યાએ વીસ વરસથી રોજની પાંચ નમાઝ અદા કરતો હતો એ માણસ, એટલે જગ્યામાં ખાડા પડી ગયેલા. એ જગ્યામાં એના હાથનાં ને પગનાં નિશાન પડી ગયેલાં કારણ કે વીસ વરસ એકજ જગ્યાએ નમાઝ પઢતો હતો.

વીસમું વરસ અને સાંજની છેલ્લી નમાઝ જ્યારે એ અદા કરતો હતો ત્યારે આકાશમાંથી આકાશવાણી થઈ કે, "ફકીર તું વીસ વરસથી એક જ જગ્યાએ રોજ પાંચ - પાંચ નમાઝ અદા કરે છે, પણ તારી એક પણ નમાઝ કબૂલ થઈ નથી. ઈશ્વરના દરબારમાં તારી એકે નમાઝ મંજૂર નથી."

ખુદાએ કહી દીધું તારી એક પણ બંદગી કબૂલ નથી. આ શબ્દ સાંભળીને ફકીર આખી મસ્જિદમાં નાચવા માંડ્યો. પાગલ બની ગયો. આંસુડાંની ધાર થવા લાગી. નાચને લગા - ઝૂમને લગા. એક મૌલવી બાજુમાં ઊભો હતો, તસ્બી લઈને ફેરવતો હતો, એણે કહ્યું, એ બેવકૂફ, તારે તો રડવું જોઈએ, તું નાચે છે કેમ? વીસ વરસથી નમાઝ પઢે છે અને ભગવાને તને ના પાડી કે તારી એકેય નમાઝ કબૂલ નથી કરવામાં આવી. તારે આંસુડાં પાડવા જોઈએ અને તું હસે છે કેમ? ફકીરે જવાબમાં કહ્યું, 'આજ તો મારું જીવન ધન્ય થઈ ગયું.' કબૂલ હો યા ના હો, લેકિન ઉસકો ખબર તો હૈ કિ મૈં નમાઝ પઢ રહા હૂં. બંદગી કબૂલ થાય કે ન થાય એની કોને પરવા છે? લેકિન ઉસકો પતા તો હૈ કિ મૈં બીસ સાલસે નમાઝ અદા કર રહા હું. કાફી હૈ: ફળ મળે કે ન મળે, માર ગોલી ફલકો, ક્યા ઝરુરત હૈ. હા, ભગવાનને એટલી ખબર રહેવી જોઈએ કે પ્રભુ અમને તારી સાથે પ્રેમ છે. હમને તુજસે મહોબ્બત કી હૈ. તેરા નામ નિઃસ્વાર્થ હૈ. બસ ઉસકો ખબર હૈ. બંદગી સફલ. બસ ત્યારે આપણે તંદુરસ્ત થયા ગણાઈએ. ત્યારે આપણે સીક સર્ટિફિકેટની જરૂર નહી. વર્ના તો સબ દર્દી હૈ. તો, જ્યાં સુધી ભીતર સ્વાન્તઃ સુખ ન થાય ત્યાં સુધી બીજાને કેમ સમજાવી શકાય?

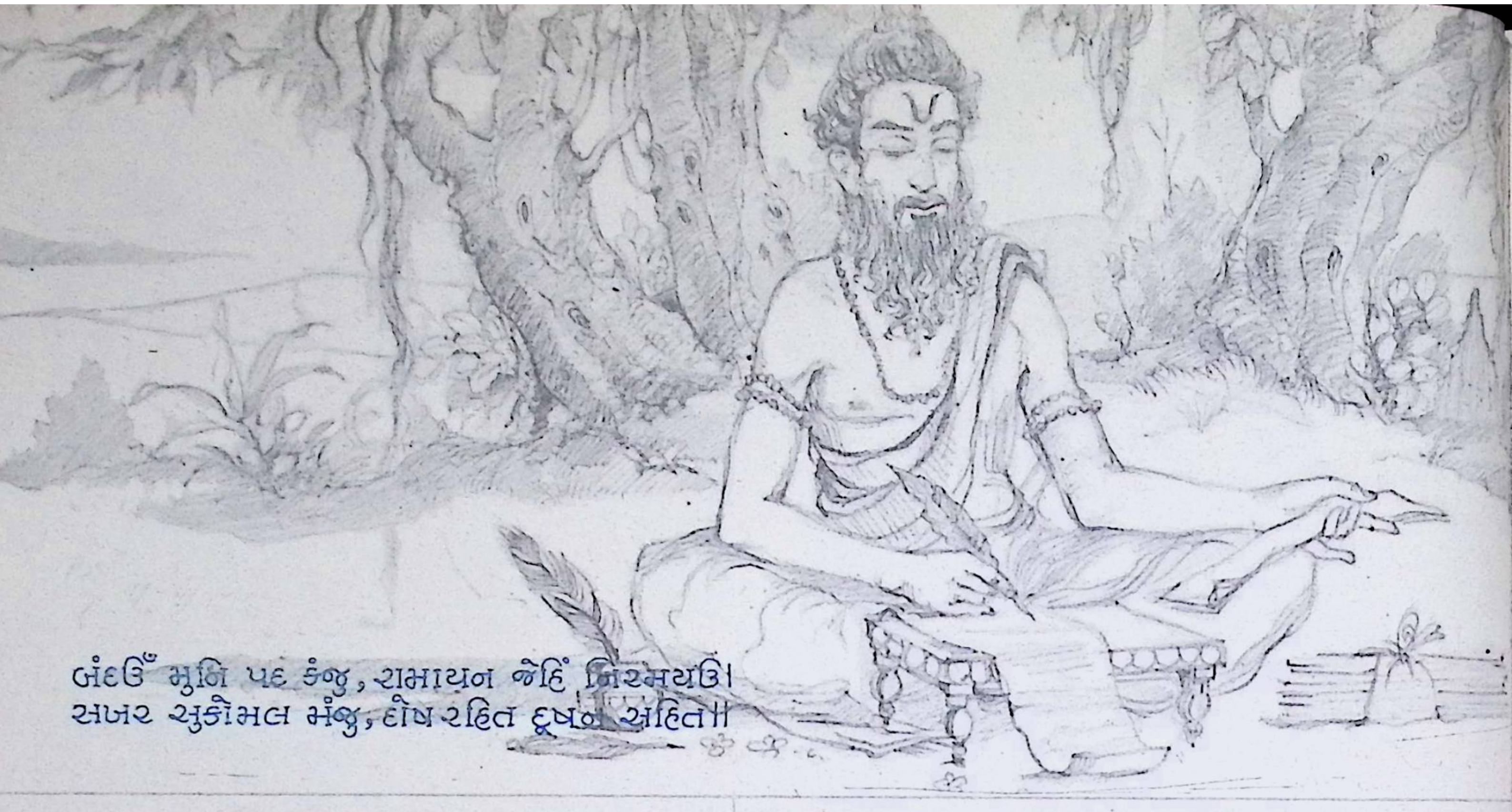

બંદઉઁ મુનિ પદ કંજુ, રામાયન જેહિં નિરમયઉ।
સખર સુકોમલ મંજુ, દોષ રહિત દૂષન અહિત॥

TUE 1 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૦ મંગળવાર

WED 2 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧. પોષ સુદ ૧૧ બુધવાર

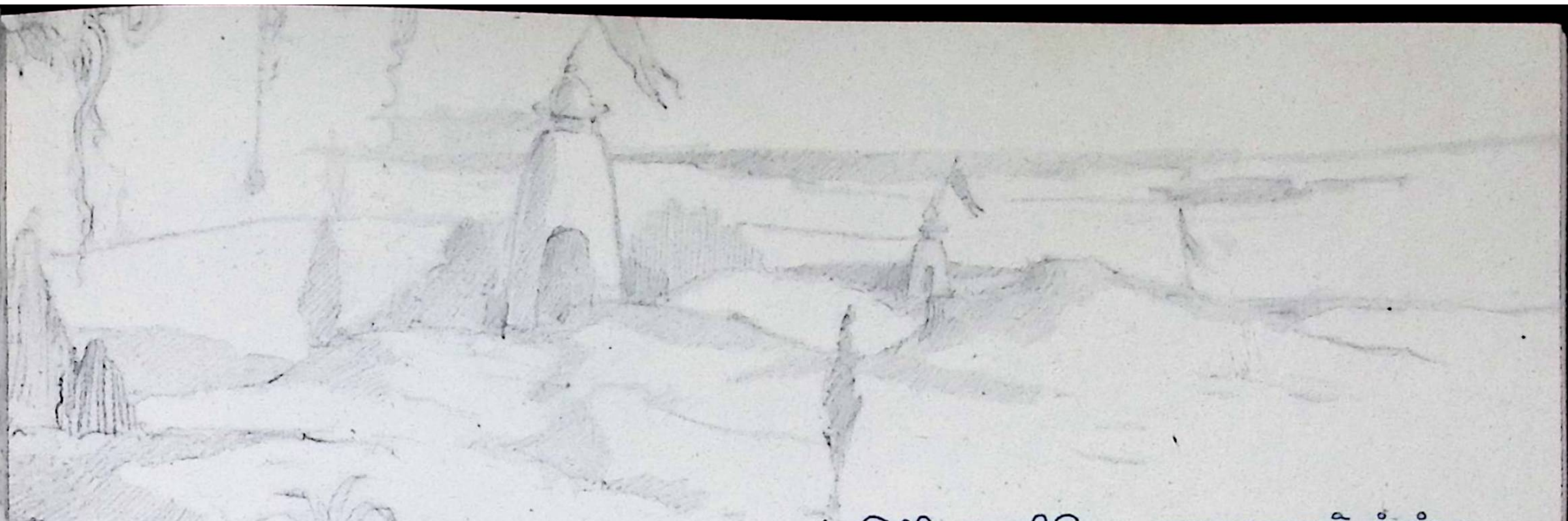

(મુનિશ્રી વાલ્મીકિના ચરણકમલને હું વંદન કરું છું, જેમણે 'સખર'-ખર રાક્ષસની કથા-વાળી છતાં 'ખર' કઠોર નહિ પણ અત્યંત કોમળ, સુંદર અને 'દૂષણ સહિત' - દૂષણ રાક્ષસની કથાયુક્ત છતાં 'દૂષણ' - દોષ રહિત રામાયણ રચી છે.)

THU 3 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૨ ગુરુવાર

FRI 4 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૨ શુક્રવાર

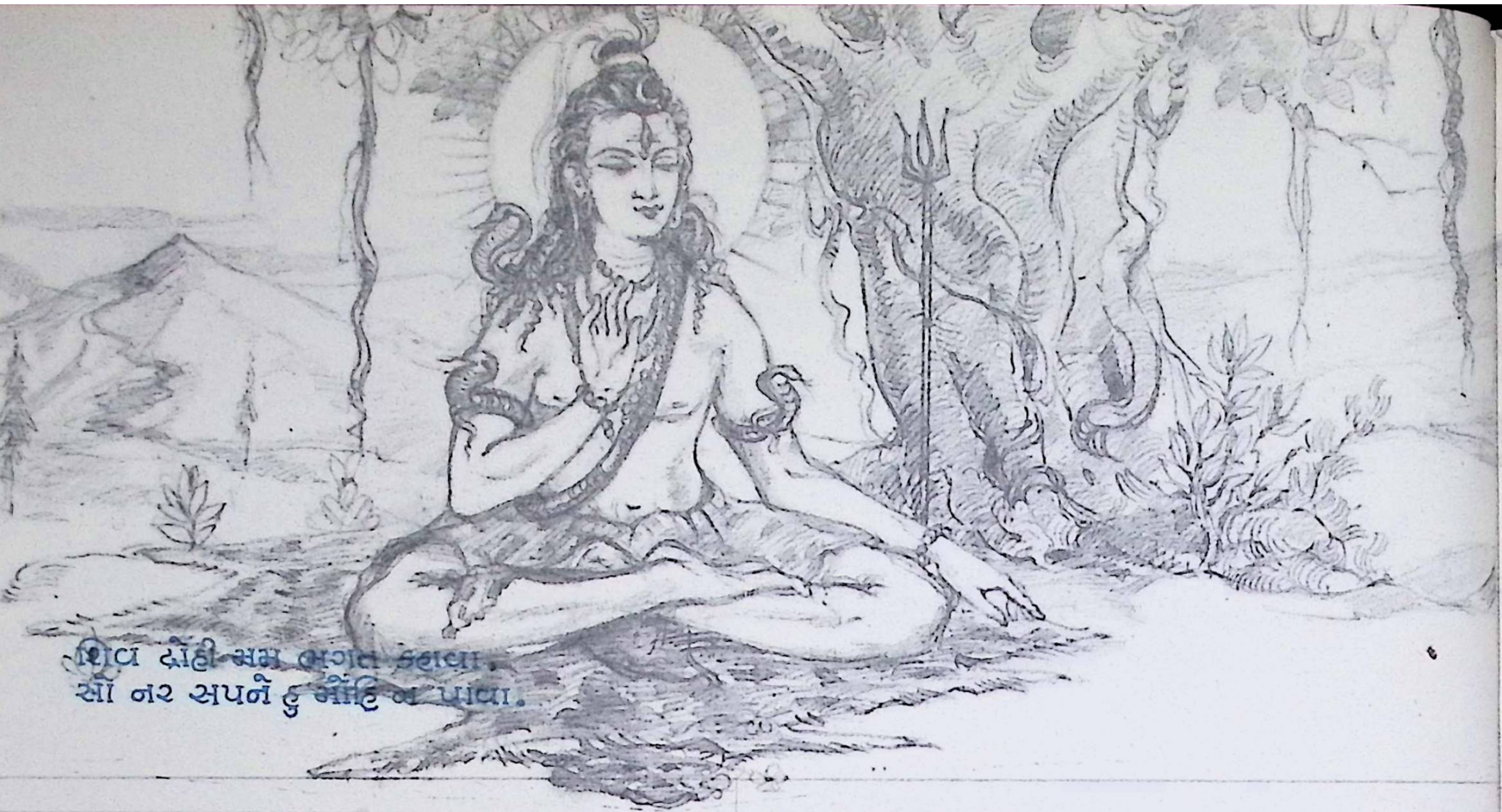

શિવ દ્રોહી મમ ભગત કહાવા.
સો નર સપને હુ મોંહિ ન પાવા.

SAT 5 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૩ શનિવાર

SUN 6 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૪ રવિવાર

(જે માણસ શિવનો દ્રોહ કરીને મારો ભક્ત થવા માગે છે
તે સ્વપ્નમાં પણ મને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી.)

MON 7 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ સુદ ૧૫ સોમવાર

TUE 8 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૨ મંગળવાર

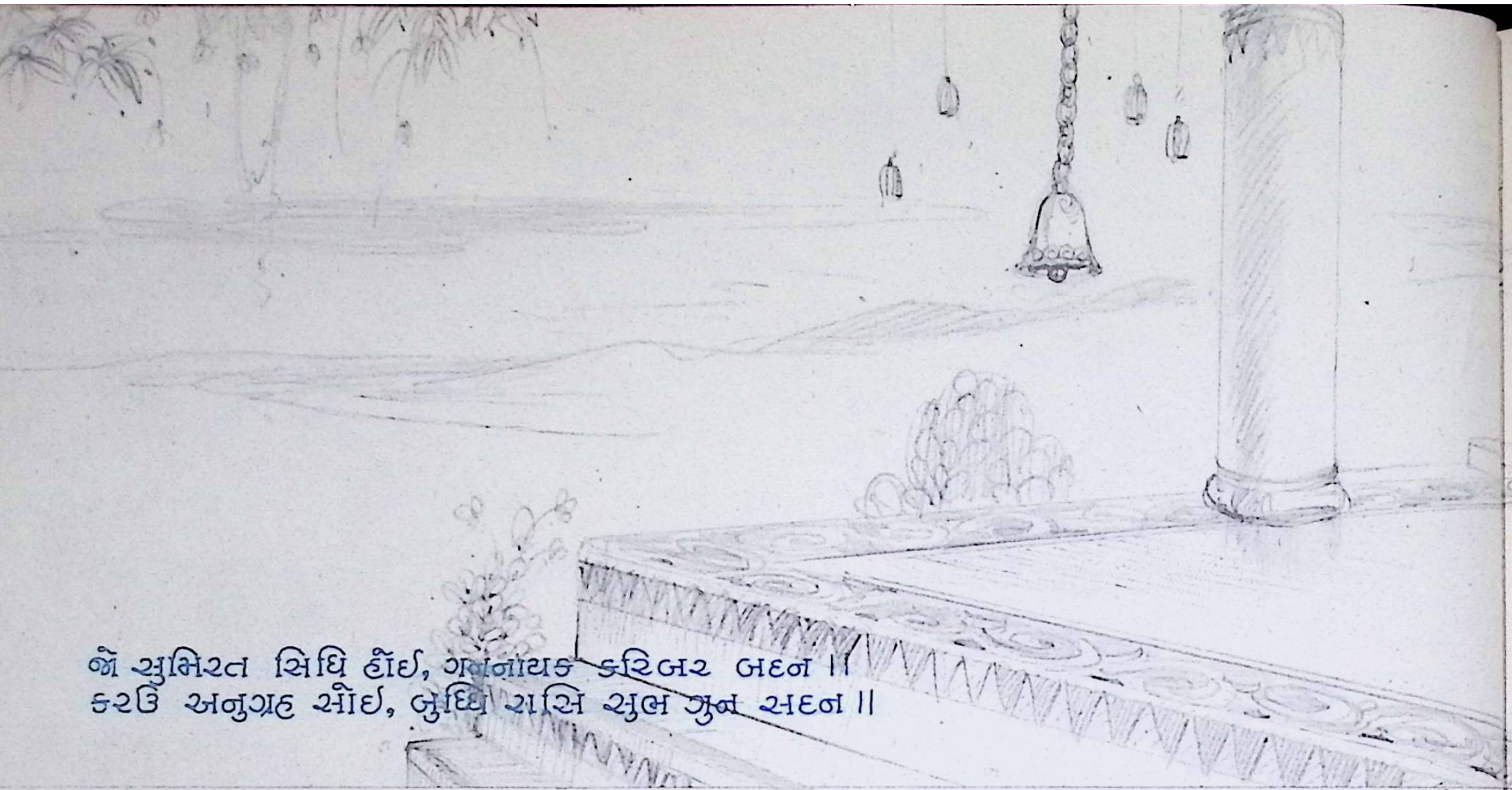

જો સુમિરત સિધિ હોઈ, ગનનાયક કરિબર બદન ।।
કરઉ અનુગ્રહ સોઈ, બુધ્ધિ રાસિ સુભ ગુન સદન ।।

WED 9 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૩ બુધવાર

THU 10 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૪ ગુરૂવાર

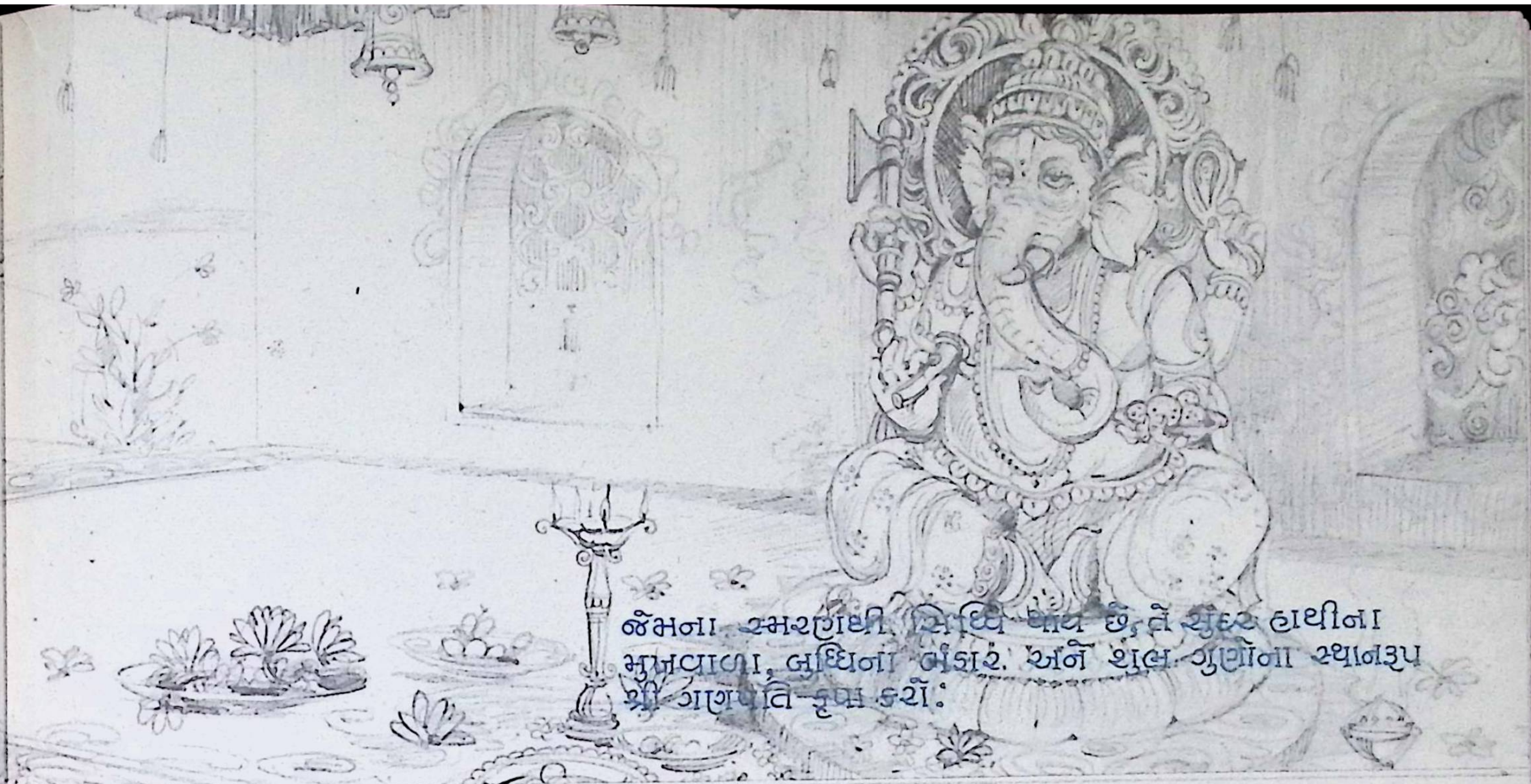

જેમના સ્મરણથી સિદ્ધિ થાય છે, તે સુંદર હાથીના
મુખવાળા, બુદ્ધિના ભંડાર, અને શુભ ગુણોના સ્થાનરૂપ
શ્રી ગણપતિ કૃપા કરો.

FRI 11 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૫ શુક્રવાર

SAT 12 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૬ શનિવાર

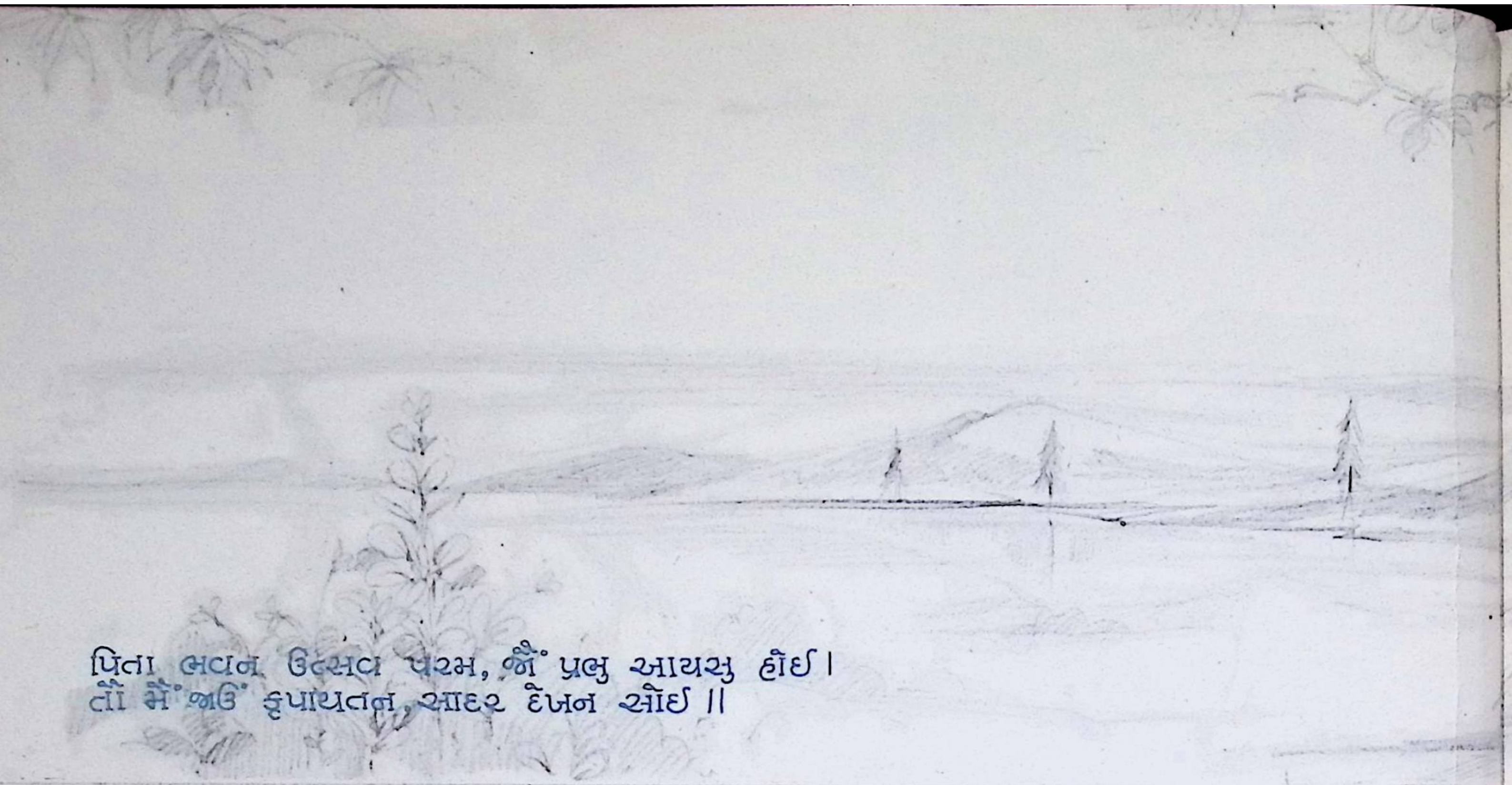

પિતા ભવન ઉત્સવ પરમ, જૌં પ્રભુ આયસુ હોઈ।
તૌ મૈં જાઉં કૃપાયતન, સાદર દેખન સોઈ।।

SUN 13 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૭ રવિવાર

MON 14 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૮ સોમવાર

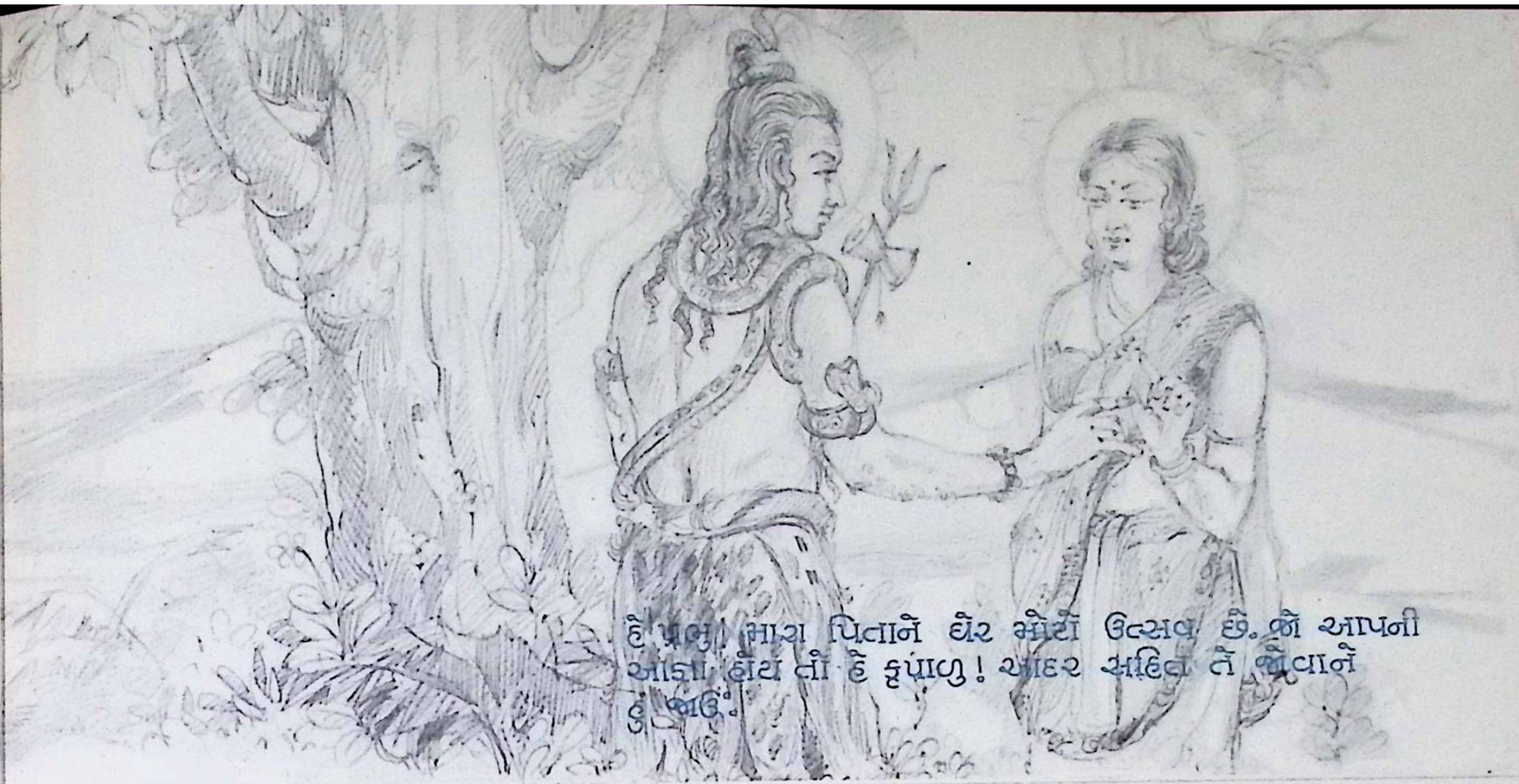

TUE 15 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૯ મંગળવાર

WED 16 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૧૦ બુધવાર

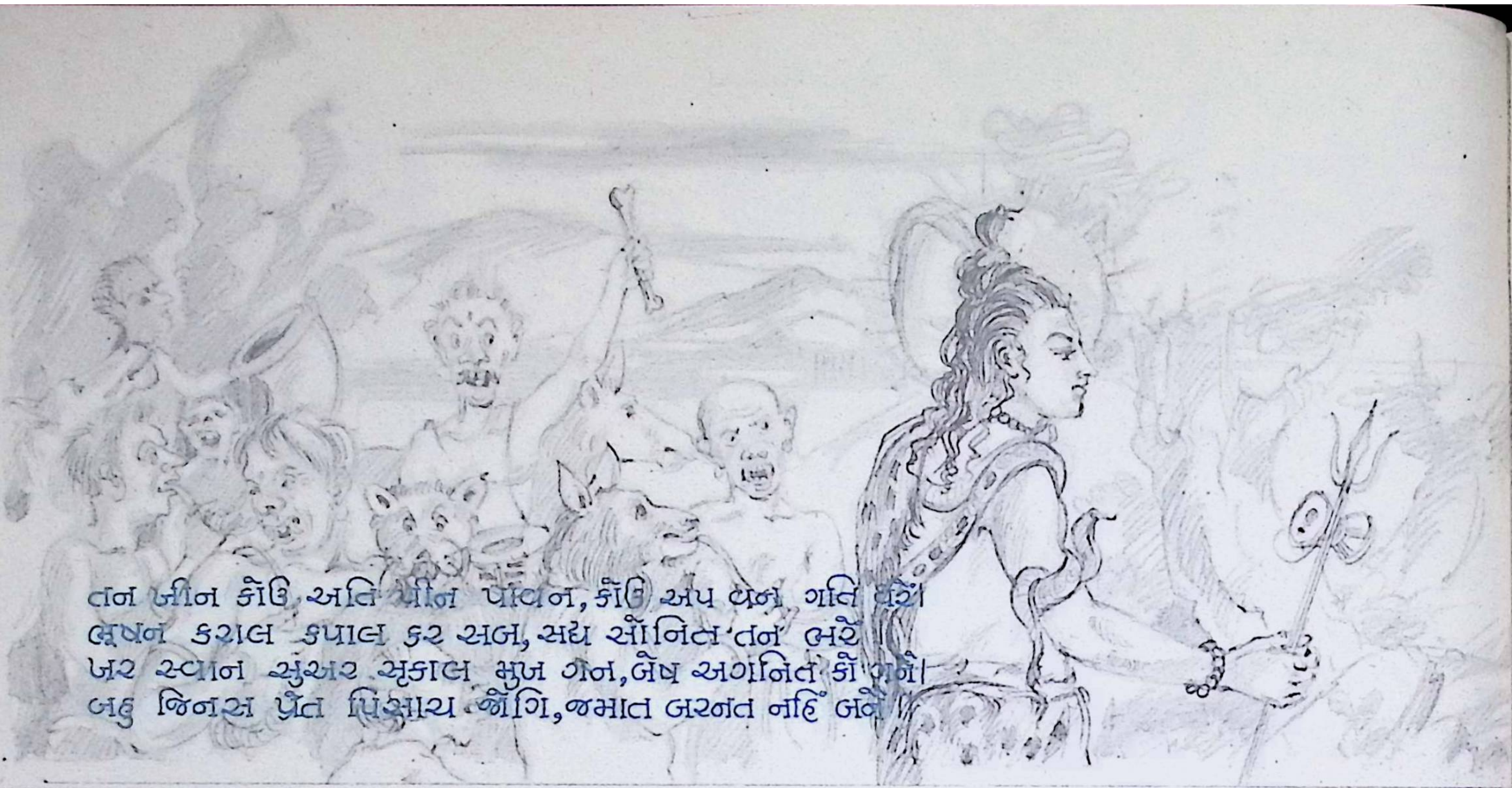

તન ખીન કોઉ અતિ પીન પાવન, કોઉ અપ વન ગતિ ધરેં।
ભૂષન કરાલ કપાલ કર સબ, સદ્ય સોનિત તન ભરેં।
ખર સ્વાન સુઅર સૃકાલ મુખ ગન, બેષ અગનિત કો ગનૈ।
બહુ જિનસ પ્રેત પિસાચ જોગિ, જમાત બરનત નહિં બનૈ।

THU 17 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૧૧ ગુરૂવાર

FRI 18 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૧૨ શુક્રવાર

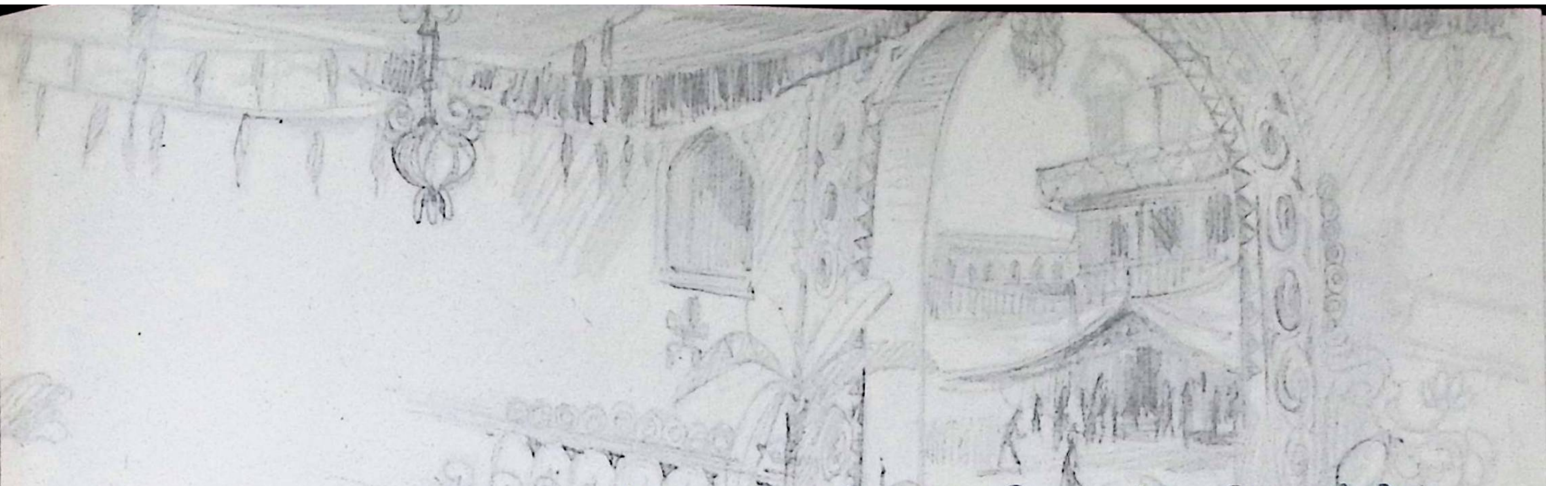

કોઈ અત્યંત દુર્બળ, કોઈ અતિ પુષ્ટ, કોઈ પવિત્ર અને કોઈ અપવિત્ર વેષ ધરનારા હતા. ભયંકર ઘરેણાં, હાથમાં ખોપરીઓ અને બધા શરીરે તાજા લોહીથી ખરડાયેલાં હતાં. ગધેડાં, કૂતરાં, સૂવર તથા શિયાળવાં જેવાં તેઓનાં મુખ હતાં. ગણોના તે અગણિત વેષોને કોણ ગણી શકે? અનેક પ્રકારનાં પ્રેત, પિશાચ તથા યોગિનીઓની જમાતો હતી. તેનું વર્ણન થઈ શકે એમ નથી.

SAT 19 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૧૩ શનિવાર

SUN 20 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૧૪ રવિવાર

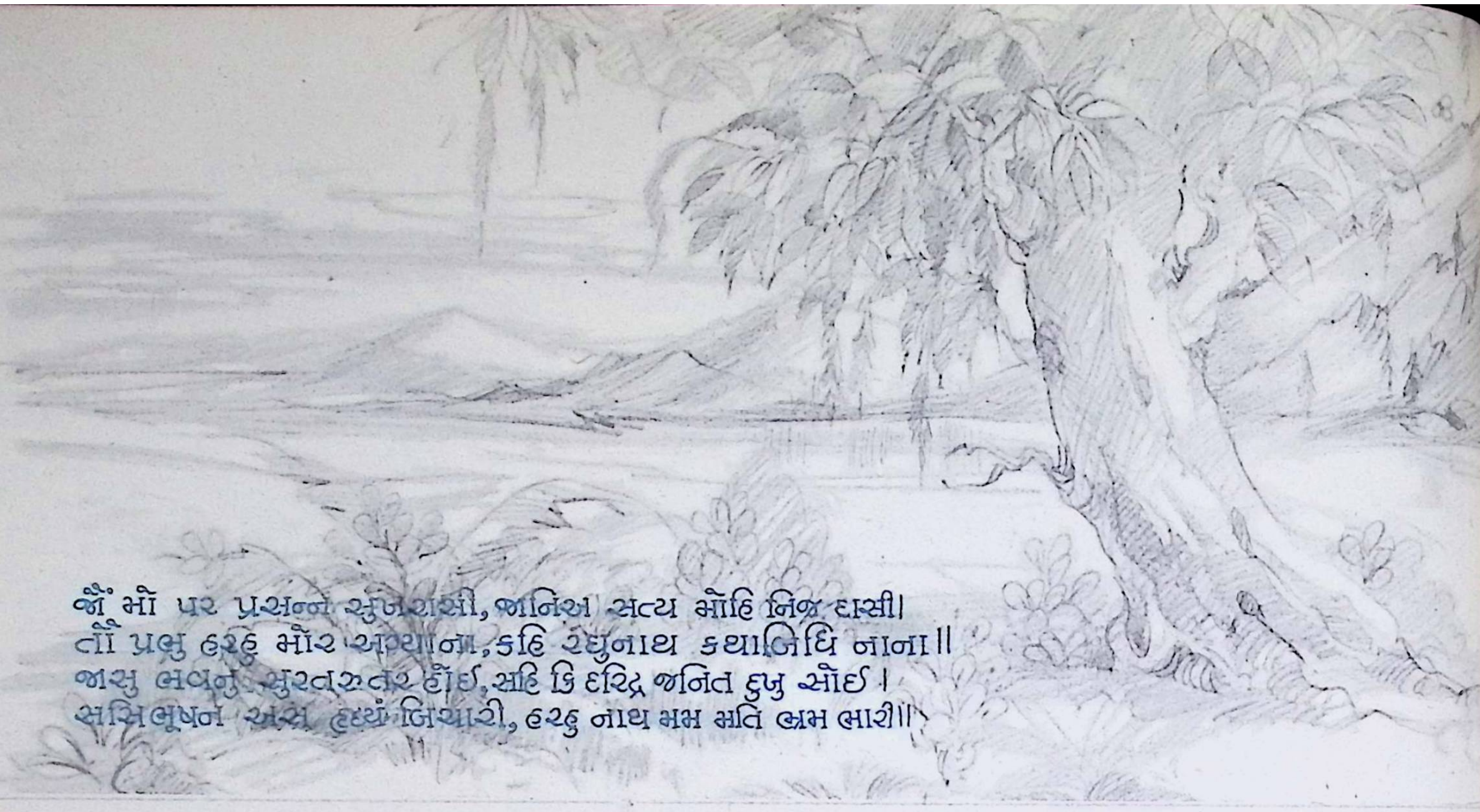

જૌં મૌ પર પ્રસન્ન સુખરાસી, જાનિઅ સત્ય મોહિ નિજ દાસી।
તૌ પ્રભુ હરહુ મોર અગ્યાના, કહિ રઘુનાથ કથા જિધિ નાના॥
જાસુ ભવનુ સુરતરુ તર હોઈ, સહિ કિ દરિદ્ર જનિત દુખુ સોઈ।
સસિભૂષન અસ હૃદયં જિચારી, હરહુ નાથ મમ મતિ ભ્રમ ભારી॥

MON 21 JANUARY 1985

સવંત ૨૦૪૧, પોષ વદ ૩૦ સોમવાર

TUE 22 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧ મંગળવાર

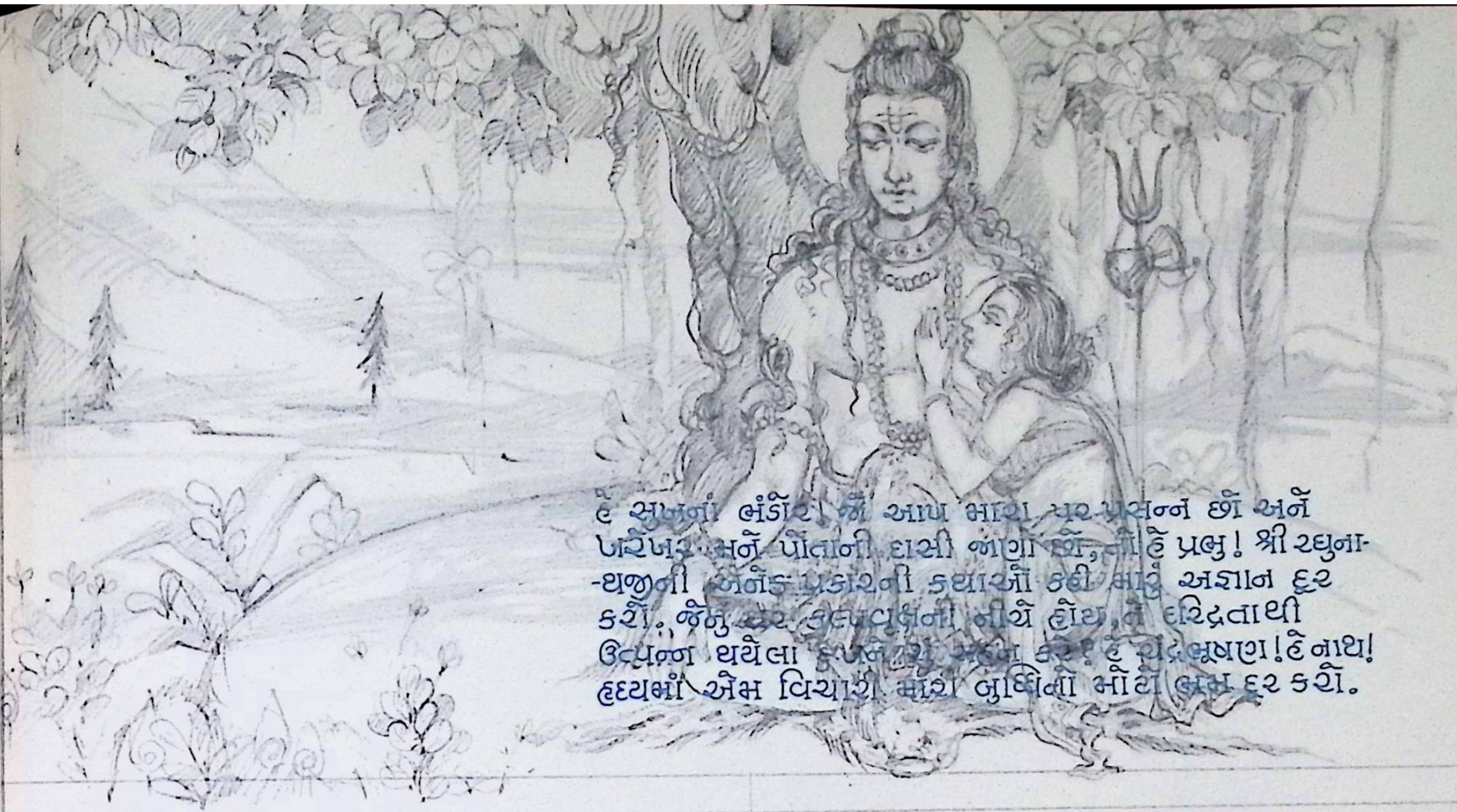

હે સુખનાં ભંડાર! જો આપ મારા પર પ્રસન્ન છો અને
ખરેખર મને પોતાની દાસી જાણો છો, તો હે પ્રભુ! શ્રી રઘુના-
-થજીની અનેક પ્રકારની કથાઓ કહી મારું અજ્ઞાન દૂર
કરો. જેનું ઘર કલ્પવૃક્ષની નીચે હોય, તે દરિદ્રતાથી
ઉત્પન્ન થયેલા દુઃખને શું સહન કરે? હે ચંદ્રભૂષણ! હે નાથ!
હૃદયમાં એમ વિચારી મારી બુદ્ધિનો મોટો ભ્રમ દૂર કરો.

WED 23 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૨ બુધવાર

THU 24 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૩ ગુરુવાર.

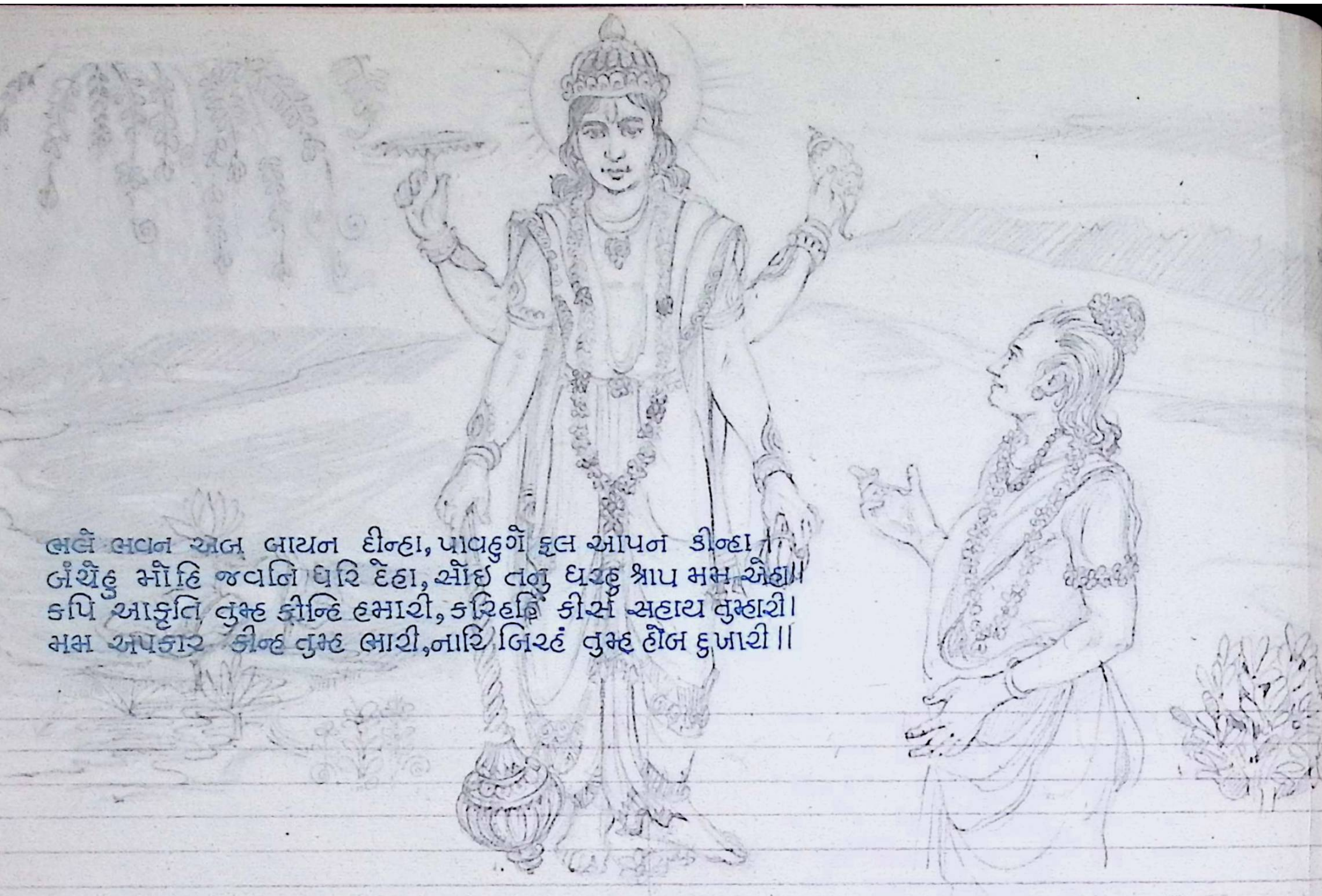

ભલે ભવન અબ બાયન દીન્હા, પાવહુગે ફલ આપન કીન્હા।
બંચેહુ મોહિ જવનિ ધરિ દેહા, સોઇ તનુ ધરહુ શ્રાપ મમ એહા॥
કપિ આકૃતિ તુમ્હ કીન્હિ હમારી, કરિહહિં કીસ સહાય તુમ્હારી।
મમ અપકાર કીન્હ તુમ્હ ભારી, નારિ બિરહં તુમ્હ હોબ દુખારી॥

FRI 25 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૪ શુક્રવાર

SAT 26 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૫ શનિવાર

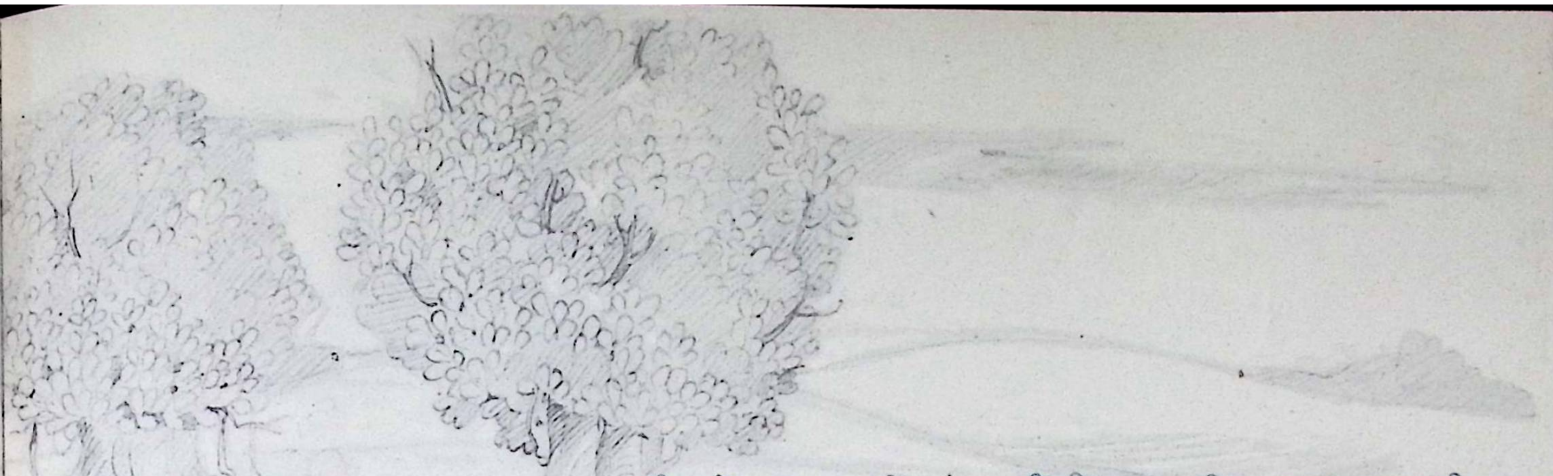

હવે તમે મારા ઘરમાં પગ મૂક્યો છે!(મારા જેવા મહાન પુરુષની
છેડતી કરી છે)તેથી તમારા કર્યાનું ફળ તમે પામશો. જે શરીર
ધરી તમે મને ઠગ્યો છે, તે જ શરીર તમે ધારણ કરો, એવો
મારો શાપ છે. તમે મારું રૂપ વાનર જેવું કર્યું, તેથી વાનરો-
-જ તમારી સહાય કરશે.(મેં ઈચ્છેલી સ્ત્રી સાથે મારો વિયો-
-ગ કરાવી)તમે મારો મોટો અપકાર કર્યો છે, તેથી તમે
સ્ત્રીના વિયોગથી દુઃખી થશો.

SUN 27 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ રવિવાર

MON 28 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ સોમવાર

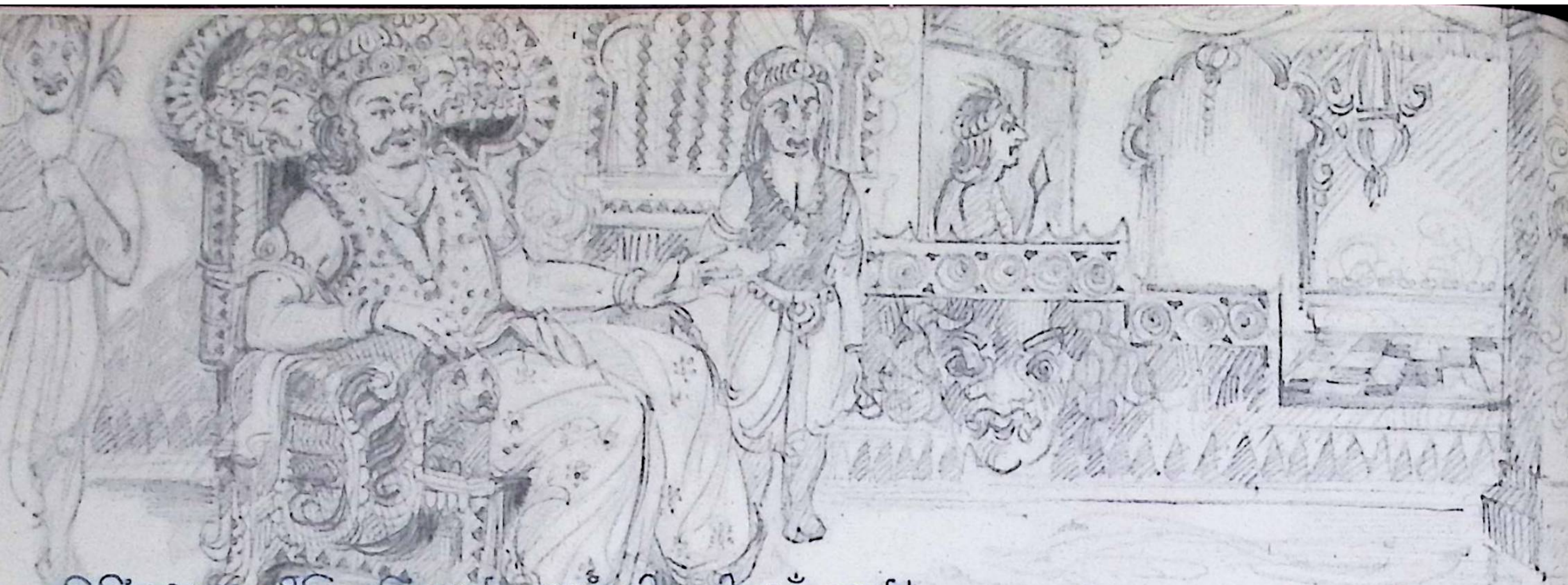

જિહિં દરબાર નીતિ નહિં ભાઈ, જલસૌંડળી જુરી તહઁ આઈ।
સબ મિલ કરિ બિચાર ઈક થાએ, ભરિ ઘટ રુધિર ઋષય લૈં આએ ॥
દૂતન સૌંપ કહા મુનિ જ્ઞાની, હુઈ સંકોપ બોલૈં યહ જાની ॥
ઘટ ઉઘરત ક્ષય હોઈહહુ, સહિત સકલ પરિવાર ।
લેય દૂત તહઁ આયઉ, જહં રહ લંકભુવાર ॥

TUE 29 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૮ મંગળવાર

WED 30 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૯ બુધવાર

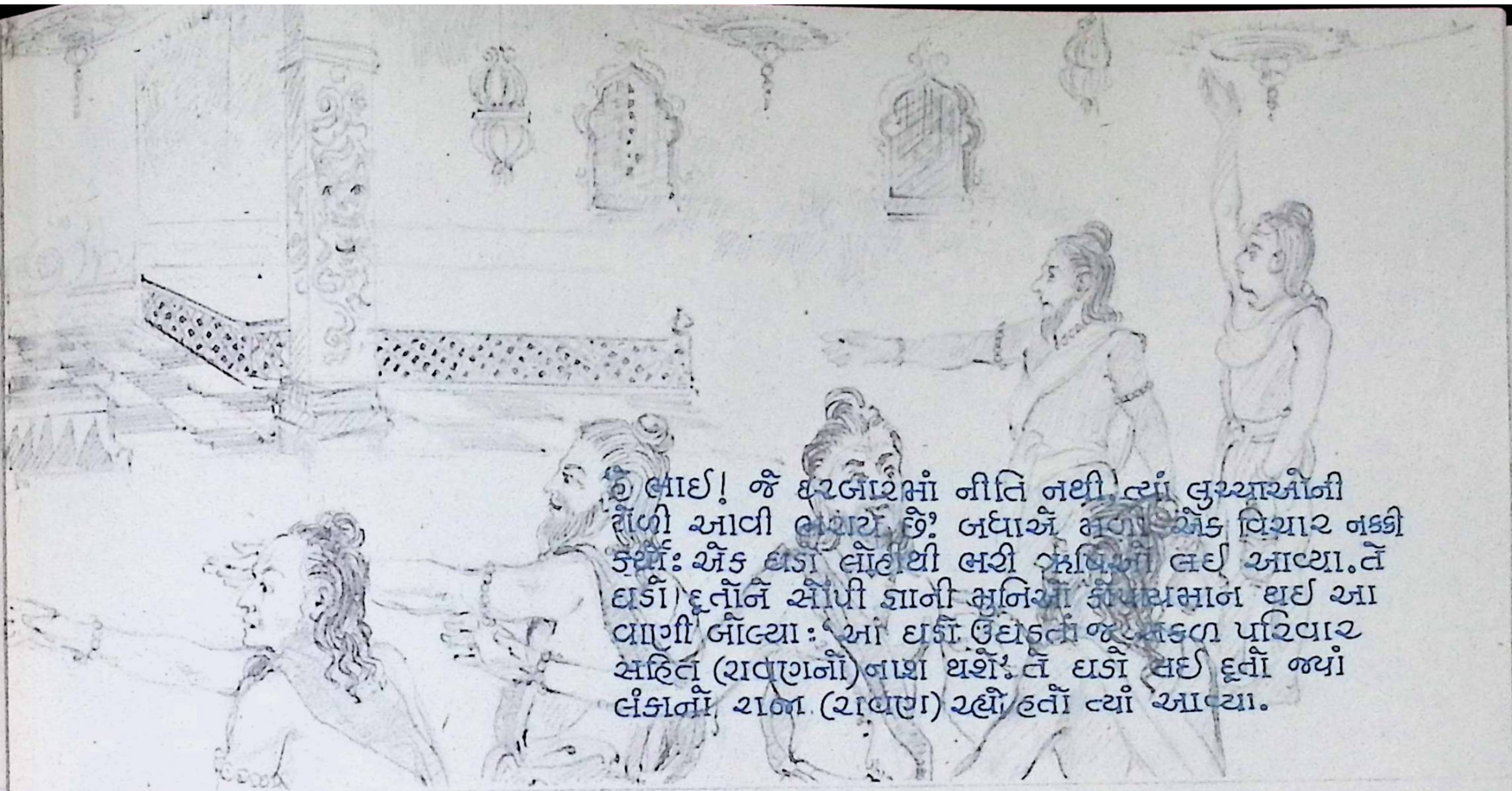

હે ભાઈ! જે દરબારમાં નીતિ નથી, ત્યાં લુચ્ચાઓની ટોળી આવી ભરાય છે.' બધાએ મળી એક વિચાર નક્કી કર્યો: એક ઘડો લોહીથી ભરી ઋષિઓ લઈ આવ્યા. તે ઘડો દૂતોને સોંપી જ્ઞાની મુનિઓ કંપાયમાન થઈ આ વાણી બોલ્યા: 'આ ઘડો ઉઘાડતાં જ સકળ પરિવાર સહિત (રાવણનો) નાશ થશે.' તે ઘડો લઈ દૂતો જ્યાં લંકાનો રાજા (રાવણ) રહ્યો હતો ત્યાં આવ્યા.

THU 31 JANUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૦ ગુરૂવાર

FRI 1 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૧ શુક્રવાર

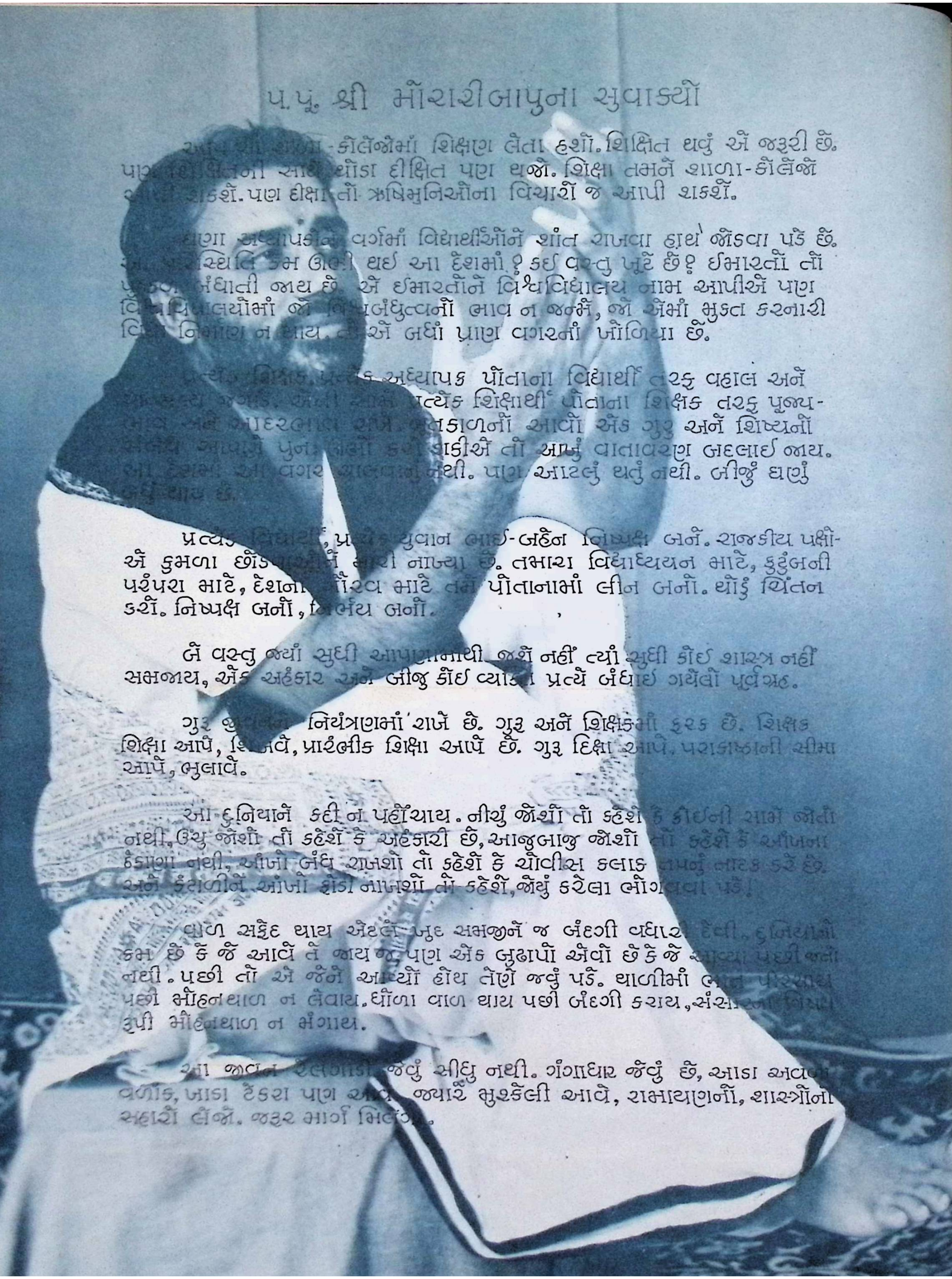

પ.પૂ. શ્રી મોરારીબાપુના સુવાક્યો

આપ શાળા-કૉલેજોમાં શિક્ષણ લેતા હશો. શિક્ષિત થવું એ જરૂરી છે. પણ શિક્ષિતની સાથે થોડા દીક્ષિત પણ થજો. શિક્ષા તમને શાળા-કૉલેજો આપી શકશે. પણ દીક્ષા તો ઋષિમુનિઓના વિચારો જ આપી શકશે.

ઘણા અધ્યાપકોએ વર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓને શાંત રાખવા હાથ જોડવા પડે છે. આ પરિસ્થિતિ કેમ ઊભી થઈ આ દેશમાં? કઈ વસ્તુ ખૂટે છે? ઈમારતો તો પુષ્કળ બંધાતી જાય છે. એ ઈમારતોને વિશ્વવિદ્યાલય નામ આપીએ પણ વિશ્વવિદ્યાલયોમાં જો વિશ્વબંધુત્વનો ભાવ ન જન્મે, જો એમાં મુક્ત કરનારી વિદ્યા નિર્માણ ન થાય, તો એ બધાં પ્રાણ વગરનાં ખોળિયા છે.

પ્રત્યેક શિક્ષક, પ્રત્યેક અધ્યાપક પોતાના વિદ્યાર્થી તરફ વહાલ અને વાત્સલ્ય જગાડે. અને આમ પ્રત્યેક શિક્ષાર્થી પોતાના શિક્ષક તરફ પૂજ્ય-ભાવ અને આદરભાવ રાખે. ભૂતકાળનો આવો એક ગુરુ અને શિષ્યનો સંબંધ આપણે પુનઃ ઊભો કરી શકીએ તો આખું વાતાવરણ બદલાઈ જાય. આ દેશમાં આ વગર ચાલવાનું નથી. પણ આટલું થતું નથી. બીજું ઘણું બધું થાય છે.

પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી, પ્રત્યેક યુવાન ભાઈ-બહેન નિષ્પક્ષ બને. રાજકીય પક્ષોએ કુમળા છોડવાઓને મારી નાખ્યા છે. તમારા વિદ્યાધ્યયન માટે, કુટુંબની પરંપરા માટે, દેશના ગૌરવ માટે તમે પોતાનામાં લીન બનો. થોડું ચિંતન કરો. નિષ્પક્ષ બનો, નિર્ભય બનો.

બે વસ્તુ જ્યાં સુધી આપણામાંથી જશે નહીં ત્યાં સુધી કોઈ શાસ્ત્ર નહીં સમજાય, એક અહંકાર અને બીજુ કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે બંધાઈ ગયેલો પૂર્વગ્રહ.

ગુરૂ જીવનને નિયંત્રણમાં રાખે છે. ગુરૂ અને શિક્ષકમાં ફરક છે. શિક્ષક શિક્ષા આપે, શિખવે, પ્રારંભીક શિક્ષા આપે છે. ગુરૂ દિક્ષા આપે, પરાકાષ્ઠાની સીમા આપે, ભુલાવે.

આ દુનિયાને કદી ન પહોંચાય. નીચું જોશો તો કહેશે કે કોઈની સામે જોતા નથી, ઉંચુ જોશો તો કહેશે કે અહંકારી છે, આજુબાજુ જોશો તો કહેશે કે આંખના ઠેકાણાં નથી, આંખો બંધ રાખશો તો કહેશે કે ચોવીસ કલાક તપનું નાટક કરે છે. અને કંટાળીને આંખો ફોડી નાખશો તો કહેશે, જોયું કરેલા ભોગવવા પડે!

વાળ સફેદ થાય એટલે ખુદ સમજીને જ બંદગી વધારી દેવી. દુનિયાનો ક્રમ છે કે જે આવે તે જાય જ, પણ એક બુઢાપો એવો છે કે જે આવ્યા પછી જતો નથી. પછી તો એ જેને આવ્યો હોય તેણે જવું પડે. થાળીમાં ભાત પીરસાયા પછી મોહનથાળ ન લેવાય. ધોળા વાળ થાય પછી બંદગી કરાય, સંસારના વિષયો રૂપી મોહનથાળ ન મંગાય.

આ જીવન રેલગાડી જેવું સીધુ નથી. ગંગાધાર જેવું છે, આડા અવળા વળાંક, ખાડા ટેકરા પણ આવે. જ્યારે મુશ્કેલી આવે, રામાયણનો, શાસ્ત્રોનો સહારો લેજો. જરૂર માર્ગ મિલશે.

ચમત્કારથી કંઇ થઇ શકે નહીં. ચમત્કાર પરિવર્તન કરી શકે, સર્જન ન કરી શકે.

પુરુષાર્થ વગર, પુરુષાર્થના પાત્ર વગર, સાધનાના પાત્ર વગર અનુગ્રહ અવતરિત થતો નથી. કોઇ વસ્તુ ચમત્કારિક થાય એમાં મને બહુ રસ પણ નથી. પૂરા પુરુષાર્થ પછી જે મળે એમાં જ આનંદ છે.

ત્રીસ વર્ષ પછી પણ જો આપણે દરિદ્રને દરિદ્રનારાયણ કહેતા હોઈએ તો હવે નથી લાગતું કે નારાયણમાંથી દરિદ્ર શબ્દ કાઢી નાખવો જોઈએ! નારાયણ દરિદ્ર શાનો? અમુક માણસોની પાસે અમુક વસ્તુ નથી, રોટી નથી, કપડાં નથી, મકાન નથી એટલે એ દરિદ્ર? એ લોકો પાસે એ નથી તો અમુક સમાજ પાસે પ્રમાણિકતા નથી, સત્ય નથી, નીતિ નથી. તો અમુક વસ્તુ ન હોવી એને જ જો દરિદ્રતા ગણાતી હોય તો આખો સમાજ દરિદ્ર છે. એટલે કોઇ કોઈને જ્યારે દીનહીન ગણે, ત્યારે અંતરમાં ખૂબ જ લાગી આવે છે.

નૃપતિ પુરોહિત આસન ગાઈ, ચામીરકર હલ રચા બનાઈ ।
હાટકલાંગલ મહી સુધારી, તહઁ પ્રગટ ભઈ ઋષિયકુમારી ॥
ભૂજા નામ કહિ નિકટ બુલાઈ, લીની નૃપતિહિ કંઠ લગાઈ ।
કન્યા દેખી અનૂપ ભવાની, સુતા માની રાજા ગૃહ આની ॥
નામ જાનકી પરમ પુનિતા, નારદ આઈ કહા પુનિ સીતા ॥

SAT 2 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૨ શનિવાર

SUN 3 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૩ રવિવાર

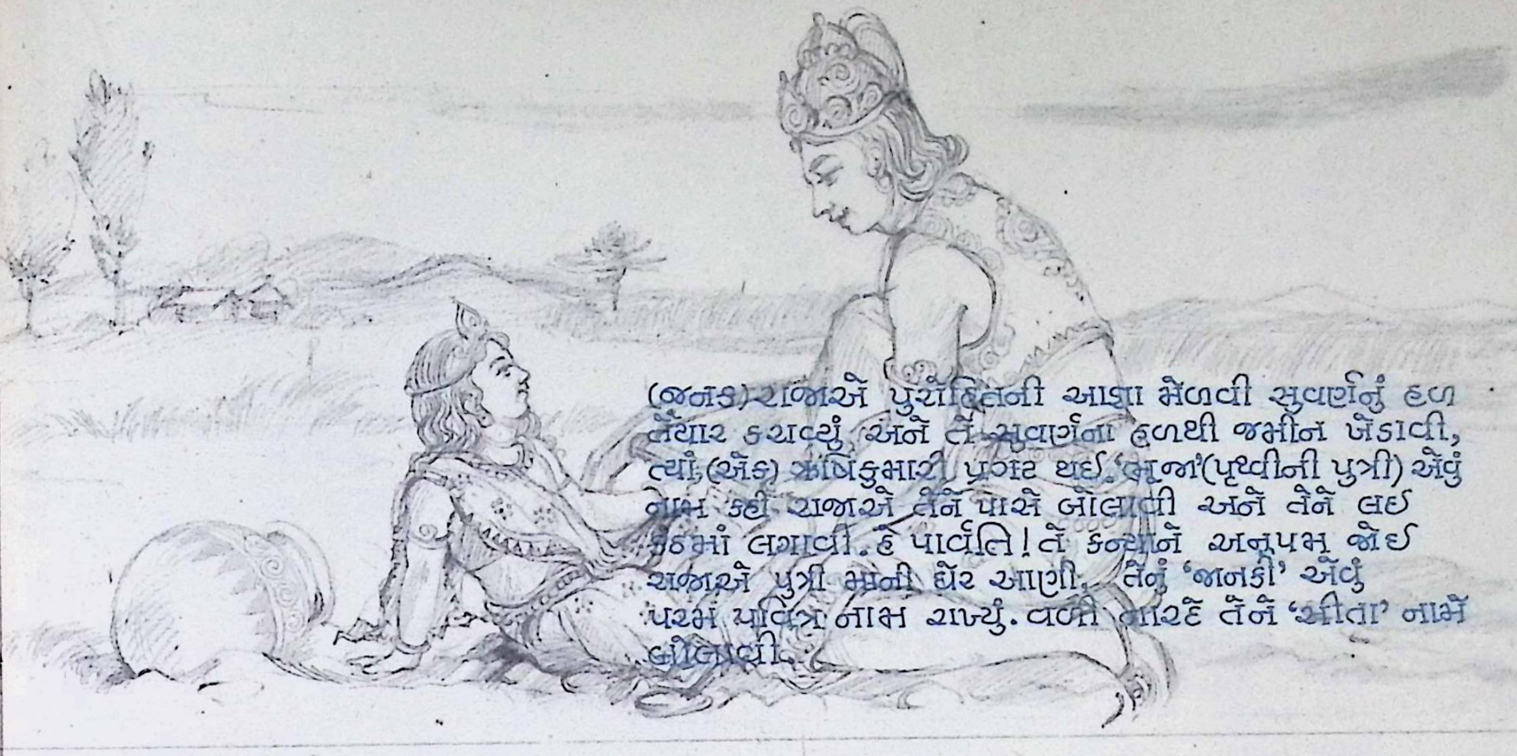

(જનક) રાજાએ પુરોહિતની આજ્ઞા મેળવી સુવર્ણનું હળ તૈયાર કરાવ્યું અને તે સુવર્ણના હળથી જમીન ખેડાવી, ત્યાં (એક) ઋષિકુમારી પ્રગટ થઈ. 'ભૂજા' (પૃથ્વીની પુત્રી) એવું નામ કહી રાજાએ તેને પાસે બોલાવી અને તેને લઈ કંઠમાં લગાવી. હે પાર્વતિ! તે કન્યાને અનુપમ જોઈ રાજાએ પુત્રી માની ઘેર આણી. તેનું 'જાનકી' એવું પરમ પવિત્ર નામ રાખ્યું. વળી નારદે તેને 'સીતા' નામે બોલાવી.

MON 4 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૪ સોમવાર

TUE 5 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા સુદ ૧૫ મંગળવાર

જાનિ સભય સુર ભૂમિ, બચન સમેત સનેહ ।
ગગન ગિરા ગંભીર ભઈ, હરનિ સોક સંદેહ ॥
જનિ ડરપહુ મુનિ સિધ્ધ સુરેસા, તુમ્હહિ લાગિ ધરિહઉં નર બેસા ।
અંસન્હ સહિત મનુજ અવતારા, લેહઉં દિનકર બંસ ઉદારા ॥

WED 6 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૧ બુધવાર

THU 7 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૨ ગુરુવાર

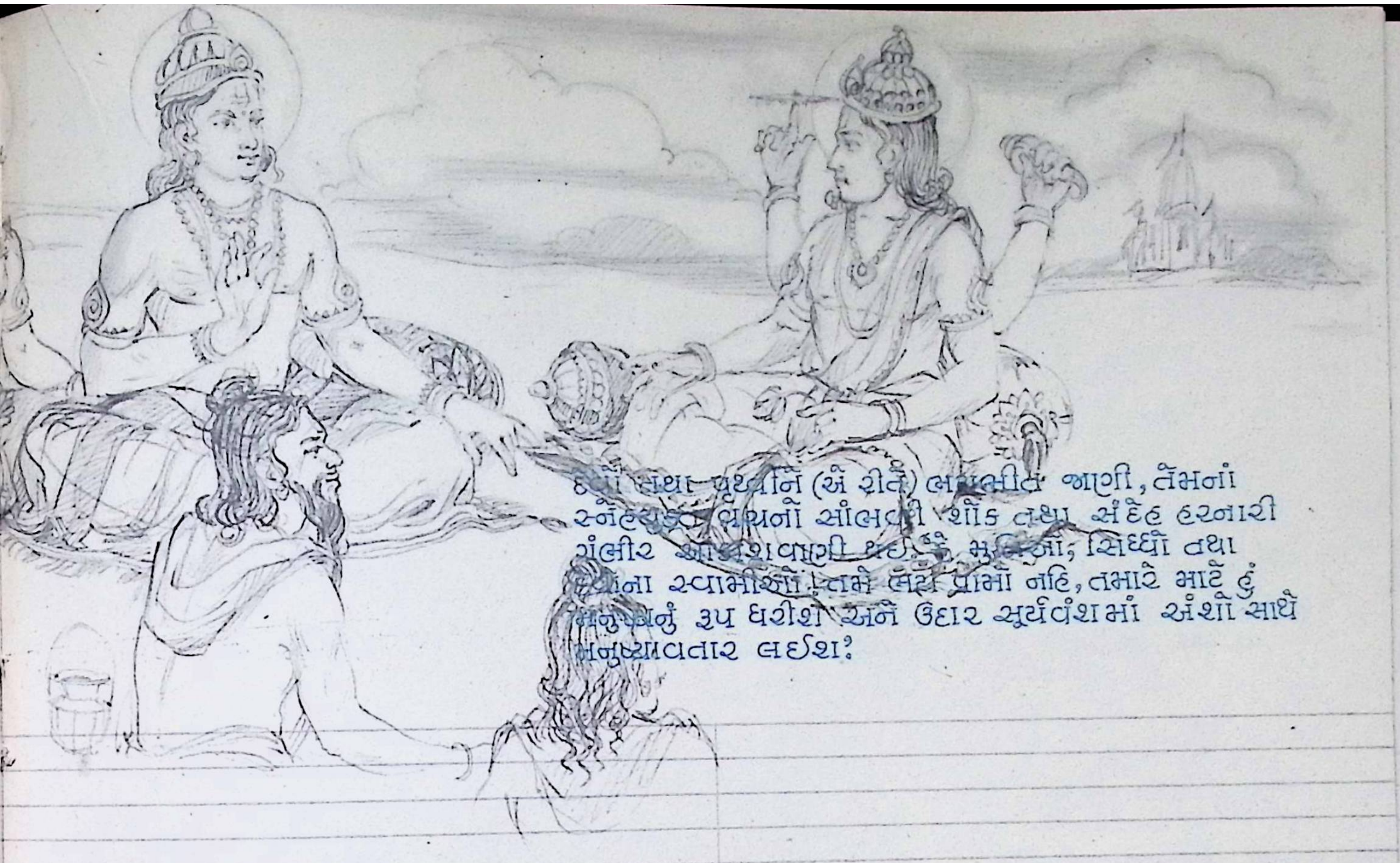

દેવો તથા પૃથ્વીને (એ રીતે) ભયભીત જાણી, તેમનાં સ્નેહયુક્ત વચનો સાંભળી શોક તથા સંદેહ હરનારી ગંભીર આકાશવાણી થઈ: "હે મુનિઓ, સિધ્ધો તથા દેવોના સ્વામીઓ! તમે ભય પામો નહિ, તમારે માટે હું મનુષ્યનું રૂપ ધરીશ અને ઉદાર સૂર્યવંશમાં અંશો સાથે મનુષ્યાવતાર લઈશ?

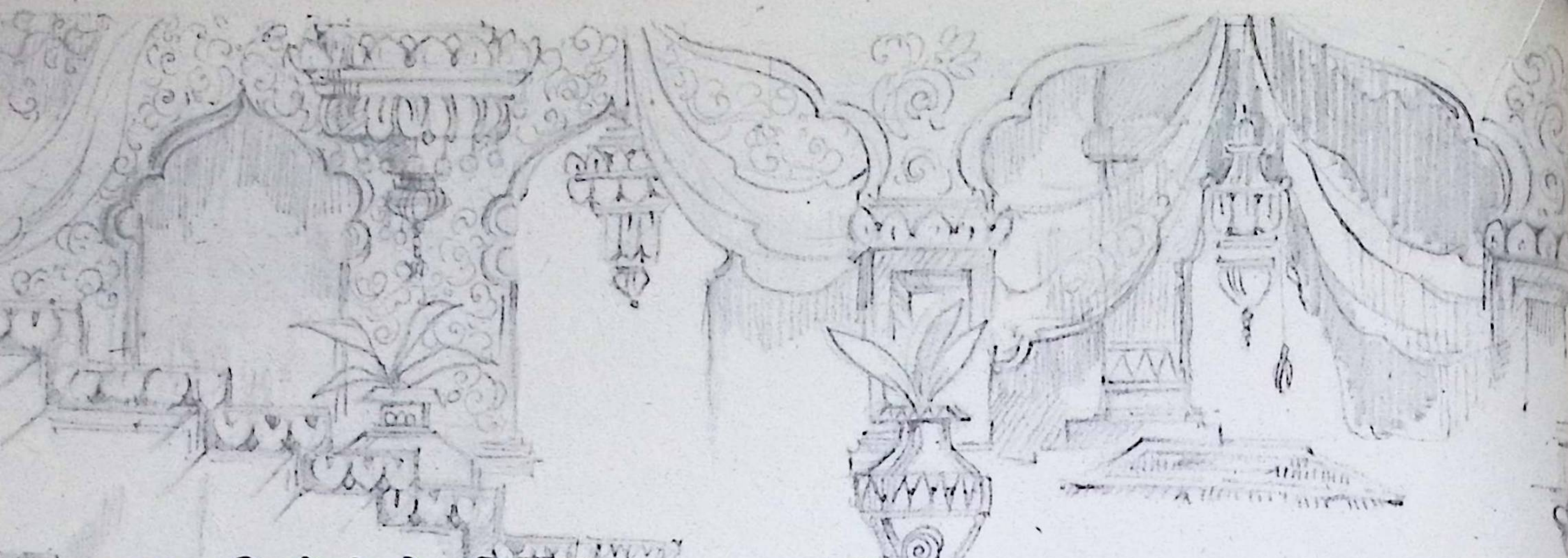

માતા પુનિ બૉલી સૌ મતિ ડૌલી, તજહુ તાત યહ રૂપા ॥
કીજૈ સિસુલીલા અતિ પ્રિયસીલા, યહ સુખ પરમ અનુપા ॥
સુનિ બચન સુજાના રોદન ઠાના, હોઈ બાલક સુરભૂપા ॥
યહ ચરિત જે ગાવહિં હરિપદ પાવહિં, તે ન પરહિં ભવકૂપા ॥

SUN 10 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૬ રવિવાર

MON 11 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૭ સોમવાર

માતાની તે બુદ્ધિ બદલાઈ, ત્યારે તે ફરી બોલ્યાં: 'હે તાત! રૂપ ત્યજી દો અને અતિ પ્રિય બાળલીલા કરો, (તેથી મને) અનુપમ સુખ પ્રાપ્ત થશે.' તે વચન સાંભળી દેવોના સ્વામી સુજ્ઞ ભગવાને બાળસ્વરૂપ થઈ રડવા માંડ્યું. (તુલસીદાસ કહે છે:) આ ચરિત્ર, જે ગાય છે, તે શ્રીહરિનું પદ પામે છે અને (ફરી) સંસારરૂપી કૂવામાં પડતો નથી.

TUE 12 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૮ મંગળવાર

WED 13 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૯ બુધવાર

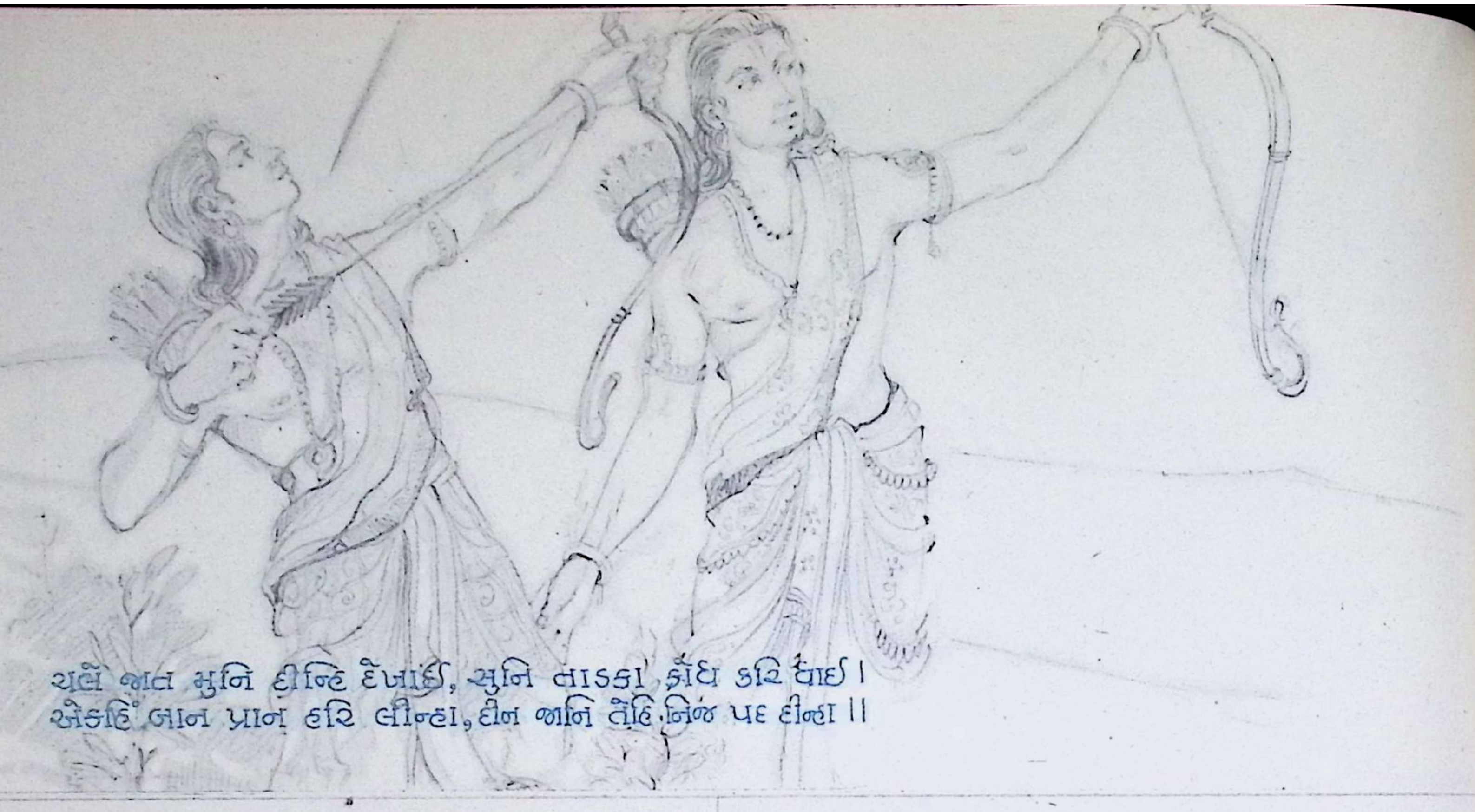

ચલે જાત મુનિ દીન્હિ દેખાઈ, સુનિ તાડકા ક્રોધ કરિ ધાઈ।
એકહિં બાન પ્રાન હરિ લીન્હા, દીન જાનિ તેહિ નિજ પદ દીન્હા ॥

THU 14 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૧૦ ગુરુવાર

FRI 15 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૧૧ શુક્રવાર

માર્ગમાં ચાલ્યા જતાં· મુનિએ તાડકા(રાક્ષસી) બતાવી. શબ્દને
સાંભળતાં જ ક્રોધ કરી એ દોડી. શ્રી રામચંદ્રે એક જ
બાણથી તેના પ્રાણ હરી લીધા અને દીન જાણી તેને પોતાનું
પદ(વૈકુંઠધામ) આપ્યું.

SAT 16 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૧૨ શનિવાર

SUN 17 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ [illegible] રવિવાર

લેત ચઢાવત ખૈંચત ગાઢેં, કાહુઁ ન લખા દેખ સબુ ઠાઢેં।
તેહિ છન રામ મધ્ય ધનુ તોરા, ભરે ભુવન ધુનિ ઘોર કઠોરા।।

MON 18 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૧૪ સોમવાર

TUE 19 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, મહા વદ ૩૦ મંગળવાર

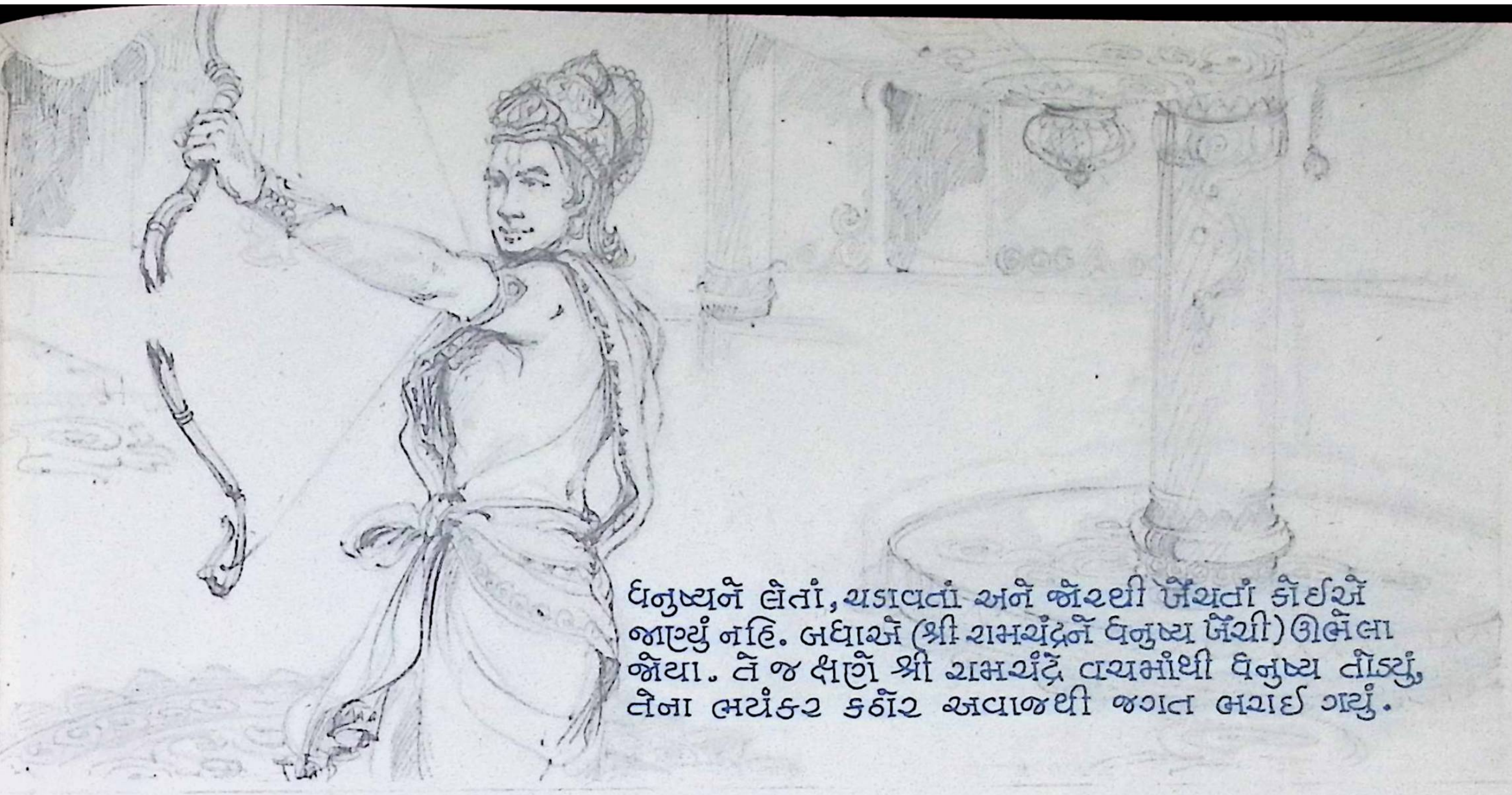

ધનુષ્યને લેતાં, ચડાવતાં અને જોરથી ખેંચતાં કોઈએ
જાણ્યું નહિ. બધાએ (શ્રી રામચંદ્રને ધનુષ્ય ખેંચી) ઊભેલા
જોયા. તે જ ક્ષણે શ્રી રામચંદ્રે વચમાંથી ધનુષ્ય તોડ્યું,
તેના ભયંકર કઠોર અવાજથી જગત ભરાઈ ગયું.

WED 20 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧ બુધવાર

THU 21 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૨ ગુરૂવાર

ચતુર સખીં લખી કહા બુઝાઈ, પહિરાવહુ જયમાલ સુહાઈ
સુનત જુગલ કર માલ ઉઠાઈ, પ્રેમ બિબસ પહિરાઇ ન જાઈ
સોહત જનુ જુગ જલજ સનાલા, સસિહિ સભીત દેત જયમાલા
ગાવહિં છબિ અવલોકિ સહેલી, સિયં જયમાલ રામ ઉર મેલી

FRI 22 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૩ શુક્રવાર

SAT 23 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૪ શનિવાર

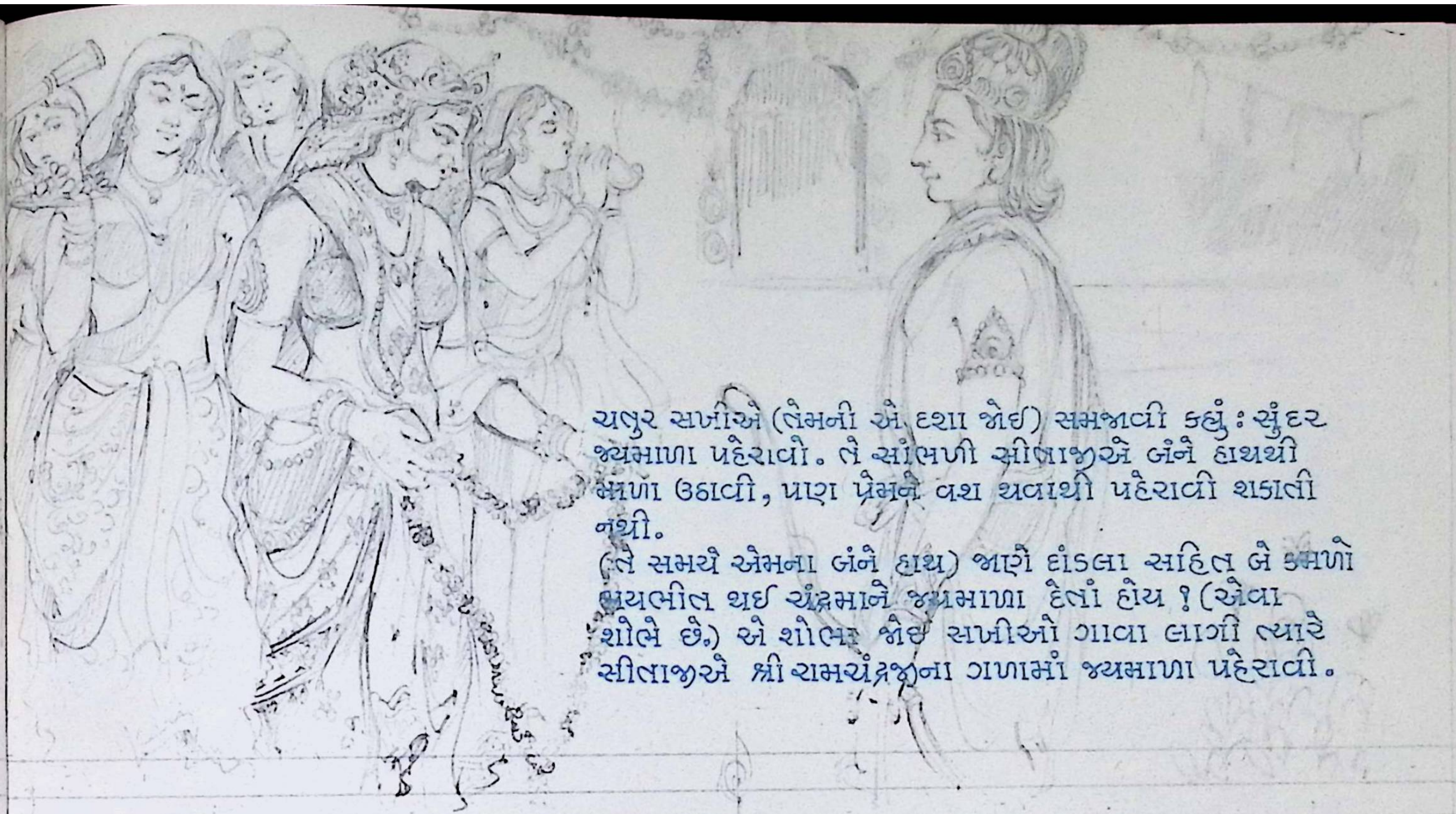

ચતુર સખીએ (તેમની એ દશા જોઈ) સમજાવી કહ્યું : સુંદર જયમાળા પહેરાવો. તે સાંભળી સીતાજીએ બંને હાથથી માળા ઉઠાવી, પણ પ્રેમને વશ થવાથી પહેરાવી શકાતી નથી.

(તે સમયે એમના બંને હાથ) જાણે દાંડલા સહિત બે કમળો ભયભીત થઈ ચંદ્રમાને જયમાળા દેતાં હોય ! (એવા શોભે છે.) એ શોભા જોઈ સખીઓ ગાવા લાગી ત્યારે સીતાજીએ શ્રી રામચંદ્રજીના ગળામાં જયમાળા પહેરાવી.

SUN 24 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ રવિવાર

MON 25 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ સોમવાર

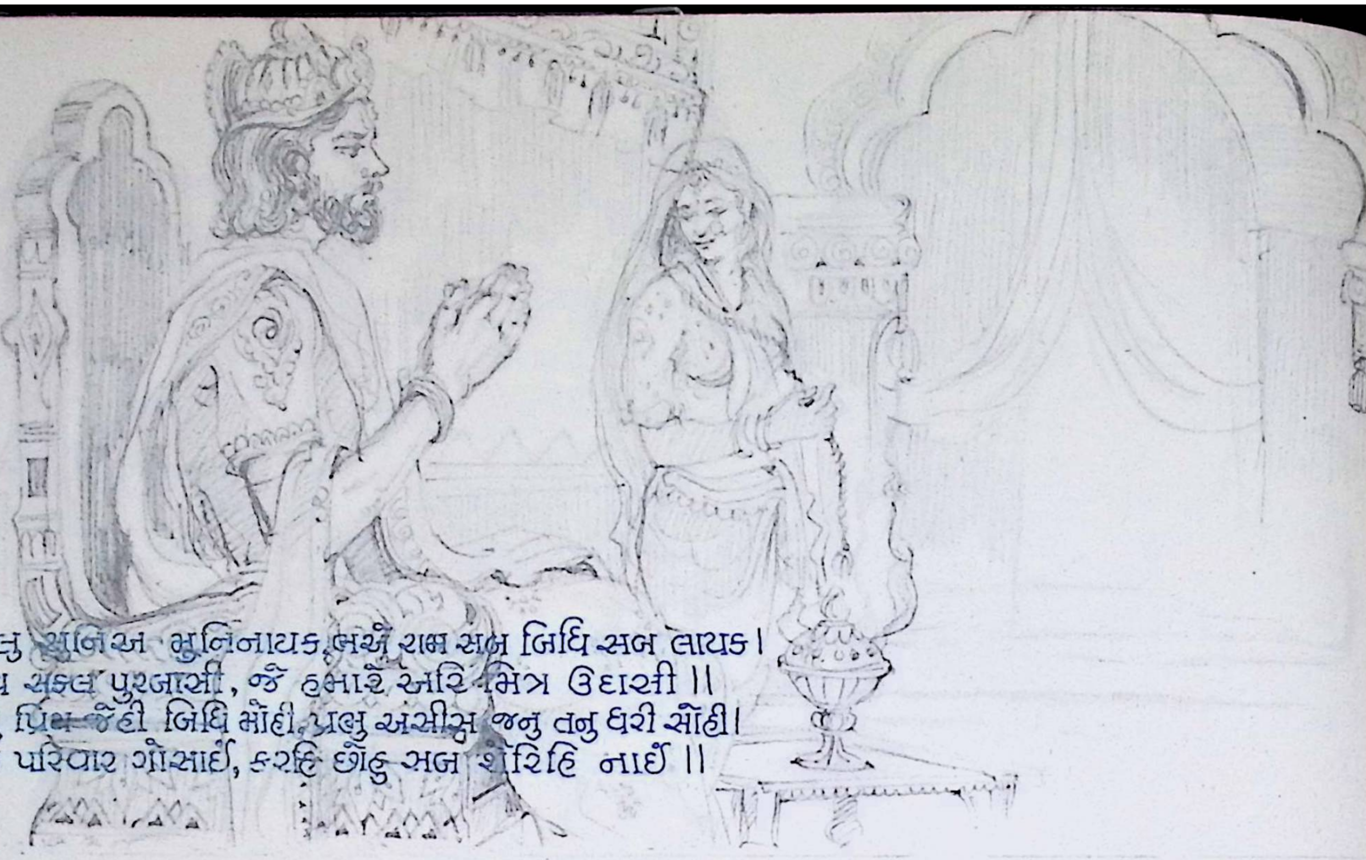

કહઇ ભુઆલુ સુનિઅ મુનિનાયક, ભએ રામ સબ બિધિ સબ લાયક।
સેવક સચિવ સકલ પુરબાસી, જે હમારે અરિ મિત્ર ઉદાસી ।।
સબહિ રામુ પ્રિય જેહિ બિધિ મોહી, પ્રભુ અસીસ જનુ તનુ ધરી સોહી।
બિપ્ર સહિત પરિવાર ગોસાઈં, કરહિં છોહુ સબ રૌરિહિ નાઈં ।।

TUE 26 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૬ મંગળવાર

WED 27 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૭ બુધવાર

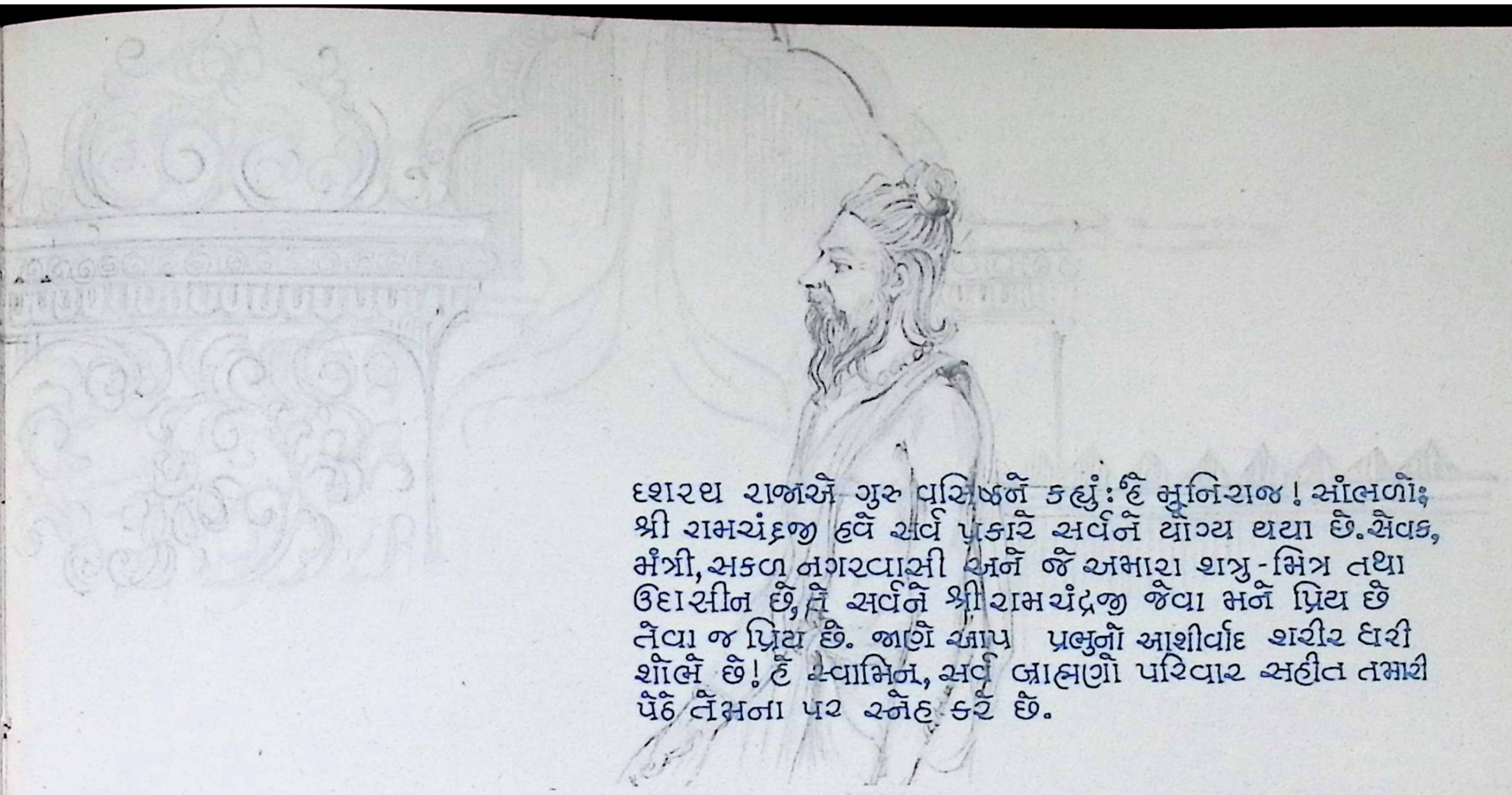

દશરથ રાજાએ ગુરુ વસિષ્ઠને કહ્યું: હે મુનિરાજ! સાંભળો:
શ્રી રામચંદ્રજી હવે સર્વ પ્રકારે સર્વને યોગ્ય થયા છે. સેવક,
મંત્રી, સકળ નગરવાસી અને જે અમારા શત્રુ-મિત્ર તથા
ઉદાસીન છે, તે સર્વને શ્રીરામચંદ્રજી જેવા મને પ્રિય છે
તેવા જ પ્રિય છે. જાણે આપ પ્રભુનો આશીર્વાદ શરીર ધરી
શોભે છે! હે સ્વામિન, સર્વ બ્રાહ્મણો પરિવાર સહીત તમારી
પેઠે તેમના પર સ્નેહ કરે છે.

92891

THU 28 FEBRUARY 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૮ ગુરૂવાર

FRI 1 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૯ શુક્રવાર

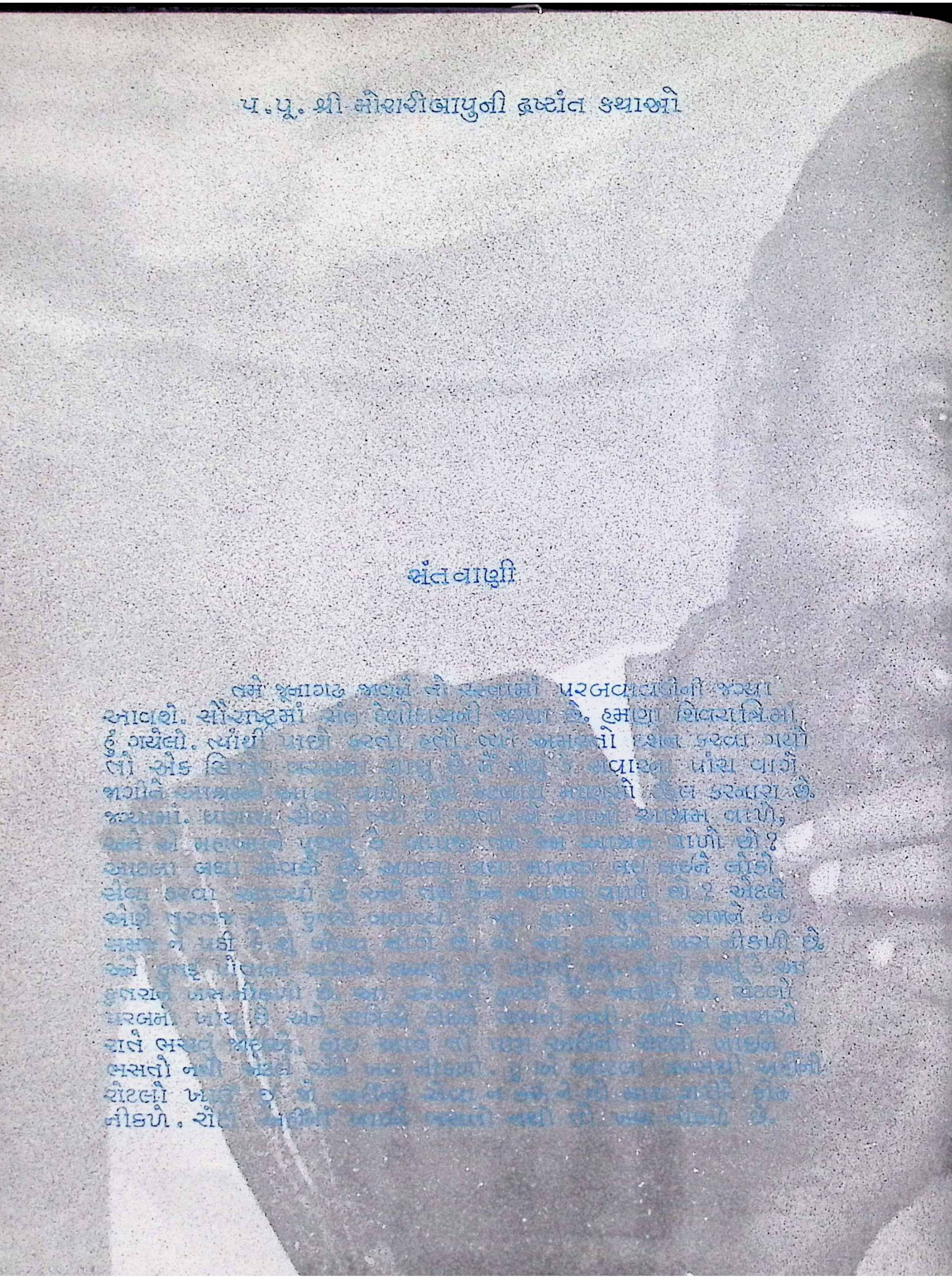

સંતવાણી

તમે જૂનાગઢ જાઓ તો રસ્તામાં પરબવાવડીની જગ્યા આવશે. સૌરાષ્ટ્રમાં સંત દેવીદાસની જગ્યા છે. હમણા શિવરાત્રિમાં હું ગયેલો. ત્યાંથી પાછો વળતો હતો. ત્યાં અમસ્તો દર્શન કરવા ગયો તો એક [illegible] મેં જોયું કે બપોરના પાંચ વાગે જાગીને [illegible] ભજન કરનારા છે. જગ્યામાં. [illegible] આશ્રમ ચાલે, [illegible] ચાલો છો ? આટલા બધા [illegible] જોઈ [illegible] સેવા કરવા [illegible] ચાલો છો ? એટલે [illegible] સામે [illegible] નીકળી છે [illegible] એટલે [illegible] રાતે ભરવું [illegible] ભસતો નથી [illegible] રોટલો [illegible] નીકળે. રોટ [illegible] છે.

સંત સાવરણી

સ્વામી રામકૃષ્ણ પરમહંસ ધુળમાં બેઠા હતા અને એક જર્મન માણસ ગયેલો. બનેલી ઘટના છે. કોઇએ એને કહેલું કે પરમહંસજી બહુ ઊંચી સ્થિતિમાં છે. તે ગયો એતો બહુ અભિમાન માણસ, પરમહંસજીને ધુળમાં બેઠેલા જોઇને પેલાને શંકા પડી કે હવે આ મને શું માર્ગદર્શન આપવાનો. ધુળમાં બેઠો છે, પોતે ખુદ આટલો બધો ગંદો, એ મને શું શુધ્ધ કરી શકે ? પોતે જે ગંદકીમાં છે. પરમહંસજીને કહ્યું કે આપ જ પોતે ગંદકીમાં પડેલા છો, તમે બીજાને શું સાફ કરી શકો ? સરસ જવાબ આપ્યો, કહે ભાઈ સાવરણી પોતે મેલી હોય પણ જ્યાં જ્યાં ફરે ત્યાં સાફ કરી નાખે. એમ સંતો હેગાળમાં તમને એમ લાગે. તમારી બુધ્ધિ અમુક સમયે એમ નહીં સ્વીકારે કે આની પાસે શું જવું પણ એ જ્યાં જ્યાં પગલાં પાડે ત્યાં ત્યાં વાળતો જાય. સાફસૂફ કરતા ગયા અને સંતો અમુક દુર્ગુણો તો જાણી જોઇને રાખે છે ભાઈ, એ તો જેમ ઊંચી સ્થિતિ થાય એમ સમજાય. કારણકે નહીં તો સમાજ એને જીવવા ન દે, એટલો ત્રાસ આપે.

પ્રાર્થનાની ભાષા

એક કથા છે કે ચર્ચની અંદર એક પાદરી પ્રાર્થના કરતો હતો અને બાજુમાં એક પાંચ વર્ષનો છોકરો ઊભો ઊભો પ્રાર્થના કરતો હતો. રવિવારનો દિવસ, પેલો પાદરી તો મોટો પંડિત હતો. એને એમ થયું કે હું તો મોટો પંડિત છું, વિદ્વાન છું એટલે મને તો પ્રાર્થના આવડે આ પાંચ વરસના છોકરાને શું પ્રાર્થના આવડતી હશે ? પાદરીએ પ્રાર્થના પૂરી કર્યા પછી પેલા છોકરાને પૂછ્યું કે બાબા તું શું કરે છે ? બોલે બાપજી પ્રાર્થના કરું છું. તને શું પ્રાર્થના આવડે? બોલે આપની વાત સાચી છે. મને કોઈ પ્રાર્થના નથી આવડતી પણ હું દર રવિવારે ચર્ચમાં આવી અને પાંચવાર આખી એબીસીડી બોલું છું અને પછી ભગવાનને કહું કે આમાંની તમારે જેવી પ્રાર્થના બનાવવી હોય એવી બનાવી લેજો. કારણ કે કોઈ પ્રાર્થના એબીસીડીની બહાર તો નથી. તમને જેવી સરસ યોગ્ય લાગે ગમે-એવી બનાવી લેજો. નથી લાગતું કે પાદરીની પ્રાર્થના કરતાં એ બાળકની પ્રાર્થના વહેલી પહોંચી ગઈ હશે ? ભાષાની જરૂર નથી ત્યાં ભાઈ! ભાષાવાળા તો બધા હેરાન થઈ ગયા. કેવળ ભાવની જરૂર છે,

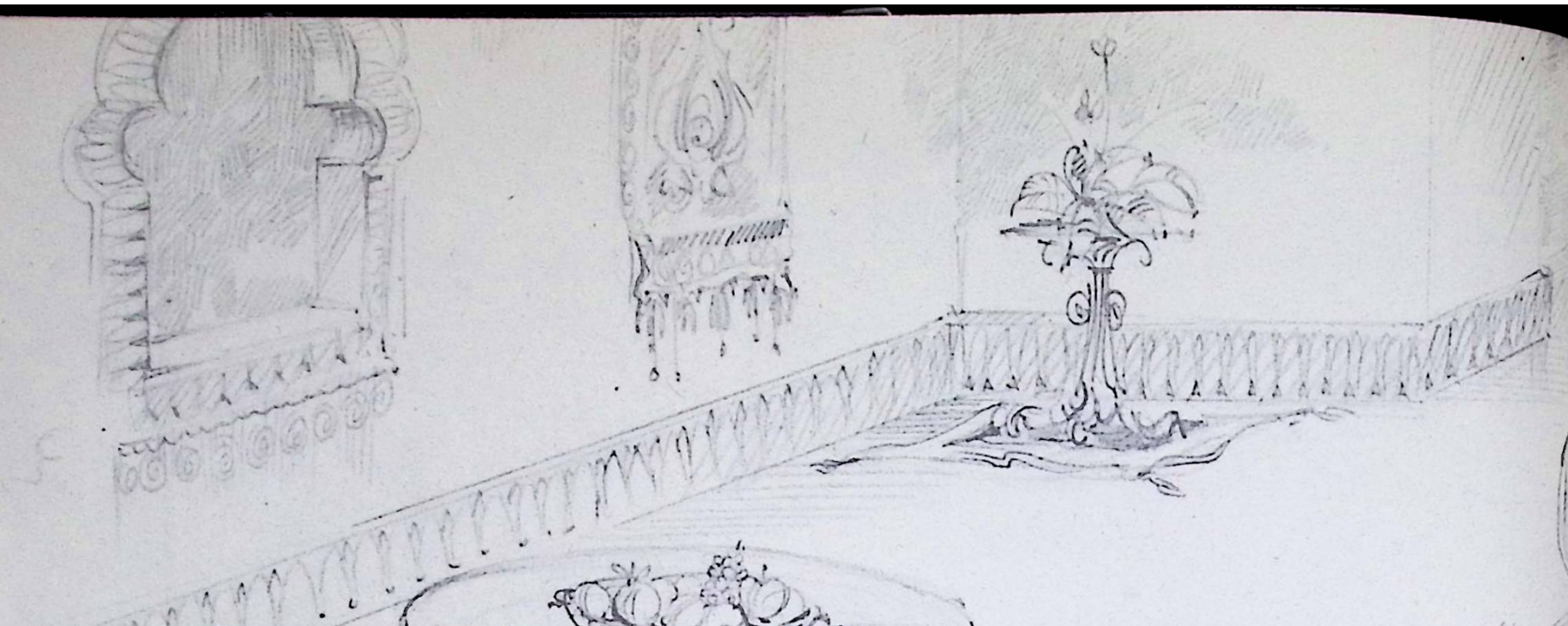

સુનહુ પ્રાનપ્રિય ભાવત જી કા, દેહુ એક બર ભરતહિ ટીકા ।
માગઉં દૂસર બર કર જોરી, પુરવહુ નાથ મનોરથ મોરી ॥
તાપસ બેષ બિસેષિ ઉદાસી, ચૌદહ બરિસ રામુ બનબાસી ।
સુનિ મૃદુ બચન ભૂપ હિયં સોકુ, સસિ કર છુઅત બિકલ જિમિ કોકૂ ॥

SAT 2 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૦ શનિવાર

SUN 3 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૧ રવિવાર

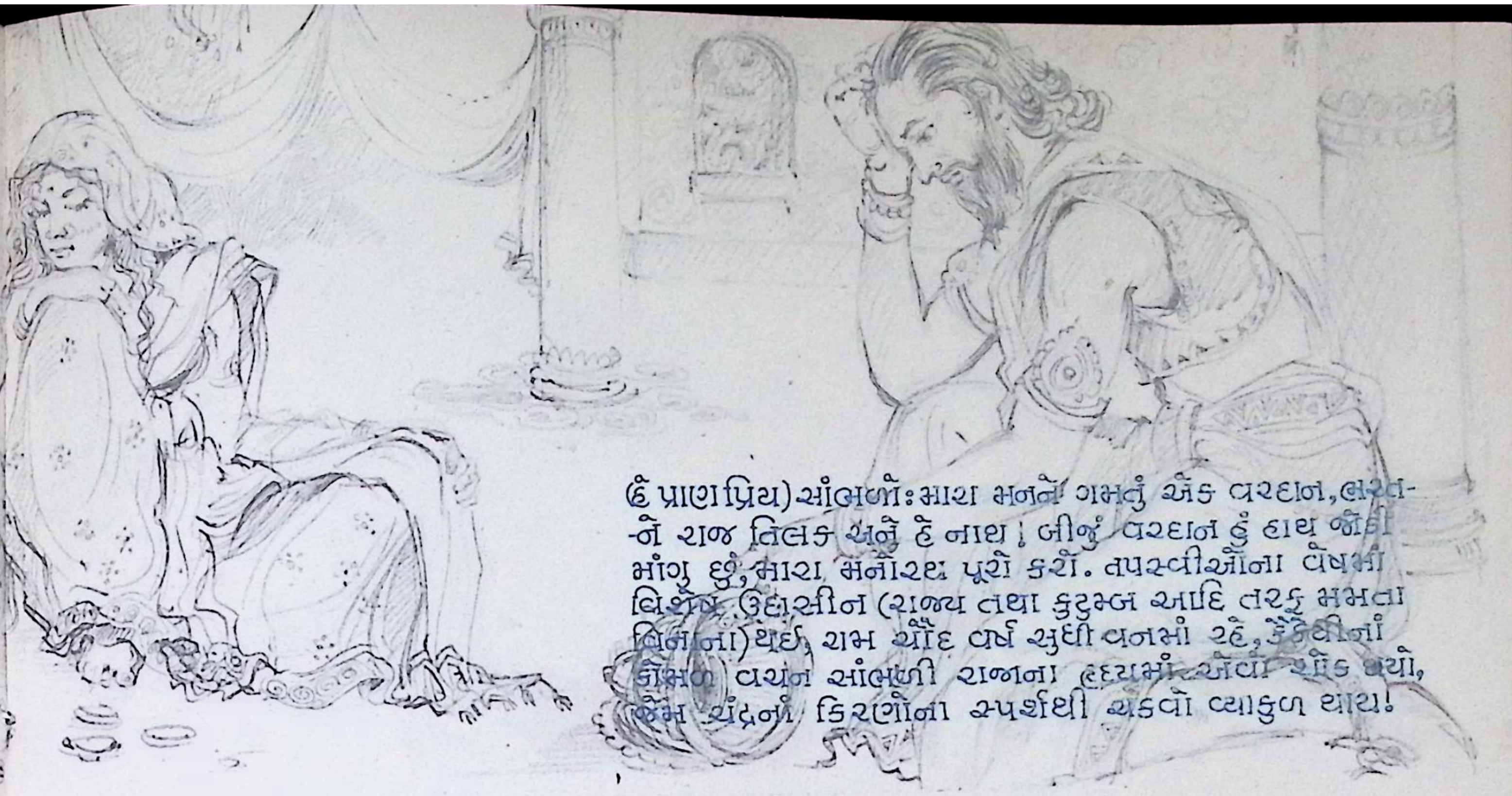

(હે પ્રાણપ્રિય) સાંભળો: મારા મનનો ગમતું એક વરદાન, ભરત-
-ને રાજ તિલક અને હે નાથ! બીજું વરદાન હું હાથ જોડી
માંગુ છું, મારા મનોરથ પૂરો કરો. તપસ્વીઓના વેષમાં
વિશેષ ઉદાસીન (રાજ્ય તથા કુટુમ્બ આદિ તરફ મમતા
વિનાના) થઈ, રામ ચૌદ વર્ષ સુધી વનમાં રહે, કૈકેયીનાં
કોમળ વચન સાંભળી રાજાના હૃદયમાં એવો શોક થયો,
જેમ ચંદ્રનાં કિરણોના સ્પર્શથી ચકવો વ્યાકુળ થાય!

MON 4 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૨ સોમવાર

TUE 5 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૩ મંગળવાર

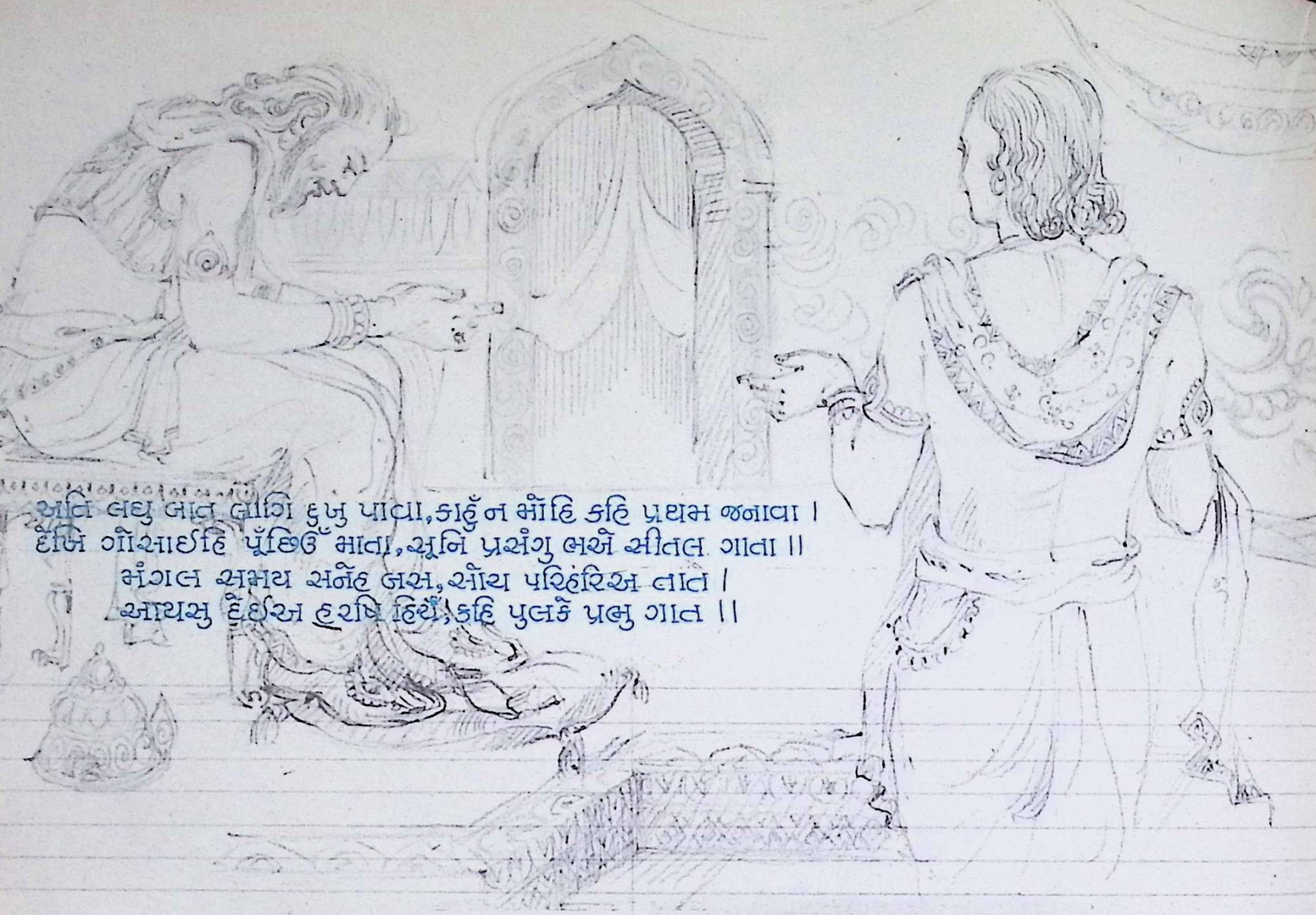

અતિ લઘુ બાત લાગિ દુખુ પાવા, કાહુઁ ન મોહિ કહિ પ્રથમ જનાવા ।
દેખિ ગોસાઈંહિ પૂઁછિઉઁ માતા, સુનિ પ્રસંગુ ભએ સીતલ ગાતા ।।
મંગલ સમય સનેહ બસ, સોચ પરિહરિઅ તાત ।
આયસુ દેઇઅ હરષિ હિયઁ, કહિ પુલકે પ્રભુ ગાત ।।

WED 6 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૪ બુધવાર

THU 7 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ સુદ ૧૫ ગુરુવાર

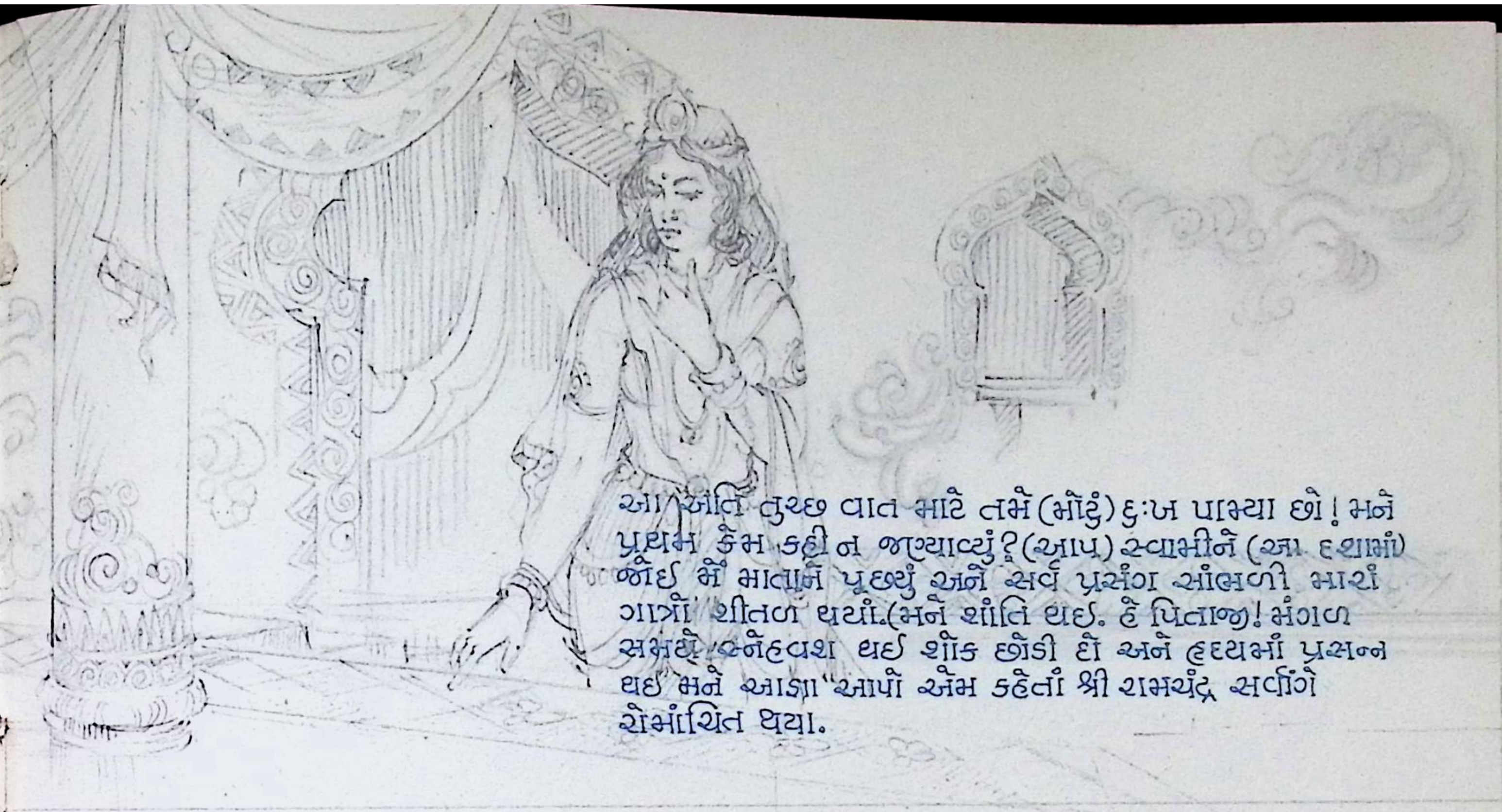

આ અતિ તુચ્છ વાત માટે તમે (મોટું) દુઃખ પામ્યા છો! મને
પ્રથમ કેમ કહી ન જણાવ્યું? (આપ) સ્વામીને (આ દશામાં)
જોઈ મેં માતાને પૂછ્યું અને સર્વ પ્રસંગ સાંભળી મારાં
ગાત્રો શીતળ થયાં. (મને શાંતિ થઈ. હે પિતાજી! મંગળ
સમયે સ્નેહવશ થઈ શોક છોડી દો અને હૃદયમાં પ્રસન્ન
થઈ મને આજ્ઞા "આપો એમ કહેતાં શ્રી રામચંદ્ર સર્વાંગે
રોમાંચિત થયા.

SAT 9 MARCH 1985

FRI 8 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ 3 શનિવાર

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૨ શુક્રવાર

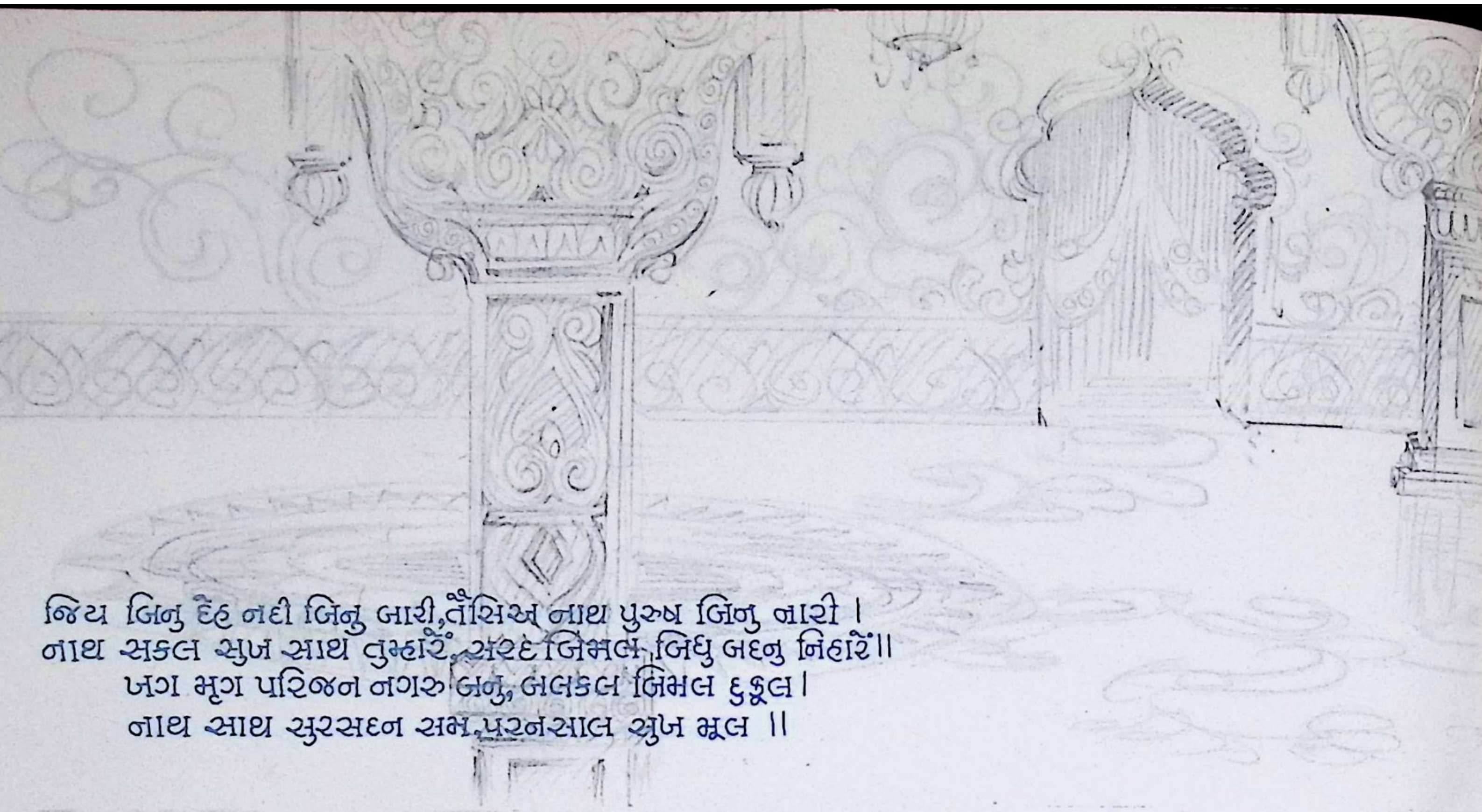

જિય બિનુ દેહ નદી બિનુ બારી, તૈસિઅ નાથ પુરુષ બિનુ નારી ।
નાથ સકલ સુખ સાથ તુમ્હારેં, સરદ બિમલ બિધુ બદનુ નિહારેં ॥
ખગ મૃગ પરિજન નગરુ બનુ, બલકલ બિમલ દુકૂલ ।
નાથ સાથ સુરસદન સમ, પરનસાલ સુખ મૂલ ॥

SUN 10 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૪ રવિવાર

MON 11 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૫ સોમવાર

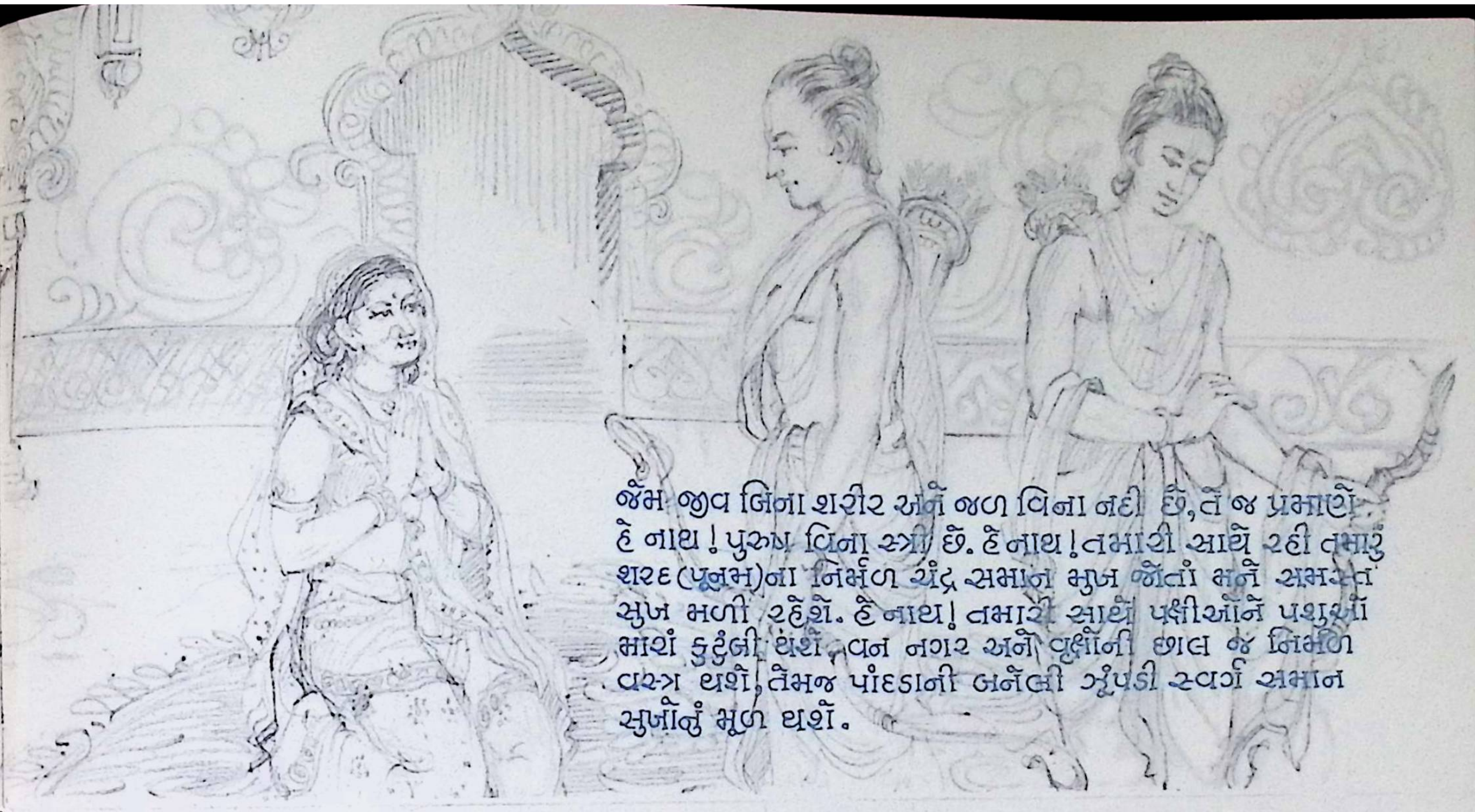

TUE 12 MARCH 1985
સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૬ મંગળવાર

WED 13 MARCH 1985
સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૭ બુધવાર

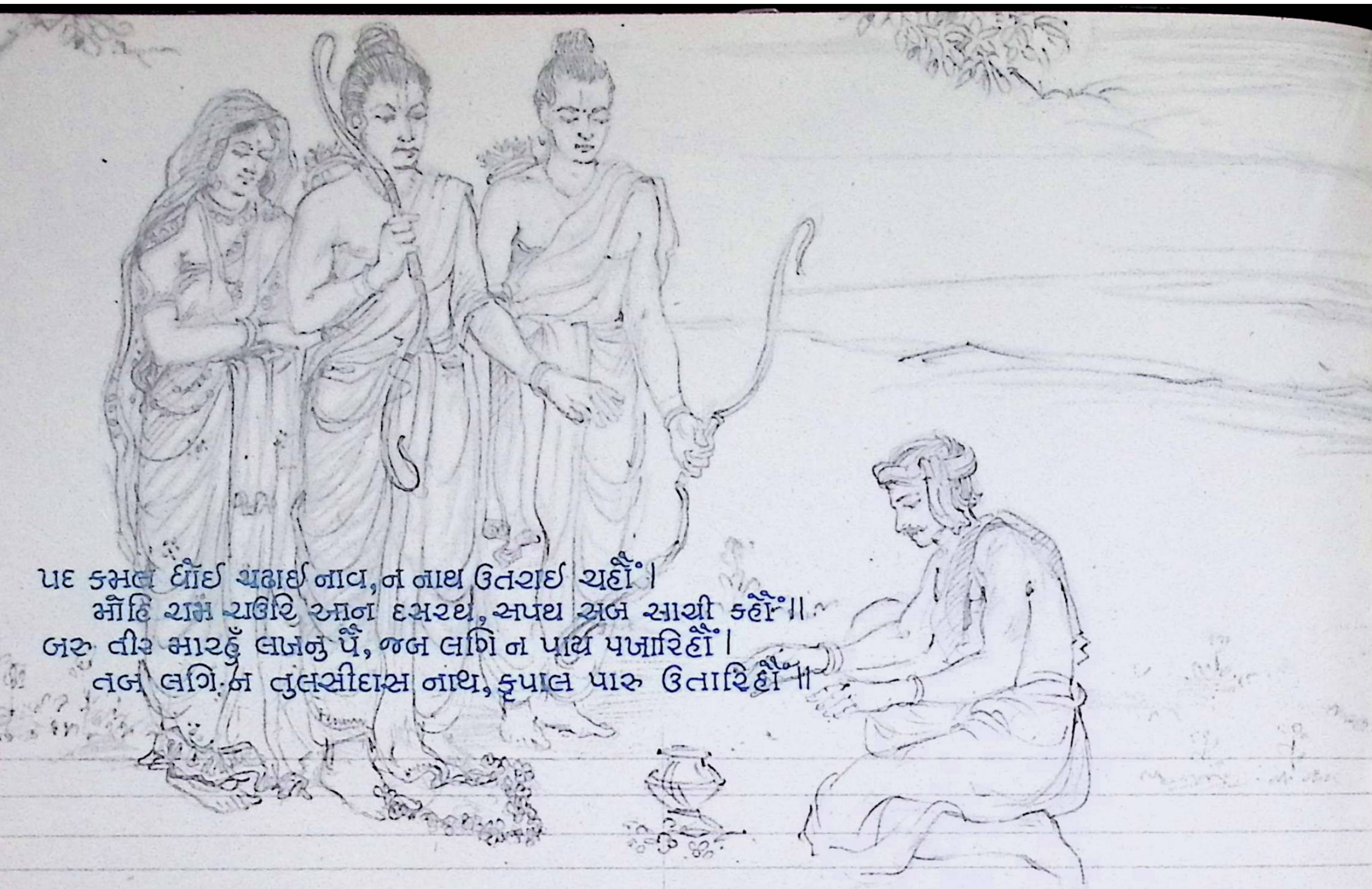

પદ કમલ ધોઈ ચઢાઈ નાવ, ન નાથ ઉતરાઈ ચહૌં।
મોહિ રામ રાઉરિ આન દસરથ, સપથ સબ સાચી કહૌં॥
બરુ તીર મારહુઁ લખનુ પૈં, જબ લગિ ન પાય પખારિહૌં।
તબ લગિ ન તુલસીદાસ નાથ, કૃપાલ પારુ ઉતારિહૌં॥

THU 14 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૮ ગુરૂવાર

FRI 15 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૯ શુક્રવાર

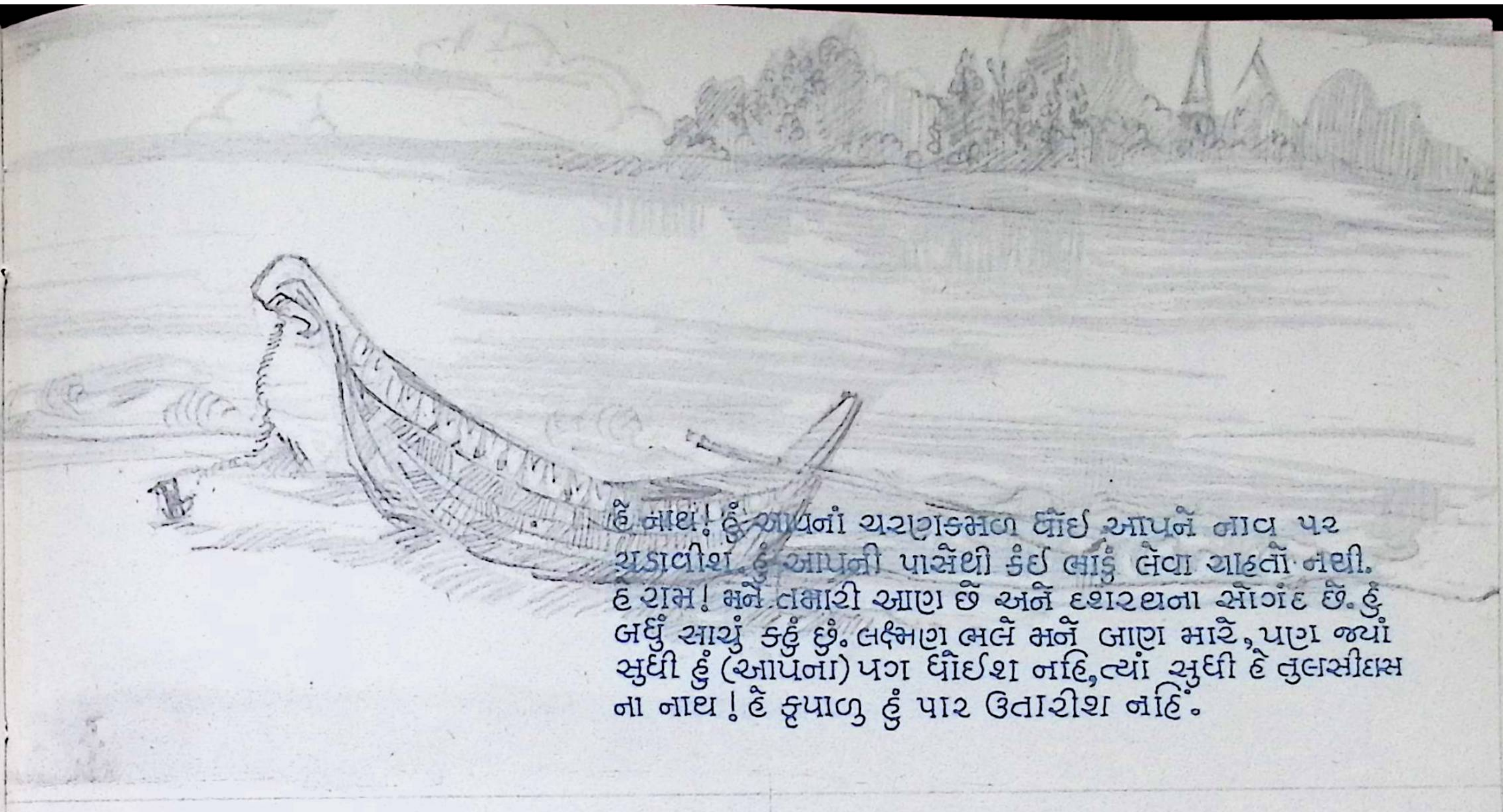

હે નાથ! હું આપનાં ચરણકમળ ધોઈ આપને નાવ પર
ચઢાવીશ. હું આપની પાસેથી કંઈ ભાડું લેવા ચાહતો નથી.
હે રામ! મને તમારી આણ છે અને દશરથના સોગંદ છે. હું
બધું સાચું કહું છું. લક્ષ્મણ ભલે મને બાણ મારે, પણ જ્યાં
સુધી હું (આપના) પગ ધોઈશ નહિ, ત્યાં સુધી હે તુલસીદાસ
ના નાથ! હે કૃપાળુ હું પાર ઉતારીશ નહિ.

SAT 16 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૧૦ શનિવાર

SUN 17 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૧૧ રવિવાર

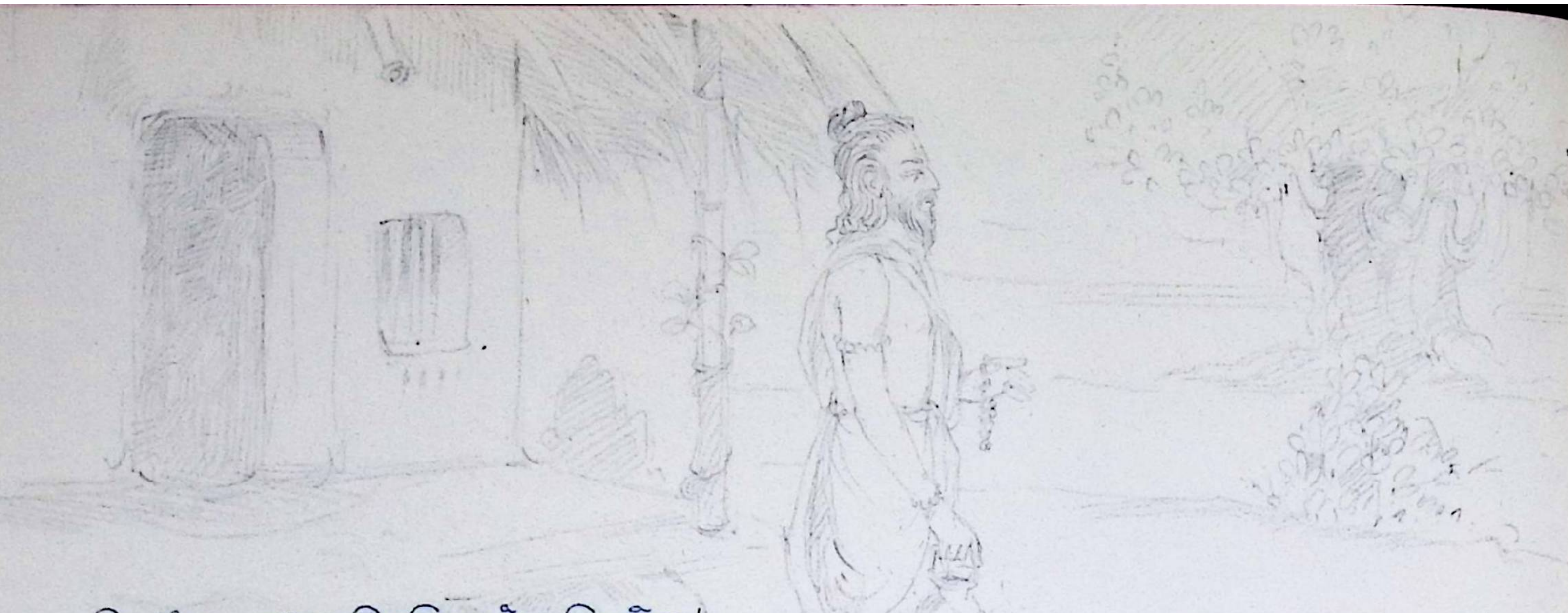

સૂચિ સુંદર આશ્રમુ નિરખિ, હરષે રાજિવનૈન ।
સુનિ રઘુબર આગમનુ મુનિ, આગેં આયઉ લેન ॥
મુનિ કહુઁ રામ દંડવત કીન્હા, આસિર બાદુ બિપ્રબર દીન્હા ।
દેખિ રામ છબિ નયન જુડાને, કરિ સનમાનુ આશ્રમહિં આને ॥

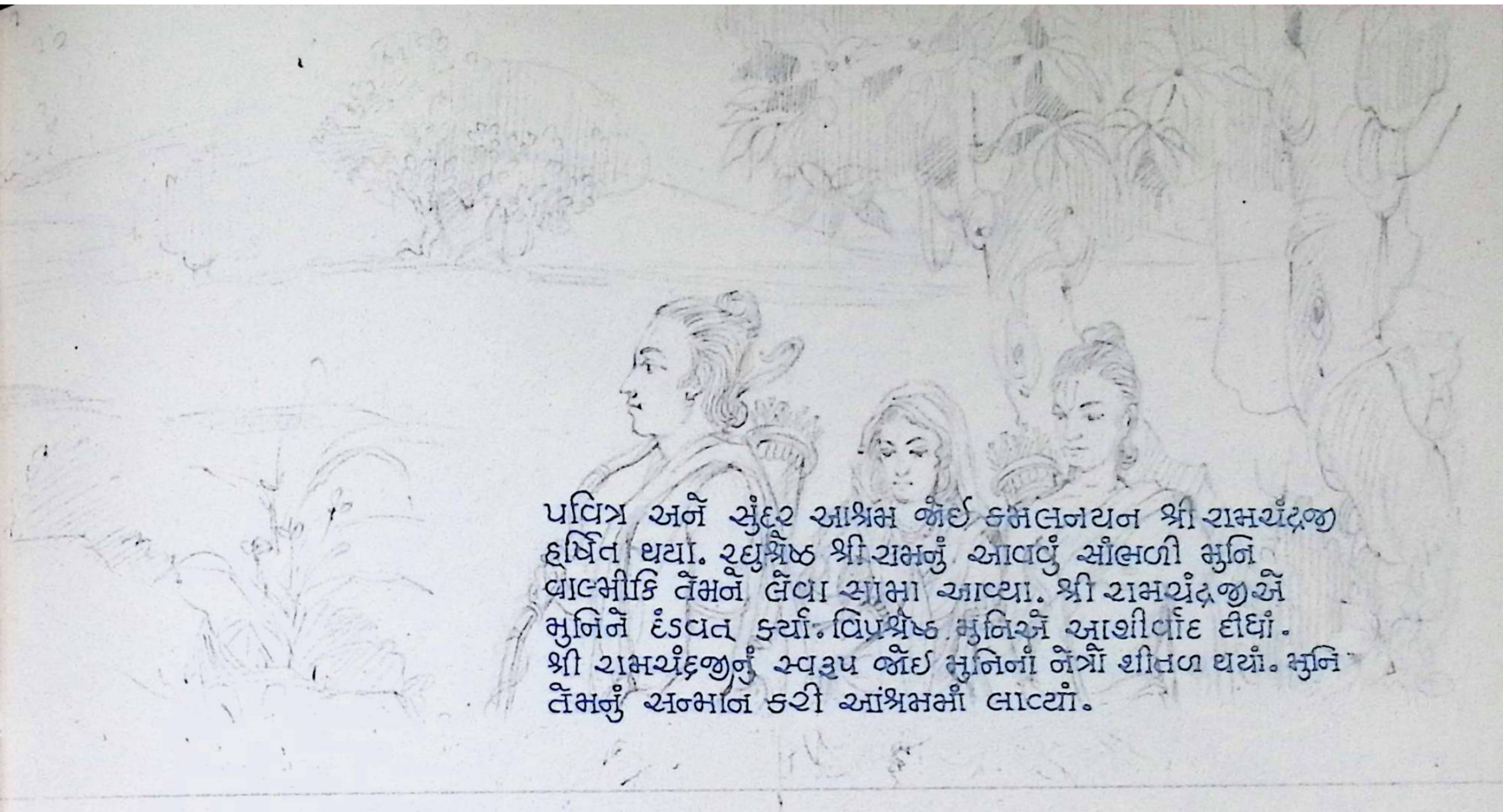

પવિત્ર અને સુંદર આશ્રમ જોઈ કમલનયન શ્રી રામચંદ્રજી હર્ષિત થયા. રઘુશ્રેષ્ઠ શ્રી રામનું આવવું સાંભળી મુનિ વાલ્મીકિ તેમને લેવા સામા આવ્યા. શ્રી રામચંદ્રજીએ મુનિને દંડવત કર્યા. વિપ્રશ્રેષ્ઠ મુનિએ આશીર્વાદ દીધાં. શ્રી રામચંદ્રજીનું સ્વરૂપ જોઈ મુનિનાં નેત્રો શીતળ થયાં. મુનિ તેમનું સન્માન કરી આશ્રમમાં લાવ્યાં.

WED 20 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૧૪ બુધવાર

THU 21 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ફાગણ વદ ૩૦ ગુરૂવાર

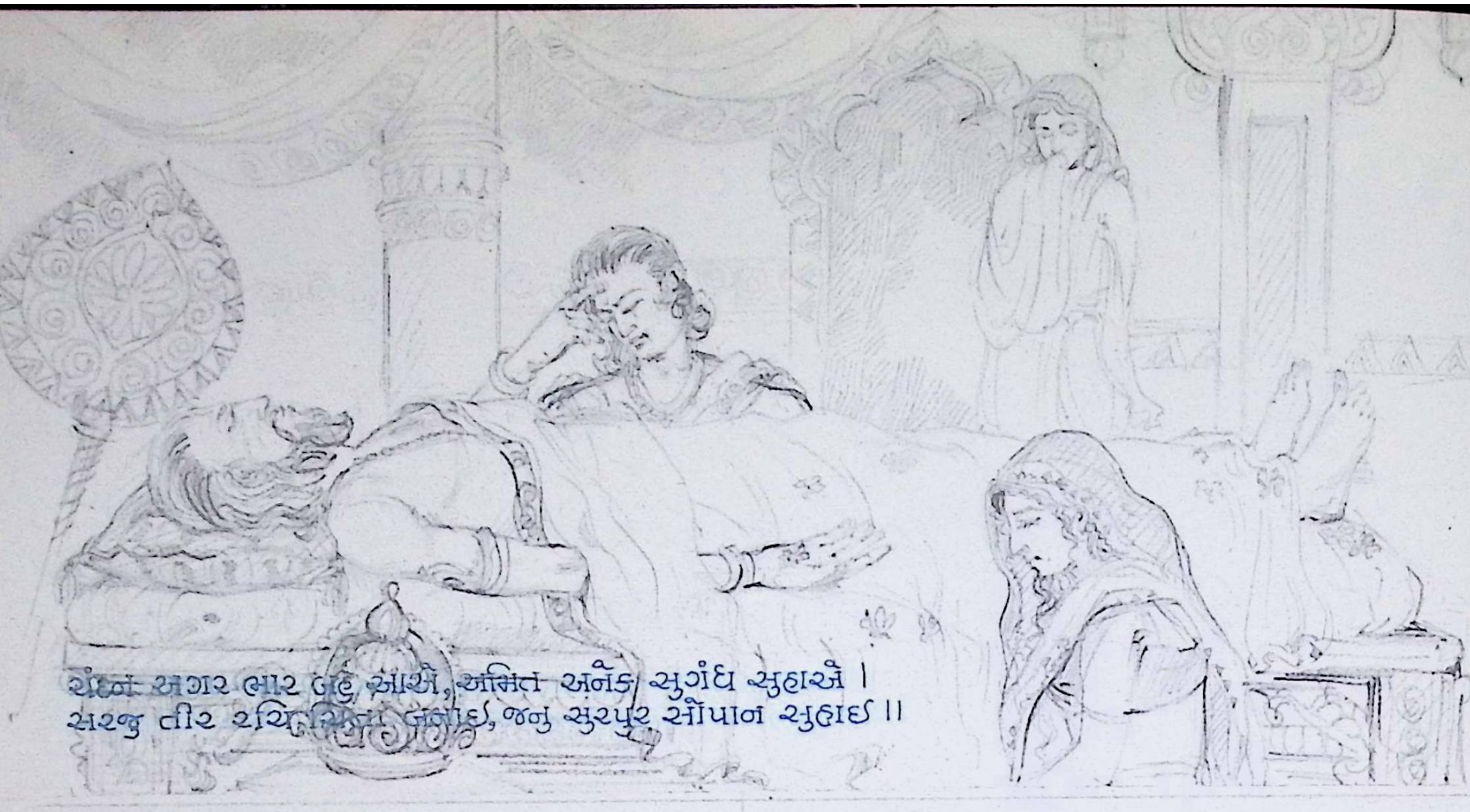

ચંદન અગર ભાર બહુ આએ, અમિત અનેક સુગંધ સુહાએ ।
સરજુ તીર રચિ ચિતા બનાઈ, જનુ સુરપુર સોપાન સુહાઈ ॥

FRI 22 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧ શુક્રવાર

SAT 23 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૨ શનિવાર

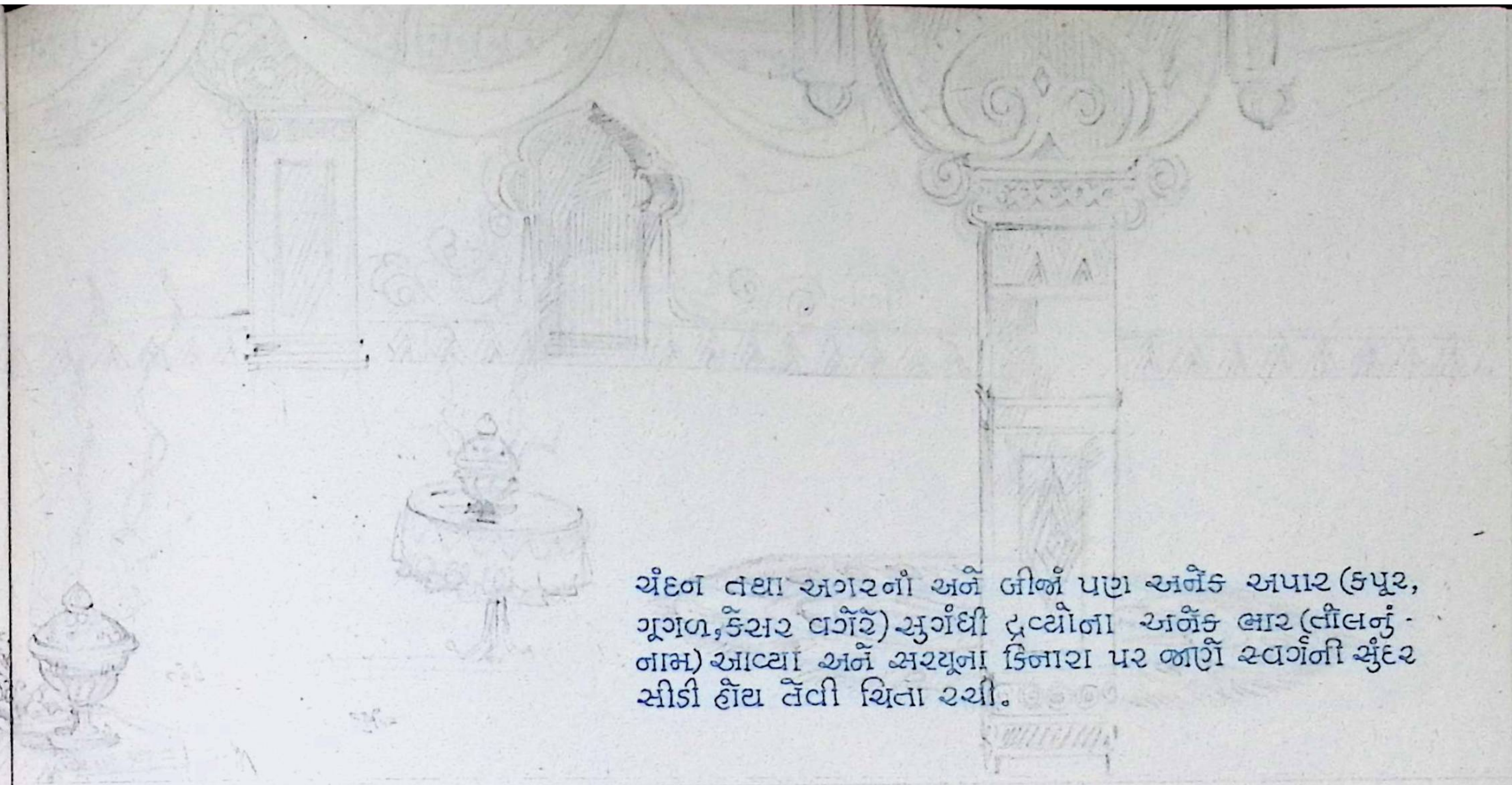

ચંદન તથા અગરનાં અને બીજાં પણ અનેક અપાર (કપૂર, ગૂગળ, કેસર વગેરે) સુગંધી દ્રવ્યોના અનેક ભાર (તોલનું નામ) આવ્યા અને સરયૂના કિનારા પર જાણે સ્વર્ગની સુંદર સીડી હોય તેવી ચિતા રચી.

તેઉ આજુ રામ પદ્દ પાઈ, ચલૈ ધરમ મરજાદ મૈટાઈ ।
કુટિલ કુબંધુ કુઅવસરુ તાકી, જાનિ રામ બનબાસ એકાકી ।।
કરિ કુમંત્રુ મન સાજિ સમાજુ, આએ કરૈ અકંટક રાજુ।
કૌટિ પ્રકાર કલપિ કુટિલાઈ, આએ દલ બટૌરિ દૌઉ ભાઈ ।।

TUE 26 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૫ મંગળવાર

WED 27 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૬ બુધવાર

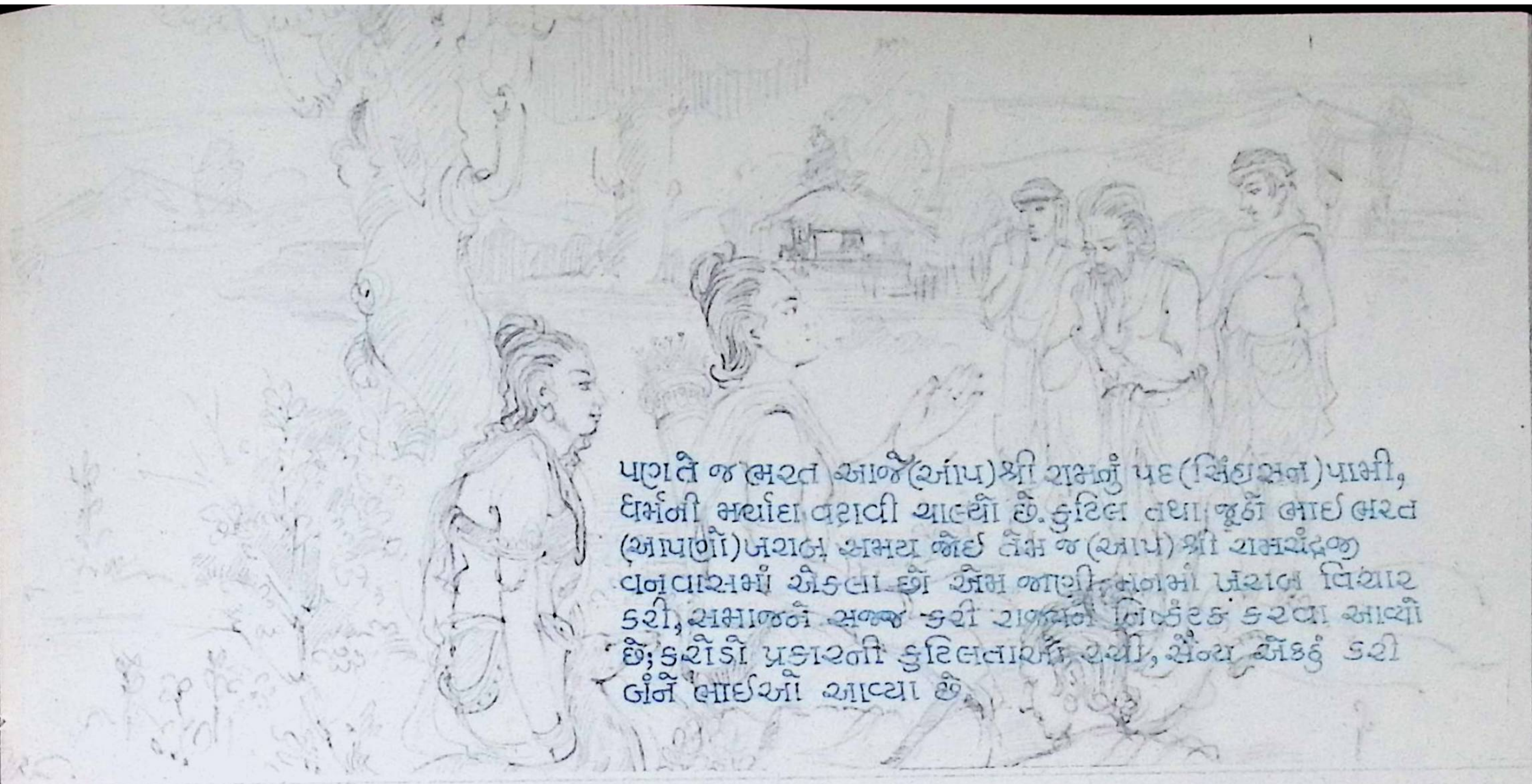

પણ તે જ ભરત આજે (આપ) શ્રી રામનું પદ (સિંહાસન) પામી, ધર્મની મર્યાદા વટાવી ચાલ્યો છે. કુટિલ તથા જૂઠો ભાઈ ભરત (આપણો) ખરાબ સમય જોઈ તેમ જ (આપ) શ્રી રામચંદ્રજી વનવાસમાં એકલા છો એમ જાણી, મનમાં ખરાબ વિચાર કરી, સમાજને સજ્જ કરી રાજ્યને નિષ્કંટક કરવા આવ્યો છે; કરોડો પ્રકારની કુટિલતાઓ રચી, સૈન્ય એકઠું કરી બંને ભાઈઓ આવ્યા છે.

THU 28 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ગુરૂવાર

FRI 29 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ શુક્રવાર

રામ નવમી

SAT 30 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૮ શનિવાર

SUN 31 MARCH 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૯ રવિવાર

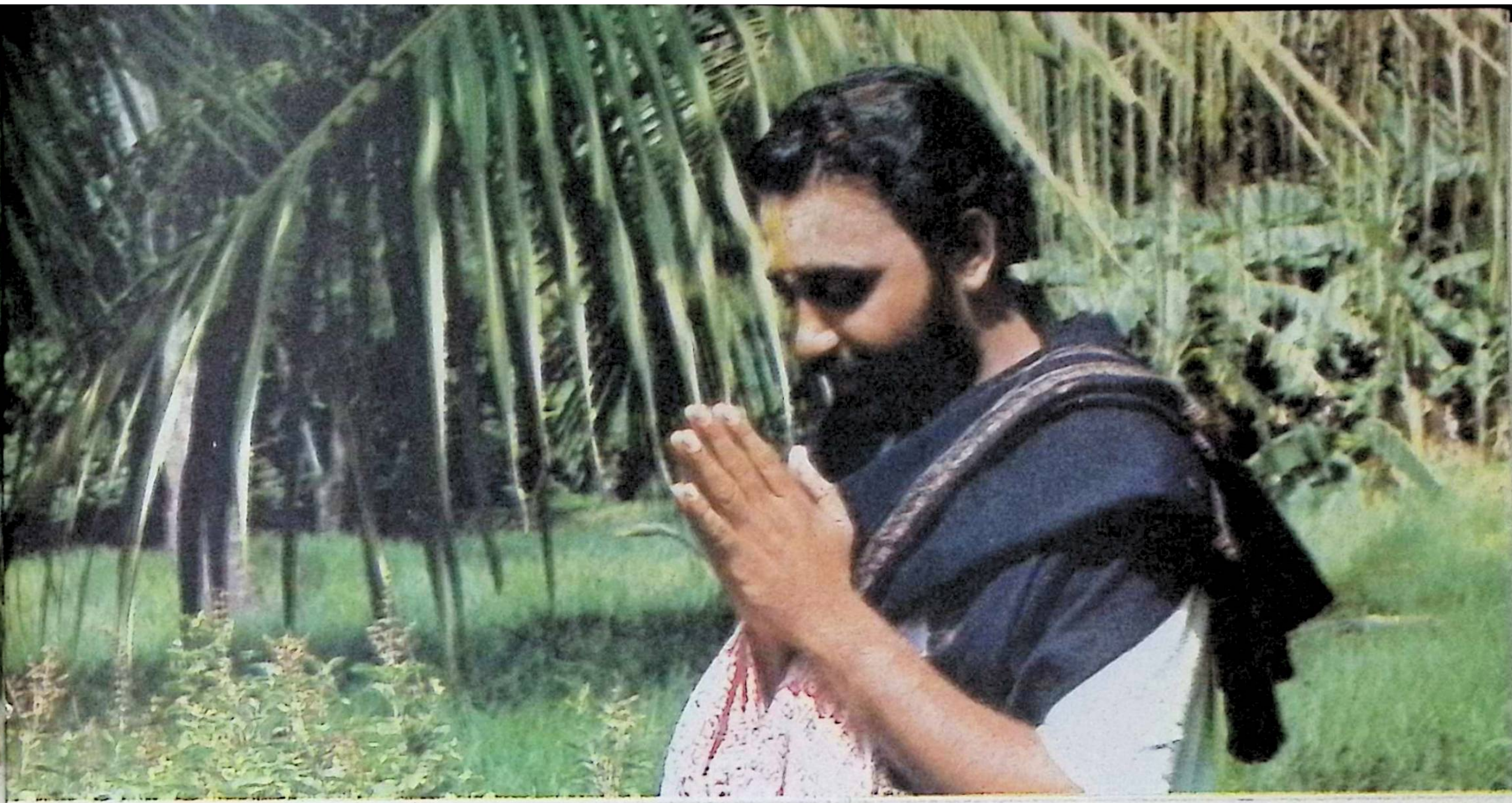

MON 1 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧૦ સોમવાર

TUE 2 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧૨ મંગળવાર

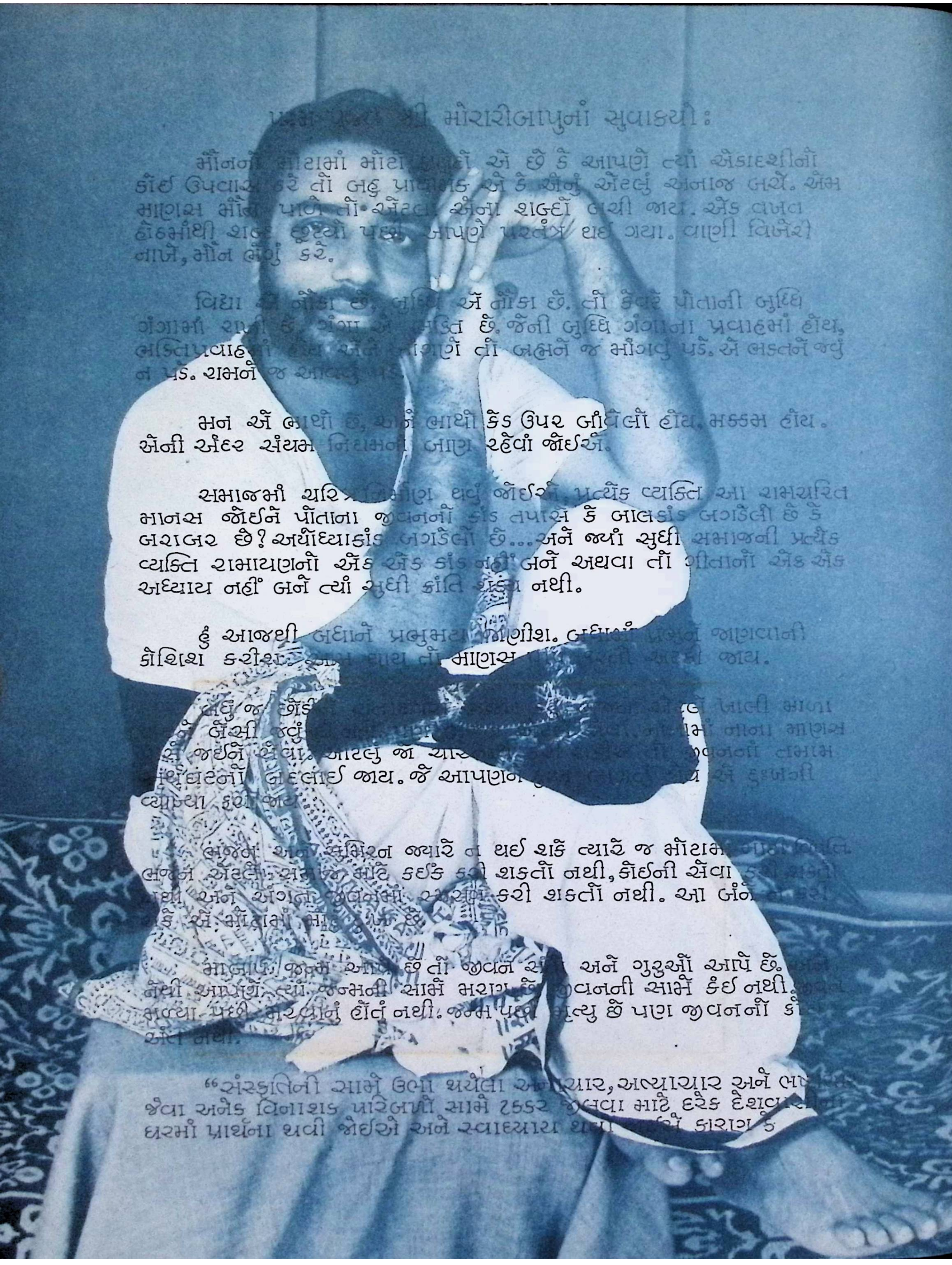

[illegible] [illegible] શ્રી મોરારીબાપુનાં સુવાક્યો:

મૌનનો [illegible]ટામાં મોટો [illegible] એ છે કે આપણે ત્યાં એકાદશીનો કોઈ ઉપવા[illegible] કરે તો બહુ પ્રા[illegible]ક એ કે એનું એટલું અનાજ બચે. એમ માણસ મૌન પાળે તો એટલા એના શબ્દો બચી જાય. એક વખત હોઠમાંથી શબ્દ છૂટ્યો પછી આપણે પરતંત્ર થઈ ગયા. વાણી વિખેરી નાખે, મૌન ભેગું કરે.

વિદ્યા [illegible] નૌકા છે, બુદ્ધિ એ નૌકા છે. તો કેવટ પોતાની બુદ્ધિ ગંગામાં રાખી છે. ગંગા એ ભક્તિ છે. જેની બુદ્ધિ ગંગાના પ્રવાહમાં હોય, ભક્તિપ્રવાહ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ણે તો બ્રહ્મને જ માંગવું પડે. એ ભક્તને જવું ન પડે. રામને જ આવવું પડે.

મન એ ભાથો છે, [illegible] ભાથો કેડ ઉપર બાંધેલો હોય, મક્કમ હોય. એની અંદર સંયમ નિયમનાં બાણ રહેવાં જોઈએ.

સમાજમાં ચરિત્રનિર્માણ થવું જોઈએ. પ્રત્યેક વ્યક્તિ આ રામચરિત માનસ જોઈને પોતાના જીવનનો કાંડ તપાસે કે બાલકાંડ બગડેલી છે કે બરાબર છે? અયોધ્યાકાંડ બગડેલો છે... અને જ્યાં સુધી સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિ રામાયણનો એક એક કાંડ નહીં બને અથવા તો ગીતાનો એક એક અધ્યાય નહીં બને ત્યાં સુધી ક્રાંતિ શક્ય નથી.

હું આજથી બધાને પ્રભુમય [illegible] જાણીશ. બધામાં [illegible] જાણવાની કોશિશ કરીશ. [illegible] થાય તો માણસ [illegible] [illegible] જાય.

[illegible] જ છોડી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જાતી માળા [illegible] બેસી જવું [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]માં બીજા માણસ [illegible] જઈને સેવા. આટલું જ ચા[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જીવનનાં તમામ [illegible]ઘંટનો બદલાઈ જાય. જે આપણ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] એ દુઃખની વ્યાખ્યા કરી જાય.

ભજન અને સુમિરન જ્યારે ન થઈ શકે ત્યારે જ મોટામ[illegible] [illegible] ભજન એટલે સમાજ માટે કઈક કરી શકતો નથી, કોઈની સેવા [illegible] [illegible] [illegible] અને અંગત જીવનમાં સ્મરણ કરી શકતો નથી. આ બંને [illegible] કે એ મોટામાં મો[illegible] છે.

માબાપ જન્મ આપે છે તો જીવન સ[illegible] અને ગુરુઓ આપે છે. [illegible] નથી આપણે ત્યાં જન્મની સામે મરણ છે, જીવનની સામે કંઈ નથી. [illegible] મળ્યા પછી મરવાનું હોતું નથી. જન્મ પછી મૃત્યુ છે પણ જીવનનો [illegible] અંત નથી.

"સંસ્કૃતિની સામે ઉભા થયેલા અ[illegible]ચાર, અત્યાચાર અને ભ[illegible] જેવા અનેક વિનાશક પરિબળો સામે ટક્કર જીલવા માટે દરેક દેશવ[illegible] ઘરમાં પ્રાર્થના થવી જોઈએ અને સ્વાધ્યાય થ[illegible] [illegible] કારણ કે

સંસ્કૃતિના પાયા ઘરમાંથી જ નખાય છે."

મહાનગરોમાં ઘરો આજે હોટેલો જેવાં થતાં જાય છે, બાળકો દુર્ગંધ મારતા ચિત્રપટો જોઇને માનસિક વિકૃતિનો ભોગ બની રહ્યાં છે અને સસ્તા મનોરંજનના અનેક સાધનો ઊભા કરી સમાજના મૂલ્યો નષ્ટ કરી કરવાનો પ્રયાસ થઇ રહ્યો છે. તેની સામે સંસ્કૃતિની રક્ષા કરવા માટે પ્રાર્થના, સ્વાધ્યાય અને શુધ્ધ આચરણની ખાસ જરૂર છે.

અનેક વિટંબણાઓથી ભરેલા સમાજમાં આધ્યાત્મિક અને શારીરિક બળ ધરાવતા યુવાનોની ખાસ જરૂર છે. આ માટે દેશમાં ઠેર ઠેર વ્યાયામશાળાઓ ખોલાવી જોઇએ.

સાધુપુરુષો પાસે કંઇ નહોતું છતાં તેઓ સુખી હતા અને આપણી પાસે આટલી ભૌતિક સંપત્તિ છે છતાં આપણે આટલા દુઃખી શા માટે છીએ ?

WED 3 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧૩ બુધવાર

THU 4 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧૪ ગુરુવાર

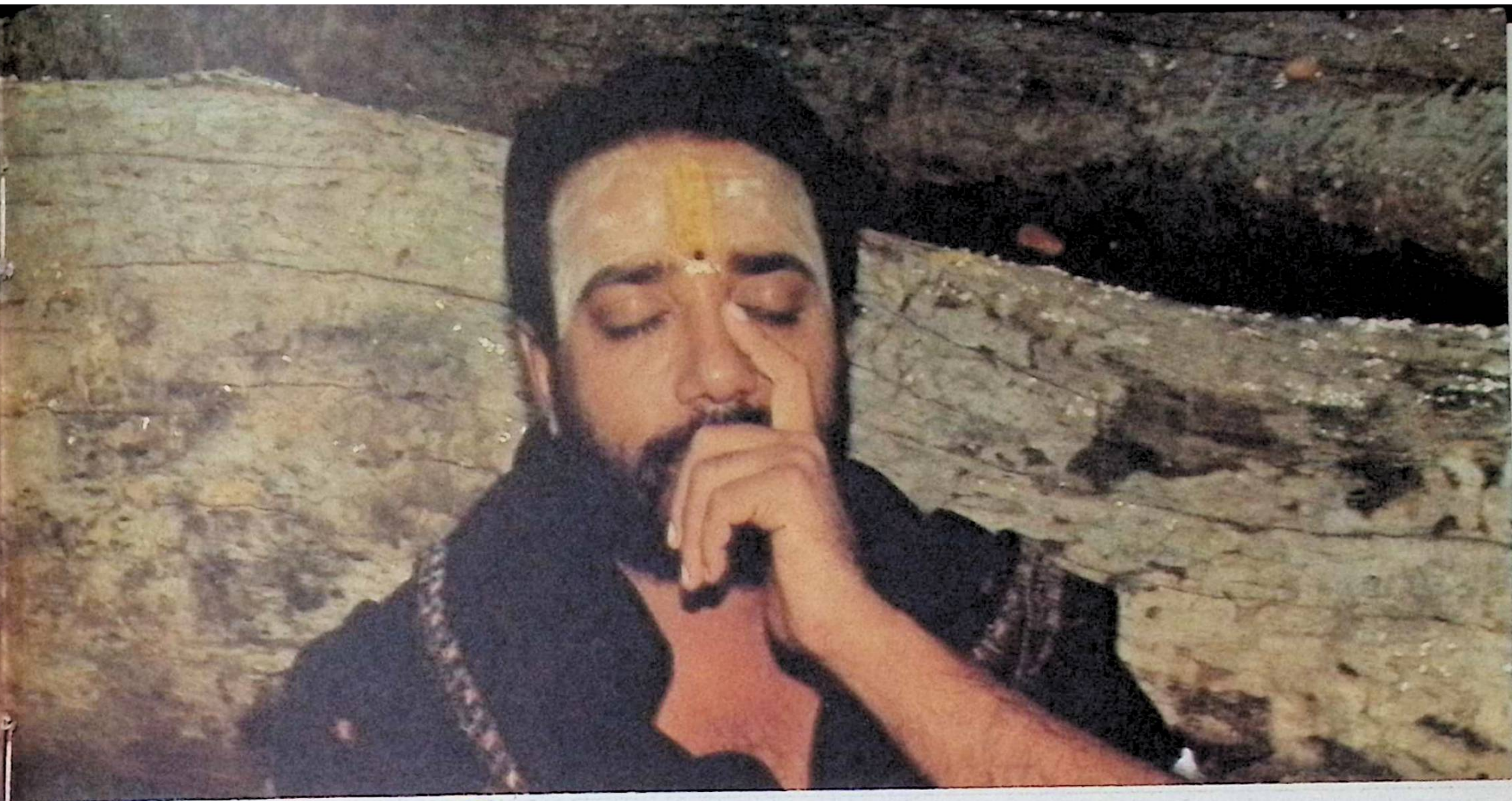

હનુમાન જયંતિ

FRI 5 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર સુદ ૧૫ શુક્રવાર

SAT 6 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧ શનિવાર

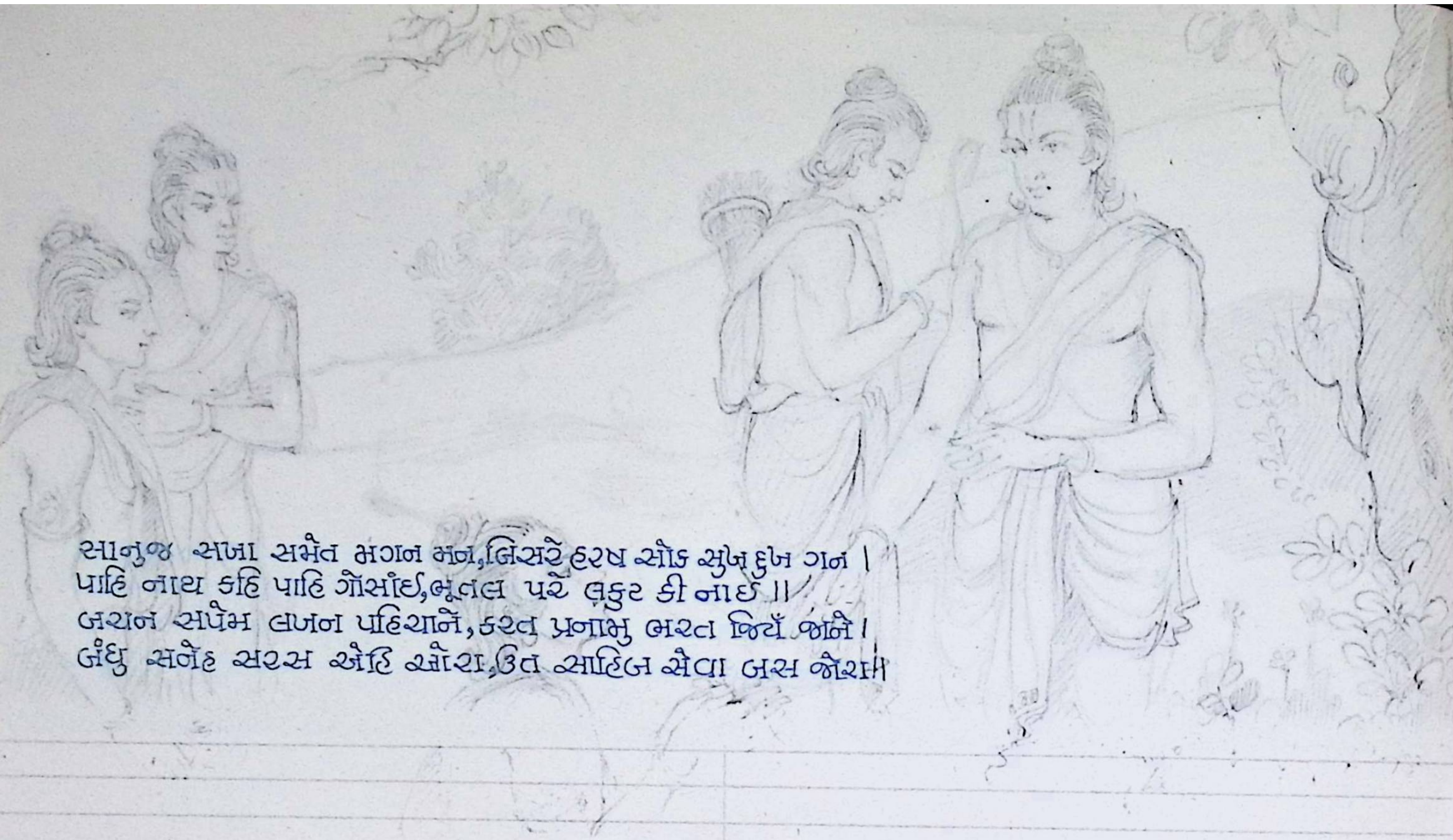

સાનુજ સખા સમેત મગન મન,બિસરે હરષ સોક સુખ દુખ ગન ।
પાહિ નાથ કહિ પાહિ ગોસાંઈ,ભૂતલ પરે લકુટ કી નાઈં ॥
બચન સપ્રેમ લખન પહિચાને,કરત પ્રનામુ ભરત જિયઁ જાને ।
બંધુ સનેહ સરસ એહિ ઓરા,ઉત સાહિબ સેવા બસ જોરા ॥

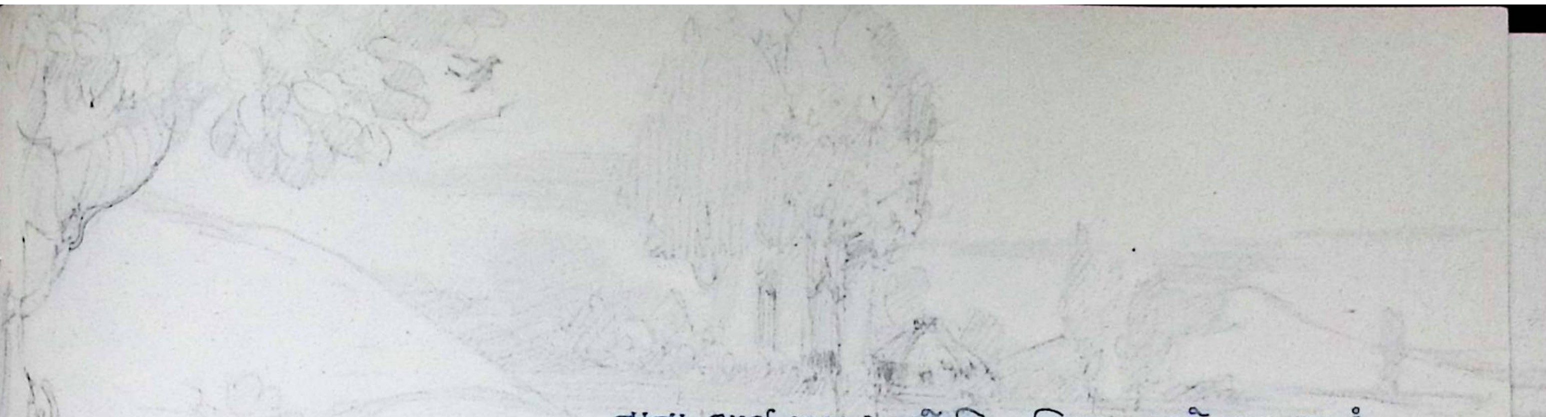

નાના ભાઈ શત્રુઘ્ન અનૅ મિત્ર નિષાદ સાથૅ ભરતજીનું મન (પ્રૅમમાં) મગ્ન થયું. હર્ષ-શૉક તથા સુખ-દુઃખનૉ સમૂહ (તે) વીસરી ગયા; "હે નાથ! રક્ષા કરૉ, હે સ્વામી, રક્ષા કરૉ" ઍમ કહી પૃથ્વી પર દંડની પૅઠૅ નમી પડ્યા. પ્રૅમયુક્ત વચનૉથી લક્ષ્મણ-જીઍ ઑળખ્યા અનૅ મનમાં જાણ્યું કૅ, ભરતજી પ્રણામ કરૅ છૅ; (તૅ શ્રી રામચંદ્રજી તરફ મુખ કરી ઊભા હતા. અનૅ ભરતજી તૅમની પાછળ હતા તૅથી તૅમણૅ જૉયા નહિ.) ઍક બાજુ ભાઈ ભરતનૉ સરસ પ્રૅમ અનૅ બીજી બાજુ સ્વામી શ્રીરામચંદ્ર-જીની સૅવાની પ્રબળ પરવશતા!

TUE 9 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૫ મંગળવાર

WED 10 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૬ બુધવાર

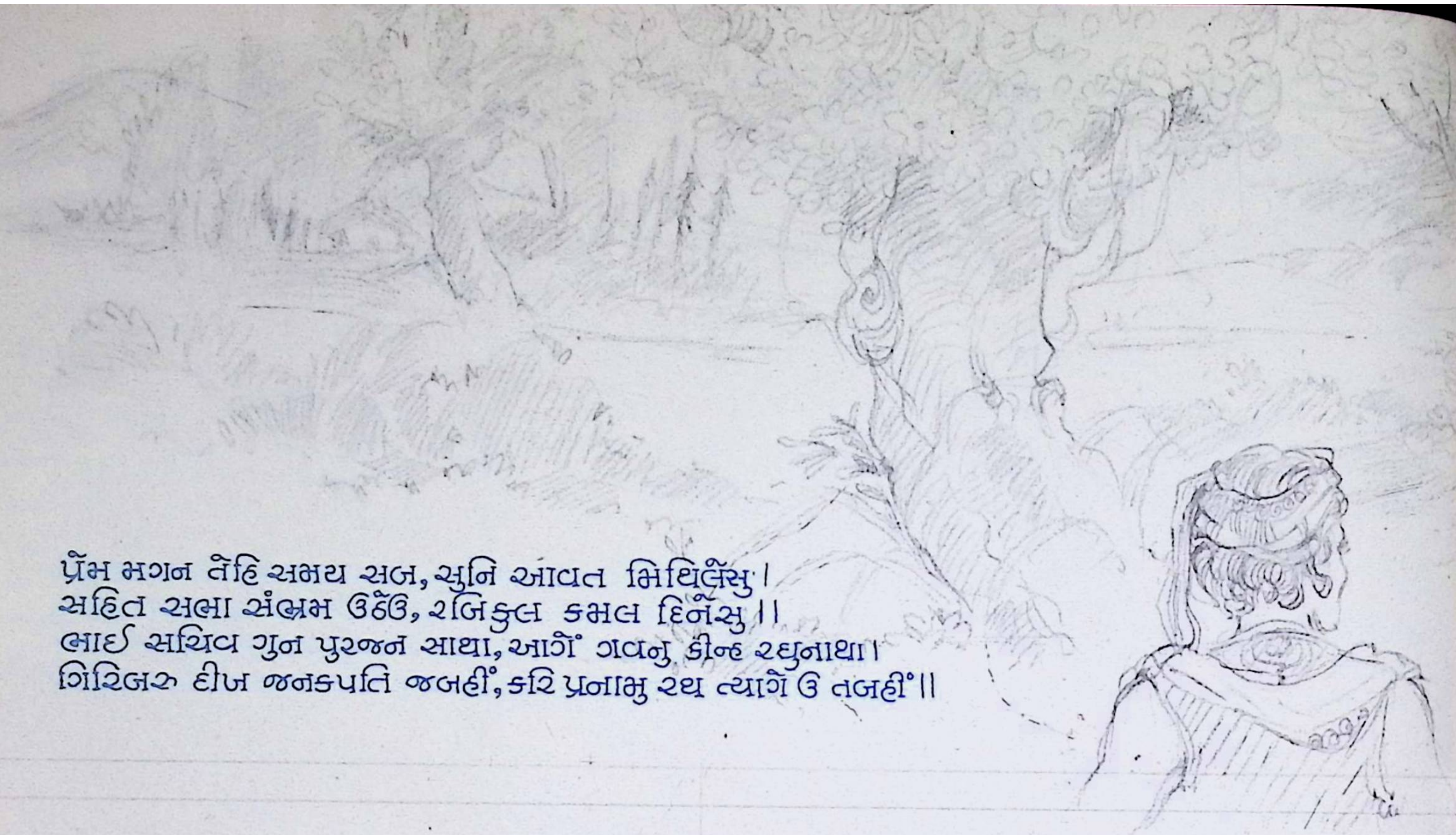

પ્રેમ મગન તેહિ સમય સબ, સુનિ આવત મિથિલેસુ ।
સહિત સભા સંભ્રમ ઉઠેઉ, રબિકુલ કમલ દિનેસુ ।।
ભાઈ સચિવ ગુન પુરજન સાથા, આગેં ગવનુ કીન્હ રઘુનાથા ।
ગિરિબરુ દીખ જનકપતિ જબહીં, કરિ પ્રનામુ રથ ત્યાગેઉ તબહીં ।।

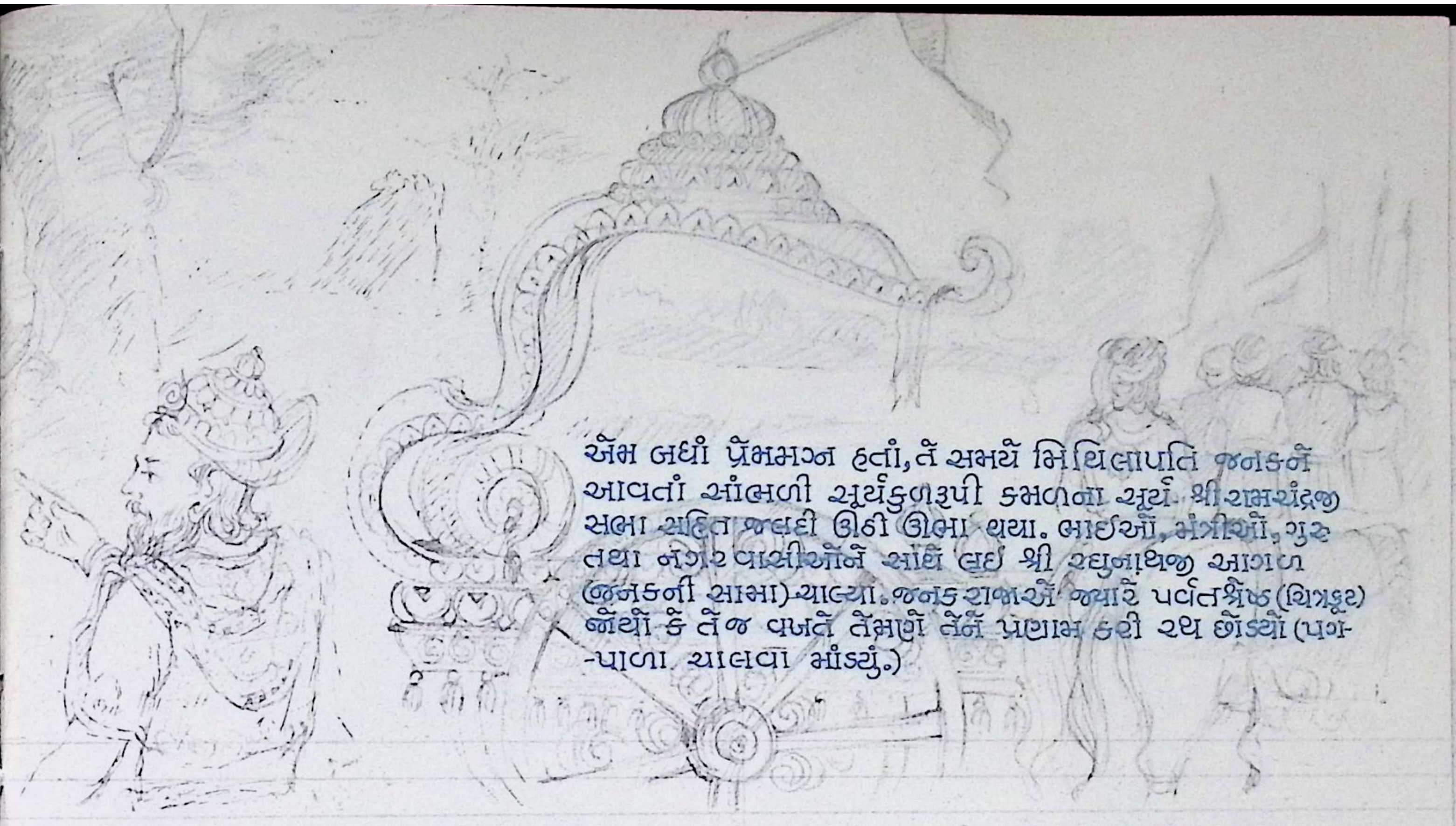

ઍમ બધાં પ્રૅમમગ્ન હતાં, તૅ સમયૅ મિથિલાપતિ જનકનૅ આવતાં સાંભળી સૂર્યકુળરૂપી કમળના સૂર્ય શ્રી રામચંદ્રજી સભા સહિત જલદી ઊઠી ઊભા થયા. ભાઈઓ, મંત્રીઓ, ગુરુ તથા નગરવાસીઓનૅ સાથૅ લઈ શ્રી રઘુનાથજી આગળ (જનકની સામા) ચાલ્યા. જનક રાજાઍ જ્યારૅ પર્વતશ્રેષ્ઠ (ચિત્રકૂટ) જોયો કૅ તૅ જ વખતૅ તૅમણૅ તૅનૅ પ્રણામ કરી રથ છોડ્યો (પગ-પાળા ચાલવા માંડ્યું.)

SAT 13 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૯ શનિવાર

SUN 14 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૦ રવિવાર

ભરત સીલ ગુર સચિવ સમાજુ, સકુચ સનેહ બિબસ રઘુરાજૂ।
પ્રભુ કરિ કૃપા પૉવરીં દીન્હીં, સાદર ભરત સીસ ધરિ લીન્હીં ।।

MON 15 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૧ સોમવાર

TUE 16 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૨ મંગળવાર

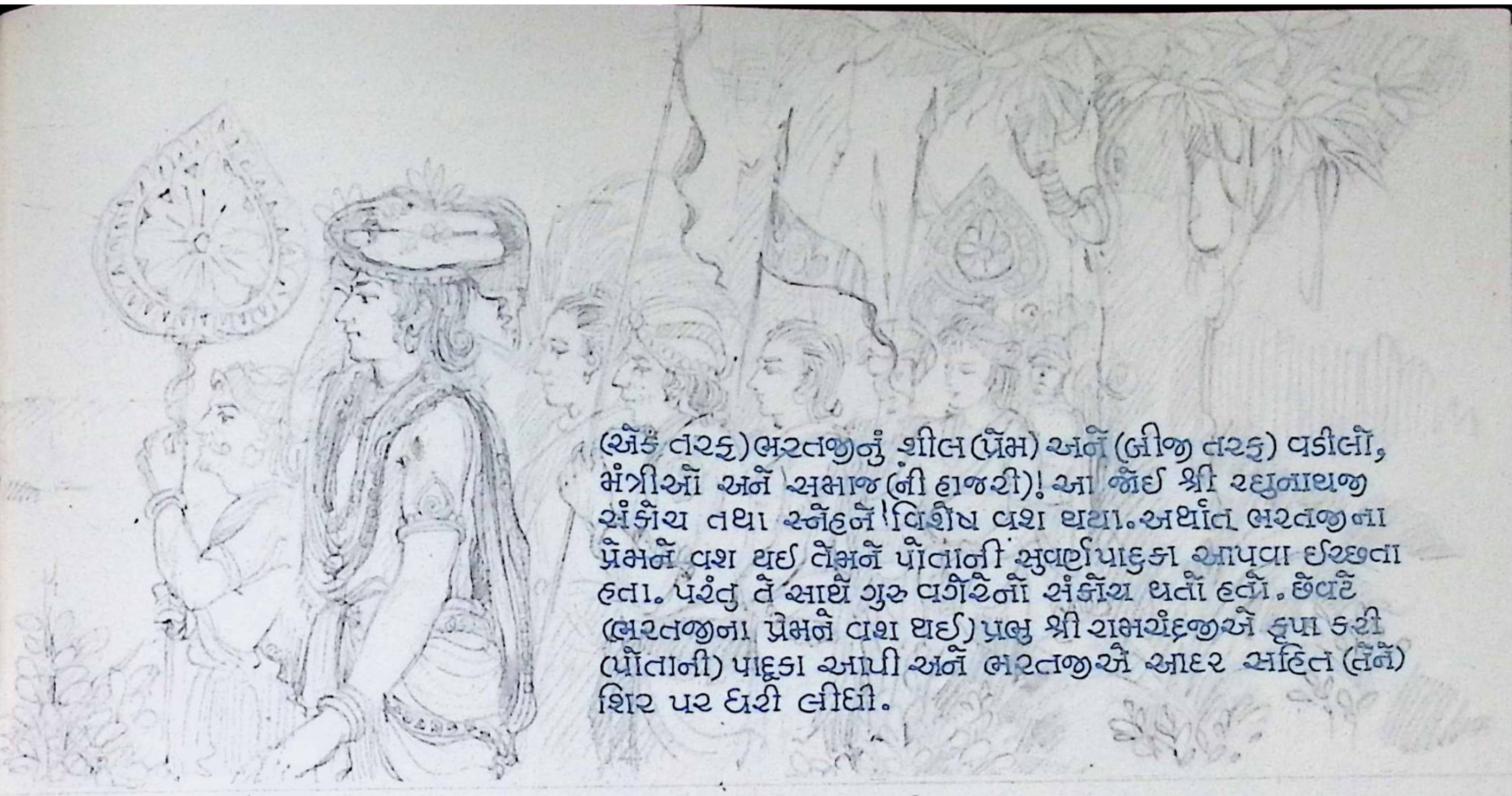

(એક તરફ) ભરતજીનું શીલ (પ્રેમ) અને (બીજી તરફ) વડીલો, મંત્રીઓ અને સમાજ (ની હાજરી)! આ જોઈ શ્રી રઘુનાથજી સંકોચ તથા સ્નેહને! વિશેષ વશ થયા. અર્થાત ભરતજીના પ્રેમને વશ થઈ તેમને પોતાની સુવર્ણ પાદુકા આપવા ઈચ્છતા હતા. પરંતુ તે સાથે ગુરુ વગેરેનો સંકોચ થતો હતો. છેવટે (ભરતજીના પ્રેમને વશ થઈ) પ્રભુ શ્રી રામચંદ્રજીએ કૃપા કરી (પોતાની) પાદુકા આપી અને ભરતજીએ આદર સહિત (તેને) શિર પર ધરી લીધી.

WED 17 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૩ બુધવાર

THU 18 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૪ ગુરુવાર

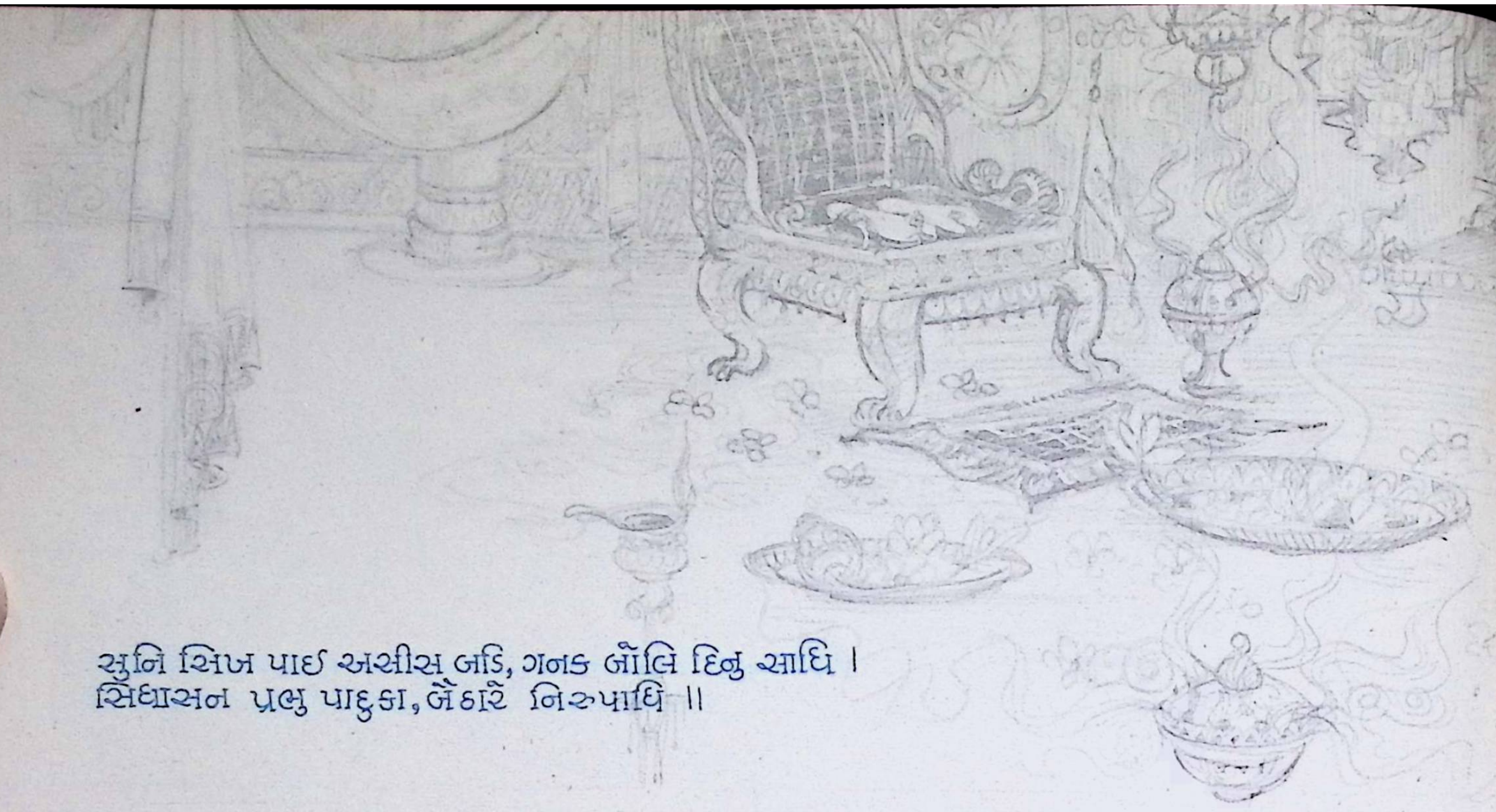

સુનિ સિખ પાઈ અસીસ બડિ, ગનક બૌલિ દિનુ સાધિ ।
સિંઘાસન પ્રભુ પાદુકા, બૈઠારે નિરુપાધિ ॥

FRI 19 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૧૪ શુક્રવાર

SAT 20 APRIL 1985
સંવત ૨૦૪૧, ચૈત્ર વદ ૩૦ શનિવાર

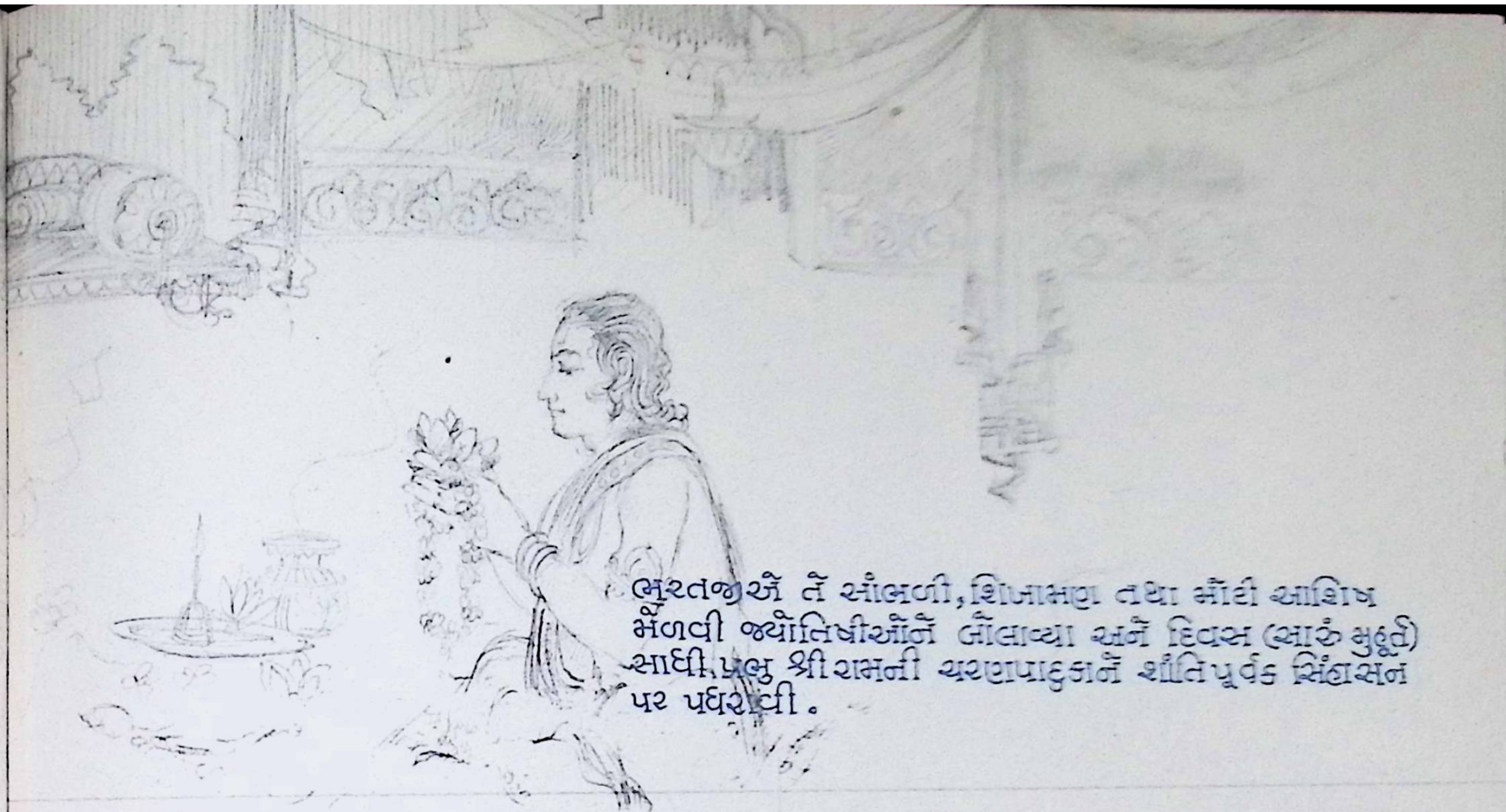

ભરતજીએ તે સાંભળી, શિખામણ તથા મોટી આશિષ
મેળવી જ્યોતિષીઓને બોલાવ્યા અને દિવસ (સારું મુહૂર્ત)
સાધી, પ્રભુ શ્રીરામની ચરણપાદુકાને શાંતિપૂર્વક સિંહાસન
પર પધરાવી.

SUN 21 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૧ રવિવાર

MON 22 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૨ સોમવાર

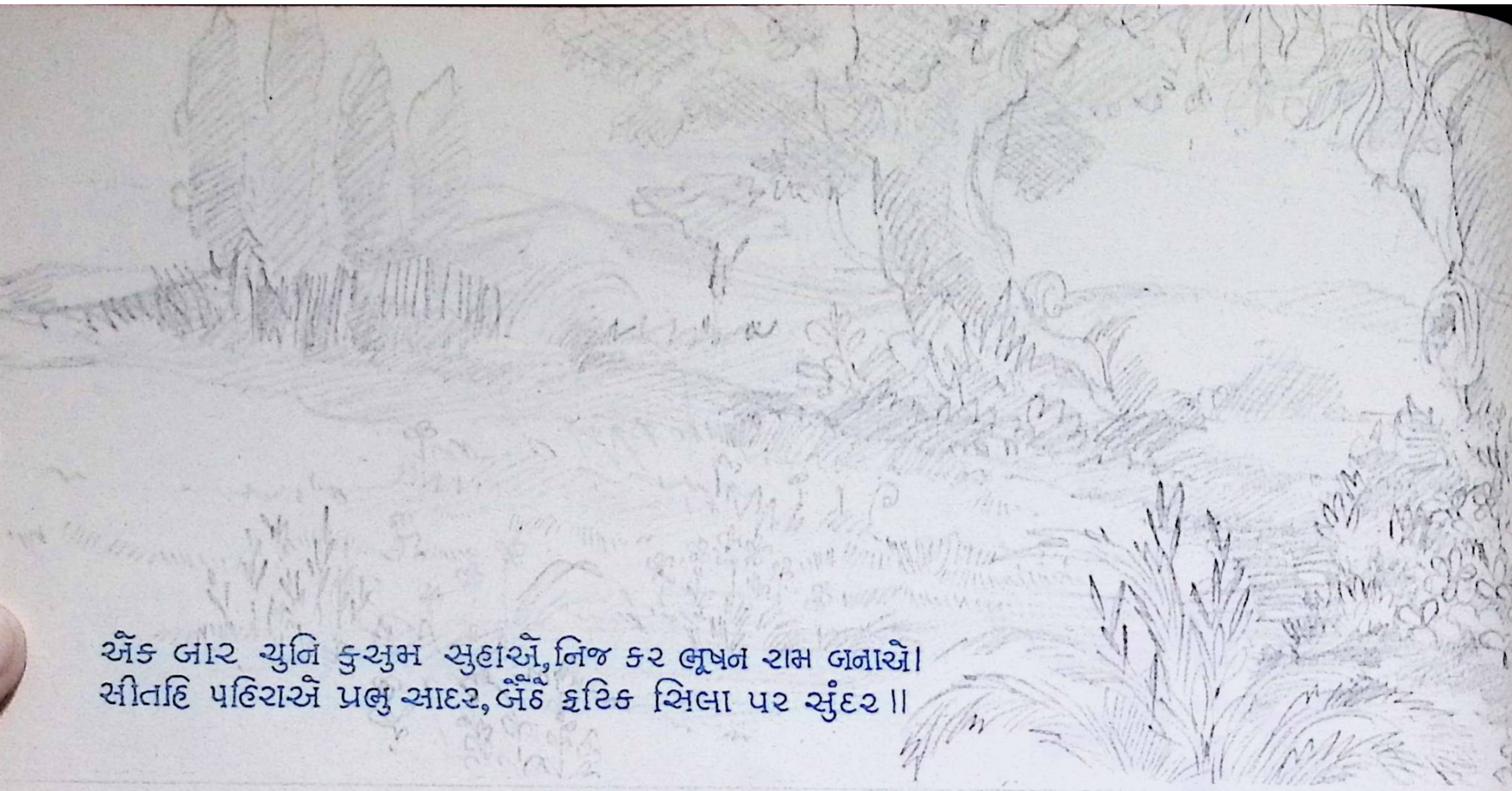

ઍક બાર ચુનિ કુસુમ સુહાઍ, નિજ કર ભૂષન રામ બનાઍ।
સીતહિ પહિરાઍ પ્રભુ આદર, બૈઠે ફટિક સિલા પર સુંદર ॥

TUE 23 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ 3 મંગળવાર

WED 24 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૪ બુધવાર

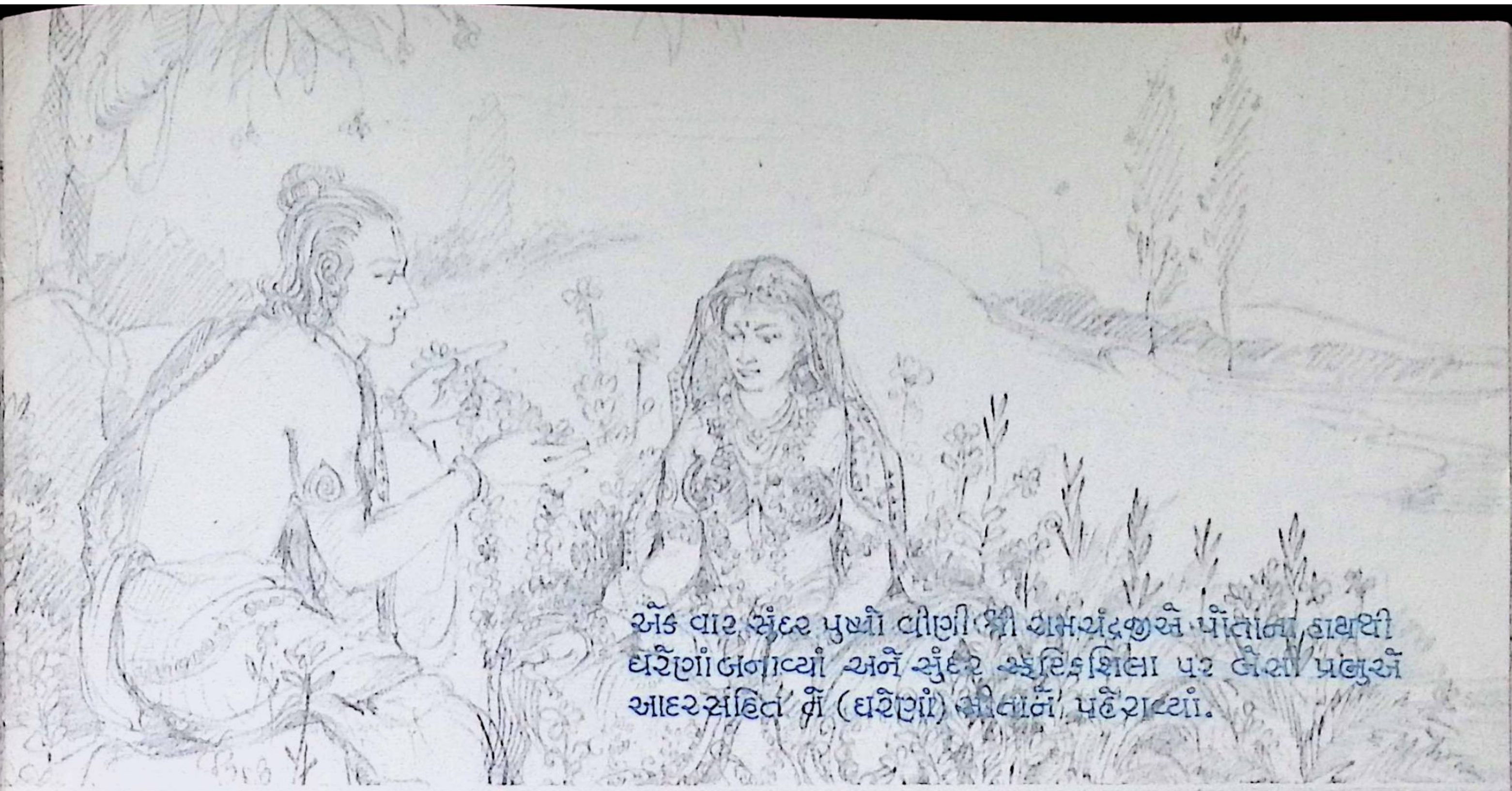

એક વાર સુંદર પુષ્પો વીણી શ્રી રામચંદ્રજીએ પોતાના હાથથી ઘરેણાં બનાવ્યાં અને સુંદર સ્ફટિકશિલા પર બેસી પ્રભુએ આદરસહિત તે (ઘરેણાં) સીતાને પહેરાવ્યાં.

THU 25 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૫ ગુરૂવાર

FRI 26 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૬ શુક્રવાર

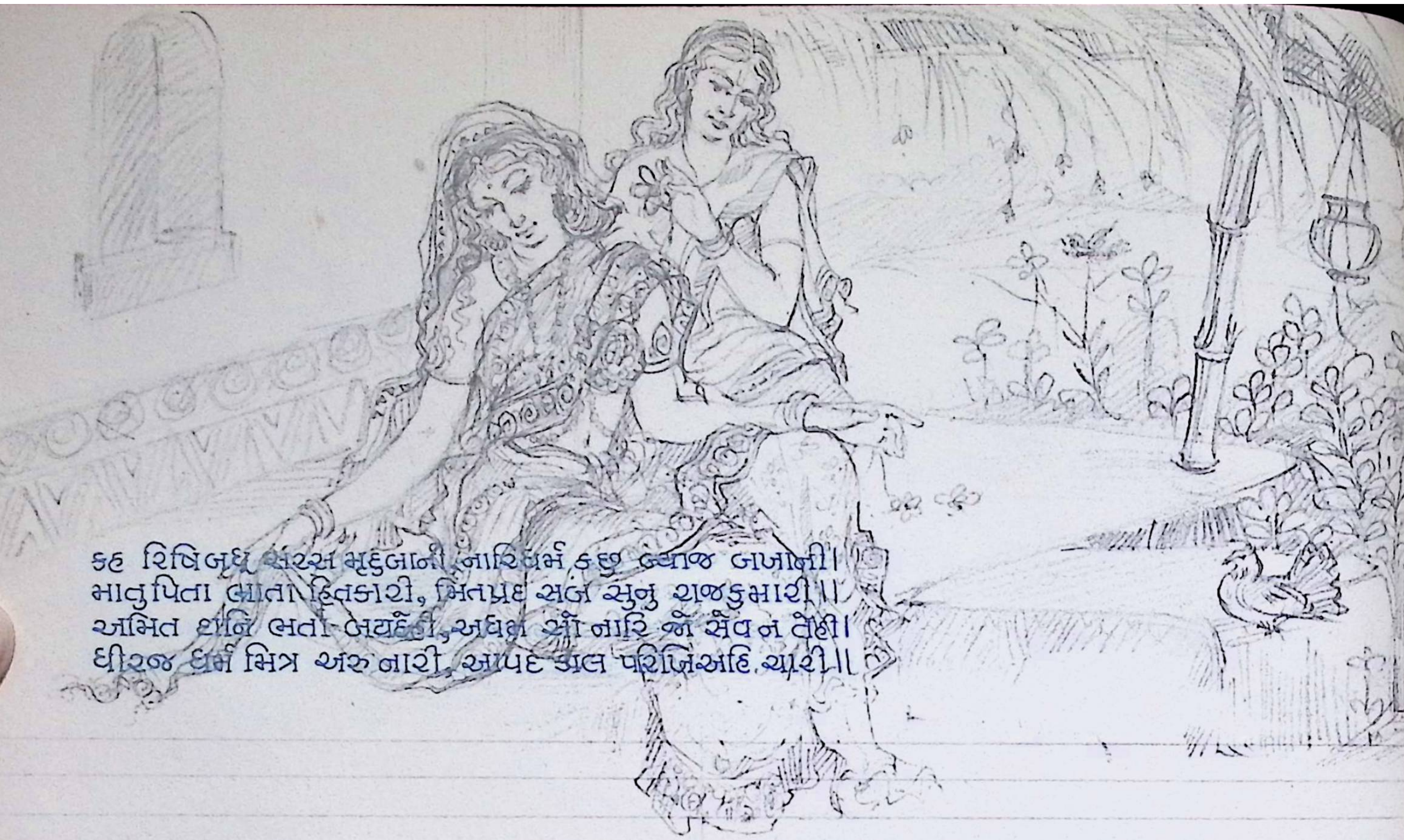

કહ રિષિબધૂ સરસ મૃદુબાની, નારિધર્મ કછુ બ્યાજ બખાની।
માતુપિતા ભ્રાતા હિતકારી, મિતપ્રદ સબ સુનુ રાજકુમારી।।
અમિત દાનિ ભર્તા બયદેહી, અધમ સો નારિ જો સેવ ન તેહી।
ધીરજ ધર્મ મિત્ર અરુ નારી, આપદ કાલ પરિખિઅહિ ચારી।।

SAT 27 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૭ શનિવાર

SUN 28 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ [illegible] રવિવાર

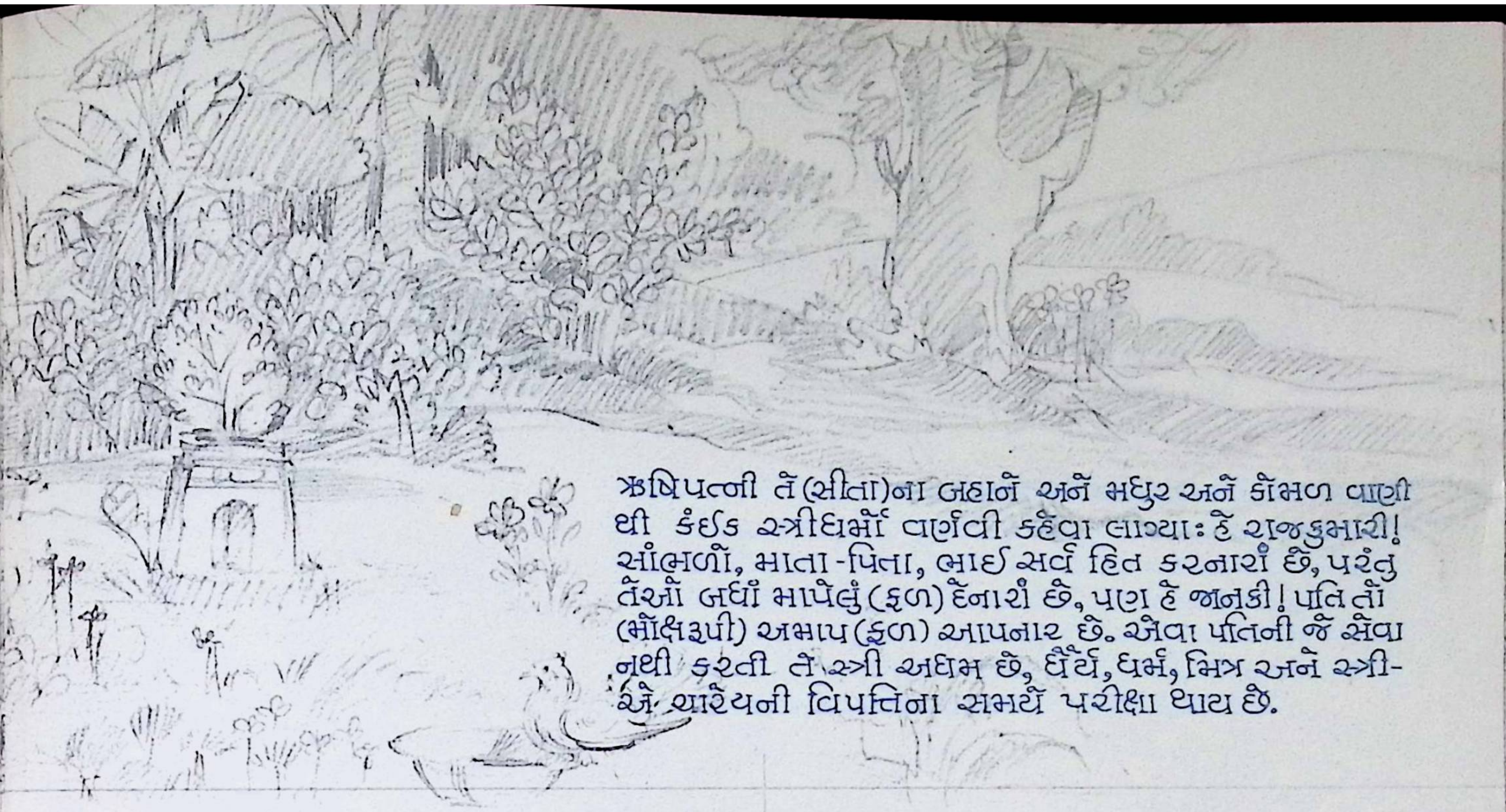

ઋષિપત્ની તે (સીતા)ના બહાને અને મધુર અને કોમળ વાણી
થી કંઈક સ્ત્રીધર્મો વર્ણવી કહેવા લાગ્યાઃ હે રાજકુમારી!
સાંભળો, માતા-પિતા, ભાઈ સર્વ હિત કરનારાં છે, પરંતુ
તેઓ બધાં માપેલું (ફળ) દેનારાં છે, પણ હે જાનકી! પતિ તો
(મોક્ષરૂપી) અમાપ (ફળ) આપનાર છે. એવા પતિની જે સેવા
નથી કરતી તે સ્ત્રી અધમ છે, ધૈર્ય, ધર્મ, મિત્ર અને સ્ત્રી-
એ ચારેયની વિપત્તિના સમયે પરીક્ષા થાય છે.

MON 29 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૯ સોમવાર

TUE 30 APRIL 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ ૧૦ મંગળવાર

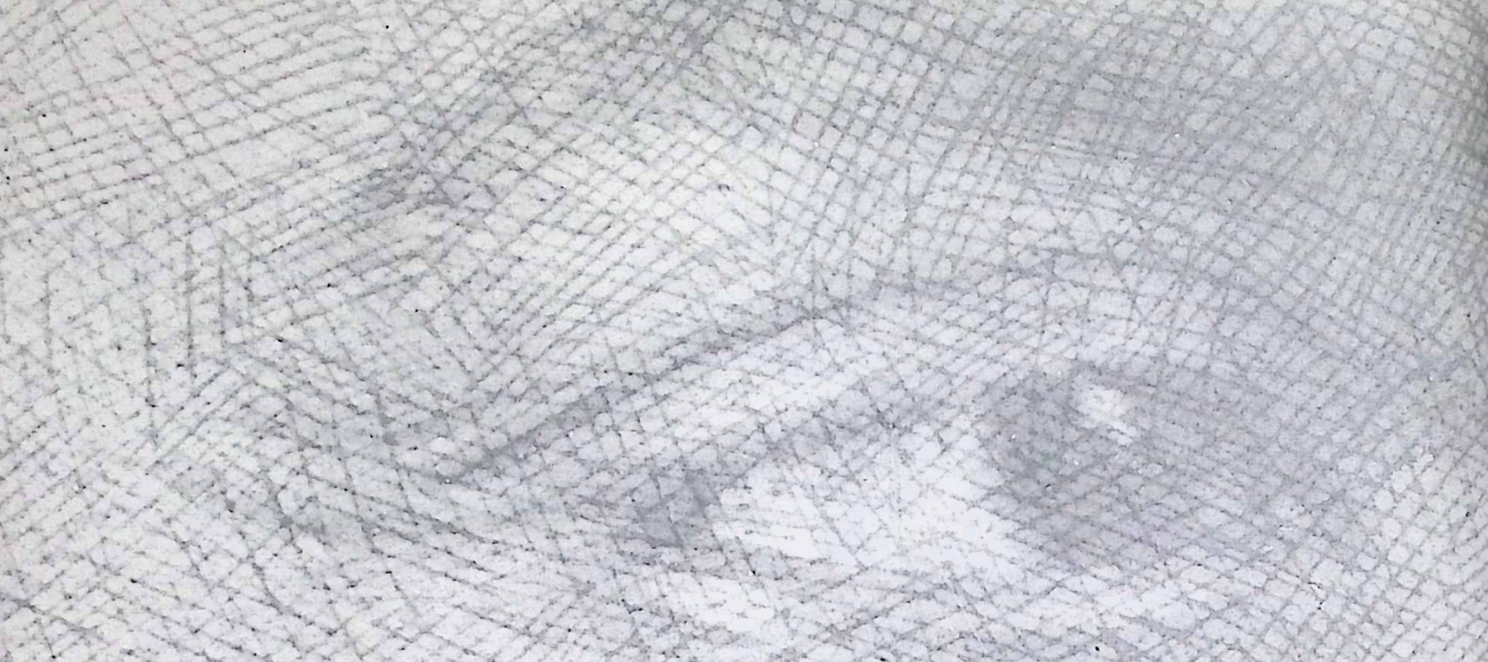

વાણી તથા દૃષ્ટિનો લોભ

આપણે ત્યાં બહુ જુની કથા છે ને કે પેલો લોભી બજારમાં ગયો ને દસ મિનિટમાં પાછો આવ્યો. પરસેવે રેબઝેબ થઈ ગયો હતો. પગથિયાં ઉપર બેસી ગયો એટલે એની પત્નીએ પૂછ્યું કે કેમ? બી.પી. વધી ગયું. કહ્યું નહી. હૃદયમાં કાંઇ તકલીફ? નહીં. ગરમી લાગી ગઈ? નહીં. તાવ આવ્યો? નહીં. વેપારમાં ખોટ ગઈ? નહીં. ખીસું કપાઇ ગયું? નહીં. એની પત્નીએ પૂછ્યું કોઈએ થપાટ મારી? કહ્યું નહીં. કોઈએ ગાળો દીધી? નહીં. જરખશનો કાગળ આવ્યો? નહીં. તો થયું શું? આટલા બધા અકળાઓ છો કેમ? કોઈને રૂપિયો આપી દીધો દાનમાં? કહ્યું કે નહીં. તો? કહે હું ચાલ્યો જતો હતો અને એક જણો એક ભિખારીને રૂપિયો આપતો હતો એ મારાથી જોવાઈ ગયું. હવે જોવાઈ ગયા પછી જેની તબિયત ઉપર આવી અસર થાય એને કહેવાય કે તું ફાળામાં કંઈક આપ? એ ફાળો ફાડી નાંખે ખીજાઈને, આપે નહીં. લોભ બહુ કઠિન છે ભાઈ. અને રૂપિયાનો લોભ કરે ત્યાં સુધી વાંધો નહીં, પણ ઘણા તો વાણીના ય લોભી છે. વાણી સરખી નથી બોલતા. દષ્ટિના લોભી છે. સંકલ્પના લોભી છે. સારી વિચારધારાના કંજૂસ છે.

રામનામની ગોળી

સૌરાષ્ટ્રમાં એમ કહેવાય છે કે, એક ભાઈને આંખમાં ફૂલું પડ્યું - ફૂલું શબ્દ ખ્યાલ આવે છે? આંખમાં સહેજ સફેદ ફૂલું પડે છે.- એણે કેટલાયને પૂછ્યું. કોઈ કહે શાહી આંજો, કોઈ કહે તમે આવાં ટીપાં પાડો, કોઈ કહે ફલાણા પાંદડાંનો રસ નાખો. જેટલાએ કીધું એટલા બધાની દવા કરી. મહિનામાં એવું થયું કે, આંખ વહી ગઈ અને ફૂલું રહી ગયું. જે કાઢવું હતું એ રહી ગયું. જે રાખવું હતું એ જતું રહ્યું. તો આંખ ગઈ ને ફૂલું રહ્યું. મારી અને તમારી દશા આ છે. દરદી છીએ ના? એટલે અનેક દવાઓના ઈસ્તેમાલ કરીએ છીએ, નહીંતર સૌથી મોટી દવા તો એક જ હતી.

જાસુ નામ ભવભેષજ હરન ઘોર ત્રયશૂલ।

સંસારનાં તમામ દર્દોથી મુક્તિ આપે છે જેનું નામ, બસ એ નથી પકડાતું અને બીજી દવાઓ માટે દોડાદોડી કરીએ છીએ. કળિયુગમાં જે સીધી ઔષધી છે, પણ એ નથી પકડાતી. બીજું બધું પકડાય છે. મને ખરેખર એક માણસે પૂછેલું એટલે જવાબ આપું છું. મને એક યુવાને એમ પૂછ્યું કે, તમે એમ કહો છો કે કેવળ ભગવાનનું નામ જ કાફી છે તો પછી તમે ભાષણ શું કામ કરો છો? એણે મને જ પકડ્યો. કહે તો પછી આ બધું ભાષણ કરવાની શી જરૂર છે? રામ રામ જ બસ છે. ઉદ્ધાર કરવા માટે રામનામ જ કાફી છે, તો પછી કથાઓ કહેવીને બધાને બેસાડી રાખવા અને દાખલા-દષ્ટાંતો આપવા અને સમજાવવું અને સિધ્ધાંતોની વાતો કરવી - આ બધું શું? ક્યા તમાશા હૈ?

બનેલી ઘટના છે. કોઈએ પૂછ્યું હશે પહેલાં અને સંતોએ જવાબ આપ્યો હશે, એ મને ખ્યાલ. એ મેં એને આપ્યો. મેં કહ્યું: 'ભાઈ, લડાઈ કરવી હોયને તો તોપ જોઈએ, બંદૂક જોઈએ, મશીનગન જોઈએ, દારૂગોળો જોઈએ, લડાઈ માટે તો બધું જોઈએ, પણ આત્મહત્યા કરવી હોય તો એક જ ગોળી કાફી છે. આતો લડાઈ છે, હા! લડાઈ માટે તો બધું જોઈએ. શસ્ત્રો અને બધું જોઈએ કારણ કે યહ તો યુદ્ધ હૈ ના? જ્યારે આત્મકલ્યાણ કરવું હોય ત્યારે તો રામનામની એક જ ગોળી કાફી છે. જ્યારે સમાજમાં એક સંઘર્ષ જગાવવો હોય. જ્યારે સમાજમાં માણસમાં સંસ્કૃતિની જાગૃતિ લાવવી હોય ત્યારે તો વક્તાઓએ પણ સંઘર્ષ કરવો પડશે. એને પણ હાથમાં હથિયારો લેવા પડશે. આતો સંઘર્ષ છે. એમાંથી કહેવાનું મૂળ એ છે કે, અંતે તો એક ગોળી કાફી છે -રામનામની:

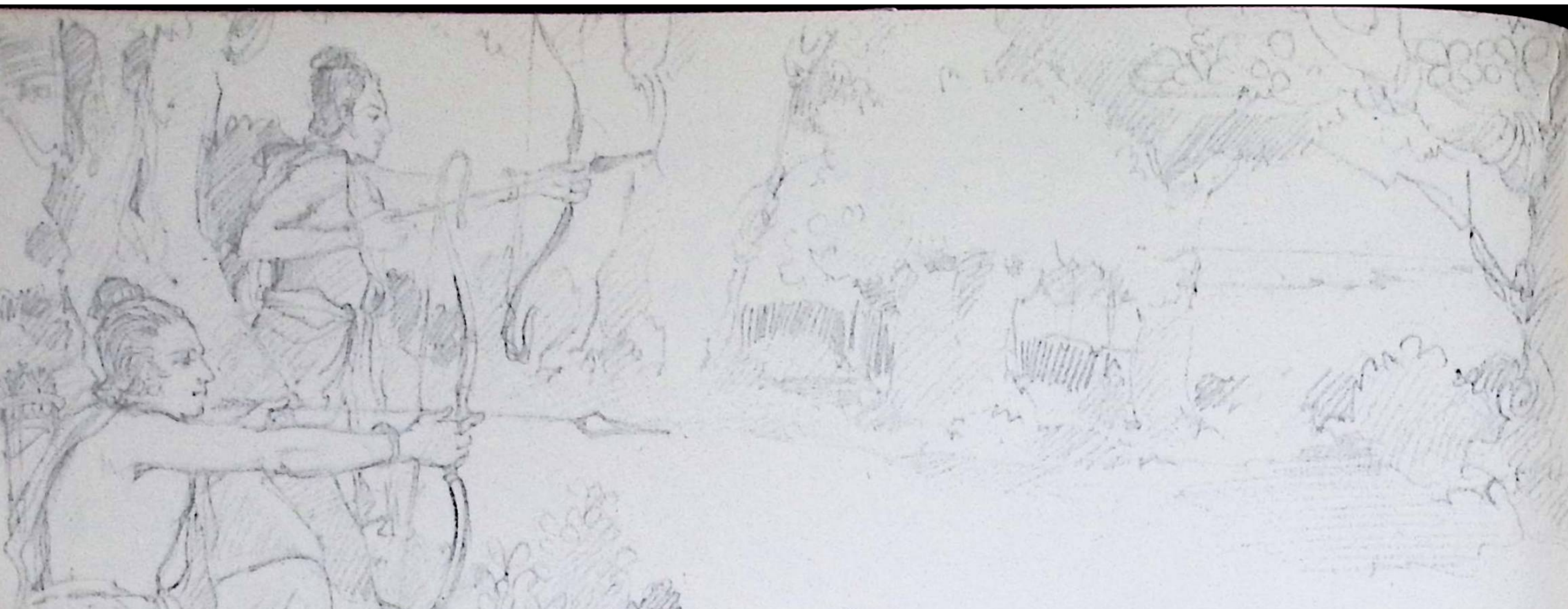

ભય ક્રોધ લખણ સંધાનિ ધનુ, શરમારિ તેંહિ વ્યાકુલ કિયોં।
પુનિ ઉઠે નિશાચર રાજિ સીતહિ, શૂલ લૈં છાઁડત ભયોં।।
જનુ કાલદંડ કરાલ ધાવા, વિકલ સબ ખગ મૃગ ભયેં।
ધનુ તાનિ શ્રી રઘુબંસમણિ, પુનિ કાટિ તેંહિ રજ સમ કિયેં।।

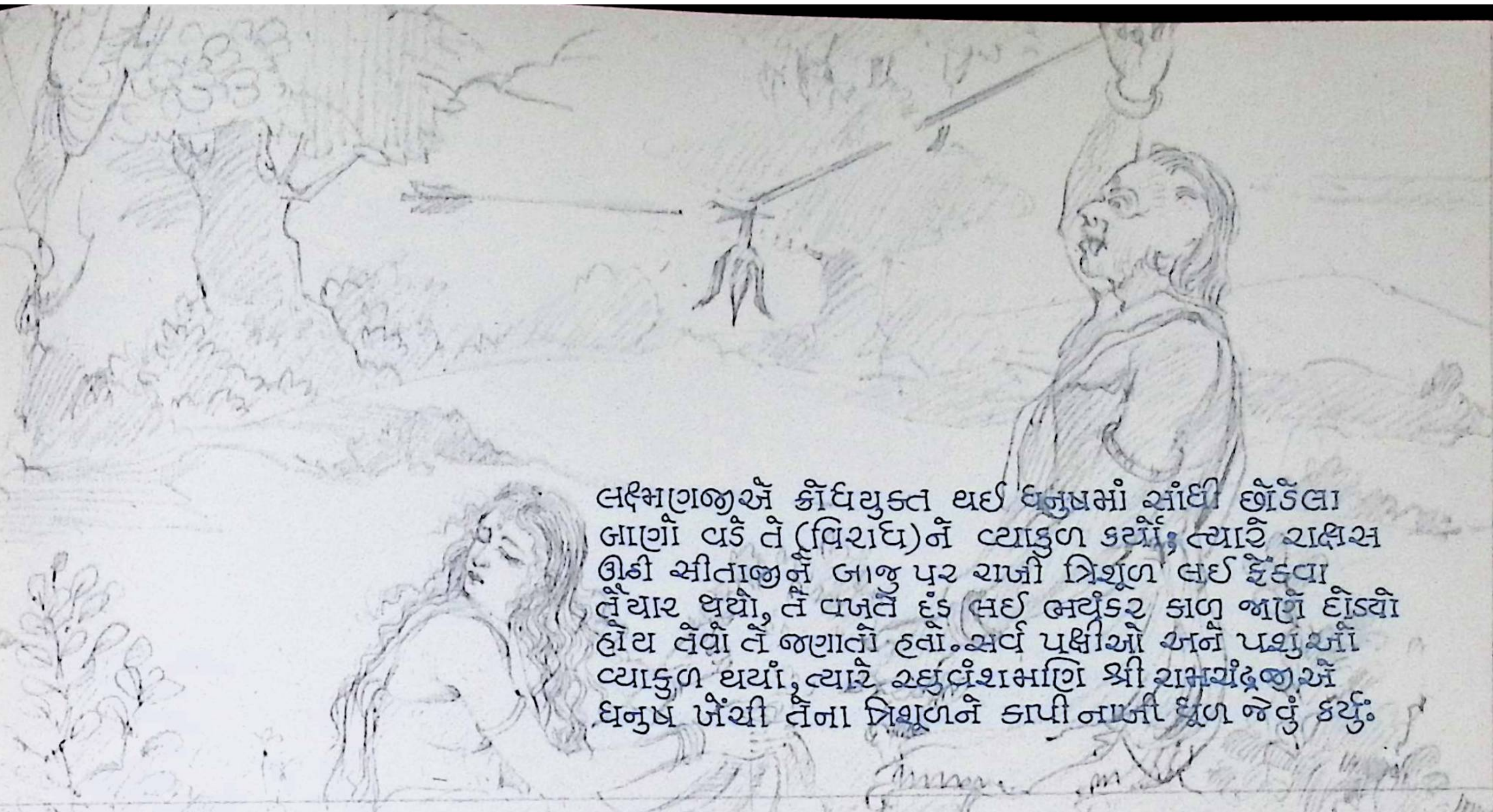

લક્ષ્મણજીએ ક્રોધયુક્ત થઈ ધનુષમાં સાંધી છોડેલા
બાણો વડે તે (વિરાધ)ને વ્યાકુળ કર્યો; ત્યારે રાક્ષસ
ઊઠી સીતાજીને બાજુ પર રાખી ત્રિશૂળ લઈ ફેંકવા
તૈયાર થયો, તે વખતે દૂંડ લઈ ભયંકર કાળ જાણે દોડ્યો
હોય તેવો તે જણાતો હતો. સર્વ પક્ષીઓ અને પશુઓ
વ્યાકુળ થયાં, ત્યારે રઘુવંશમણિ શ્રી રામચંદ્રજીએ
ધનુષ ખેંચી તેના ત્રિશૂળને કાપી નાખી ધૂળ જેવું કર્યું.

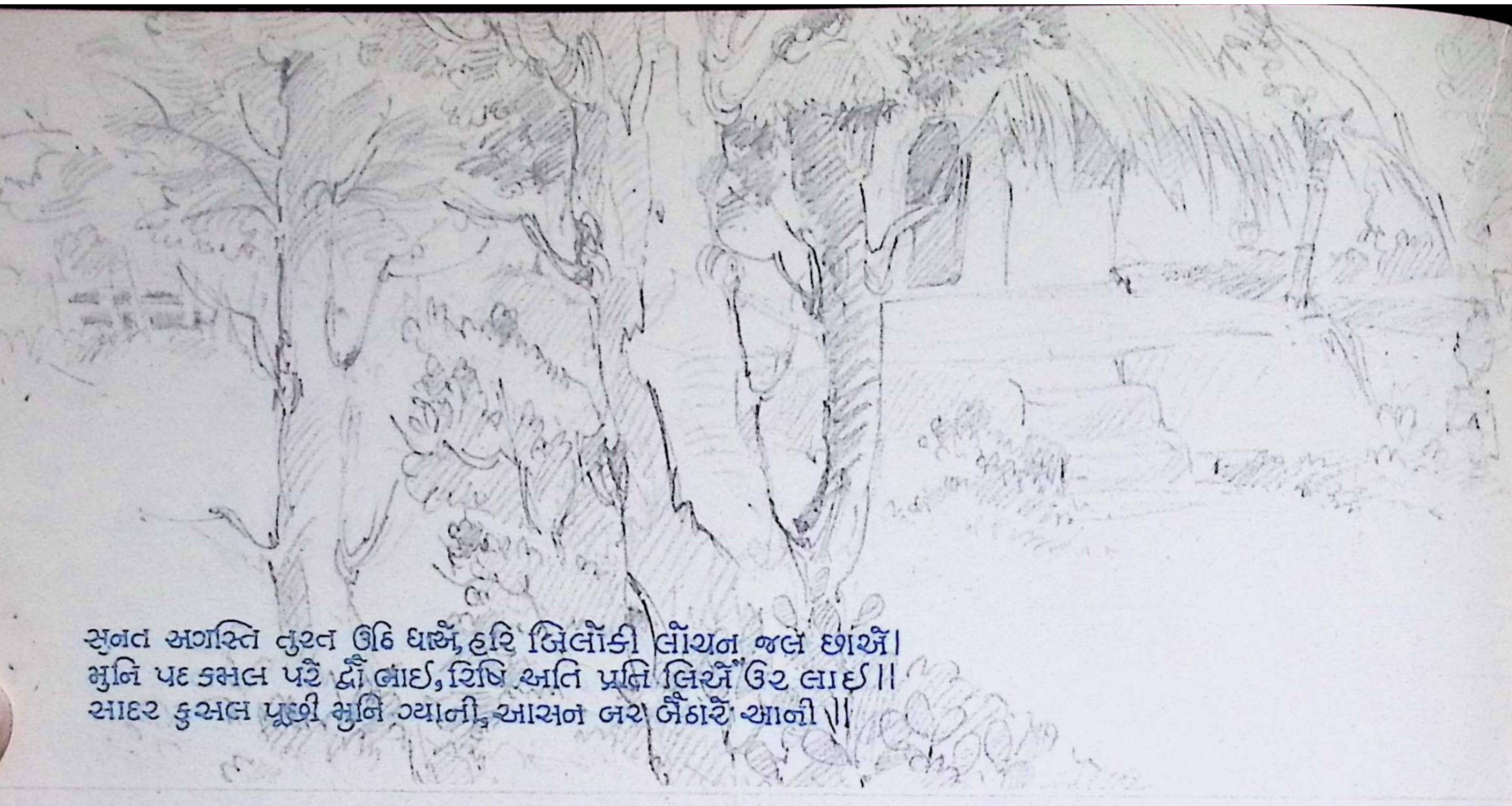

સુનત અગસ્તિ તુરત ઉઠિ ધાઍ, હરિ બિલૉકી લૉચન જલ છાઍ।
મુનિ પદ કમલ પરૈ દ્વૌ ભાઈ, રિષિ અતિ પ્રીતિ લિઍઁ ઉર લાઈ ॥
સાદર કુસલ પૂછી મુનિ ગ્યાની, આસન બર બૈઠારે આની ॥

SUN 5 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૧ રવિવાર

MON 6 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૨ સોમવાર

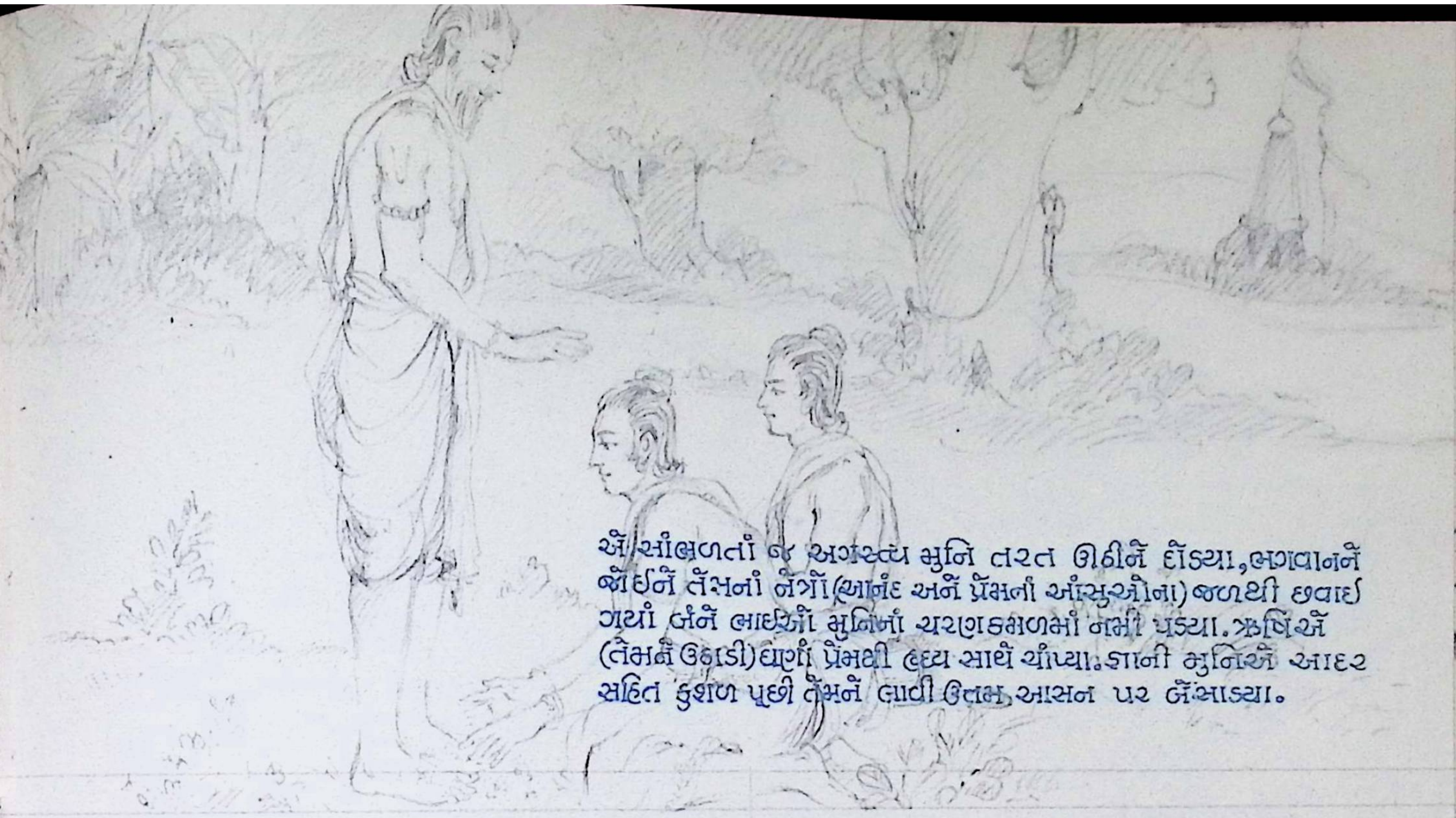

એ સાંભળતાં જ અગસ્ત્ય મુનિ તરત ઊઠીને દોડ્યા, ભગવાનને
જોઈને તેમનાં નેત્રો (આનંદ અને પ્રેમનાં આંસુઓના) જળથી છવાઈ
ગયાં બંને ભાઈઓ મુનિનાં ચરણકમળમાં નમી પડ્યા. ઋષિએ
(તેમને ઉઠાડી) ઘણાં પ્રેમથી હૃદય સાથે ચાંપ્યા. જ્ઞાની મુનિએ આદર
સહિત કુશળ પૂછી તેમને લાવી ઉત્તમ આસન પર બેસાડ્યા.

WED 8 MAY 1985

TUE 7 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૪ બુધવાર

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ 3 મંગળવાર

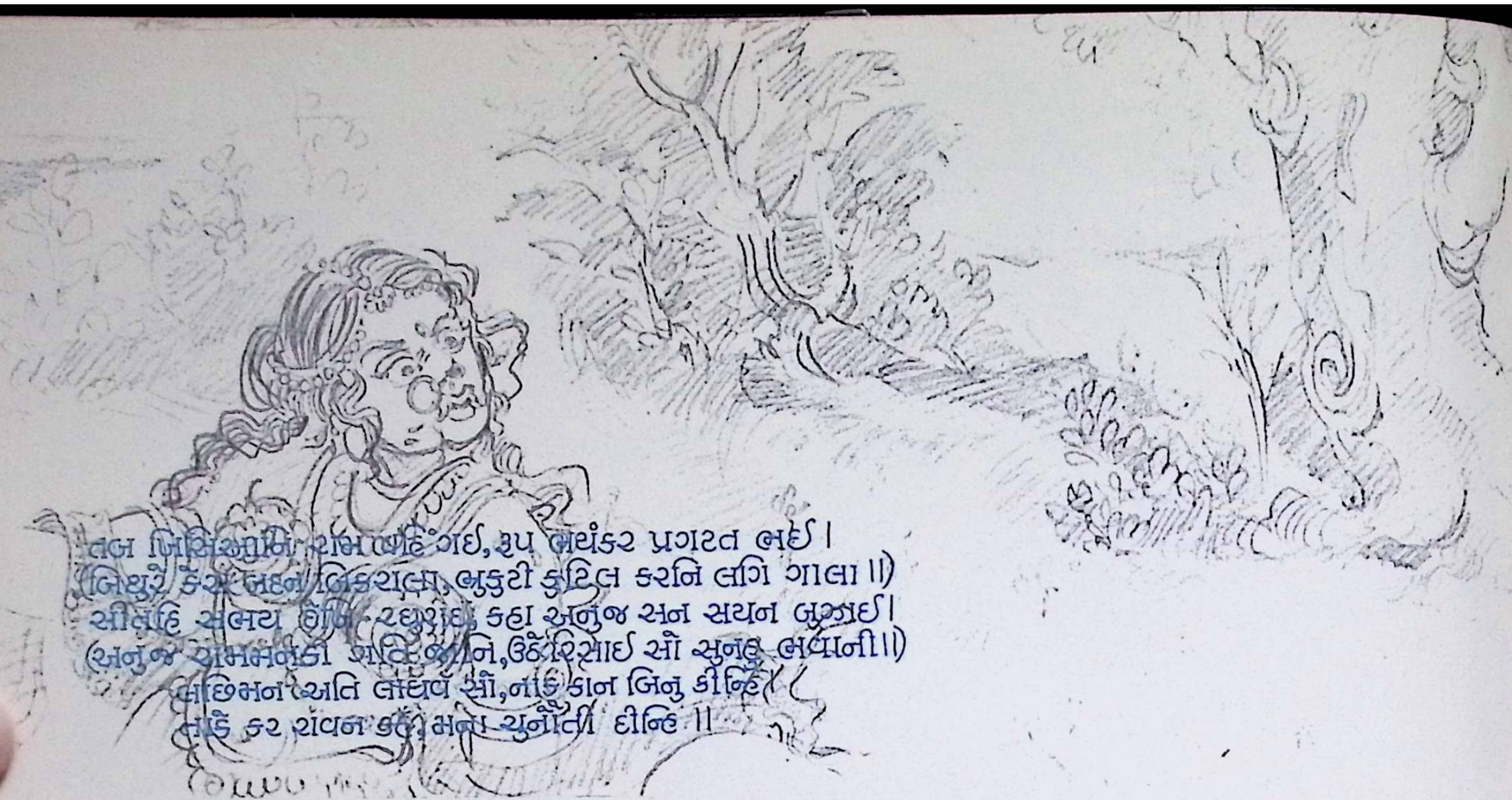

તબ ખિસિઆનિ રામ પહિં ગઈ, રૂપ ભયંકર પ્રગટત ભઈ।
(બિથુરે કેશ બદન બિકરાલા, ભૃકુટી કુટિલ કરનિ લગિ ગાલા ।।)
સીતહિ સભય દેખિ રઘુરાઈ, કહા અનુજ સન સયન બુઝાઈ।
(અનુજ રામમનકી ગતિ જાનિ, ઉઠે રિસાઈ સૌ સુનહુ ભવાની।।)
લછિમન અતિ લાઘવં સોં, નાક કાન બિનુ કીન્હિ।
તાકે કર રાવન કહઁ મનો ચુનૌતી દીન્હિ ।।

THU 9 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૫ ગુરૂવાર

FRI 10 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૬ શુક્રવાર

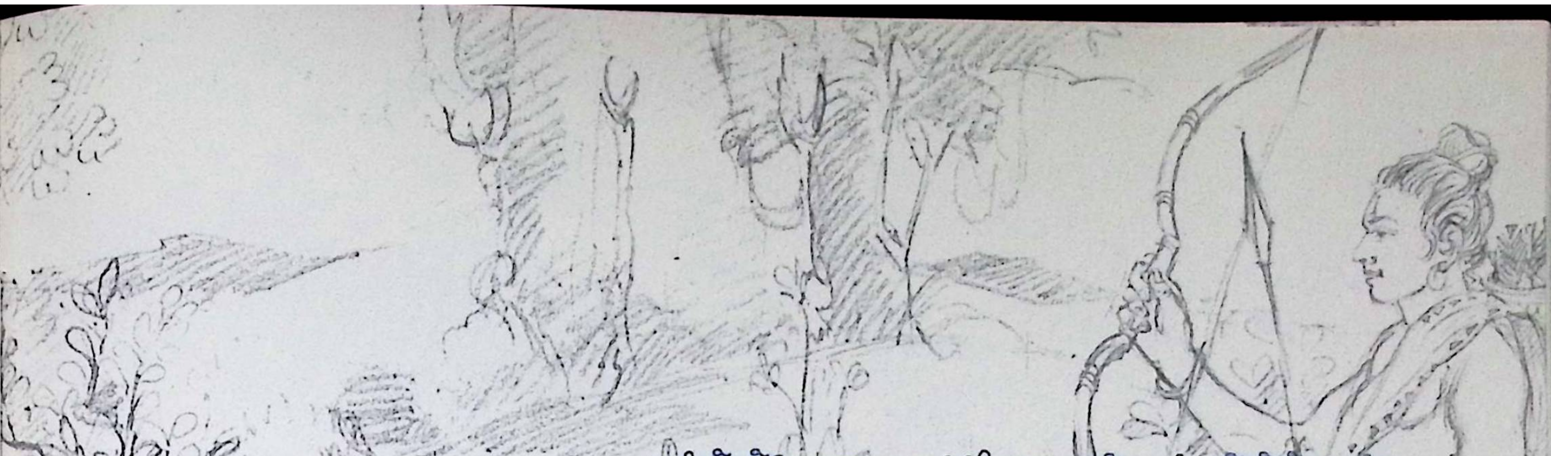

પછી તે ક્રોધાયમાન થઈ શ્રી રામ પાસે ગઈ અને તેણે ભયંકર રૂપ પ્રકટ કર્યું.(તેના કેશ છૂટા હતા, મોઢું વિકરાળ હતું, ભ્રૂકુટિ વક્ર હતી અને તેના ગાલ હાથ સુધી લટકતા હતા.)(એ સમયે) સીતાજીને ભયભીત જોઈ શ્રી રામે લક્ષ્મણજીને ઈશારાથી સમજાવી કહ્યું. ત્યારે લક્ષ્મણજી શ્રી રામના મનની વાત જાણી જઈ ક્રોધયુક્ત થયા (તથા તેમણે શું કર્યું, તે હે પાર્વતી, તમે સાંભળો)

લક્ષ્મણજી અત્યંત ચપળતાથી તેને નાક-કાન વિનાની કરી, જાણે તેના દ્વારા રાવણને (યુધ્ધ માટે) સૂચના દીધી હોય !

SAT 11 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૭ શનિવાર

SUN 12 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૮ રવિવાર

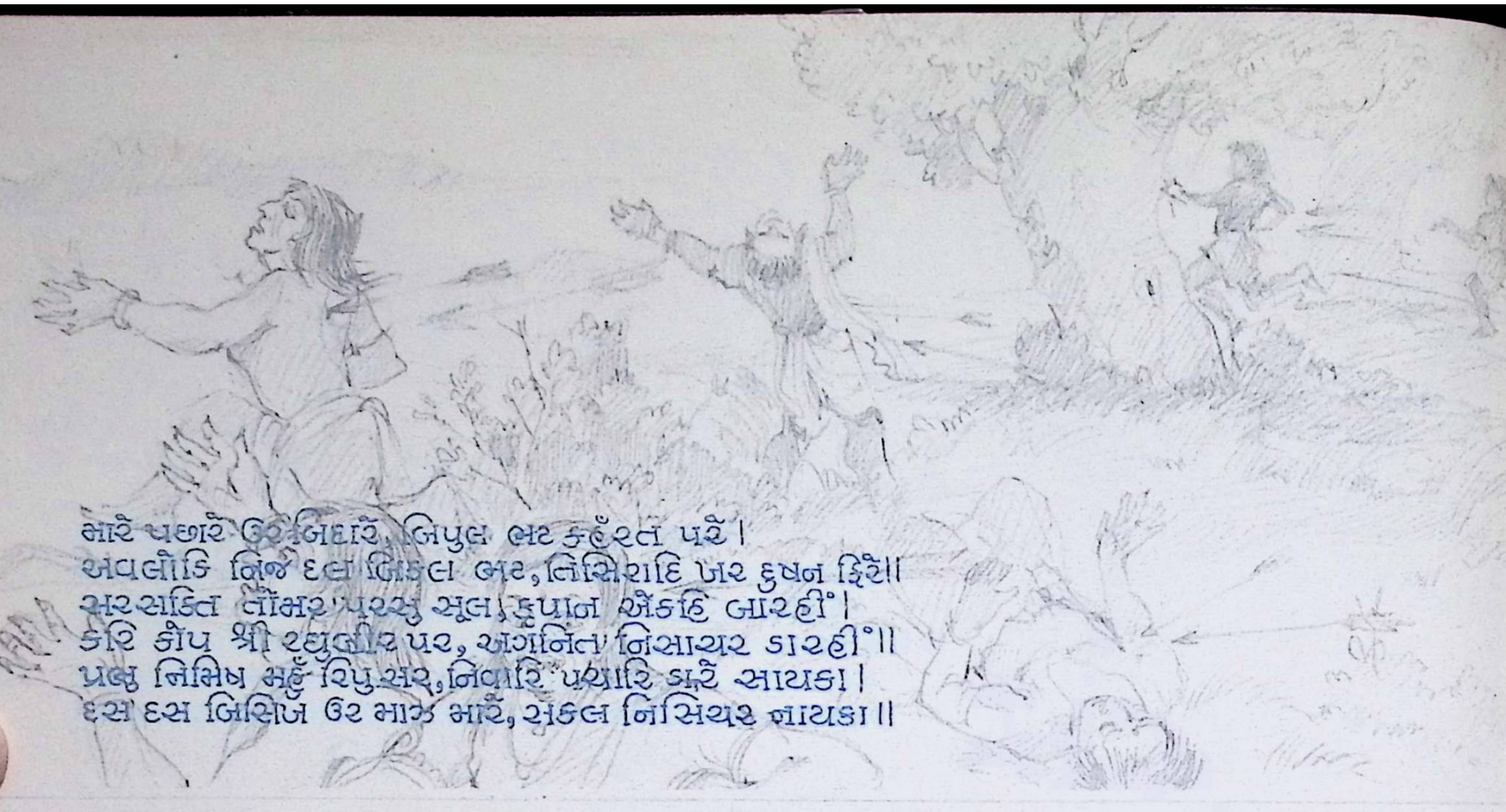

મારે પછારે ઉર બિદારે, બિપુલ ભટ કહઁરત પરે।
અવલોકિ નિજ દલ બિકલ ભટ, તિસિરાદિ ખર દૂષન ફિરે॥
સર સક્તિ તોમર પરસુ સૂલ, કૃપાન એકહિ બારહીં।
કરિ કોપ શ્રી રઘુબીર પર, અગનિત નિસાચર ડારહીં॥
પ્રભુ નિમિષ મહુઁ રિપુ સર, નિવારિ પચારિ ડારે સાયકા।
દસ દસ બિસિખ ઉર માઝ મારે, સકલ નિસિચર નાયકા॥

MON 13 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૯ સોમવાર

TUE 14 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૧૦ મંગળવાર

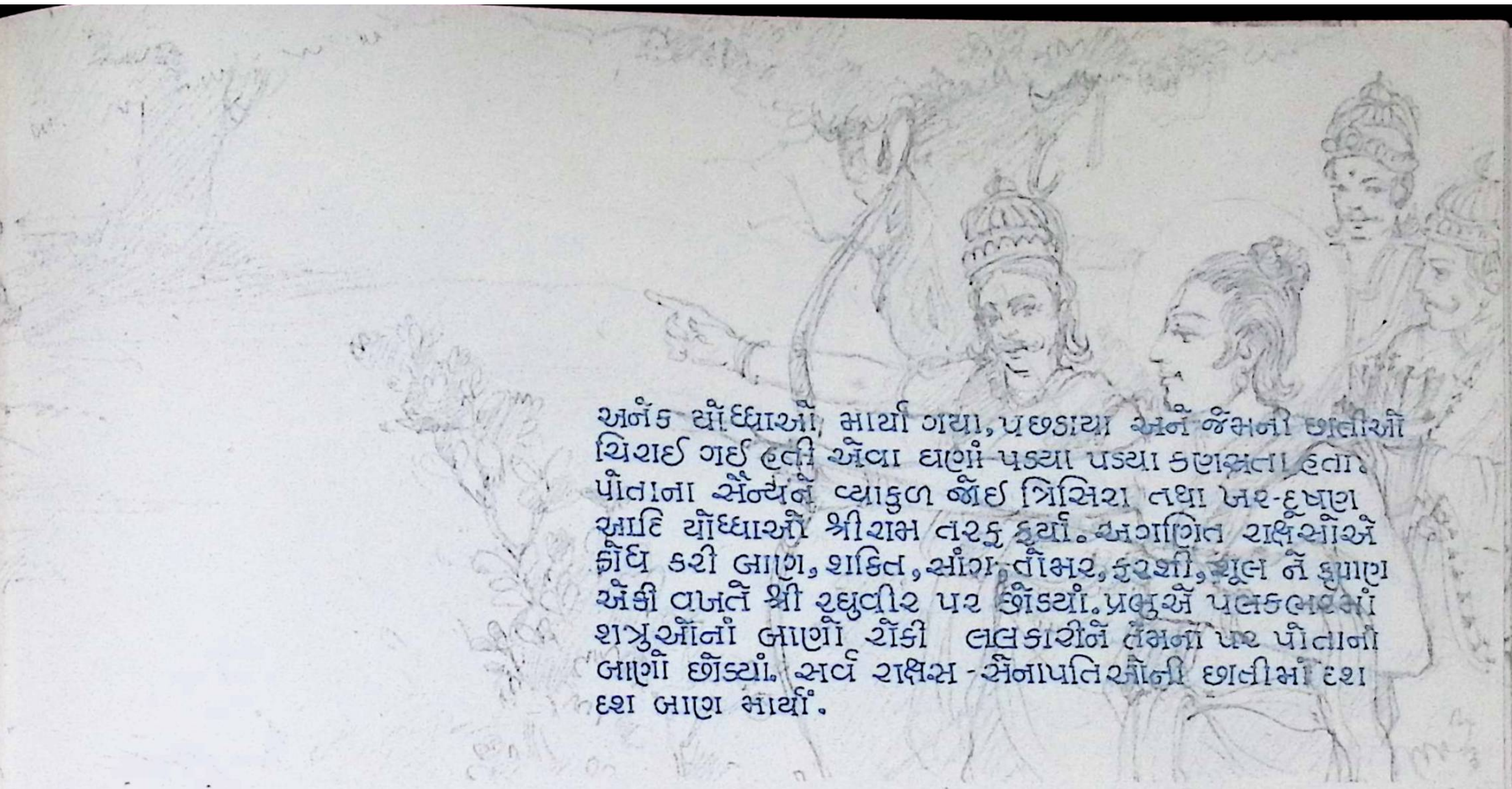

અનેક યોધ્ધાઓ માર્યા ગયા, પછડાયા અને જેમની છાતીઓ ચિરાઈ ગઈ હતી એવા ઘણાં પડ્યા પડ્યા કણસતા હતા. પોતાના સૈન્યને વ્યાકુળ જોઈ ત્રિસિરા તથા ખર-દૂષણ આદિ યોધ્ધાઓ શ્રીરામ તરફ ફર્યાં. અગણિત રાક્ષસોએ ક્રોધ કરી બાણ, શક્તિ, સાંગ, તોમર, ફરશી, શૂલ ને કૃપાણ એકી વખતે શ્રી રઘુવીર પર છોડ્યાં. પ્રભુએ પલકભરમાં શત્રુઓનાં બાણો રોકી લલકારીને તેમનો પર પોતાનાં બાણો છોડ્યાં. સર્વ રાક્ષસ-સેનાપતિઓની છાતીમાં દશ દશ બાણ માર્યાં.

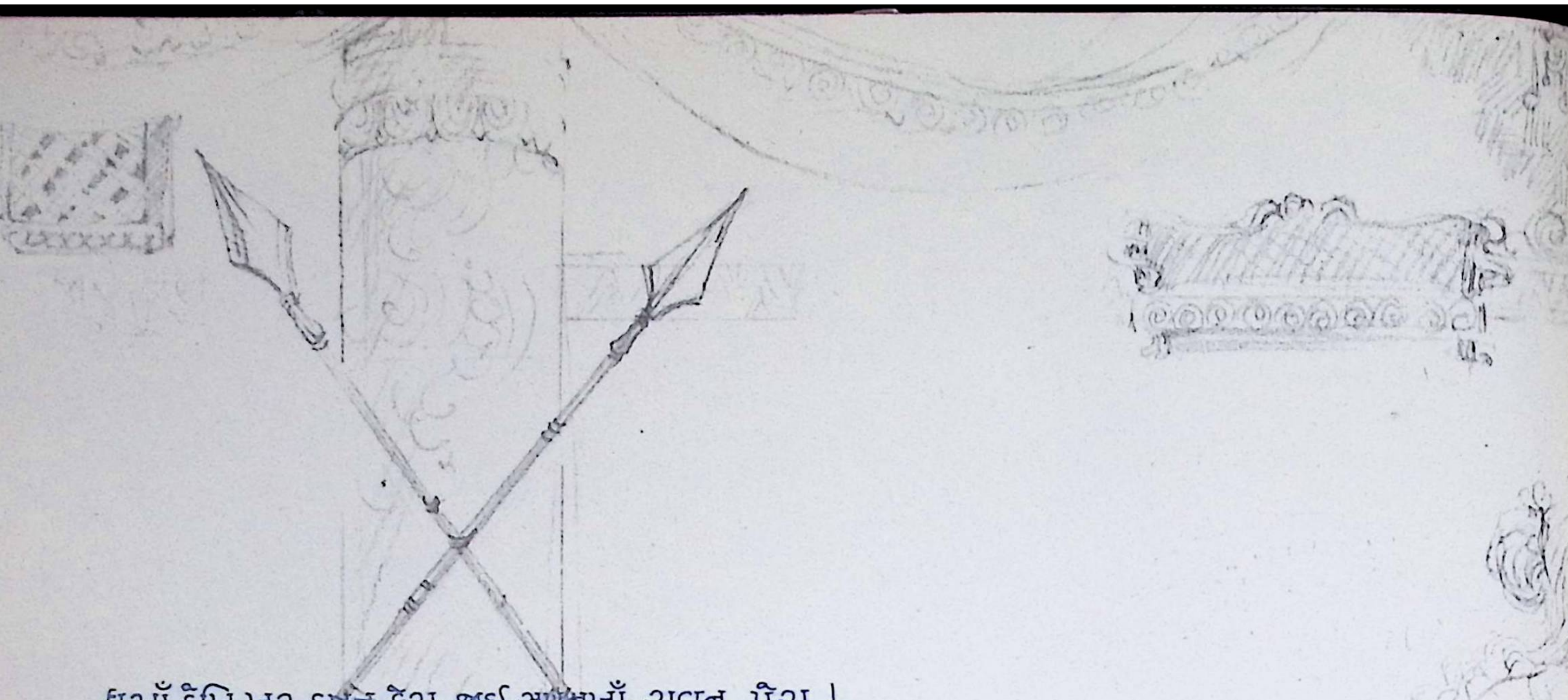

ધુઆઁ દેખિ ખર દૂષન કેરા, જાઈ સુપનખાઁ રાવન પ્રેરા ।
બોલી બચન ક્રોધ કરિ ભારી, દેસ કોસ કૈ સુરતિ બિસારી ।।

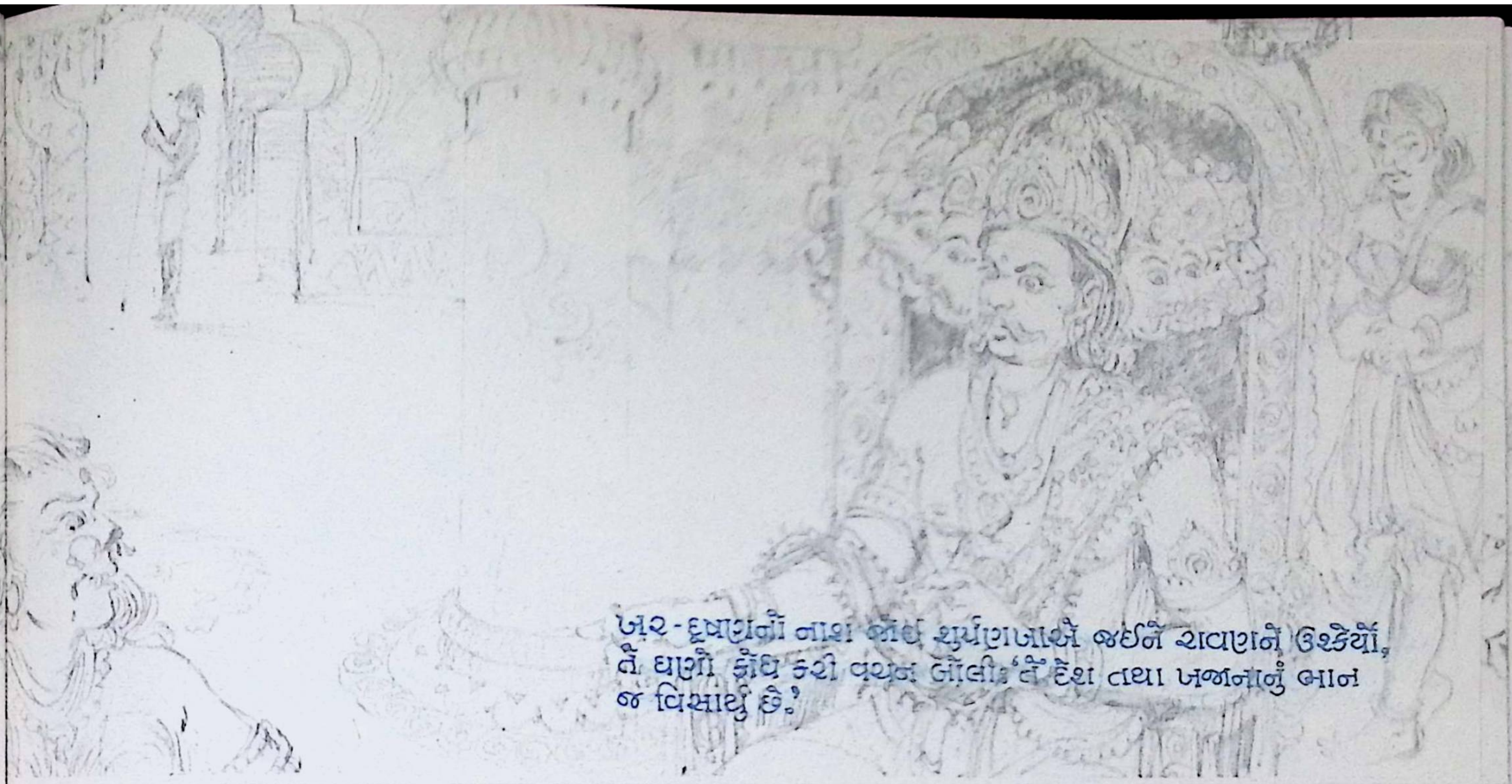

ખર-દૂષણનો નાશ જોઈ શૂર્પણખાએ જઈને રાવણને ઉશ્કેર્યો, તે ઘણો ક્રોધ કરી વચન બોલી: 'તેં દેશ તથા ખજાનાનું ભાન જ વિસાર્યું છે.'

SUN 19 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, વૈશાખ વદ ૩૦ રવિવાર

MON 20 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧ સોમવાર

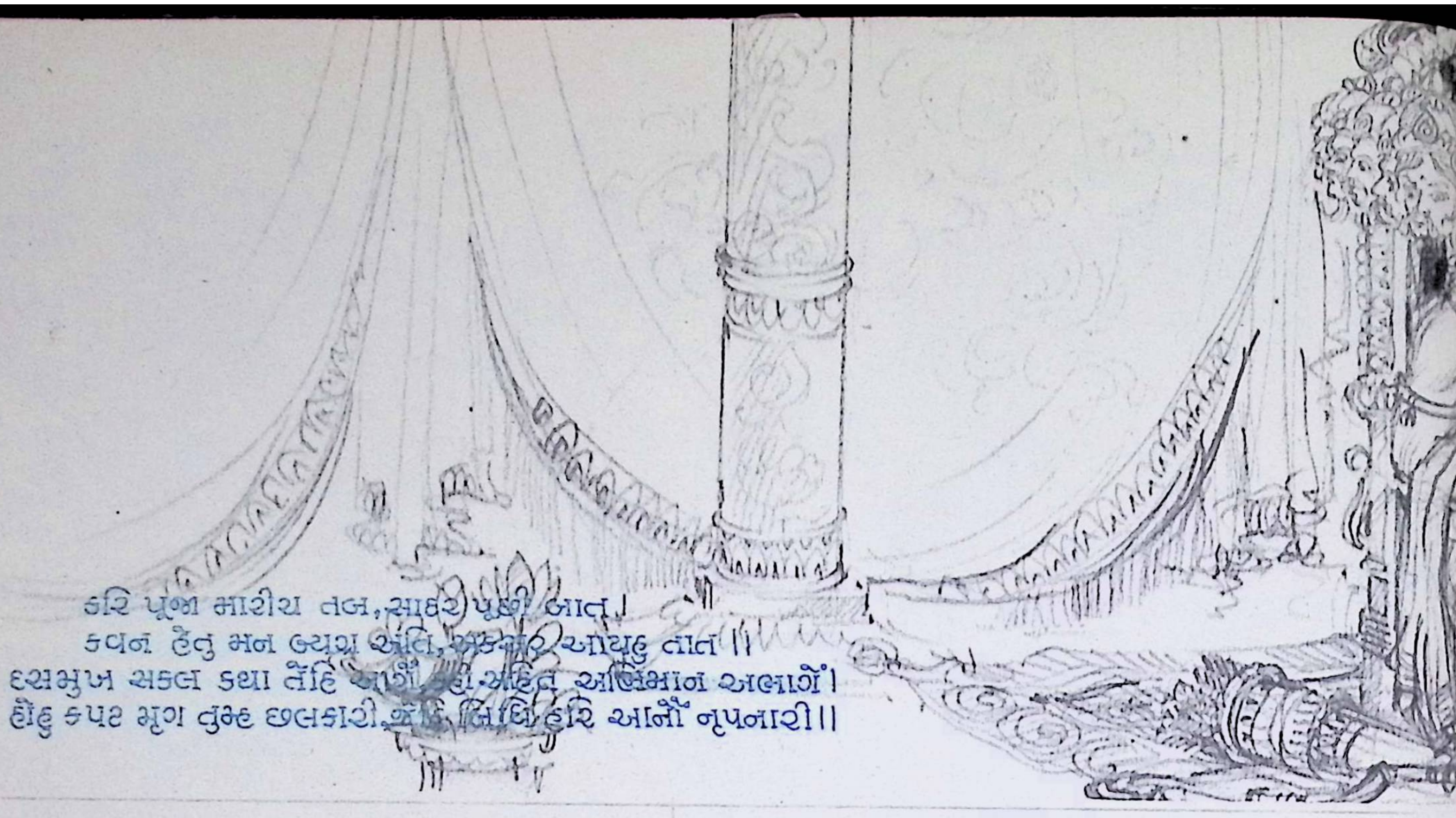

કરિ પૂજા મારીચ તબ, સાદર પૂછી બાત।
કવન હેતુ મન બ્યગ્ર અતિ, અકસર આયહુ તાત ।।
દસમુખ સકલ કથા તેંહિ આગેં। કહી સહિત અભિમાન અભાગેં।
હોહુ કપટ મૃગ તુમ્હ છલકારી, જેહિ બિધિ હરિ આનૌં નૃપનારી।।

TUE 21 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૨ મંગળવાર

WED 22 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૨ બુધવાર

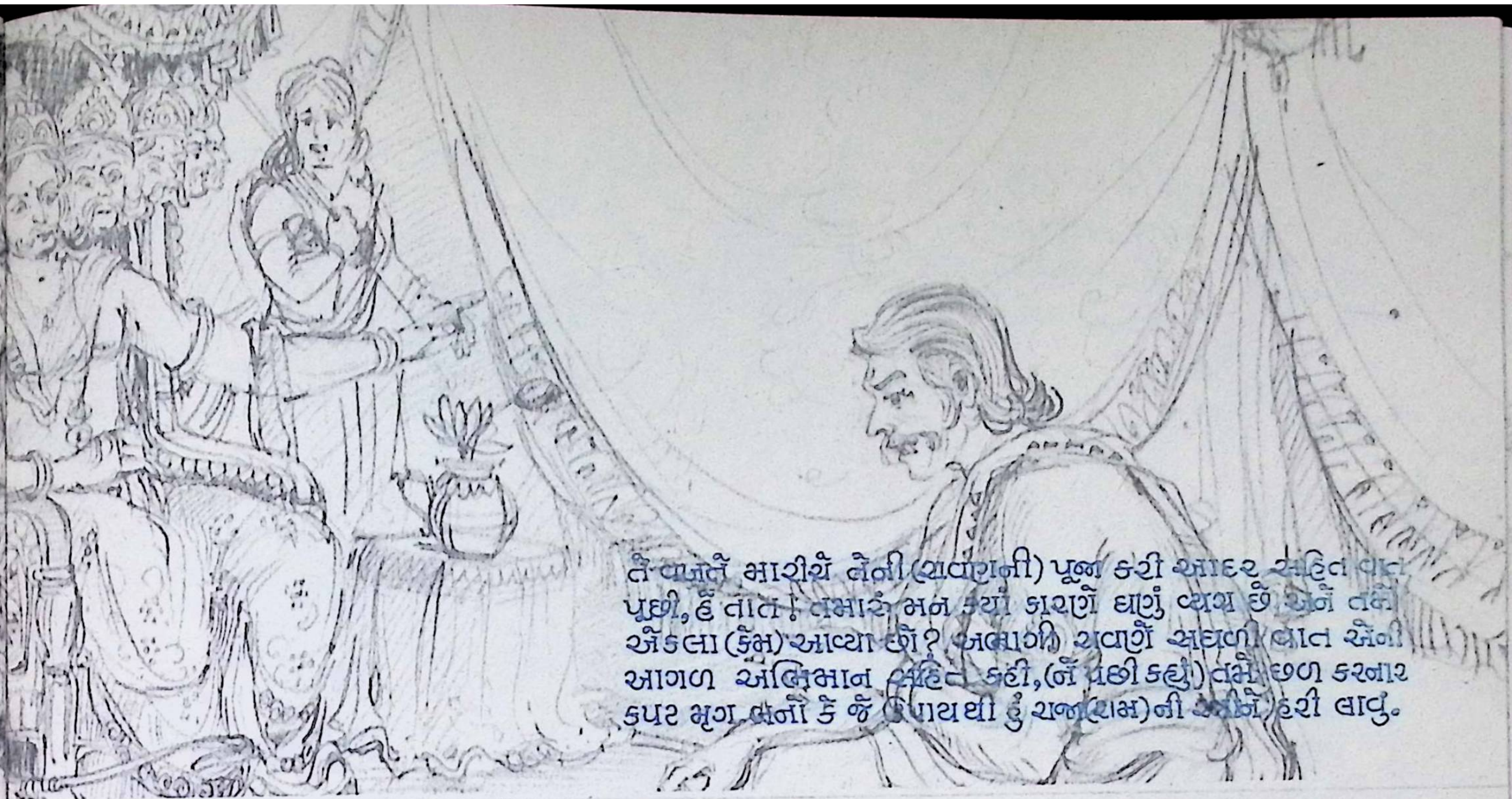

તે વખતે મારીચે તેની (રાવણની) પૂજા કરી આદર સહિત વાત પૂછી, હે તાત! તમારું મન કયાં કારણે ઘણું વ્યગ્ર છે અને તમે એકલા (કેમ) આવ્યા છો? અભાગી રાવણે સઘળી વાત એની આગળ અભિમાન સહિત કહી, (ને પછી કહ્યું) તમે છળ કરનાર કપટ મૃગ બનો કે જે ઉપાયથી હું રાજા(રામ)ની સ્ત્રીને હરી લાવું.

સુનહુ દેવ રઘુબીર કૃપાલા,ઑહ મૃગ કર અતિ સુંદર છાલા।
સત્યસંધ પ્રભુ બધિ કરિ ઐહી,આનહુ ચર્મ કહતિ બૈંદેહી॥
તબ રઘુપતિ જાનત સબ કારન,ઉઠે હરષિ સુર કાજુ સઁવારન।
મૃગ બિલોંકિ કરિ પરિકર બાઁધા,કરતલ ચાપ રુચિર સર સાઁધા॥

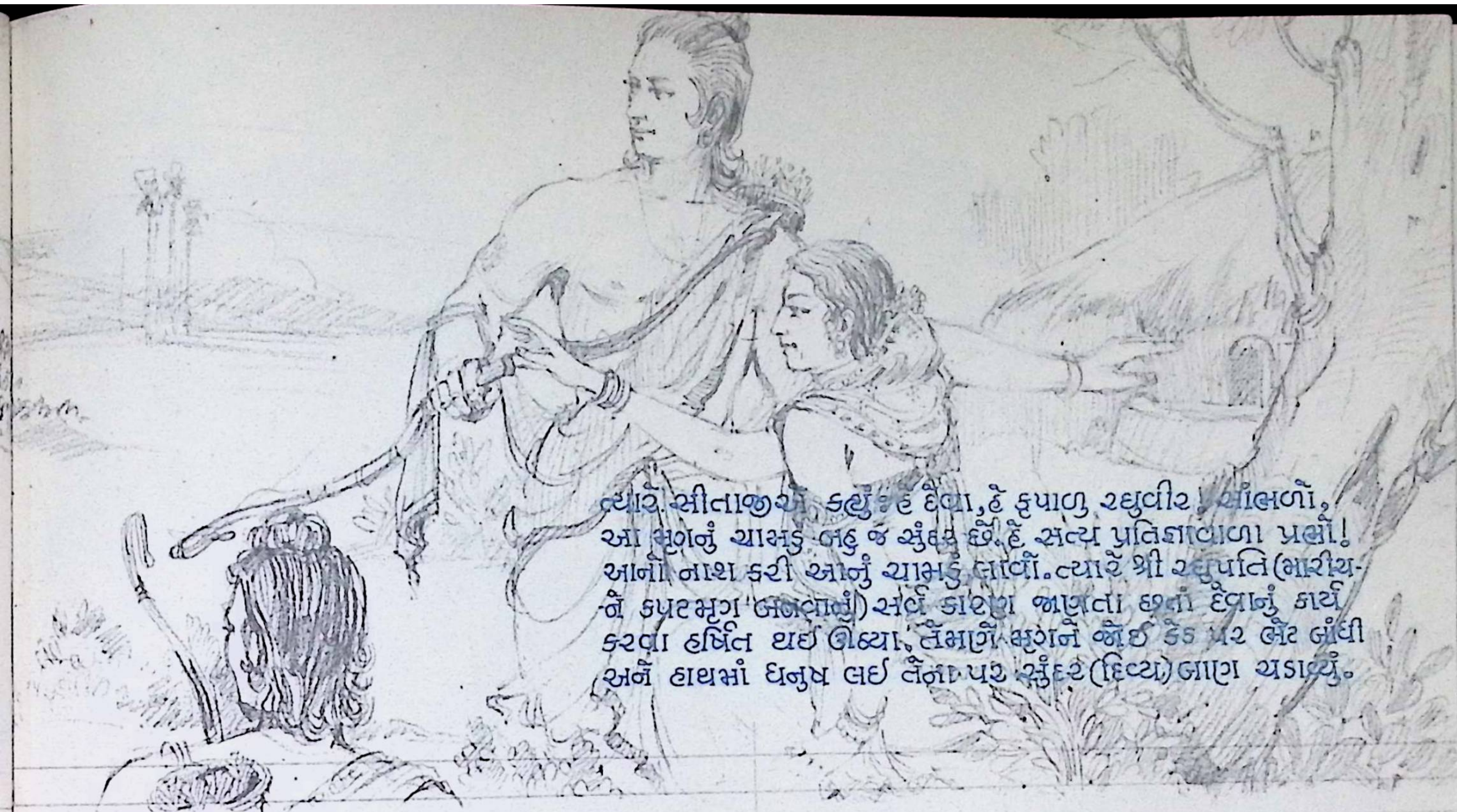

ત્યારે સીતાજીએ કહ્યું: હે દેવા, હે કૃપાળુ રઘુવીર! સાંભળો,
આ મૃગનું ચામડું બહુ જ સુંદર છે. હે સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળા પ્રભો!
આનો નાશ કરી આનું ચામડું લાવો. ત્યારે શ્રી રઘુપતિ (મારીચ-
ને કપટમૃગ બનેલાનું) સર્વ કારણ જાણતા છતાં દેવાનું કાર્ય
કરવા હર્ષિત થઈ ઊઠ્યા. તેમણે મૃગને જોઈ કેડ પર ભેંટ બાંધી
અને હાથમાં ધનુષ લઈ તેના પર સુંદર (દિવ્ય) બાણ ચડાવ્યું.

92891

MON 27 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૭ સોમવાર

TUE 28 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૯ મંગળવાર

રામ કહા તનુ રાખહુ તાતા, મુખ મુસુકાઈ કહી તેહિ બાતા ।
જાકર નામ. મરત મુખ આવા, અધિમઉ મુકુત હોઈ શ્રુતિ ગાવા ॥
સો મમ લોચન ગોચર આગેં, રાખોં દેહ નાથ કેહિ ખાઁગેં ।
જલ ભરિ નયન કહહિં રઘુરાઈ, તાત કર્મ નિજ તેં ગતિ પાઈ ॥

WED 29 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧૦ બુધવાર

THU 30 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧૧ ગુરુવાર

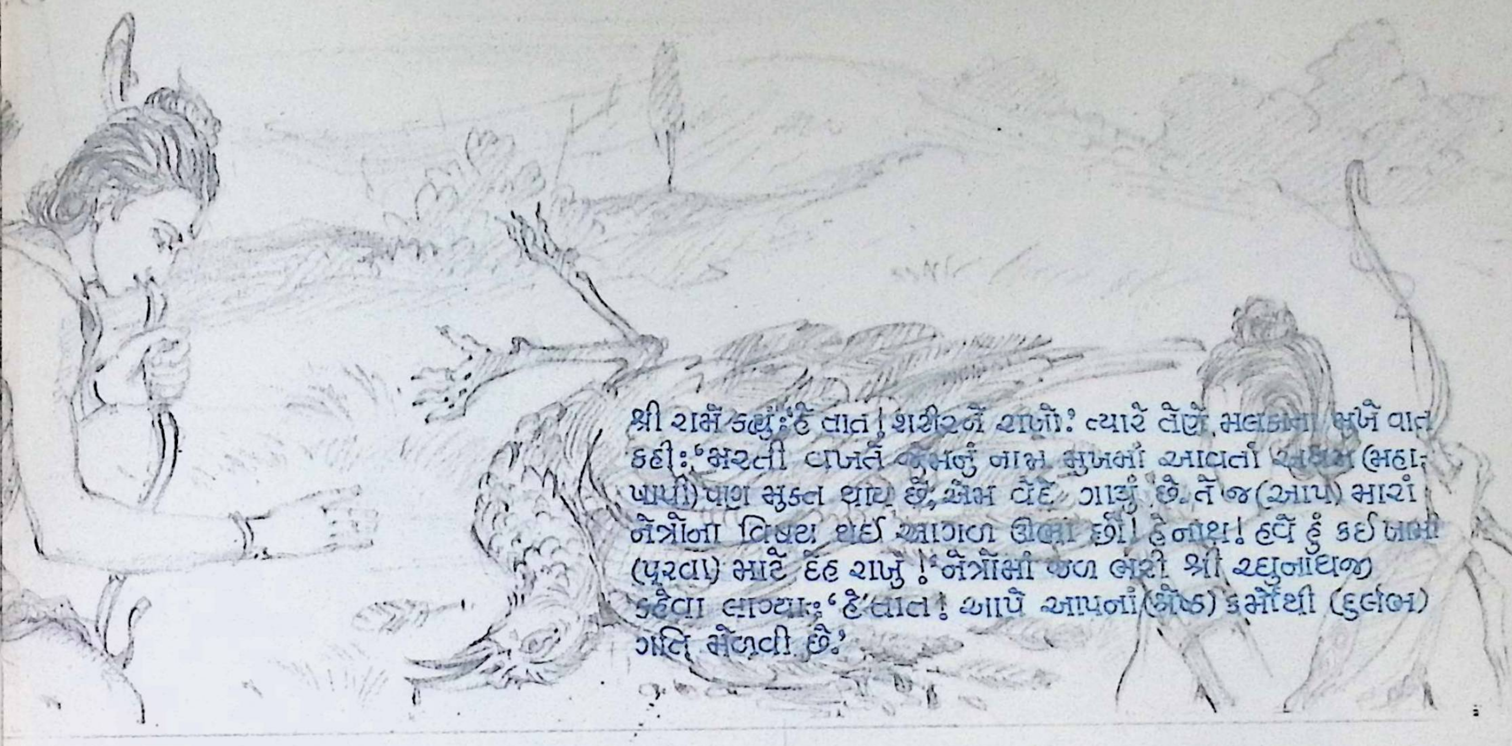

શ્રી રામે કહ્યું: હે તાત! શરીરને રાખો! ત્યારે તેણે મલકાતા મુખે વાત કહી: 'મરતી વખતે જેમનું નામ મુખમાં આવતાં અધમ (મહાપાપી) પણ મુક્ત થાય છે, એમ વેદ ગાયું છે. તે જ (આપ) મારાં નેત્રોના વિષય થઈ આગળ ઊભા છો! હે નાથ! હવે હું કઈ ખામી (પૂરવા) માટે દેહ રાખું!' નેત્રોમાં જળ ભરી શ્રી રઘુનાથજી કહેવા લાગ્યા: 'હે તાત! આપે આપનાં (શ્રેષ્ઠ) કર્મોથી (દુર્લભ) ગતિ મેળવી છે.'

FRI 31 MAY 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧૨ શુક્રવાર

SAT 1 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧૩ શનિવાર

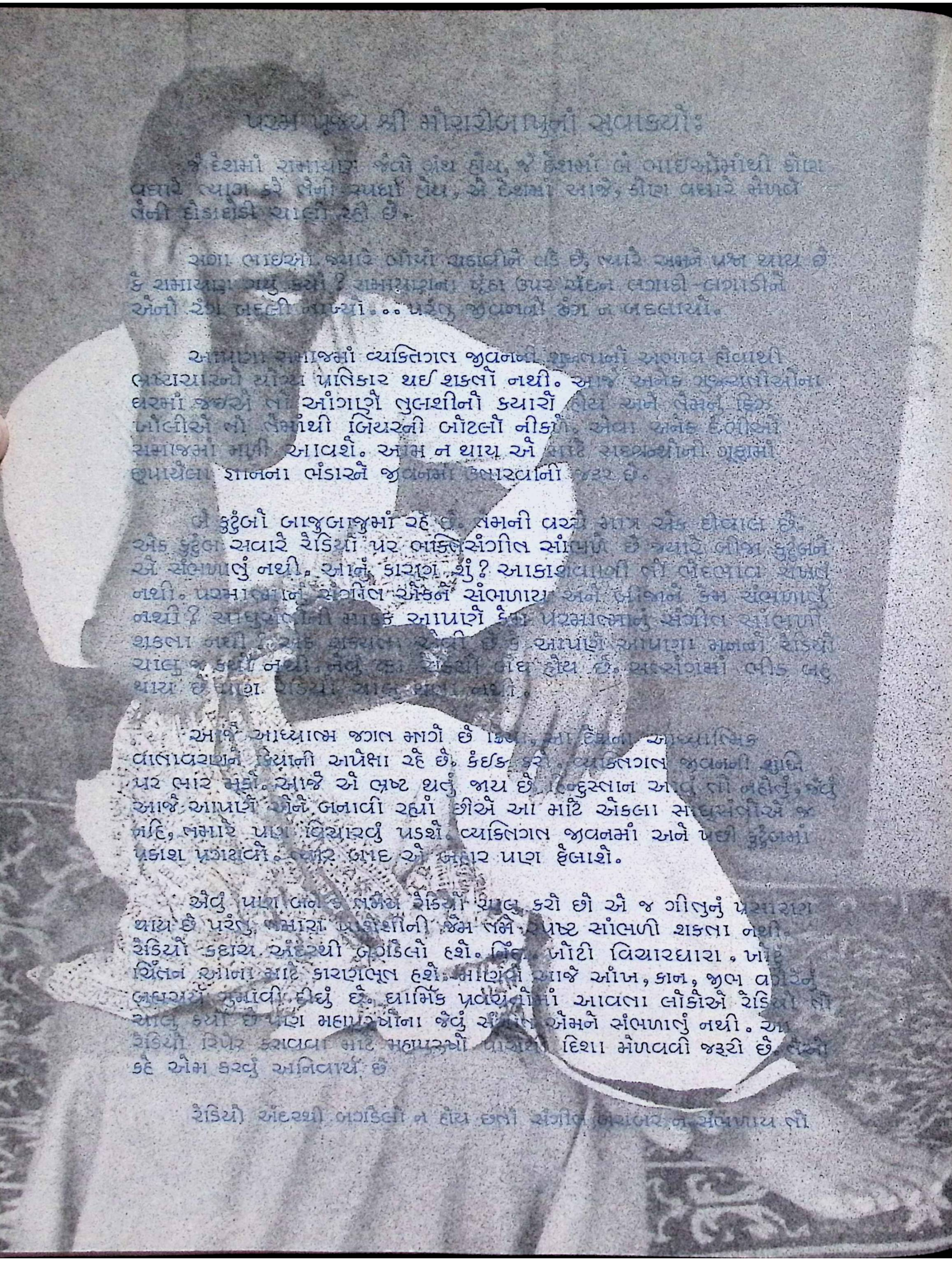

પરમ પૂજ્ય શ્રી મોરારીબાપુનાં સુવાક્યો:

જે દેશમાં રામાયણ જેવો ગ્રંથ હોય, જે દેશમાં બે ભાઈઓમાંથી કોણ વધારે ત્યાગ કરે તેની સ્પર્ધા હોય, એ દેશમાં આજે, કોણ વધારે મેળવે તેની દોડાદોડી ચાલી રહી છે.

સગા ભાઈઓ જ્યારે ભીંતો ચણાવીને લડે છે, ત્યારે અમને પ્રશ્ન થાય છે કે રામાયણે શું કર્યું? રામાયણના પૂંઠા ઉપર ચંદન લગાડી-લગાડીને એનો રંગ બદલી નાખ્યો... પરંતુ જીવનનો રંગ ન બદલાયો.

આપણા સમાજમાં વ્યક્તિગત જીવનની શુદ્ધતાનો અભાવ હોવાથી ભ્રષ્ટાચારનો યોગ્ય પ્રતિકાર થઈ શકતો નથી. આજે અનેક ગુજરાતીઓના ઘરમાં જઈએ તો આંગણે તુલશીનો ક્યારો હોય અને તેમનું ફ્રિજ ખોલીએ તો તેમાંથી બિયરની બોટલો નીકળે. એવા અનેક દંભીઓ સમાજમાં મળી આવશે. આમ ન થાય એ માટે સદ્‌ગ્રંથોની ગુફામાં છૂપાયેલા જ્ઞાનના ભંડારને જીવનમાં ઉતારવાની જરૂર છે.

બે કુટુંબો બાજુબાજુમાં રહે છે. તેમની વચ્ચે માત્ર એક દીવાલ છે. એક કુટુંબ સવારે રેડિયો પર ભક્તિસંગીત સાંભળે છે જ્યારે બીજા કુટુંબને એ સંભળાતું નથી. આનું કારણ શું? આકાશવાણી તો ભેદભાવ રાખતું નથી. પરમાત્માનું સંગીત એકને સંભળાય અને બીજાને કેમ સંભળાતું નથી? સાધુસંતોની માફક આપણે કેમ પરમાત્માનું સંગીત સાંભળી શકતા નથી? એક કારણ એવું છે કે આપણે આપણા મનનો રેડિયો ચાલુ જ કર્યો નથી. તેનું બટન એકદમ બંધ હોય છે. સત્સંગમાં ભીડ બહુ થાય છે પણ રેડિયો ચાલુ થતો નથી.

આજે આધ્યાત્મ જાગત માગે છે ક્રિયા. આ દેશના આધ્યાત્મિક વાતાવરણને ક્રિયાની અપેક્ષા રહે છે. કંઈક કરો. વ્યક્તિગત જીવનની શુદ્ધિ પર ભાર મૂકો. આજે એ ભ્રષ્ટ થતું જાય છે. હિન્દુસ્તાન આવું તો નહોતું, જેવું આજે આપણે એને બનાવી રહ્યાં છીએ આ માટે એકલા સાધુસંતોએ જ નહિ, તમારે પણ વિચારવું પડશે. વ્યક્તિગત જીવનમાં અને પછી કુટુંબમાં પ્રકાશ પ્રગટાવો. ત્યાર બાદ એ બહાર પણ ફેલાશે.

એવું પણ બને કે તમેય રેડિયો ચાલુ કરો છો એ જ ગીતનું પ્રસારણ થાય છે પરંતુ તમારા પડોશીની જેમ તમે સ્પષ્ટ સાંભળી શકતા નથી. રેડિયો કદાચ અંદરથી બગડેલો હશે. કિંતુ ખોટી વિચારધારા, ખોટું ચિંતન આના માટે કારણભૂત હશે. માણસે આજે આંખ, કાન, જીભ વગેરેનું બહારથી ઝુમાવી દીધું છે. ધાર્મિક પ્રવચનોમાં આવતા લોકોએ રેડિયો તો ચાલુ કર્યો છે પણ મહાપુરુષોના જેવું સંગીત એમને સંભળાતું નથી. આ રેડિયો રિપેર કરાવવા માટે મહાપુરુષો પાસેથી દિશા મેળવવી જરૂરી છે. તેઓ કહે એમ કરવું અનિવાર્ય છે

રેડિયો અંદરથી બગડેલો ન હોય છતાં સંગીત બરાબર ન સંભળાય તો

માનવું કે સ્ટેશન બરાબર પકડાયું નથી. લક્ષ રામ તરફ રાખવાનું હતું એને બદલે કામ તરફ રાખ્યું એટલે આવું બન્યું. ભલભલા લોકો સ્ટેશન બરાબર પકડી શકતા નથી.

રામ તરફ લક્ષ રાખવાનો અર્થ એ નથી કે મમતાને તોડો. તુલસીદાસે એવું કયાંય કહ્યું નથી. મમતાના તાંતણાને વણીને એની મજબૂત દોરી બનાવો અને પ્રભુના ચરણમાં બાંધો.

શિક્ષણ એક આઘાત છે. જમીન ઉપર વર્ષા થાય અને જમીનમાંથી અંકુરો ફૂટે છે અને જીવજંતુ પણ ફૂટે છે તે રીતે શિક્ષણ દ્વારા માનવીની અંદર સૂતેલા સંસ્કારો ખીલે છે. માનવીની અંદર પડેલા તત્વને ખોળવાનું કામ શિક્ષણ કરે છે ચારિત્ર્યઘડતરમાં અત્યારના શિક્ષણનો ફાળો ઓછો છે. આપણે કોઈને ચાંદલો કરીએ તો આપણી આંગળી કંકુવાળી થવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીમાં ચારિત્ર્યની આશા રાખનારા શિક્ષકમાં ચારિત્ર્ય હોવું જોઈએ. વિદ્યાથીમાં પ્રભુતત્ત્વ પડયું છે તે જગાડવા માટે અધ્યાપકોમાં જ વ્યક્તિગત શુદ્ધિ આવવી જોઈએ. શિક્ષણ એ નવ માસ ધરાવતી સગર્ભા સ્ત્રી છે. શિક્ષકોએ સગર્ભા સ્ત્રીની માફક સંભાળી સંભાળીને વર્તવું જોઈએ. ક્થળતા ચારિત્ર્યને પુનઃસ્થાપિત કરવું હશે તો શિક્ષકે ચારિત્ર્ય સુધારવું પડશે.

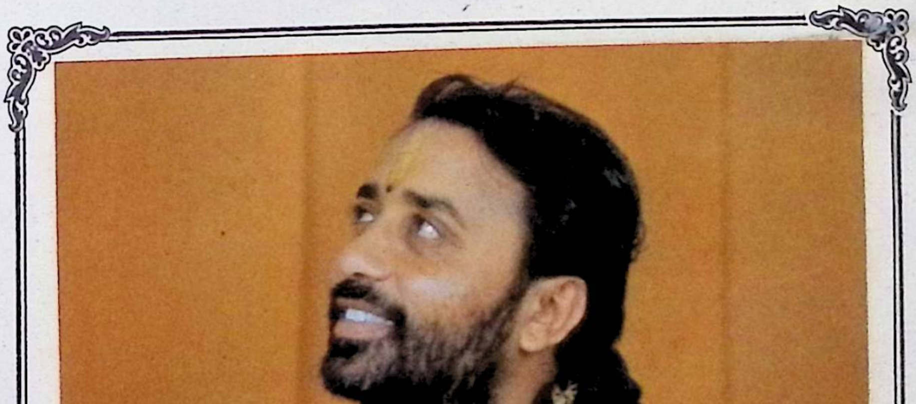

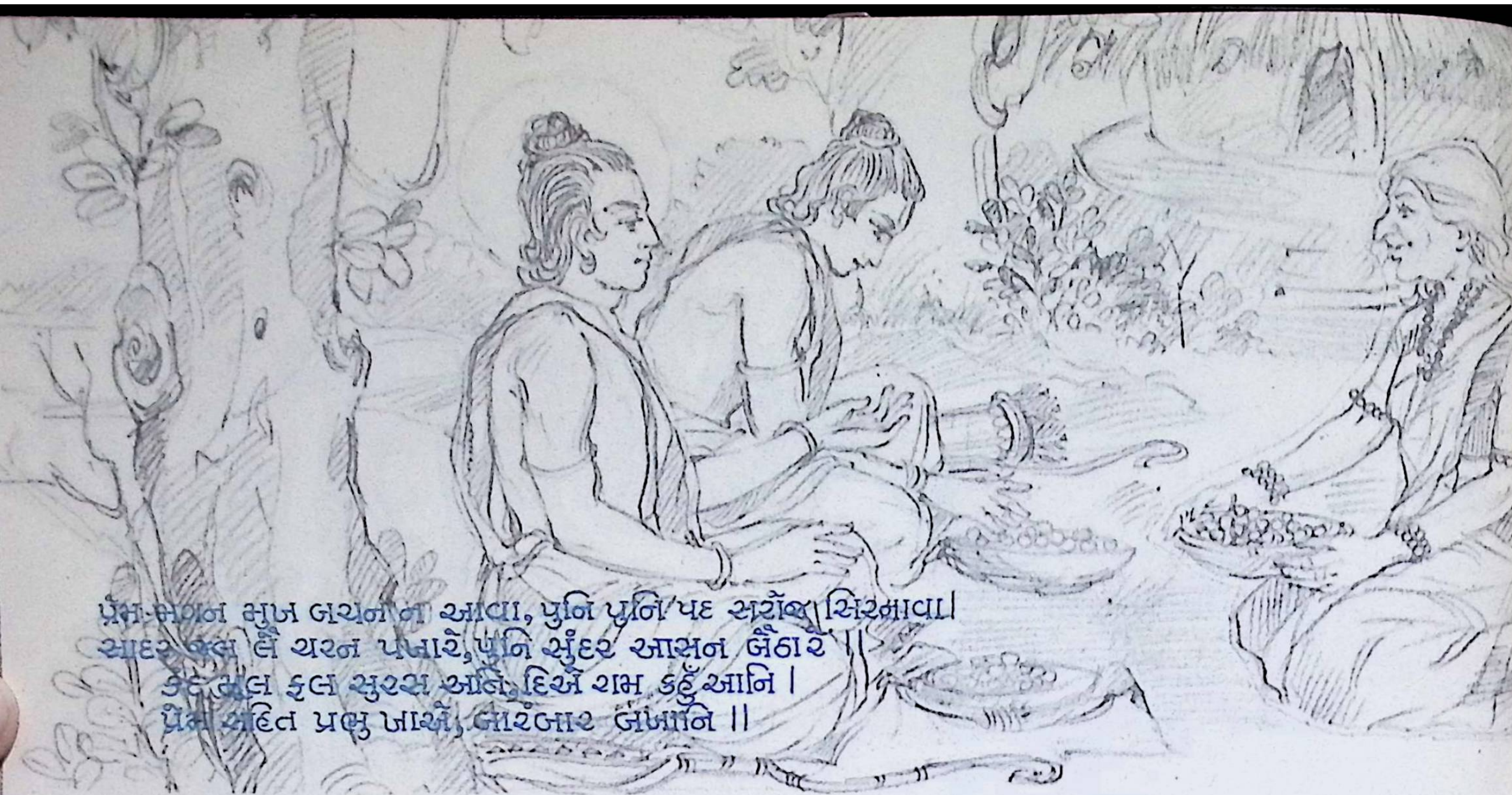

પ્રેમ-મગન મુખ બચન ન આવા, પુનિ પુનિ પદ સરોજ સિરનાવા।
સાદર જલ લૈ ચરન પખારે, પુનિ સુંદર આસન બૈઠારે ॥
કંદ મૂલ ફલ સુરસ અતિ, દિએ રામ કહુઁ આનિ ।
પ્રેમ સહિત પ્રભુ ખાએ, બારંબાર બખાનિ ॥

MON. 3 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ સુદ ૧૫ સોમવાર

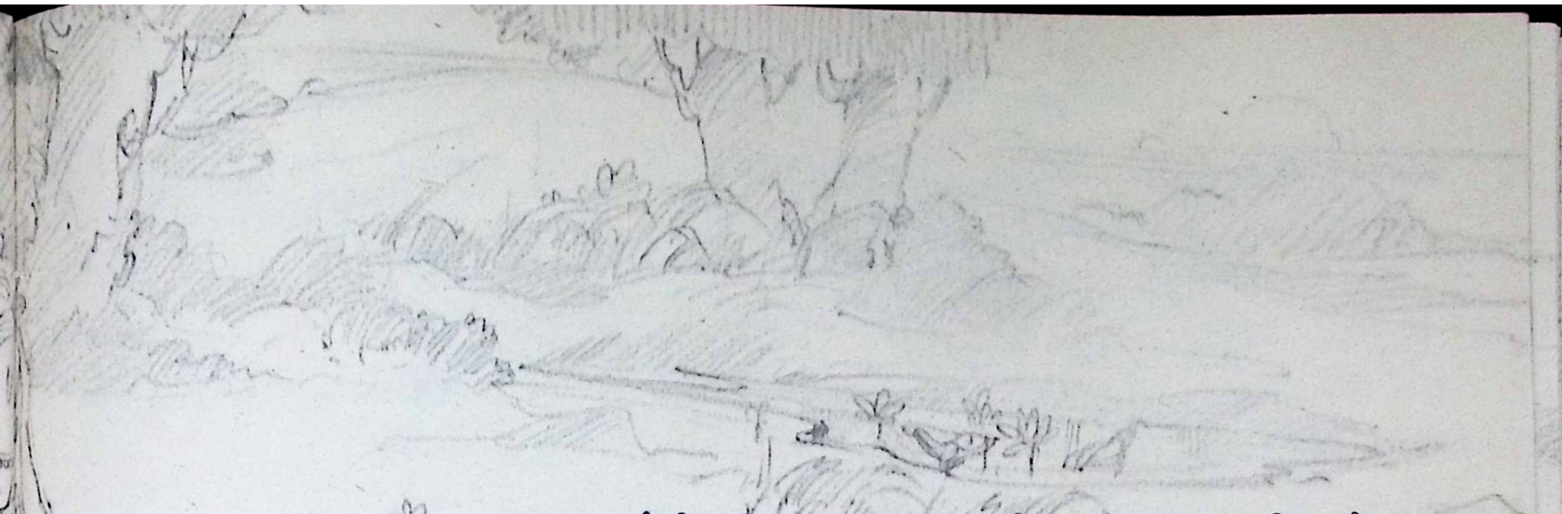

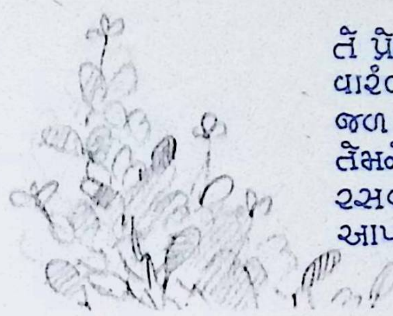

તે પ્રેમમાં મગ્ન થઈ,મુખમાંથી વચન નીકળ્યું નહિ અને
વારંવાર ચરણ કમળોમાં મસ્તક નમાવી રહી.પછી તેણે
જળ લઈ આદરપૂર્વક બન્ને ભાઈઓના ચરણ ધોયા અને પછી
તેમને સુંદર આસનો પર બેસાડ્યાં.(પછી) તેણે અત્યંત
રસવાળાં અને સ્વાદિષ્ટ કંદ,મૂળ તથા ફળ લાવી શ્રી રામને
આપ્યાં. પ્રભુએ તેને વારંવાર વખાણી પ્રેમ સહિત ખાધાં.

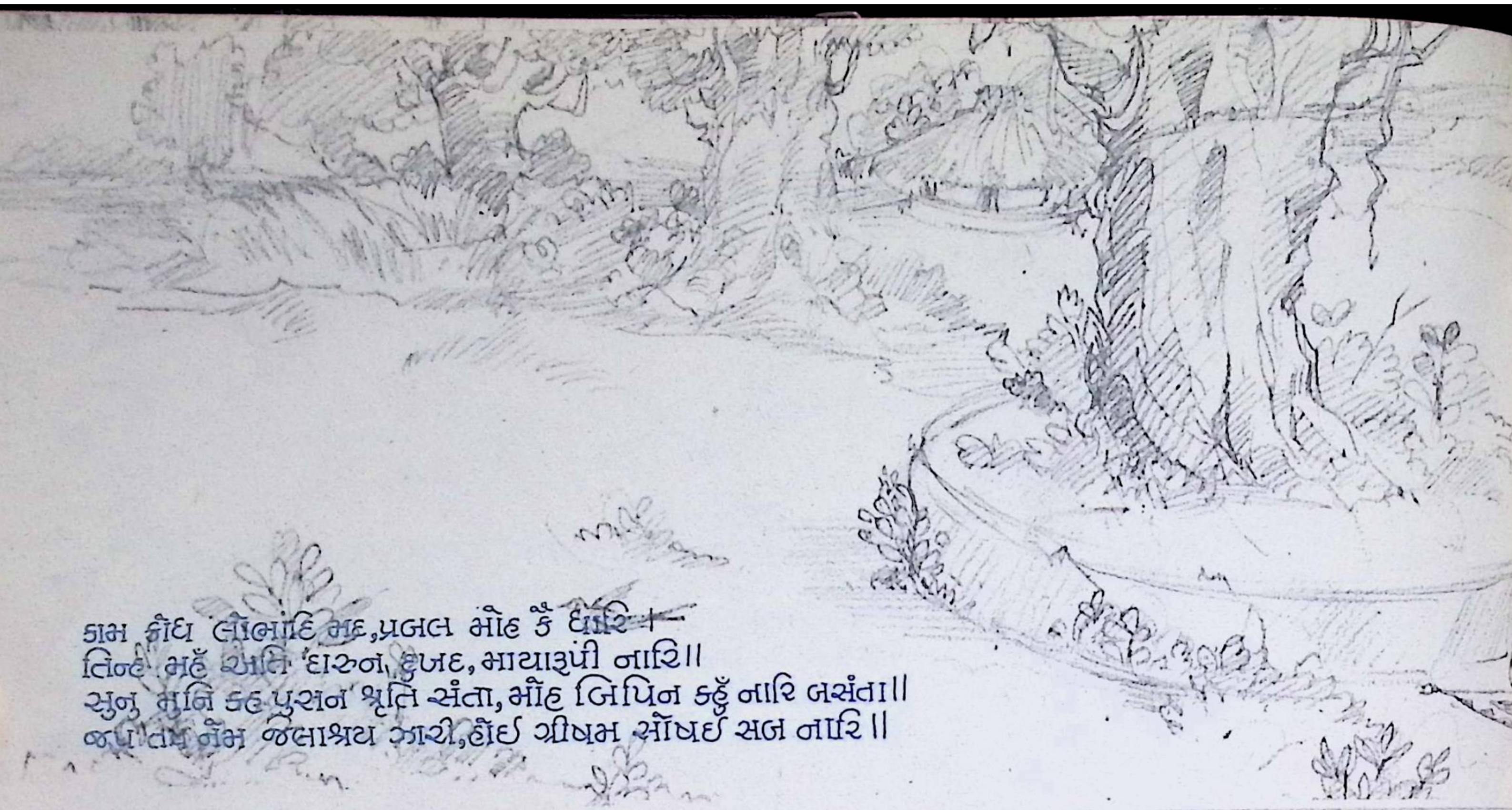

કામ ક્રોધ લોભાદિ મદ,પ્રબલ મોહ કૈ ધારિ ।
તિન્હ મહઁ અતિ દારુન, દુખદ, માયારૂપી નારિ॥
સુનુ મુનિ કહ પુરાન શ્રુતિ સંતા, મોહ બિપિન કહુઁ નારિ બસંતા॥
જપ તપ નેમ જલાશ્રય ઝારી,હોઇ ગ્રીષમ સોષઇ સબ નારિ॥

THU 6 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૪ ગુરુવાર

FRI 7 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૫ શુક્રવાર

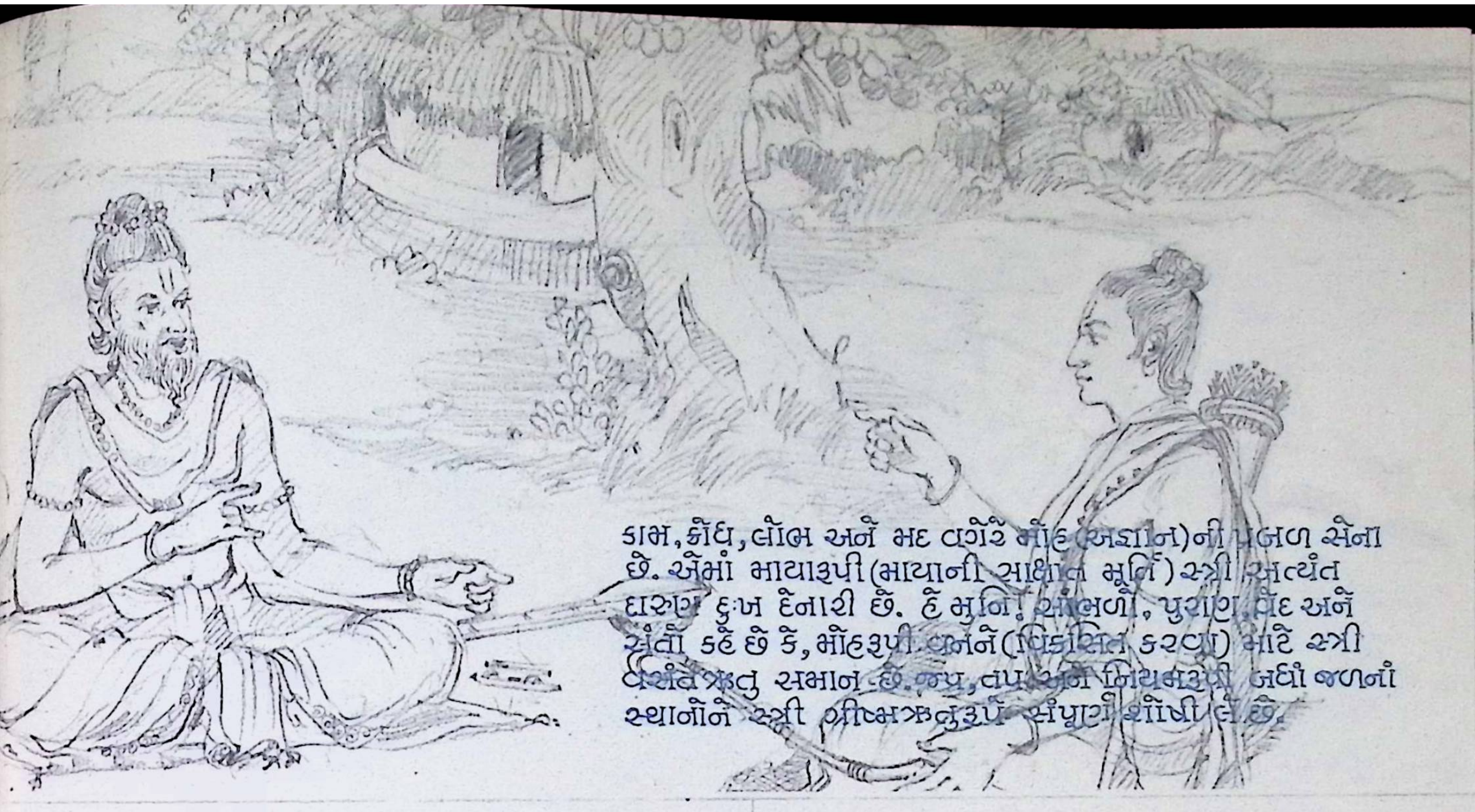

કામ, ક્રોધ, લોભ અને મદ વગેરે મોહ (અજ્ઞાન)ની પ્રબળ સેના છે. એમાં માયારૂપી (માયાની સાક્ષાત મૂર્તિ) સ્ત્રી અત્યંત દારુણ દુઃખ દેનારી છે. હે મુનિ! સાંભળો, પુરાણ, વેદ અને સંતો કહે છે કે, મોહરૂપી વનને (વિકસિત કરવા) માટે સ્ત્રી વસંતઋતુ સમાન છે. જપ, તપ અને નિયમરૂપી બધાં જળનાં સ્થાનોને સ્ત્રી ગ્રીષ્મઋતુરૂપ સંપૂર્ણ શોષી લે છે.

SAT 8 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૬ શનિવાર

SUN 9 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૭ રવિવાર

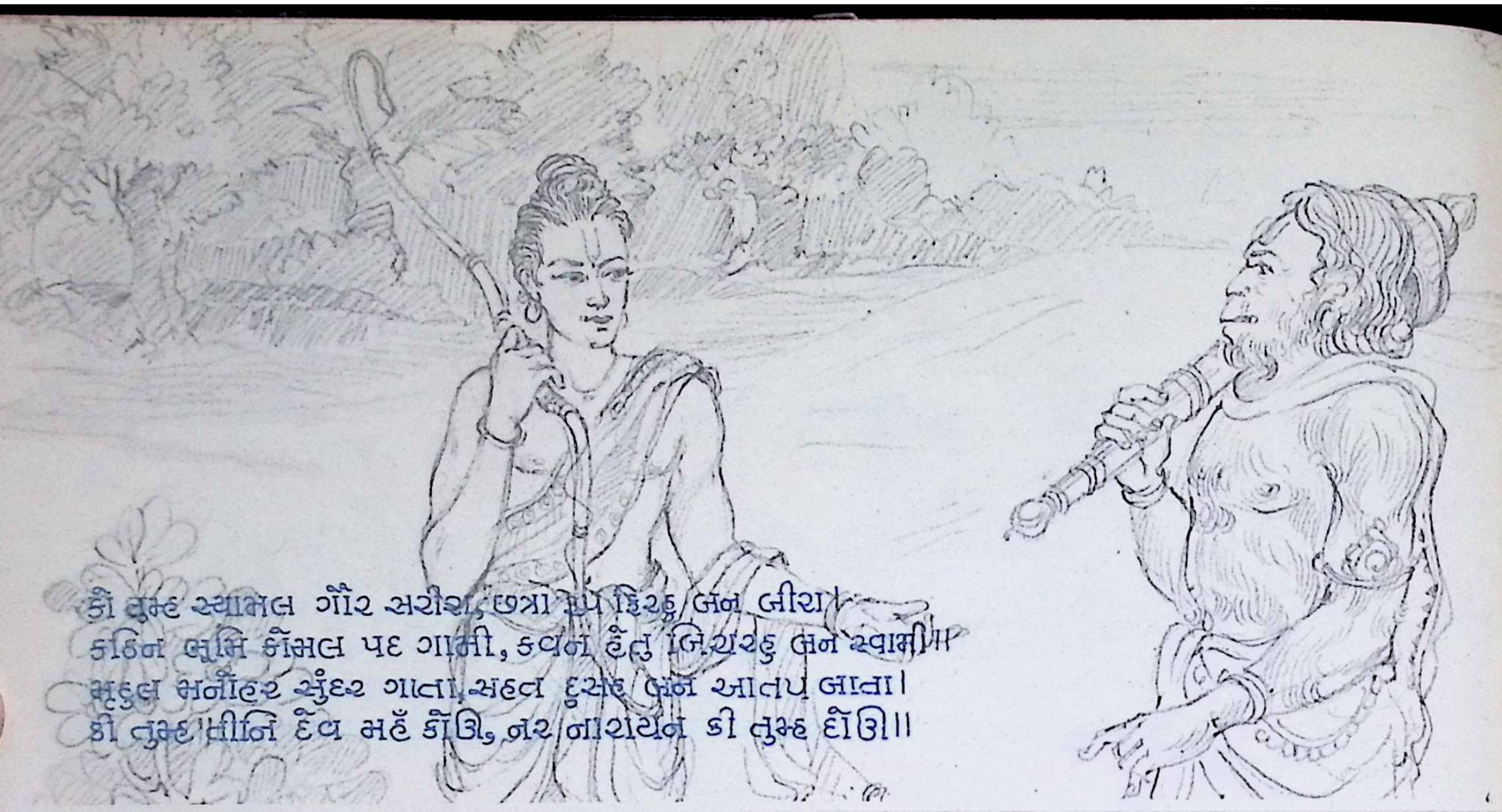

કો તુમ્હ સ્યામલ ગૌર સરીરા, છત્રી રૂપ ફિરહુ બન બીરા।
કઠિન ભૂમિ કોમલ પદ ગામી, કવન હેતુ બિચરહુ બન સ્વામી॥
મૃદુલ મનોહર સુંદર ગાતા, સહત દુસહ બન આતપ બાતા।
કી તુમ્હ તીનિ દેવ મહઁ કોઉ, નર નારાયન કી તુમ્હ દોઉ॥

MON 10 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૮ સોમવાર

TUE 11 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૯ મંગળવાર

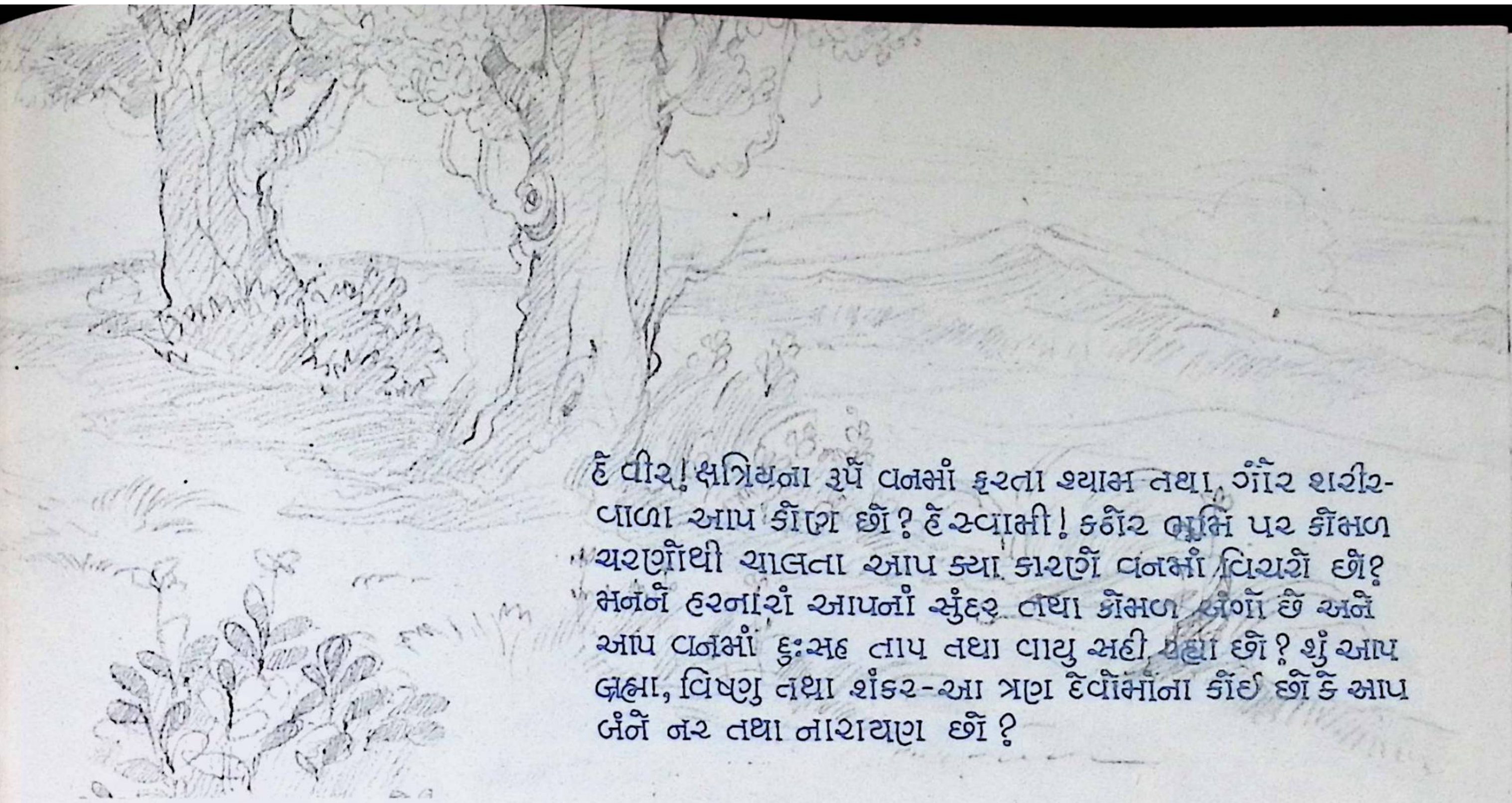

હે વીર! ક્ષત્રિયના રૂપે વનમાં ફરતા શ્યામ તથા ગૌર શરીર-
વાળા આપ કોણ છો? હે સ્વામી! કઠોર ભૂમિ પર કોમળ
ચરણોથી ચાલતા આપ ક્યા કારણે વનમાં વિચરો છો?
મનને હરનારાં આપનાં સુંદર તથા કોમળ અંગો છે અને
આપ વનમાં દુઃસહ તાપ તથા વાયુ સહી રહ્યા છો? શું આપ
બ્રહ્મા, વિષ્ણુ તથા શંકર-આ ત્રણ દેવોમાંના કોઈ છો કે આપ
બંને નર તથા નારાયણ છો?

WED 12 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૦ બુધવાર

THU 13 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૦ ગુરૂવાર

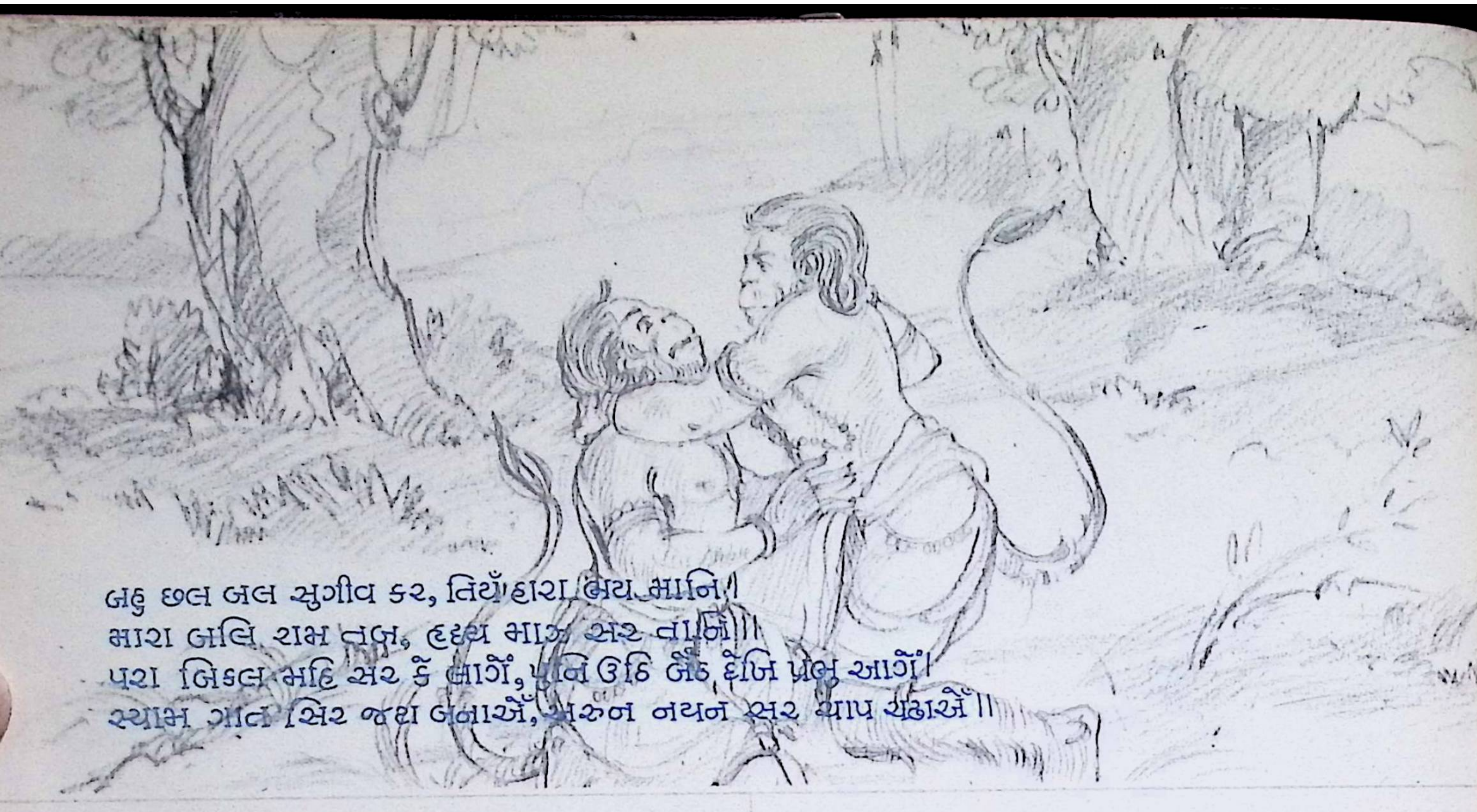

બહુ છલ બલ સુગીવ કર, તિયઁ હારા ભય માનિ।
મારા બાલિ રામ તબ, હૃદય માઝ સર તાનિ॥
પરા બિકલ મહિ સર કે લાગેં, પુનિ ઉઠિ બૈઠ દેખિ પ્રભુ આગેં।
સ્યામ ગાત સિર જટા બનાએઁ, અરુન નયન સર ચાપ ચઢાએઁ॥

FRI 14 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૧ શુક્રવાર

SAT 15 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૨ શનિવાર

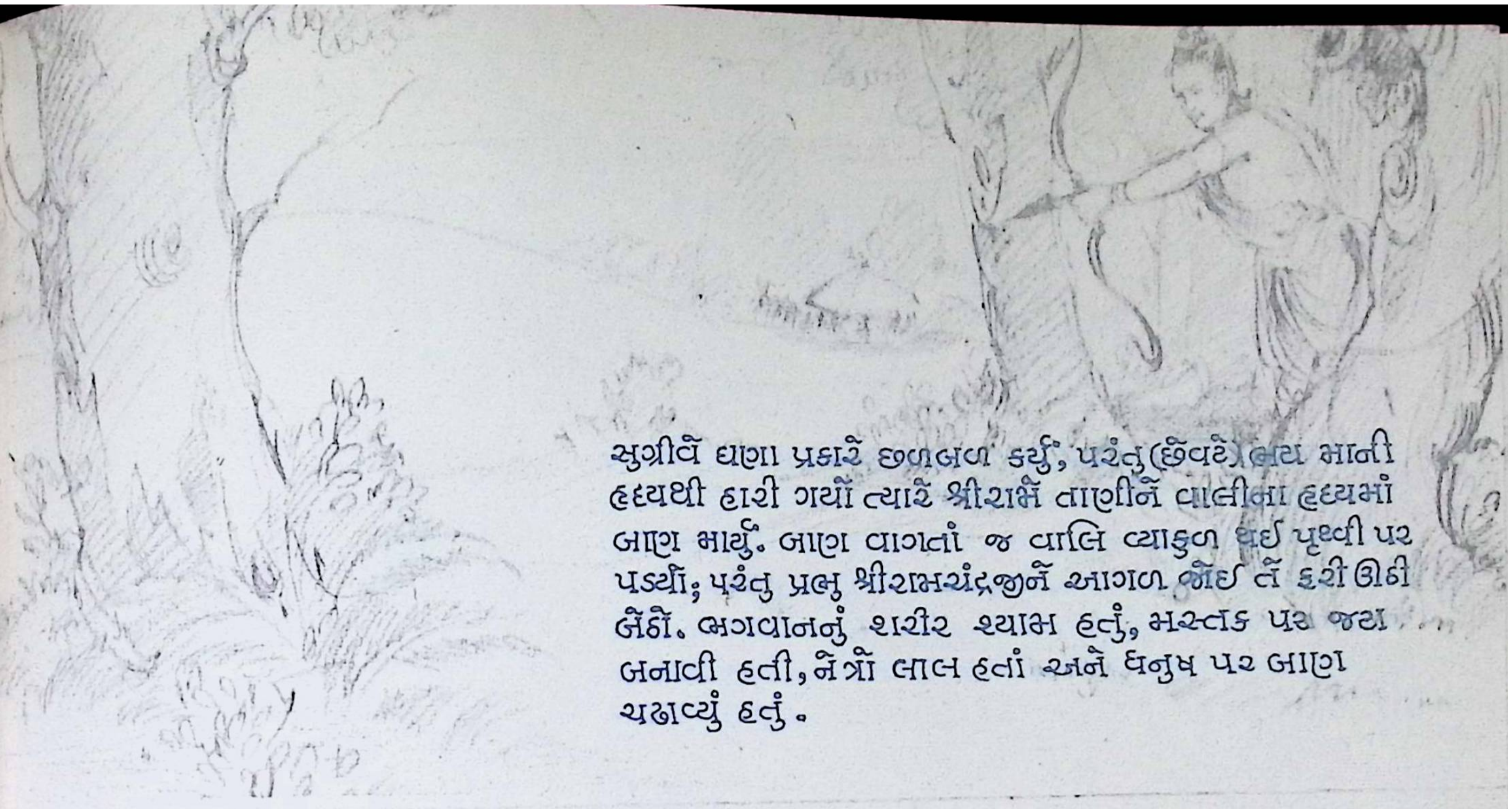

સુગ્રીવે ઘણા પ્રકારે છળબળ કર્યું, પરંતુ (છેવટે) ભય માની હૃદયથી હારી ગયો ત્યારે શ્રીરામે તાણીને વાલીના હૃદયમાં બાણ માર્યું. બાણ વાગતાં જ વાલિ વ્યાકુળ થઈ પૃથ્વી પર પડ્યો; પરંતુ પ્રભુ શ્રીરામચંદ્રજીને આગળ જોઈ તે ફરી ઊઠી બેઠો. ભગવાનનું શરીર શ્યામ હતું, મસ્તક પર જટા બનાવી હતી, નેત્રો લાલ હતાં અને ધનુષ પર બાણ ચઢાવ્યું હતું.

SUN 16 JUNE 1985
સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૩ રવિવાર

MON 17 JUNE 1985
સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૧૪ સોમવાર

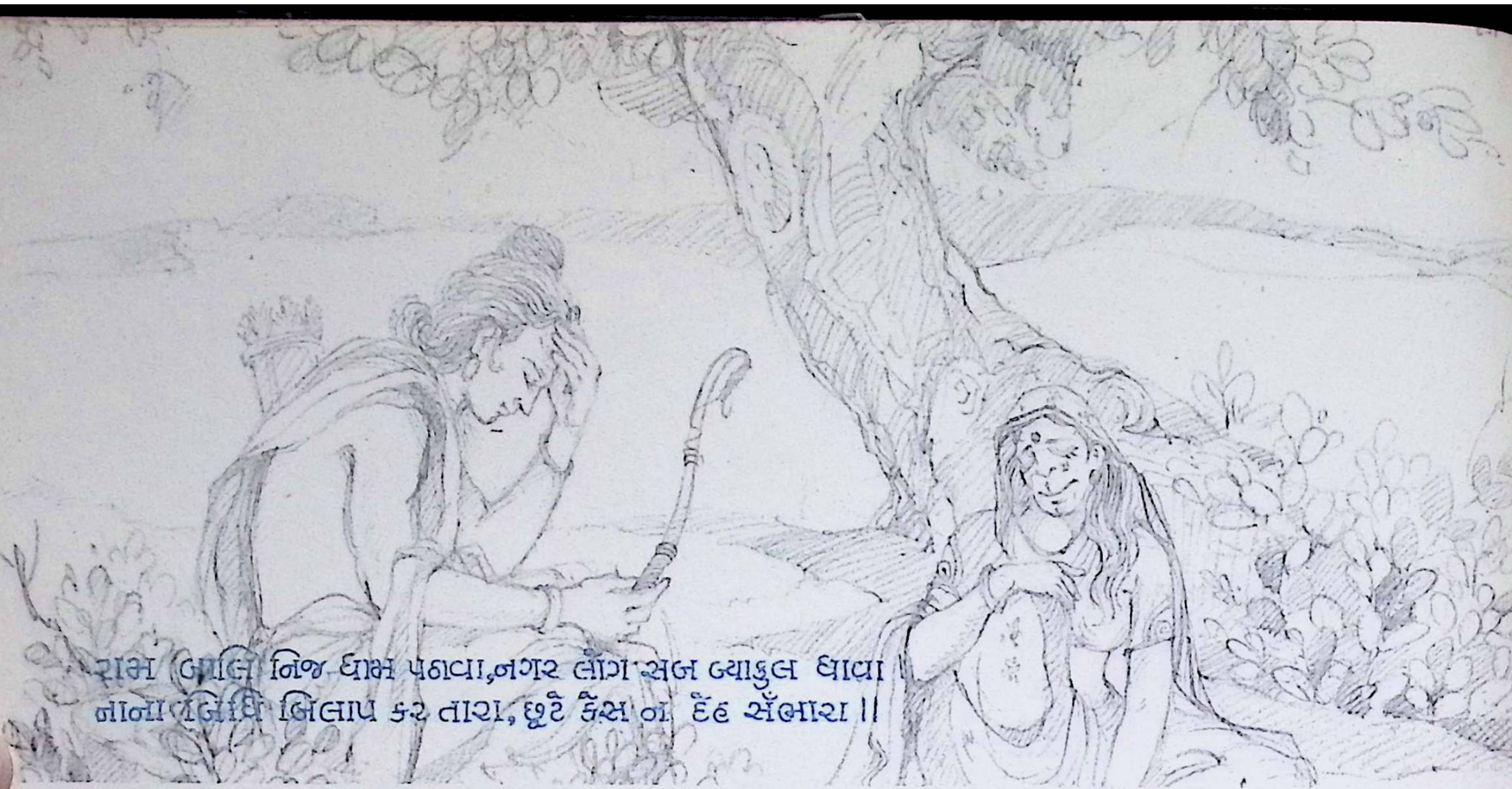

રામ બાલિ નિજ ધામ પઠવા,નગર લોગ સબ બ્યાકુલ ધાવા
નાના બિધિ બિલાપ કર તારા, છૂટે કેસ ન દેહ સઁભારા ।।

TUE 18 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, જેઠ વદ ૩૦ મંગળવાર

WED 19 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧ બુધવાર

શ્રી રામે વાલિને પોતાના ધામ(વૈકુંઠમાં) મોકલ્યો. નગરના સર્વ લોકો વ્યાકુળ થઈ દોડ્યા. વાલિની સ્ત્રી તારા અનેક પ્રકારે વિલાપ કરવા લાગી. તેના કેશ છૂટા હતા અને દેહનું ભાન ન હતું.

SAT 22 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૪ શનિવાર

SUN 23 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૫ રવિવાર

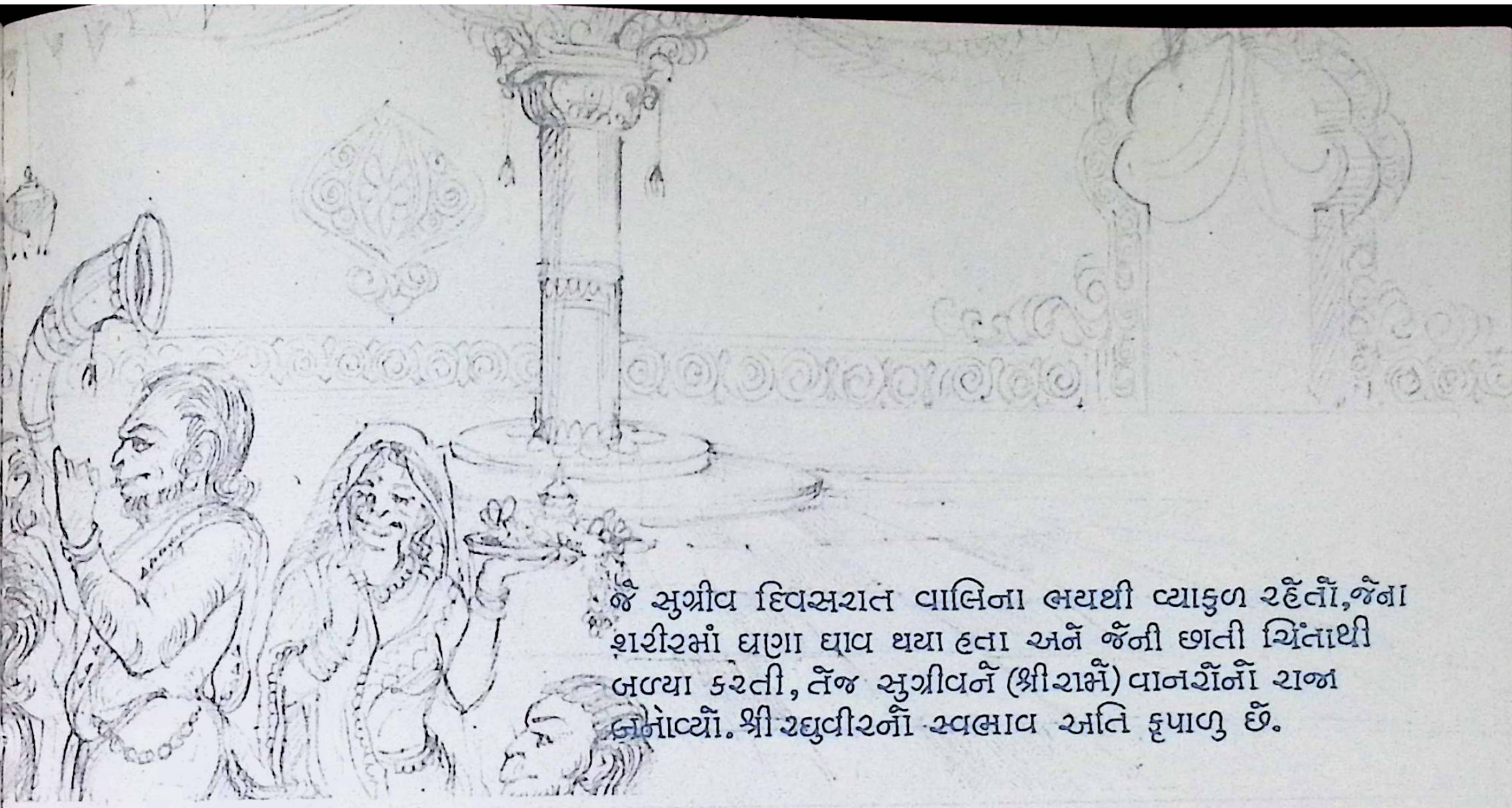

જે સુગ્રીવ દિવસરાત વાલિના ભયથી વ્યાકુળ રહેતો,જેના શરીરમાં ઘણા ઘાવ થયા હતા અને જેની છાતી ચિંતાથી બળ્યા કરતી, તેજ સુગ્રીવને (શ્રીરામે) વાનરોનો રાજા બનાવ્યો. શ્રી રઘુવીરનો સ્વભાવ અતિ કૃપાળુ છે.

MON 24 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૬ સોમવાર

TUE 25 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૭ મંગળવાર

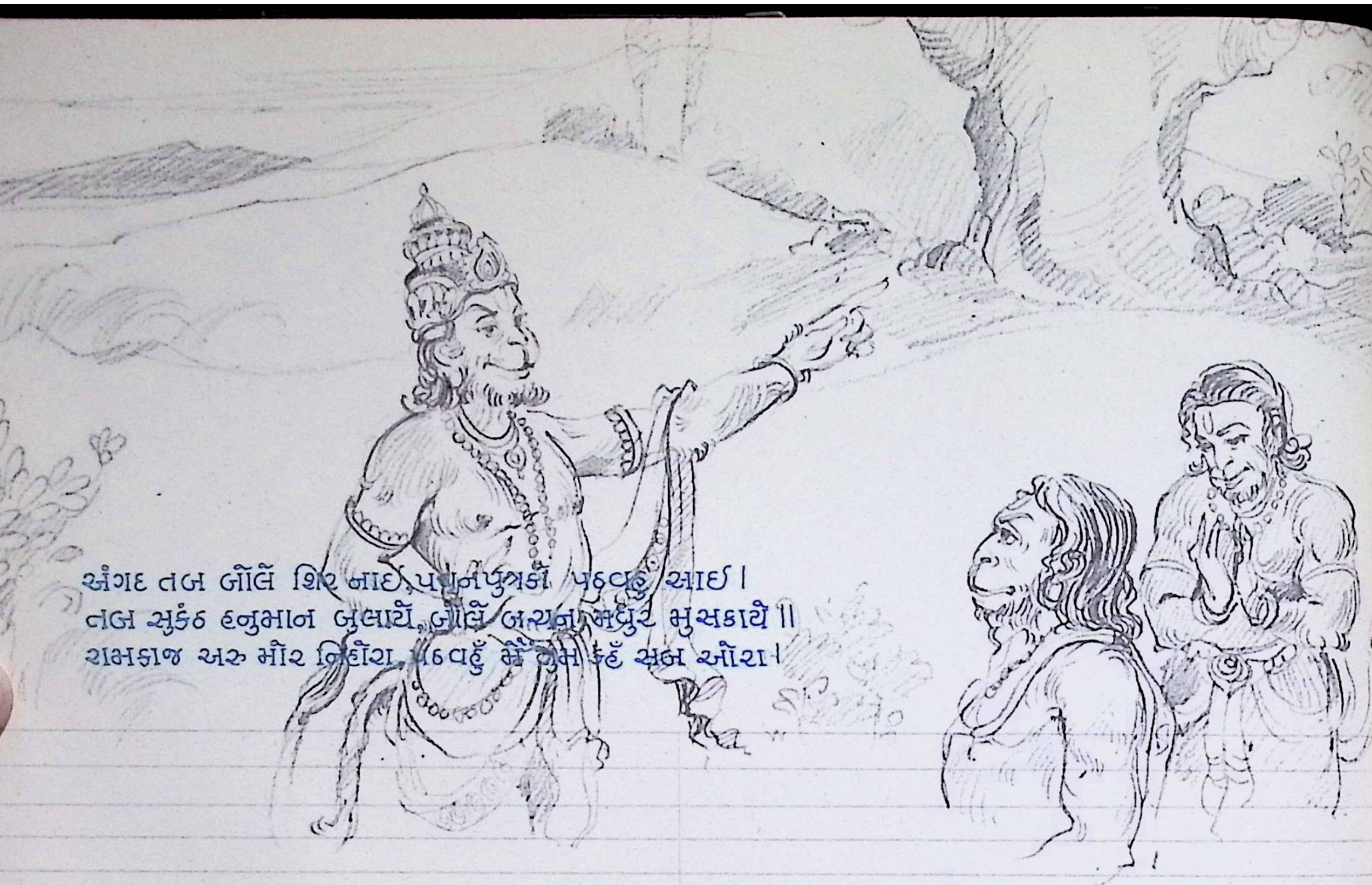

અંગદ તબ બોલૈ શિર નાઈ, પવનપુત્રકો પઠવહુ આઈ।
તબ સુકંઠ હનુમાન બુલાયે, બોલૈ બચન મધુર મુસકાયે॥
રામકાજ અરુ મોર નિહોરા, પઠવહું મૈં તુમ કહઁ સબ ઓરા।

WED 26 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૮ બુધવાર

THU 27 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૯ ગુરૂવાર

તે સમયે અંગદ મસ્તક નમાવી બોલ્યાઃ 'હે સ્વામી! હનુમાન-
જીને મોકલો.' ત્યારે સુગ્રીવે હનુમાનને બોલાવ્યા અને મંદ
મધુર વચન બોલ્યા કેઃ 'શ્રી રામનું કામ છે અને મારા પર
ઉપકાર છે; માટે હું તમને સર્વ તરફ મોકલું છું.

FRI 28 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧૦ શુક્રવાર

SAT 29 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧૨ શનિવાર

મારગ અનેક, પણ મુકામ ક્યાં?

અમદાવાદમાં એક માણસ ભૂલો પડ્યો એટલે એણે બીજાને પૂછ્યું કે, ભાઈ દિલ્હી હાયવે ક્યાં છે? સાઈઠ ફૂટ પહોળો રસ્તો અને ત્યાં ગુજરાત હાઉસીંગ બોર્ડે જે મકાનો બાંધ્યાં છે ત્યાં મારો એક સંબંધી રહે છે. તમે જરા મને માર્ગદર્શન આપશો કે ત્યાં કઈ રીતે પહોંચાય? એટલે પેલાએ કહ્યું કે, ઊભા રહો એક મિનિટ, હું તમને વિગતવાર સમજાવું. તમે પહેલા સીધેસીધા ચાલવા માંડો અને પછી ચાર રસ્તા આવશે. એમાં જમણા હાથ તરફ તમે ટર્ન થઈ જાઓ અને સીધા જતા રહેજો જમણા હાથ તરફ પાંચેક મિનિટ ચાલશોને એટલે વળી પાછો એક આડો રસ્તો આવશે, એમાં ડાબા હાથ તરફ વળી જજો, અને ડાબા હાથ તરફ સીધા જશો બે મિનિટ, એટલે એક પ્રાઈમરી સ્કૂલ આવશે, સ્કૂલનો દરવાજો ખુલ્લો હોય તો એના કંપાઉન્ડમાંથી પાછળ જતા રહેશો એટલે ત્યાં એક નાનો એવો બીજો રસ્તો આવશે. બસ એમાં સીધા જમણા હાથ તરફ નીકળી જવું.

પેલાએ કહ્યું, બહુત બહુત ધન્યવાદ. હું ઘણાને પૂછી પૂછીને થાકી ગયો. પણ કોઈએ સરખું માર્ગદર્શન જ આપ્યું નહીં. પેલાએ કહ્યું કે ઊભા રહો, હું તમને પાકું કરી દઉં. પછી જમણા હાથ તરફ ચાલવા માંડશો તો લીમડાની લાઈન આવશે, વળી પાછા ચાર રસ્તા આવશે, એમાં જમણા હાથ તરફ વળી જજો

અનૅ ત્યાં ઍક રીક્ષાનું સ્ટૅન્ડ છૅ, બસ સીધેસીધા રીક્ષા સ્ટૅન્ડની આગળ જતા રહૉ ઍટલૅ ઍક સીટી બસનૉ સ્ટૉપ છૅ અનૅ પછી જમણા હાથ તરફ વળી જજૉ.

પૅલાઍ કહ્યું કૅ, બહુત ધન્યવાદ. ખૂબખૂબ તમારૉ આભાર. વળી પૅલૉ કહૅ કૅ હજી વાર છૅ ઊભા રહૉ. જમણા હાથ તરફ સીધા જશૉ ઍટલૅ પૉલિસચૉકી આવશૅ. પૉલિસચૉકીની બાજુમાં ડાબા હાથ તરફ ક્રિકૅટનું મૅદાન આવશૅ. ક્રિકૅટ ગ્રાઉન્ડમાં સીધા નીકળી જાઑ ઍટલૅ સામૅ ઍક નાની જનરલ હૉસ્પિટલ અનૅ જનરલ હૉસ્પિટલની પાછળ ગયા ઍટલૅ ઍક નાની ગલી આવશૅ. ત્યાં રામવિજય હિન્દુ હૉટલ છૅ. ઍની બાજુના ખાંચામાં જશૉ ઍટલૅ ઍક કુલ્ફીનું કારખાનું આવશૅ. પૅલૉ કહૅ, આ નકશૉ હવૅ મારા મગજમાં રહૉ નથી કૅ શરૂઆત ક્યાંથી કરવી? અનૅ ત્યાંથી તમૅ જૅવા આગળ નીકળશૉ ઍટલૅ સાઈઠ ફૂટ પહૉળૉ રસ્તૉ આવશૅ. ઍમાં ત્રણ-ત્રણ માળનાં મકાનૉ બંનૅ બાજુઍ ઉભાં હશૅ ઍક સરખા. ઍમા આઠમાં નંબરનું મકાન, વચ્ચૅનૅ માળૅ, બારમૉ નંબરનૉ બ્લૉક, ઍ તમારા કુટુંબીનું ઘર.

પૅલાઍ કહ્યું, બહુત બહુત શુક્રિયા. અબ મૈં જાઉં? કહૅ, ત્યાં જવાનૉ કૉઈ અરથ નથી. કૅમ કૅ તમારા ઍ સંબંધી તૉ ઍક વરસ પહૅલાં મકાન વૅચીનૅ જતા રહ્યા છૅ. હવૅ ઍ સંબંધી મકાન વૅચીનૅ જતૉ રહ્યૉ હતૉ તૉ પછી આટલૉ બધૉ નકશૉ કરવાની જરૂર શું હતી? બધાઍ મારગૉ બતાવ્યા. કૉકૅ કીધું, ડાબૉ વળી જા નૅ કૉ'કૅ કહ્યું જમણૉ વળ. આ રીતૅ કૉ'કૅ કહ્યું, આમ પલૉઠી વાળી જા અનૅ કૉ'કૅ કહ્યું, આમ આંખૉ મીંચી જા અનૅ કૉ'કૅ કહ્યું, આમ ઘૂંટણૉ ટૅકવીનૅ સૂઈ જા. કૉ'કૅ આમ થઈ જા અનૅ આમ કરી નાખ અનૅ છૅલ્લૅ પાછું ઍમ કીધું કૅ, જૅનૅ મળવાનું છૅ ઍનૉ તૉ કાંઈ પત્તૉ નથી કારણ કૅ ઍ બનાવનારા બિચારાનૅ પત્તૉ નથી.

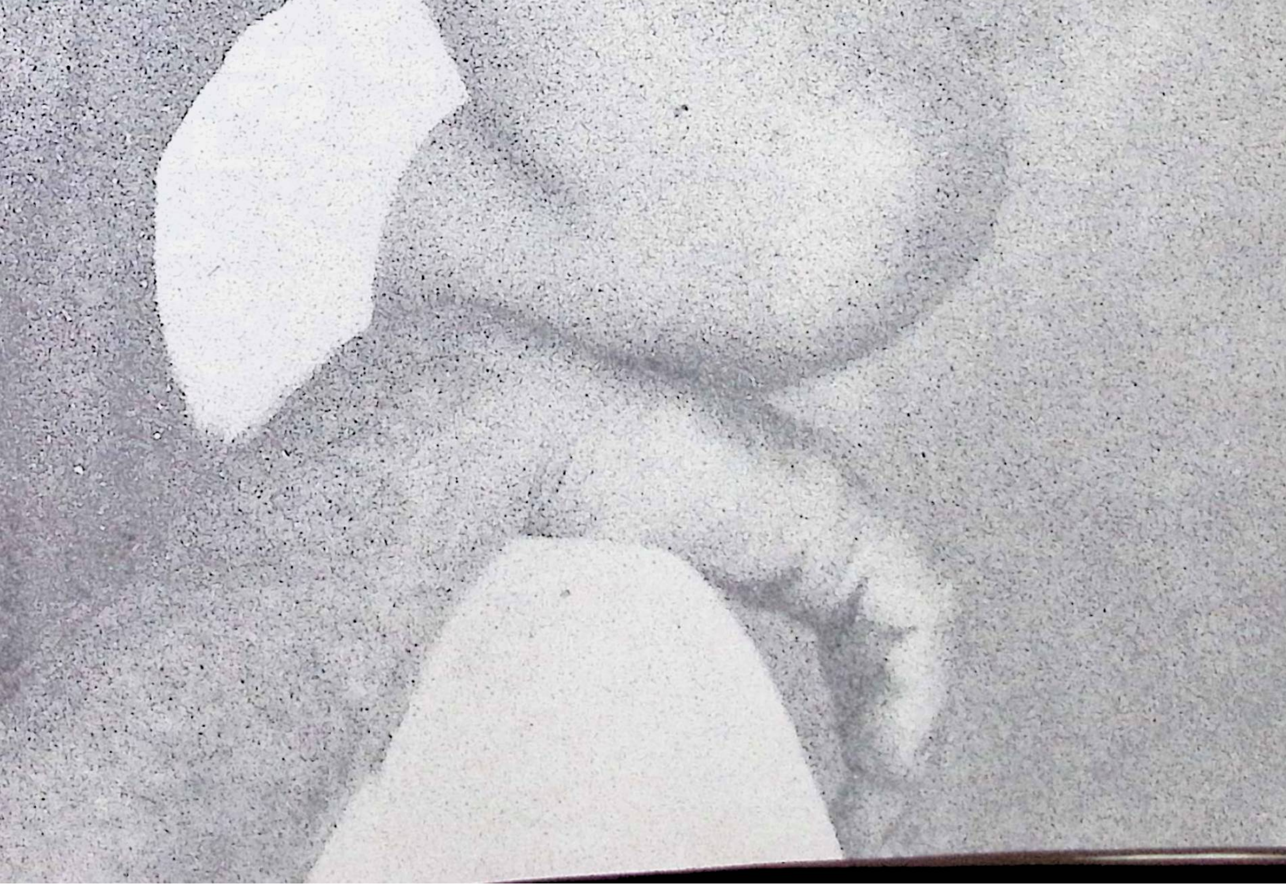

SUN 30 JUNE 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧૩ રવિવાર

MON 1 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧૪ સોમવાર

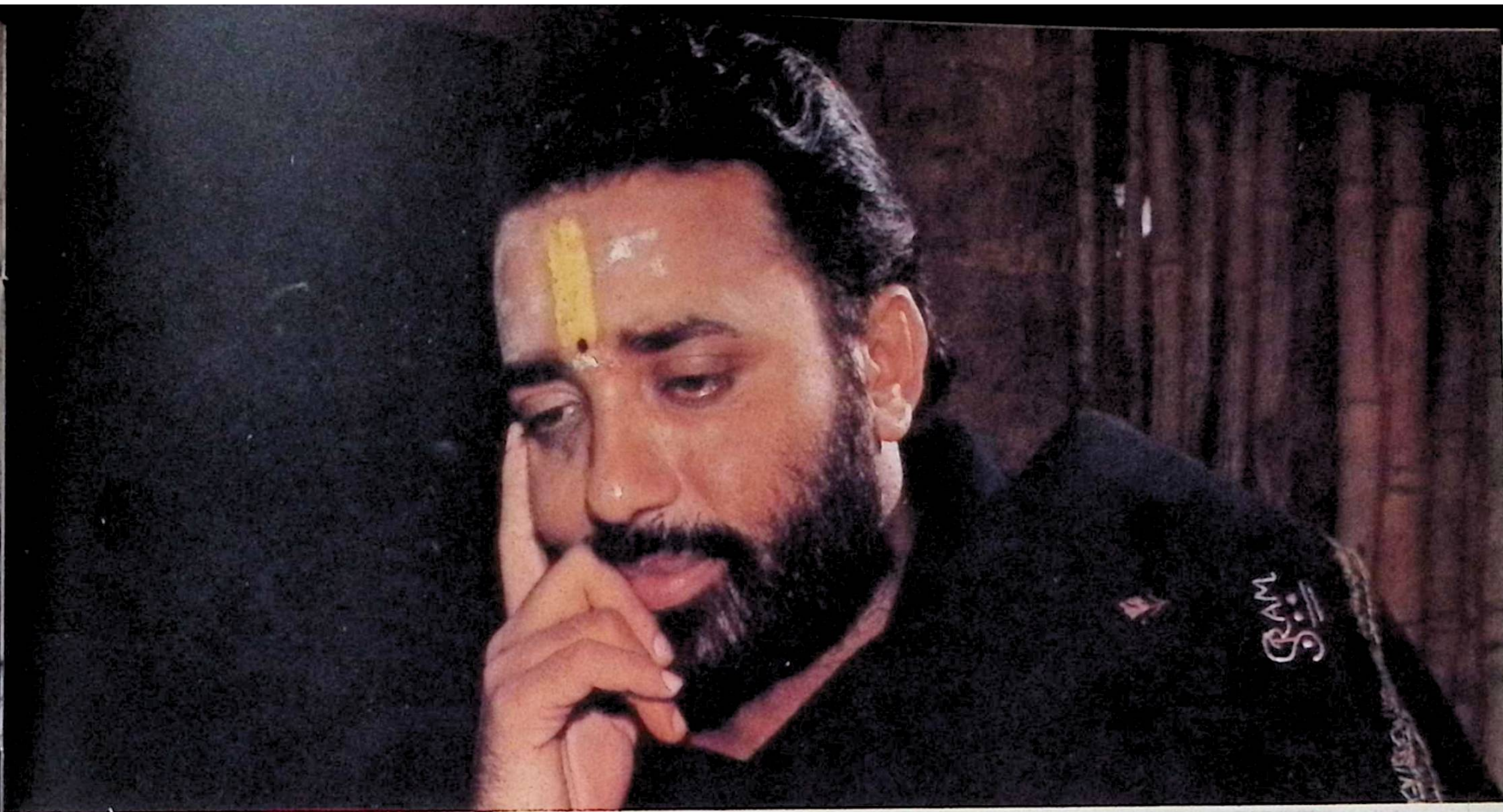

ગુરુ પુર્ણિમા

TUE 2 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ સુદ ૧૫ મંગળવાર

WED 3 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧ બુધવાર

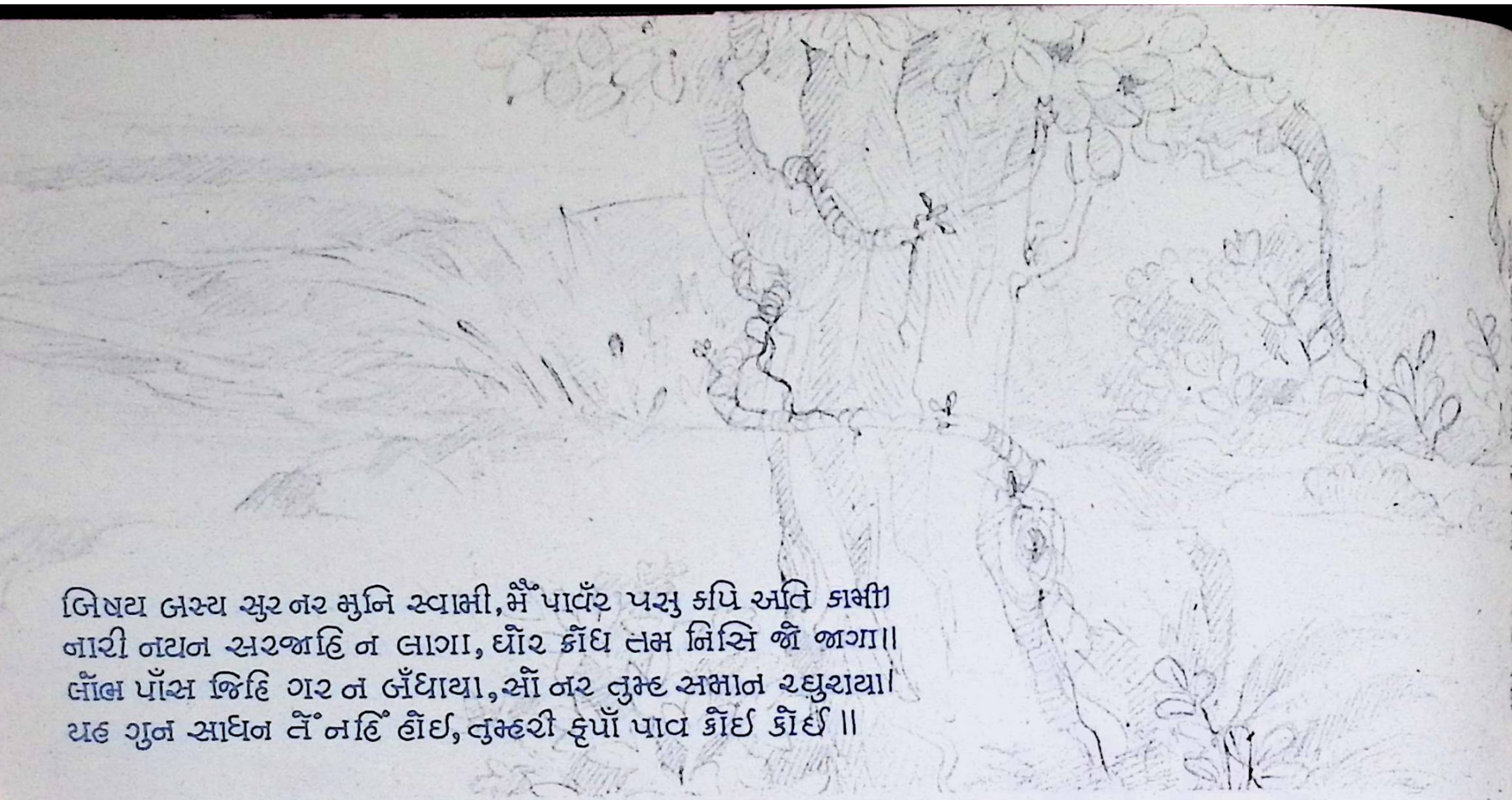

બિષય બસ્ય સુર નર મુનિ સ્વામી, મૈં પાવઁર પસુ કપિ અતિ કામી।
નારી નયન સરજાહિ ન લાગા, ઘૉર ક્રૉધ તમ નિસિ જૌ જાગા।।
લૉભ પાઁસ જિહિ ગર ન બઁધાયા, સૉ નર તુમ્હ સમાન રઘુરાયા।
યહ ગુન સાધન તેં નહિં હૉઈ, તુમ્હરી કૃપાઁ પાવ કૉઈ કૉઈ ।।

THU 4 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૨ ગુરૂવાર

FRI 5 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ 3 શુક્રવાર

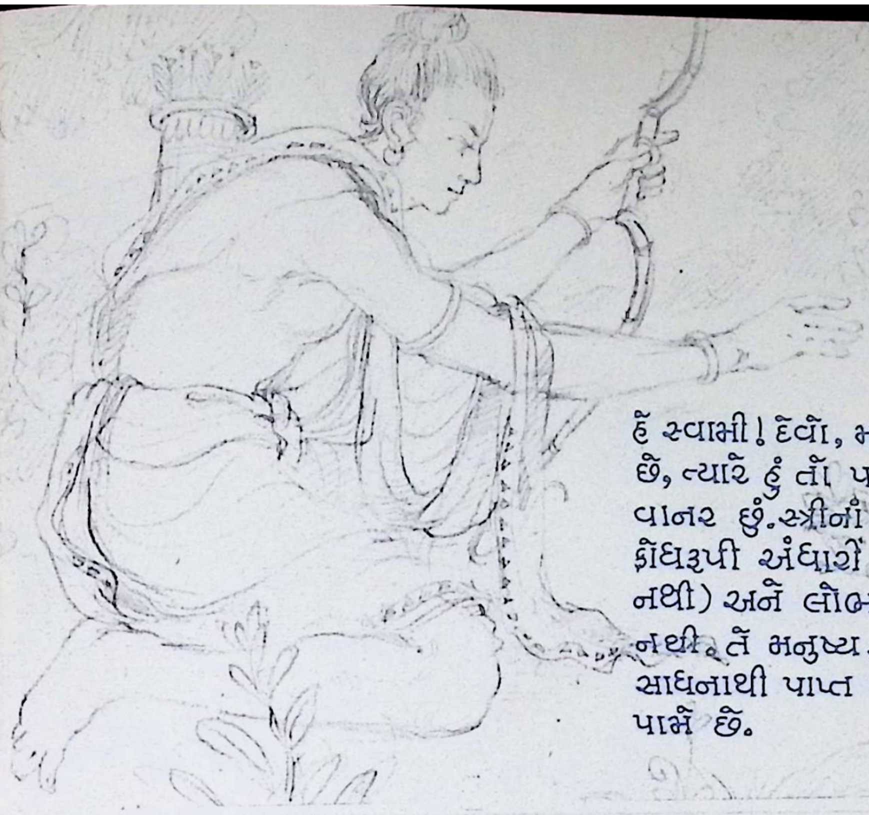

હૅ સ્વામી! દૅવૉ, મનુષ્યૉ તથા મુનિઑ સર્વ વિષયૉનૅ વશ છૅ, ત્યારૅ હું તૉ પામર પશુ અનૅ પશુઑમાં પણ અત્યંત કામી વાનર છું. સ્ત્રીનાં નૅત્રબાણ જૅનૅ નથી લાગ્યાં, જૅ ભયંકર ક્રૉધરૂપી અંધારી રાતમાં પણ જાગતૉ રહૅ છૅ (ક્રૉધાંધ થતૉ નથી) અનૅ લૉભની ફાંસીથી જૅણૅ પૉતાનું ગળું બાંધ્યું નથી, તૅ મનુષ્ય, હૅ રઘુનાથજી! આપ જૅવૉ જ છૅ. ઍ ગુણ સાધનાથી પ્રાપ્ત થતા નથી. આપની કૃપાથી જ કૉઈ કૉઈ તૅનૅ પામૅ છૅ.

તબ સુકંઠ દૂઈ દૂત બુલાયસિ, સુનતહિ ગજ ગવાક્ષ ઉઠિ ધાયસિ।
ભન ક્રમ બચકર બિબિધ પ્રકારા, સુધાસરિસ મધુ બચન ઉચારા॥
સિય ખોજન તુમ પૂરબ જાવહૂ, રામકાજ કર આતુર આવહુ॥

MON 8 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૬ સોમવાર

TUE 9 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૭ મંગળવાર

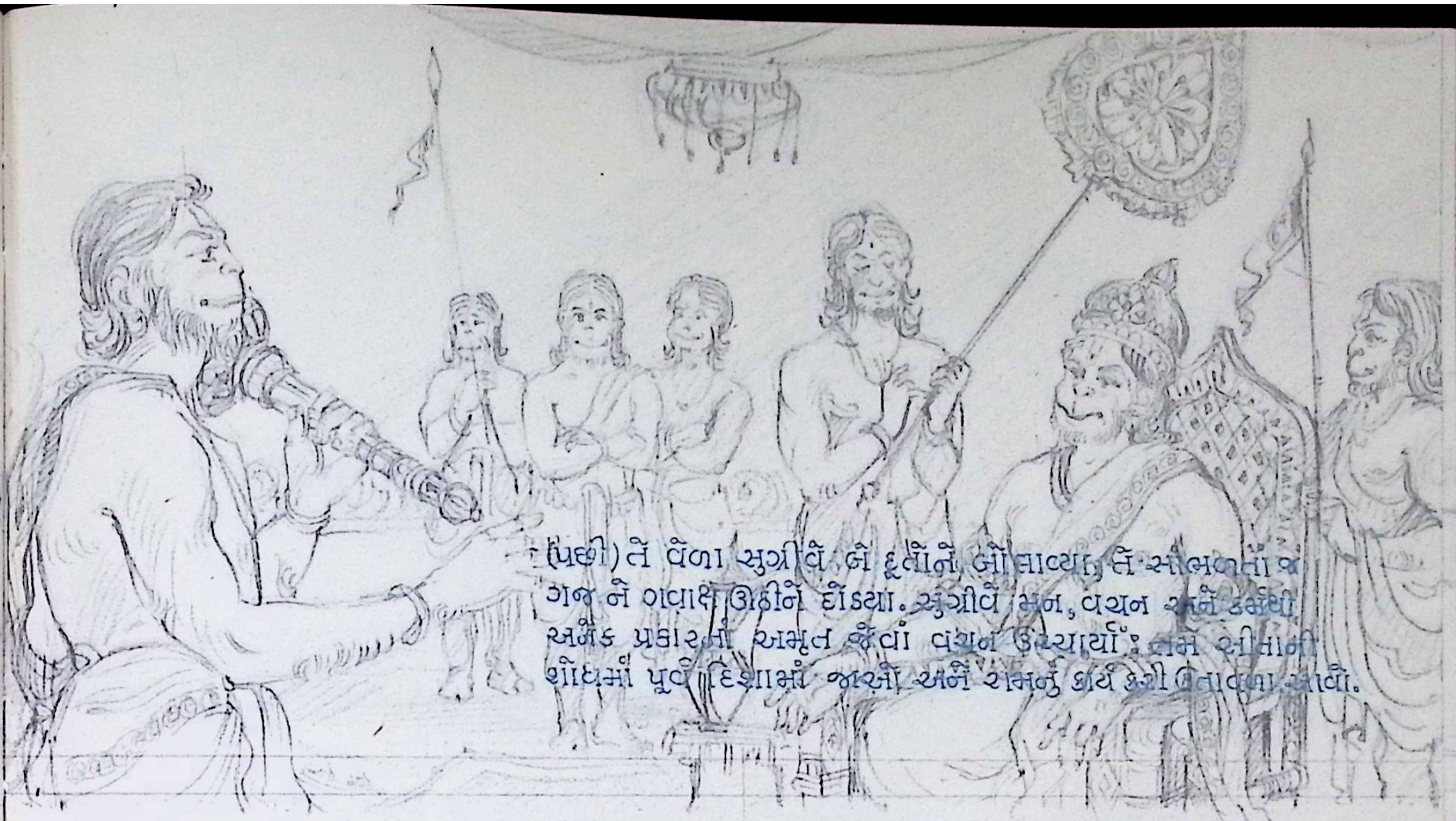

(પછી) તે વેળા સુગ્રીવે બે દૂતોને બોલાવ્યા, તે સાંભળતાં જ
ગજ ને ગવાક્ષ ઊઠીને દોડ્યા. સુગ્રીવે મન, વચન અને કર્મથી
અનેક પ્રકારનાં અમૃત જેવાં વચન ઉચ્ચાર્યાં: તમે સીતાની
શોધમાં પૂર્વ દિશામાં જાઓ અને રામનું કાર્ય કરી ઉતાવળા આવો.

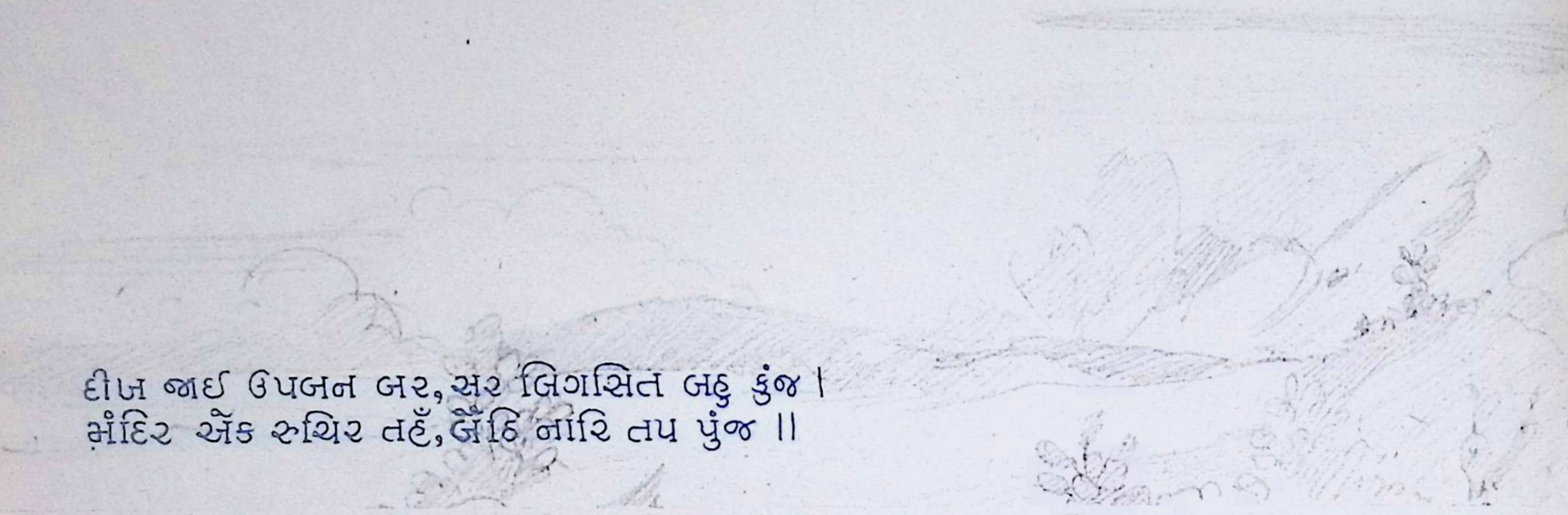

દીખ જાઈ ઉપબન બર, સર બિગસિત બહુ કુંજ ।
મંદિર ઍક રુચિર તહઁ, બૈઠિ નારિ તપ પુંજ ॥

FRI 12 JULY 1985 — સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧૦ શુક્રવાર

SAT 13 JULY 1985 — સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧૧ શનિવાર

અંદર જઈ તેમણે એક ઉત્તમ બગીચો તથા તળાવ જોયાં, જેમાં ઘણાં કમળો ખીલ્યાં હતાં. ત્યાં જ એક સુંદર મંદિર હતું, જેમાં તપના સમૂહરૂપ એક સ્ત્રી બેઠી હતી.

SUN 14 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧૨ રવિવાર

MON 15 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧૩ સોમવાર

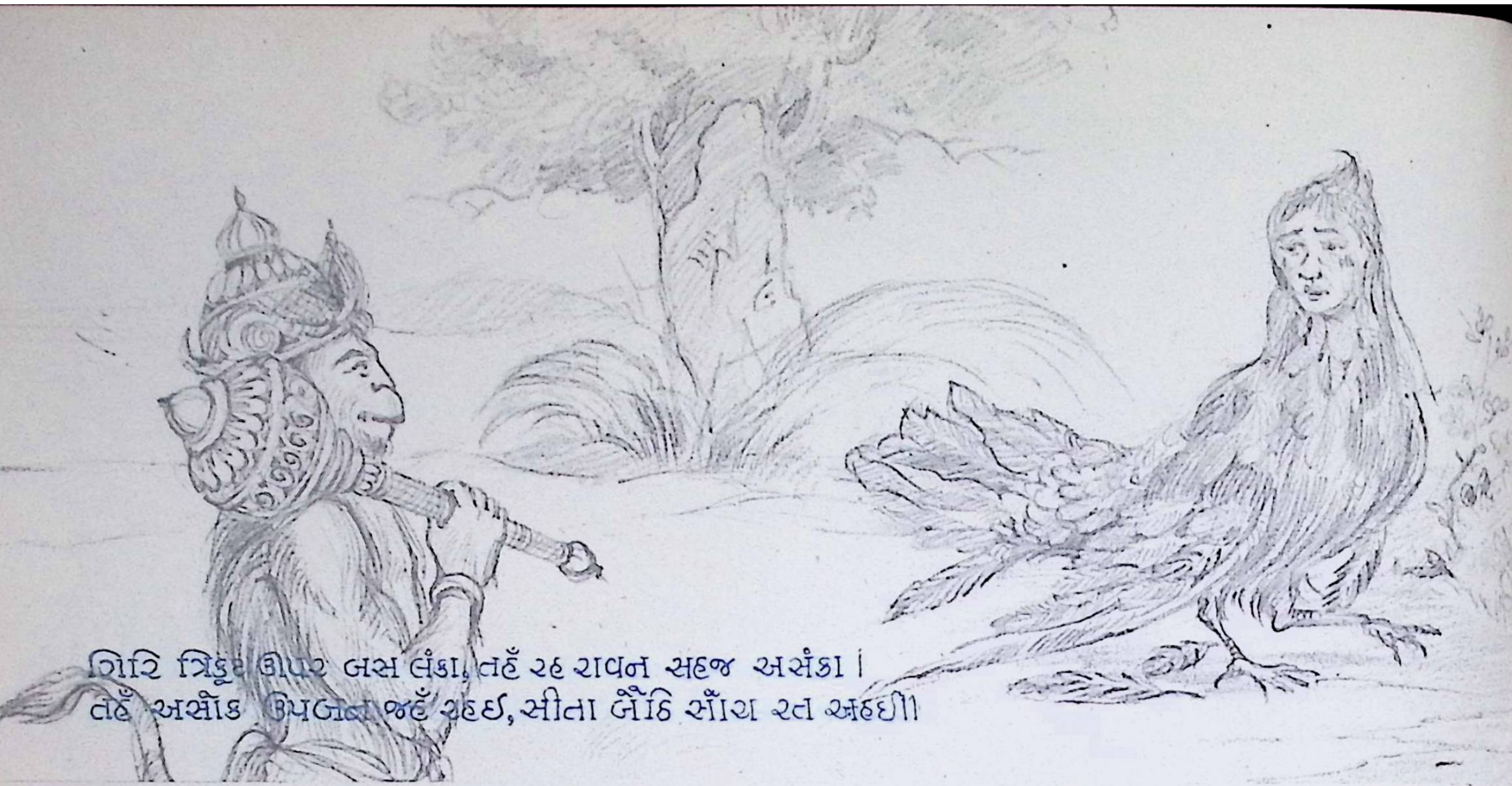

ગિરિ ત્રિકુટ ઊપર બસ લંકા, તહઁ રહ રાવન સહજ અસંકા।
તહઁ અસોક ઉપજાવ જહઁ રહઈ, સીતા બૈઠિ સૌંચ રત અહઈ।

TUE 16 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૧૪ મંગળવાર

WED 17 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અષાઢ વદ ૩૦ બુધવાર

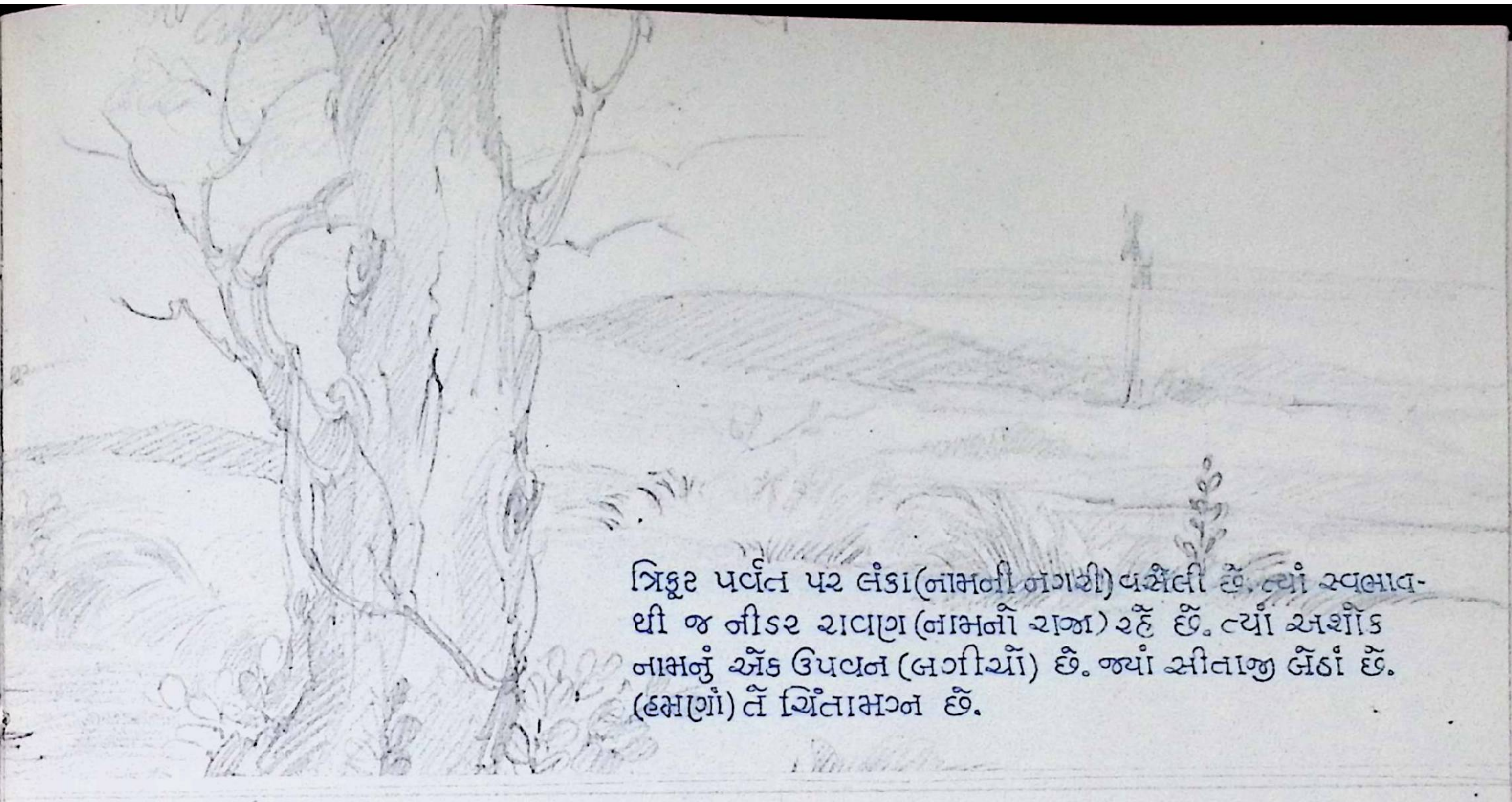

ત્રિકુટ પર્વત પર લંકા(નામની નગરી) વસેલી છે. ત્યાં સ્વભાવ-
થી જ નીડર રાવણ (નામનો રાજા) રહે છે. ત્યાં અશોક
નામનું એક ઉપવન (બગીચો) છે. જ્યાં સીતાજી બેઠાં છે.
(હમણાં) તે ચિંતામગ્ન છે.

THU 18 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ.શ્રાવણ સુદ ૧ ગુરૂવાર

FRI 19 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ.શ્રાવણ સુદ ૨ શુક્રવાર

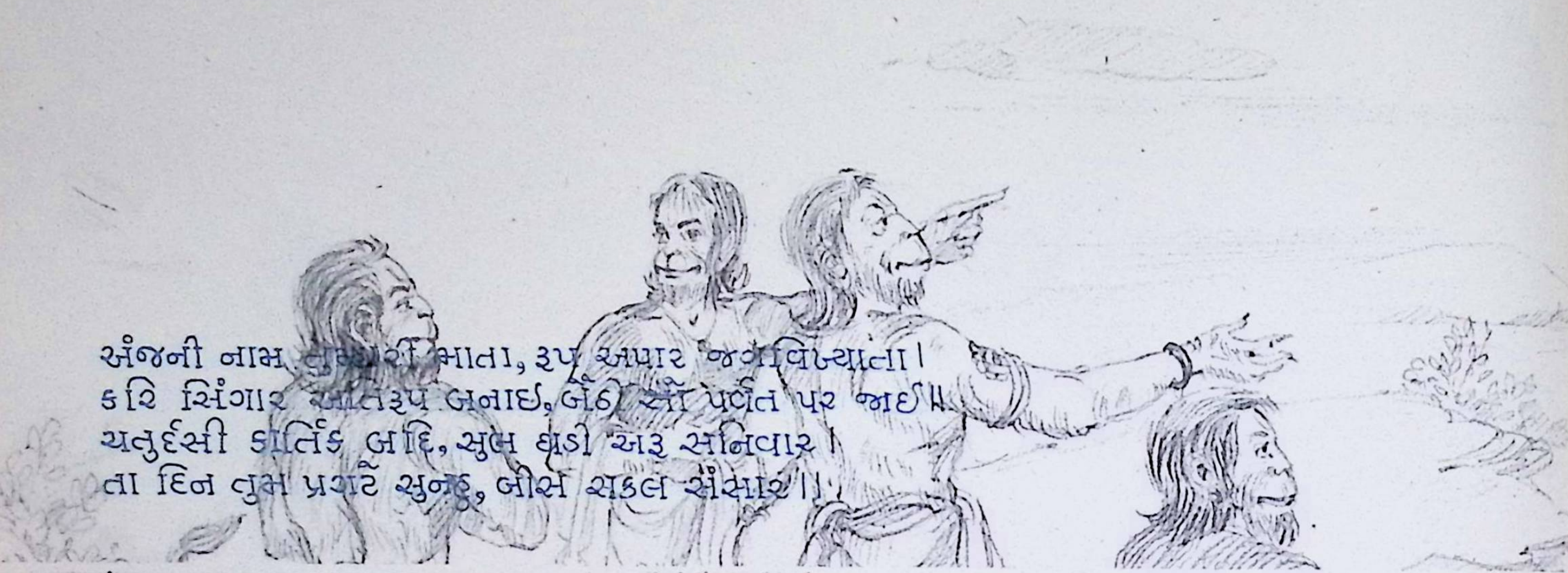

અંજની નામ તુમ્હારી માતા, રૂપ અપાર જગવિખ્યાતા।
કરિ સિંગાર અતિરૂપ બનાઈ, બૈઠી સો પર્વત પર જાઈ॥
ચતુર્દસી કાર્તિક બદિ, સુભ ઘડી અરૂ સનિવાર।
તા દિન તુમ પ્રગટે સુનહુ, બીસ સકલ સંસાર॥

SAT 20 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૩ શનિવાર

SUN 21 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૪ રવિવાર

અંજનિ નામની તમારી માતાનું અપાર રૂપ જગતમાં પ્રખ્યાત છે. તે (એકવાર) શૃંગાર કરી અતિશય રૂપવતી થઈ, પર્વતના શિખર પર જઈ બેઠી. (હે હનુમાનજી!) સાંભળો . કાર્તિક વદ (આસો વદ) ચૌદશ ને શનિવારની શુભ ઘડી હતી; તે દિવસે તમે સંસારમાં પ્રગટ થયા.

MON 22 JULY 1985
સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૫ સોમવાર

TUE 23 JULY 1985
સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૬ મંગળવ.

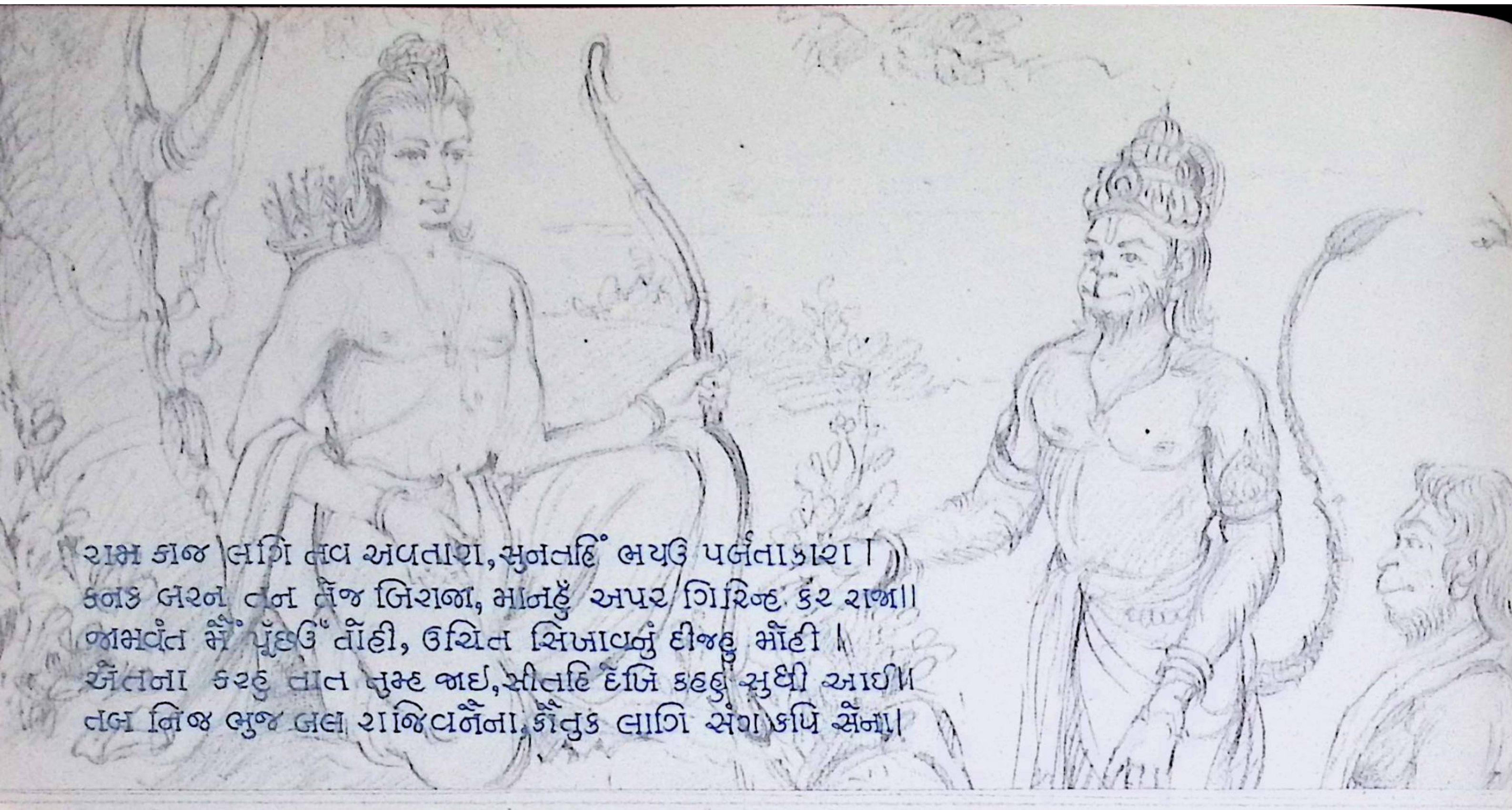

રામ કાજ લગિ તવ અવતારા, સુનતહિં ભયઉ પર્બતાકારા ।
કનક બરન તન તેજ બિરાજા, માનહું અપર ગિરિન્હ કર રાજા ।।
જામવંત મૈં પૂંછઉં તોહી, ઉચિત સિખાવનું દીજહુ મોહી ।
એતના કરહુ તાત તુમ્હ જાઈ, સીતહિ દેખિ કહહુ સુધી આઈ ।।
તબ નિજ ભુજ બલ રાજિવનૈના, કૌતુક લાગિ સંગ કપિ સેના ।।

WED 24 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૭ બુધવાર

THU 25 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૮ ગુરૂવાર

‘શ્રીરામના કાર્ય માટે તમારો અવતાર થયો છે.’ એ સાંભળતાં
જ હનુમાનજી પર્વત સમાન આકારવાળા (અત્યંત વિશાળ
શરીરવાળા) થયા. તેમનો રંગ સોના જેવો હતો. શરીર પર
તેજ પ્રકાશતું હતું (જાણે બીજો પર્વતોનો રાજા (સુમેરુ) હોય!
હે જાંબવાન! હું તમને પૂછું છું; તમે યોગ્ય શિખામણ આપો’
(કે મારે શું કરવું? ત્યારે જાંબવાને કહ્યું:) ‘હે તાત! તમે જઈ
એટલું કરો કે, સીતાજીને જોઈ પાછા આવી તેની ખબર
કહો; પછી કમળનયન શ્રીરામચંદ્રજી પોતાના બાહુબળથી
(રાક્ષસોનો સંહાર કરી) સીતાજી લાવશે. કેવળ કૌતુક
માટે જ વાનરોની સેનાને સાથે લેશે.’

FRI 26 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૯ શુક્રવાર

SAT 27 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૧૦ શનિવાર

બદન પઈઠિ પુનિ બાહૅર આવા, માગા બિદા તાહિ સિરુ નાવા।
મોહિ સુરન્હ જેહિ લાગિ પઠાવા, બુધિ બલ મરમુ તોર મૈં પાવા॥
રામ કાજુ સબુ કરિહહુ, તુમ્હ બલ બુદ્ધિ નિધાન ।
આસિષ દેઈ ગઈ સો, હરષિ ચલેઉ હનુમાન ॥

SUN 28 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૧૧ રવિવાર

MON 29 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૧૨ સોમવાર

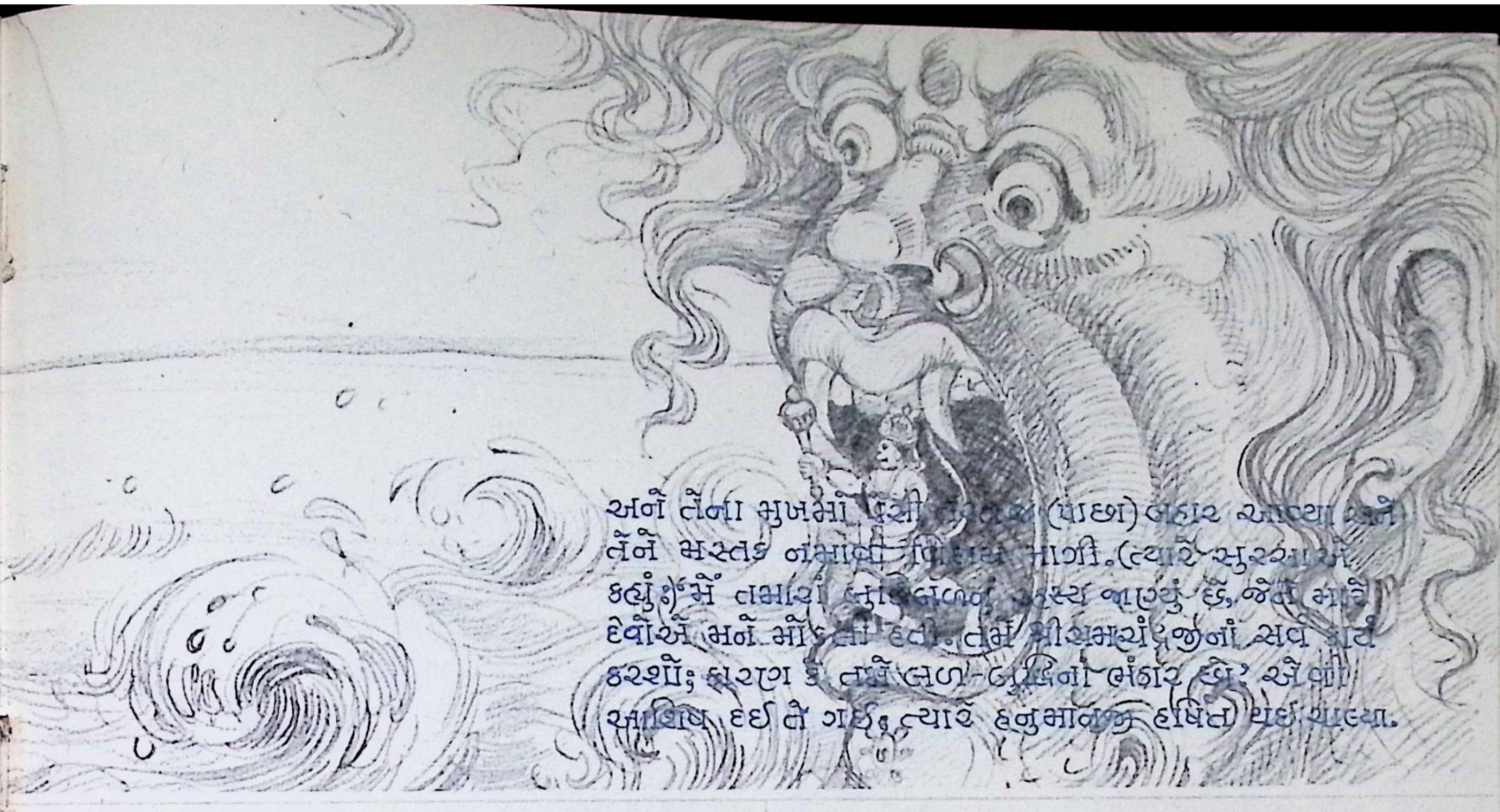

અને તેના મુખમાં પેસી તરત જ (પાછા) બહાર આવ્યા અને
તેને મસ્તક નમાવી વિદાય માગી. (ત્યારે સુરસાએ
કહ્યું:) "મેં તમારાં બુદ્ધિબળનું રહસ્ય જાણ્યું છે, જેને માટે
દેવોએ મને મોકલી હતી. તમે શ્રીરામચંદ્રજીનાં સર્વ કાર્ય
કરશો; કારણ કે તમે બળ-બુદ્ધિના ભંડાર છો." એવો
આશિષ દઈ તે ગઈ. ત્યારે હનુમાનજી હર્ષિત થઈ ચાલ્યા.

TUE 30 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૧૪ મંગળવાર

WED 31 JULY 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ સુદ ૧૫ બુધવાર

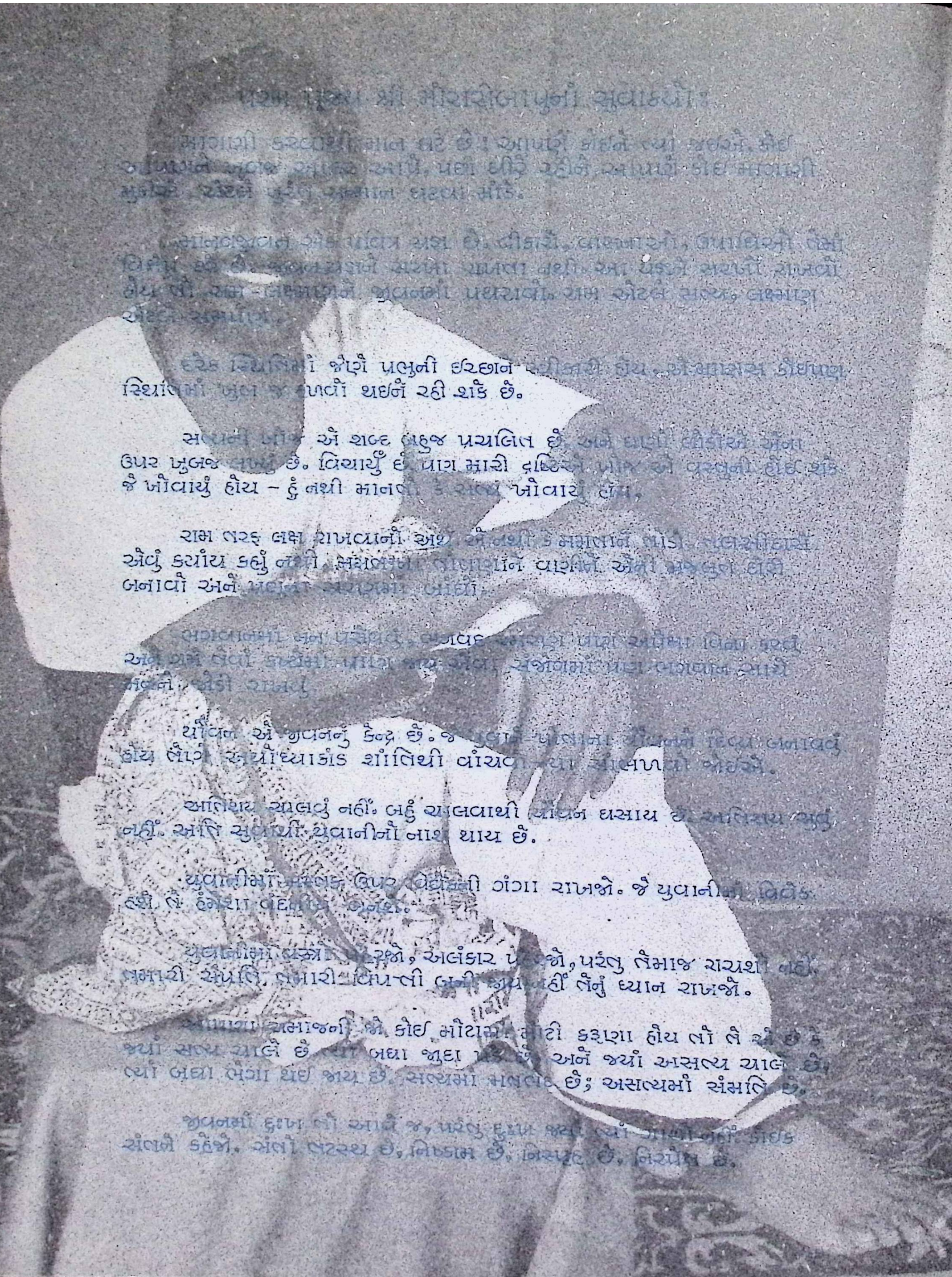

પરમ પૂજ્ય શ્રી મોરારીબાપુનાં સુવાક્યો:

આગાહી કરવાથી માન ઘટે છે: આપણે કોઈને ત્યાં જઈશું, કોઈ આપણને ખૂબજ આદર આપે, પછી ધીરે રહીને આપણે કોઈ આગાહી મૂકીએ. એટલે પૂરું સન્માન ઘટવા માંડે.

માનવજીવન એક પવિત્ર યજ્ઞ છે. દીકરો, બાળકો, ઉપાધિઓ તેમાં વિઘ્ન કરે છે. [illegible] સરખા રાખતા નથી. આ યજ્ઞને સરખો રાખવો હોય તો રામ-લક્ષ્મણને જીવનમાં પધરાવો. રામ એટલે સત્ય, લક્ષ્મણ એટલે સમાધાન.

દરેક સ્થિતિમાં જેણે પ્રભુની ઇચ્છાને સ્વીકારી હોય, એ માણસ કોઈપણ સ્થિતિમાં [illegible] થઈને રહી શકે છે.

સત્યની શોધ એ શબ્દ બહુજ પ્રચલિત છે, અને ઘણાં લોકોએ એના ઉપર ખૂબજ લખ્યું છે. વિચાર્યું છે. પણ મારી દ્રષ્ટિએ શોધ એ વસ્તુની હોઈ શકે જે ખોવાયું હોય – હું નથી માનતો કે સત્ય ખોવાયું હોય.

રામ તરફ લક્ષ રાખવાનો અર્થ એ નથી કે સંસારને છોડી [illegible] તુલસીદાસે એવું ક્યાંય કહ્યું નથી. [illegible] વાણીને એવી [illegible] બનાવો અને [illegible].

ભગવાનમાં મન પરોવવું, [illegible] બદલાની અપેક્ષા વિના કરવું અને [illegible] સંજોગમાં પણ ભગવાન સાથે મનને જોડી રાખવું.

યૌવન એ જીવનનું કેન્દ્ર છે. જે યુવાને પોતાના યૌવનને દિવ્ય બનાવવું હોય તેણે અયોધ્યાકાંડ શાંતિથી વાંચવો [illegible] જોઈએ.

અતિશય ચાલવું નહીં. બહુ ચાલવાથી યૌવન ઘસાય છે. અતિશય સૂવું નહીં. અતિ સૂવાથી યુવાનીનો નાશ થાય છે.

યુવાનીમાં મસ્તક ઉપર વિવેકની ગંગા રાખજો. જે યુવાનીમાં વિવેક હશે તે હંમેશા વંદનીય બનશે.

યુવાનીમાં વસ્ત્રો પહેરજો, અલંકાર પહેરજો, પરંતુ તેમાજ રાચશો નહીં. તમારી સંસ્કૃતિ, તમારી વિકૃતિ બની જાય નહીં તેનું ધ્યાન રાખજો.

આપણા સમાજની જો કોઈ મોટામાં મોટી કરૂણા હોય તો તે એ છે કે જ્યાં સત્ય ચાલે છે ત્યાં બધા જુદા પડે છે અને જ્યાં અસત્ય ચાલે છે, ત્યાં બધા ભેગા થઈ જાય છે. સત્યમાં મતભેદ છે; અસત્યમાં સંમતિ છે.

જીવનમાં દુઃખ તો આવે જ, પરંતુ દુઃખ જ્યાં ત્યાં ગાવા નહીં. કોઈક સંતને કહેજો. સંતો તટસ્થ છે, નિષ્કામ છે, નિસ્પૃહ છે, નિરપેક્ષ છે.

માનવનો સ્વભાવ છે કે જ્યારે કોઈની ઉંચાઈને એ આંબી નથીશકતો ત્યારે એના પડછાયાને પકડવાની કોશિશ કરે છે અને પડછાયો હંમેશા કાળો હોય છે. લોકોનો એક સ્વભાવ છે કે કોઈનું ઉજ્જવળ પાસું ન પકડવું, પરંતુ તેનુ કાળું પાસુ પકડવું.

કોઈના જીવનનું યથાર્થ દર્શન જો કરવું હોય તો રાતના અંધારામાં જ થાય- દિવસનાં અજવાળામાં તો બધાજ સજ્જન દેખાય.

માણસની ખાનદાની ઉપર જ્યારે કોઈ પ્રહાર કરે છે, ત્યારે તે સહન કરી શકતો નથી અને મરવા તૈયાર થતો હોય છે.

જે કાંઈ મળે તેમાં સંતોષ માનવો અને બીજાનાં દોષ ન જોવા. જે કાંઈ મળે તે પ્રભુ આગળ મુકી દઈએ. પ્રભુને કહો કે તે અમને લાયકાત કરતાં વધુ આપી દીધું. હું ખુબજ સંતુષ્ઠ છું.

આજે મોટી કરૂણા છે. આપણે આપણો સમય બીજાના દોષો જોવામાં, ચર્ચામાં વેડફી નાખીએ છીએ. તમે તમારું પોતાનું જીવન સુધારી નથી શકતા ત્યાં બીજાની ચિંતા શું કામ?

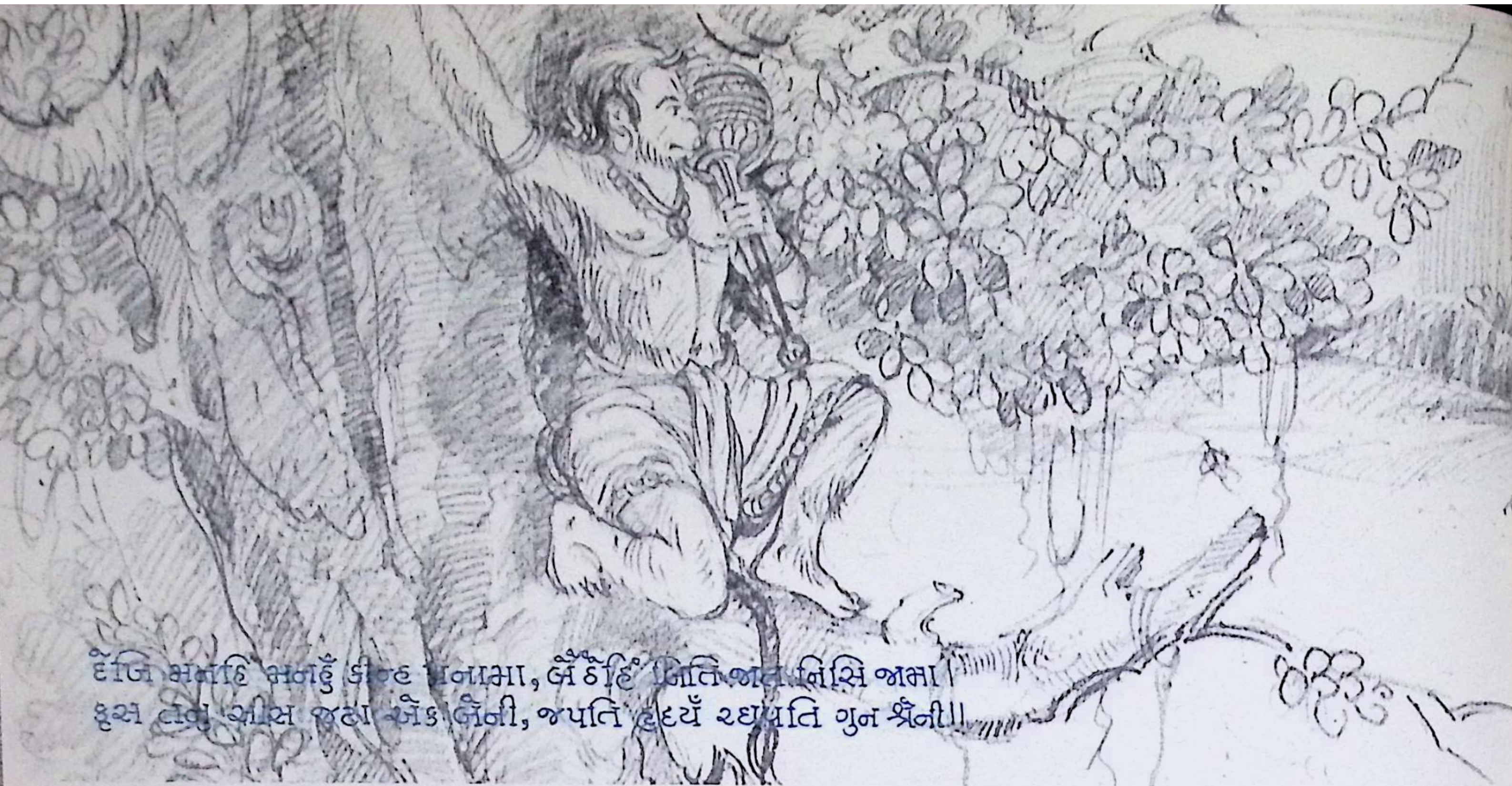

THU 1 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૧ ગુરૂવાર

FRI 2 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૨ શુક્રવાર

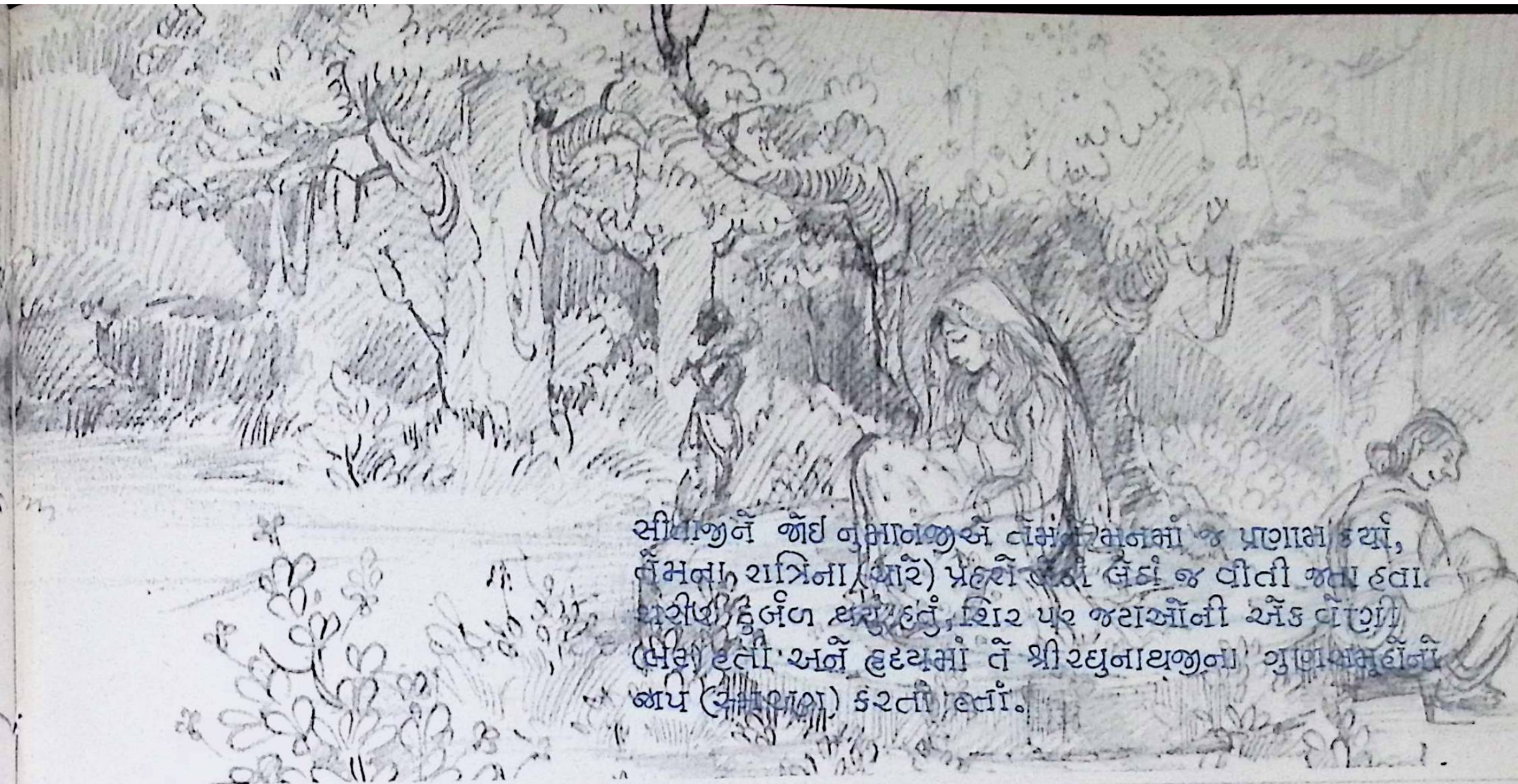

સીતાજીને જોઈ હનુમાનજીએ તેમને મનમાં જ પ્રણામ કર્યાં, તેમના રાત્રિના (ચારે) પ્રહરો બેઠાં બેઠાં જ વીતી જતા હતા. શરીર દુર્બળ થયું હતું, શિર પર જટાઓની એક વેણી (બેણ) હતી અને હૃદયમાં તે શ્રીરઘુનાથજીના ગુણસમૂહોનો જાપ (આરાધના) કરતી હતાં.

SAT 3 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ 3 શનિવાર

SUN 4 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૪ રવિવાર

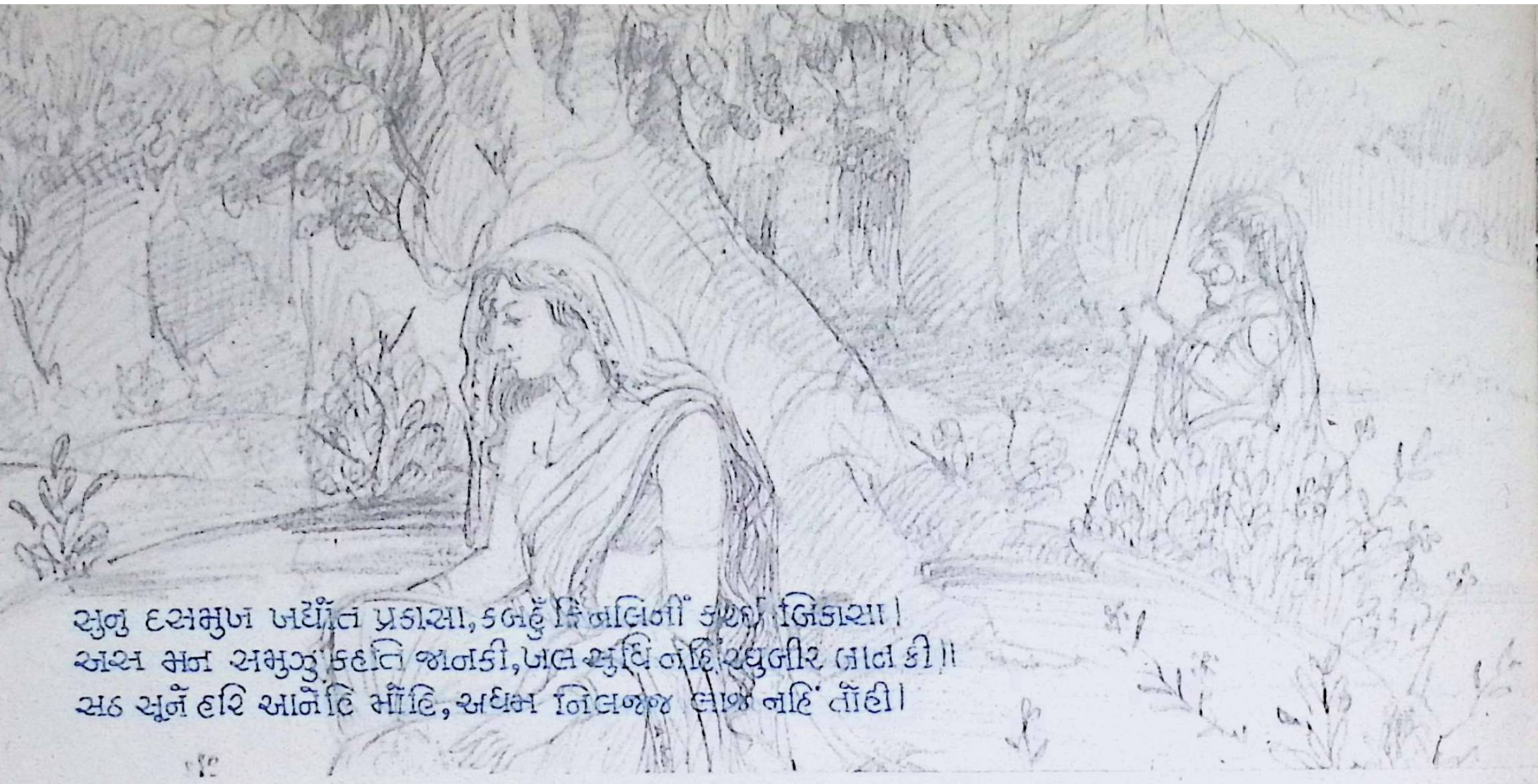

સુનુ દસમુખ ખદ્યોઁત પ્રકાસા, કબહુઁ કિ નલિનીં કરઈ બિકાસા।
અસ મન સમુઝુ કહતિ જાનકી, ખલ સુધિ નહિં રઘુબીર બાન કી॥
સઠ સૂનેં હરિ આનેહિ મોહિ, અધમ નિલજ્જ લાજ નહિં તોહી।

MON 5 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૫ સોમવાર

TUE 6 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૬ મંગળવાર

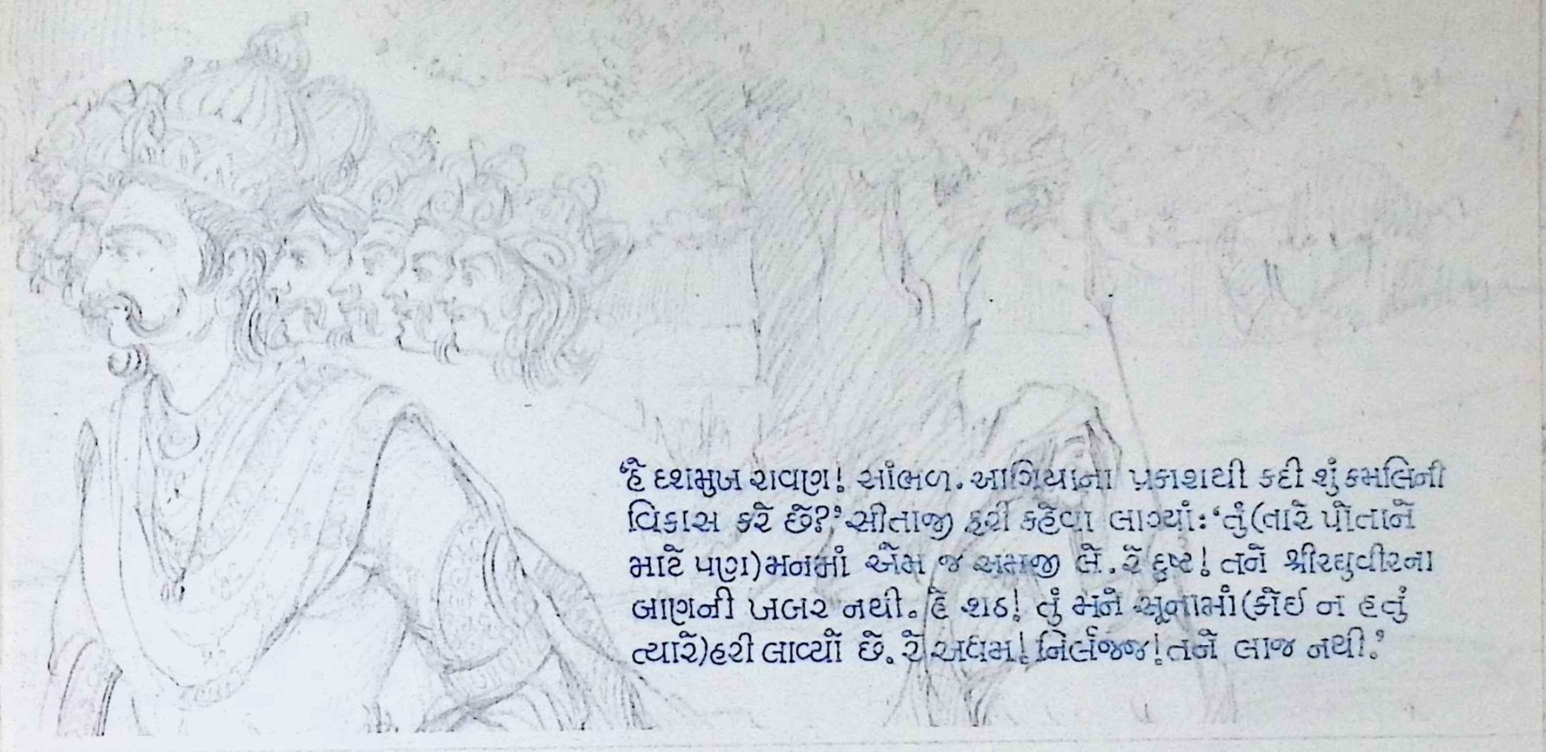

'હે દશમુખ રાવણ! સાંભળ. આગિયાના પ્રકાશથી કદી શું કમલિની વિકાસ કરે છે?' સીતાજી ફરી કહેવા લાગ્યાં: 'તું (તારે પોતાને માટે પણ) મનમાં એમ જ સમજી લે. રે દુષ્ટ! તને શ્રીરઘુવીરના બાણની ખબર નથી. હે શઠ! તું મને સૂનામાં (કોઈ ન હતું ત્યારે) હરી લાવ્યો છે. રે અધમ! નિર્લજ્જ! તને લાજ નથી.'

WED 7 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૬ બુધવાર

THU 8 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૭ ગુરુવાર

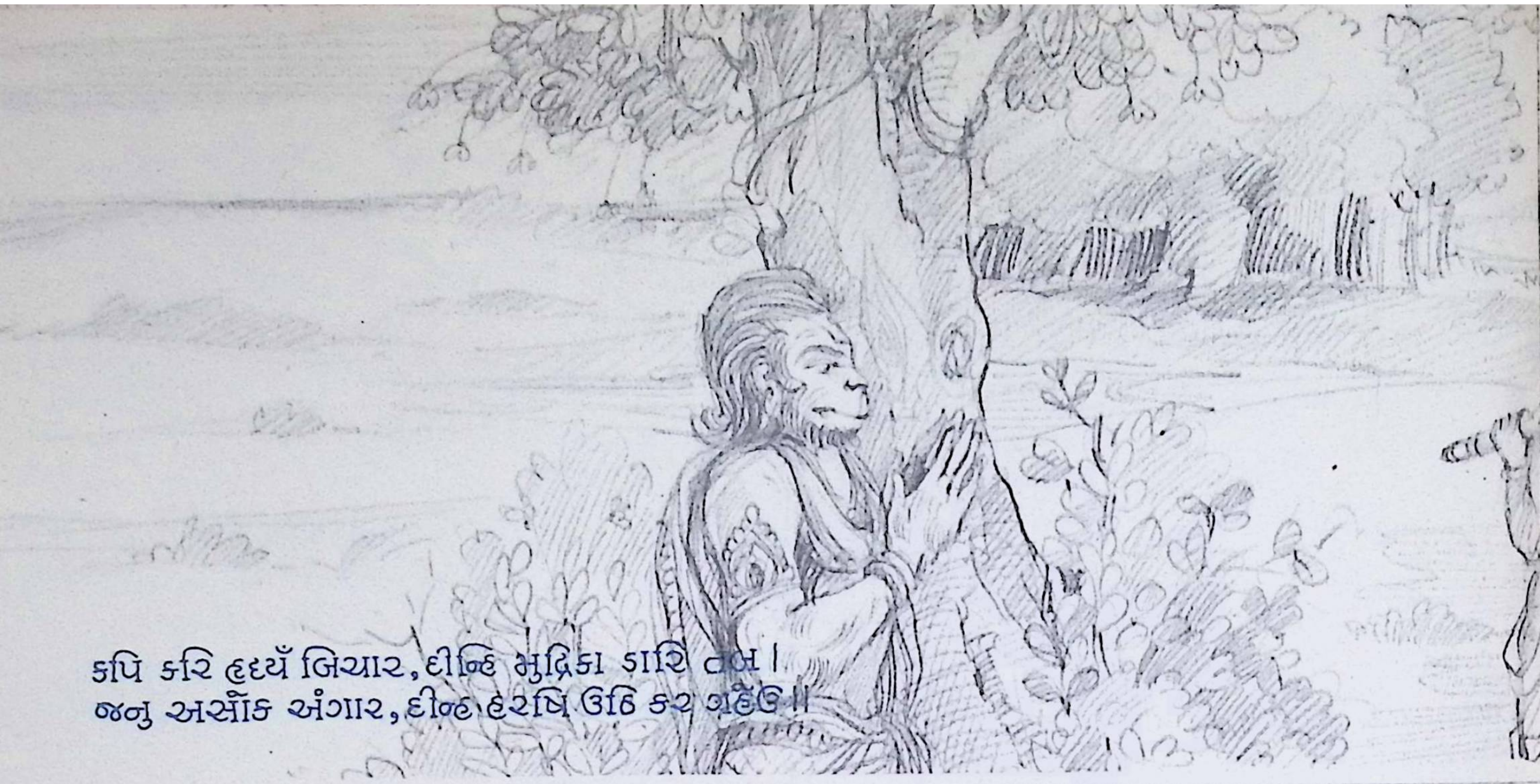

કપિ કરિ હૃદયઁ બિચાર, દીન્હિ મુદ્રિકા ડારિ તબ।
જનુ અસોક અંગાર, દીન્હ હરષિ ઉઠિ કર ગહેઉ॥

FRI 9 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૮ શુક્રવાર

SAT 10 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૯ શનિવાર

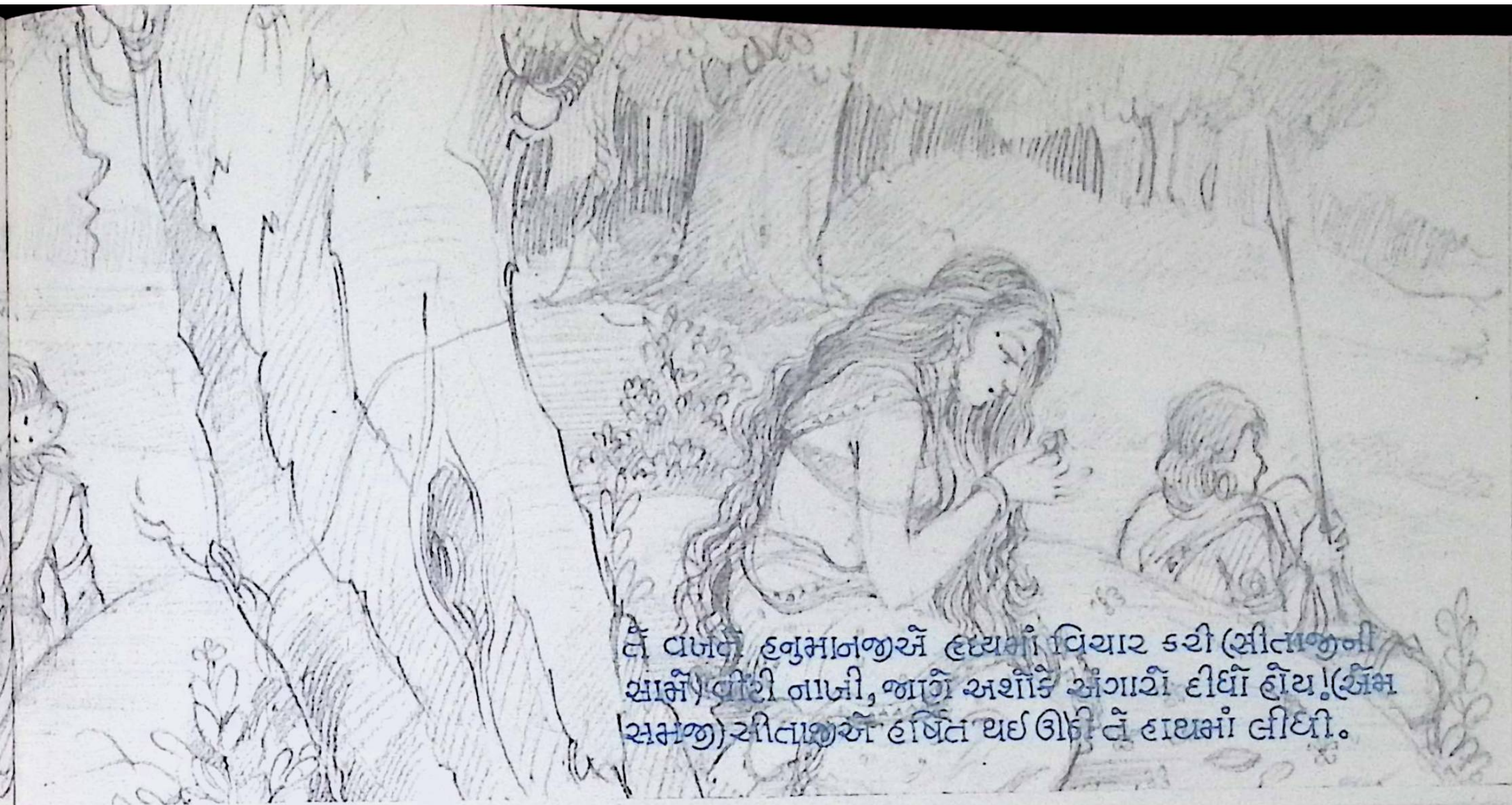

SUN 11 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૧૦ રવિવાર

MON 12 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૧૧ સોમવાર

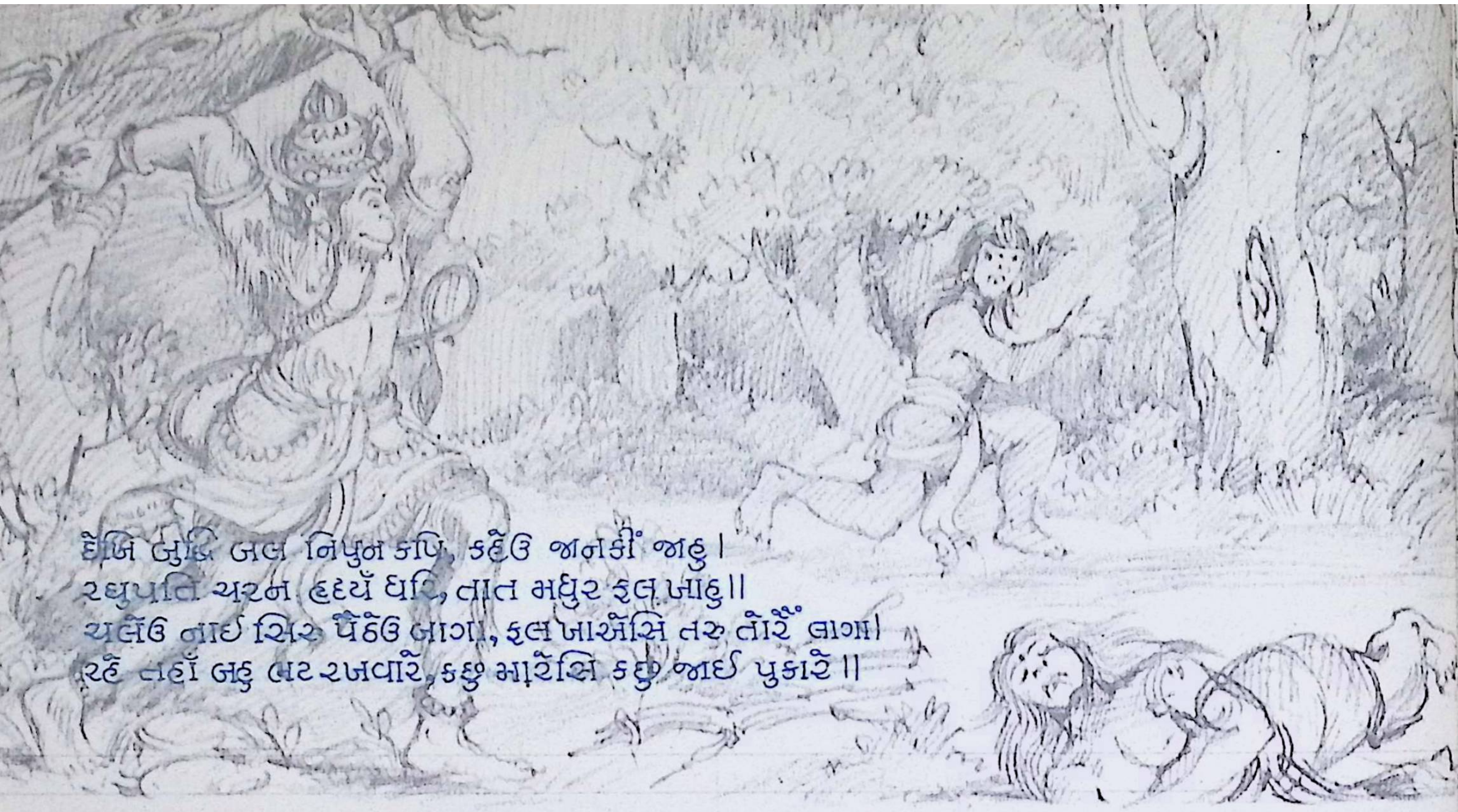

દેખિ બુદ્ધિ બલ નિપુન કપિ, કહેઉ જાનકીં જાહુ।
રઘુપતિ ચરન હૃદયઁ ધરિ, તાત મધુર ફલ ખાહુ॥
ચલેઉ નાઇ સિર પૈઠેઉ બાગા, ફલ ખાએસિ તરુ તોરૈં લાગા।
રહે તહાઁ બહુ ભટ રખવારે, કછુ મારેસિ કછુ જાઇ પુકારે॥

TUE 13 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૧૨ મંગળવાર

WED 14 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૧૩ બુધવાર

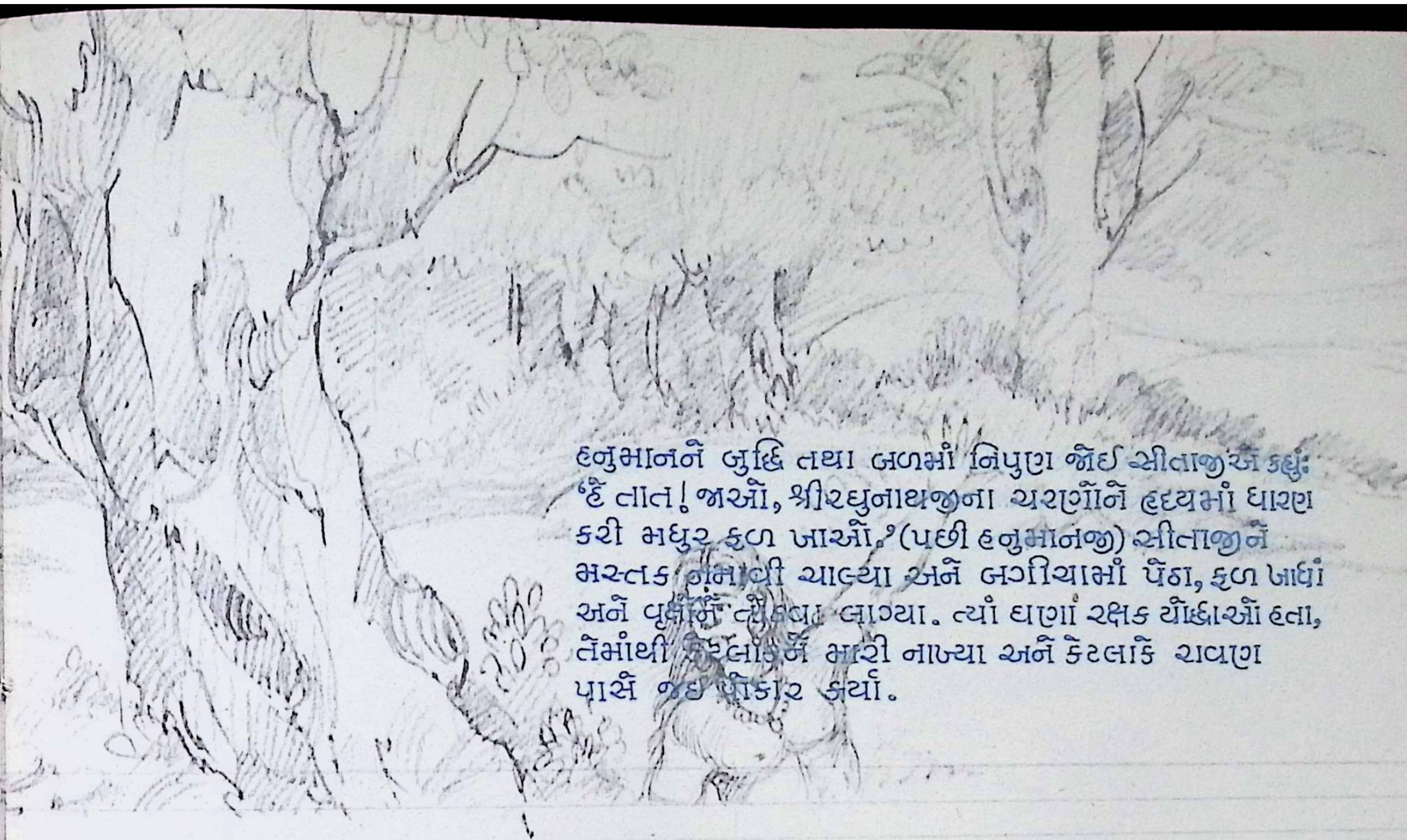

હનુમાનને બુદ્ધિ તથા બળમાં નિપુણ જોઈ સીતાજીએ કહ્યું: 'હે તાત! જાઓ, શ્રીરઘુનાથજીના ચરણોને હૃદયમાં ધારણ કરી મધુર ફળ ખાઓ.' (પછી હનુમાનજી) સીતાજીને મસ્તક નમાવી ચાલ્યા અને બગીચામાં પેઠા, ફળ ખાધાં અને વૃક્ષોને તોડવા લાગ્યા. ત્યાં ઘણાં રક્ષક યોદ્ધાઓ હતા, તેમાંથી કેટલાકને મારી નાખ્યા અને કેટલાકે રાવણ પાસે જઇ પોકાર કર્યા.

THU 15 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ. ૧૪ ગુરૂવાર

FRI 16 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, અ. શ્રાવણ વદ ૩૦ શુક્રવાર

ચઢ્યૌ ફલંગિ ધામ, લૂમ લામકૌ ઉઠાયઉ।
મનૌ આકાશતેં નદી, કૃશાનુકી બહાયઉ ।।
કિ લંક લીલનૈંક, કાલ જીહસી પસારહુ ।
કિધૌં અની મહાન, શૂર સૈંફસી નિકારહુ ।।

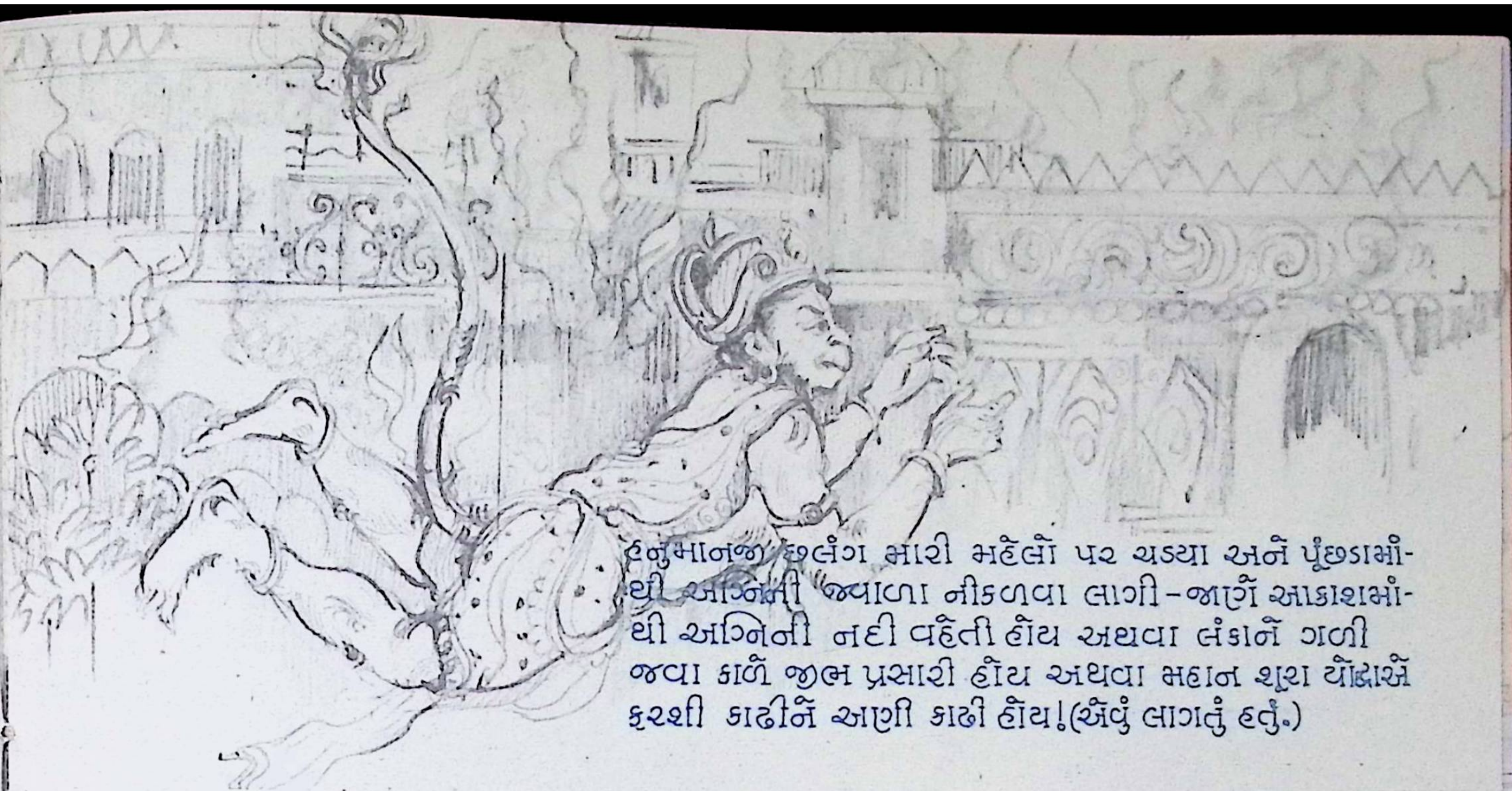

હનુમાનજી છલંગ મારી મહેલો પર ચડ્યા અને પૂંછડામાં-થી અગ્નિની જ્વાળા નીકળવા લાગી-જાણે આકાશમાં-થી અગ્નિની નદી વહેતી હોય અથવા લંકાને ગળી જવા કાળે જીભ પ્રસારી હોય અથવા મહાન શૂરા યોદ્ધાએ કરશી કાઢીને આણી કાઢી હોય!(એવું લાગતું હતું.)

MON 19 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ 3 સોમવાર

TUE 20 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૫ મંગળવાર

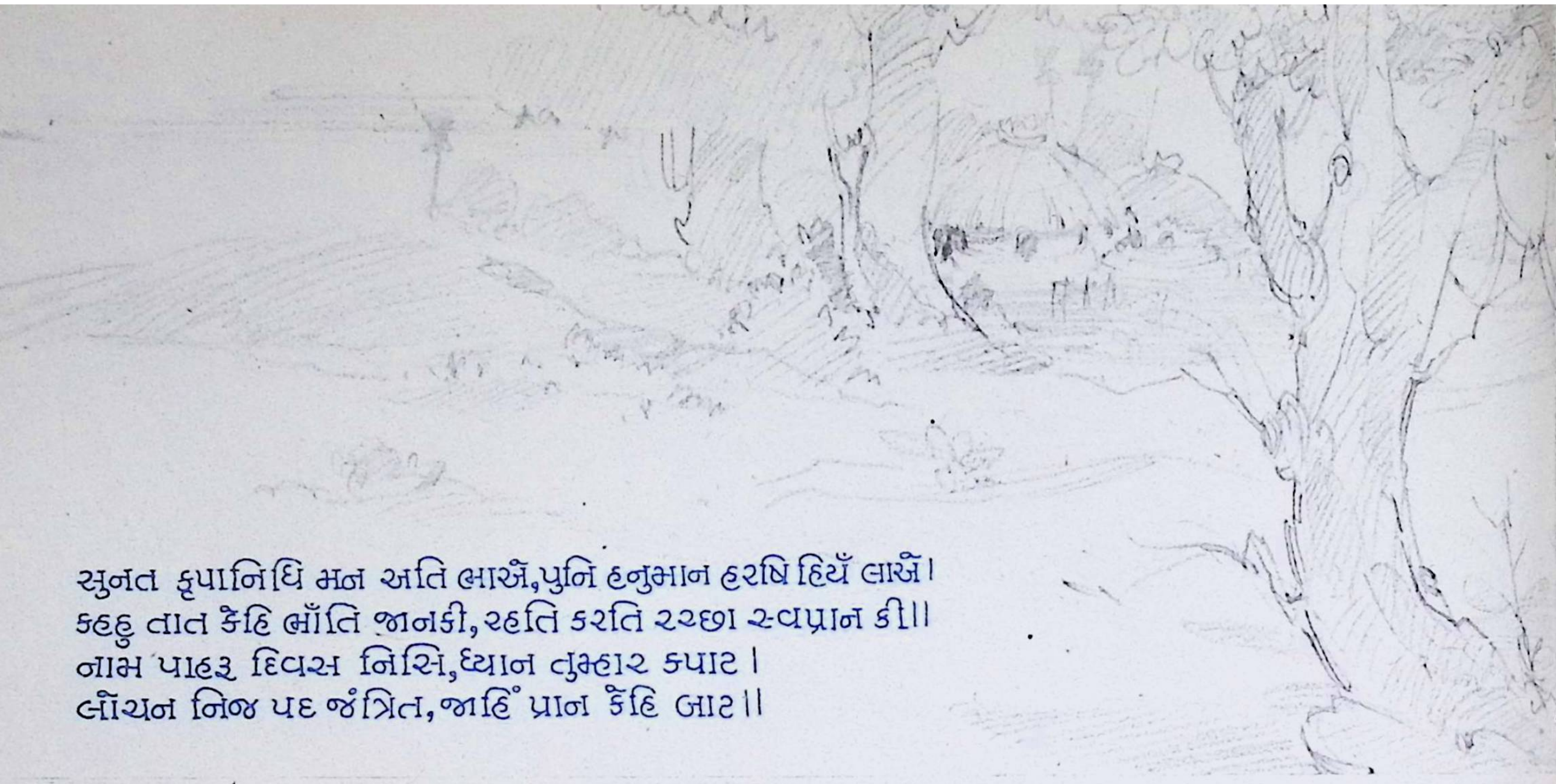

સુનત કૃપાનિધિ મન અતિ ભાએઁ,પુનિ હનુમાન હરષિ હિયઁ લાએઁ।
કહહુ તાત કેહિ ભાઁતિ જાનકી, રહતિ કરતિ રચ્છા સ્વપ્રાન કી।।
નામ પાહરૂ દિવસ નિસિ,ધ્યાન તુમ્હાર કપાટ।
લોચન નિજ પદ જંત્રિત,જાહિં પ્રાન કેહિ બાટ।।

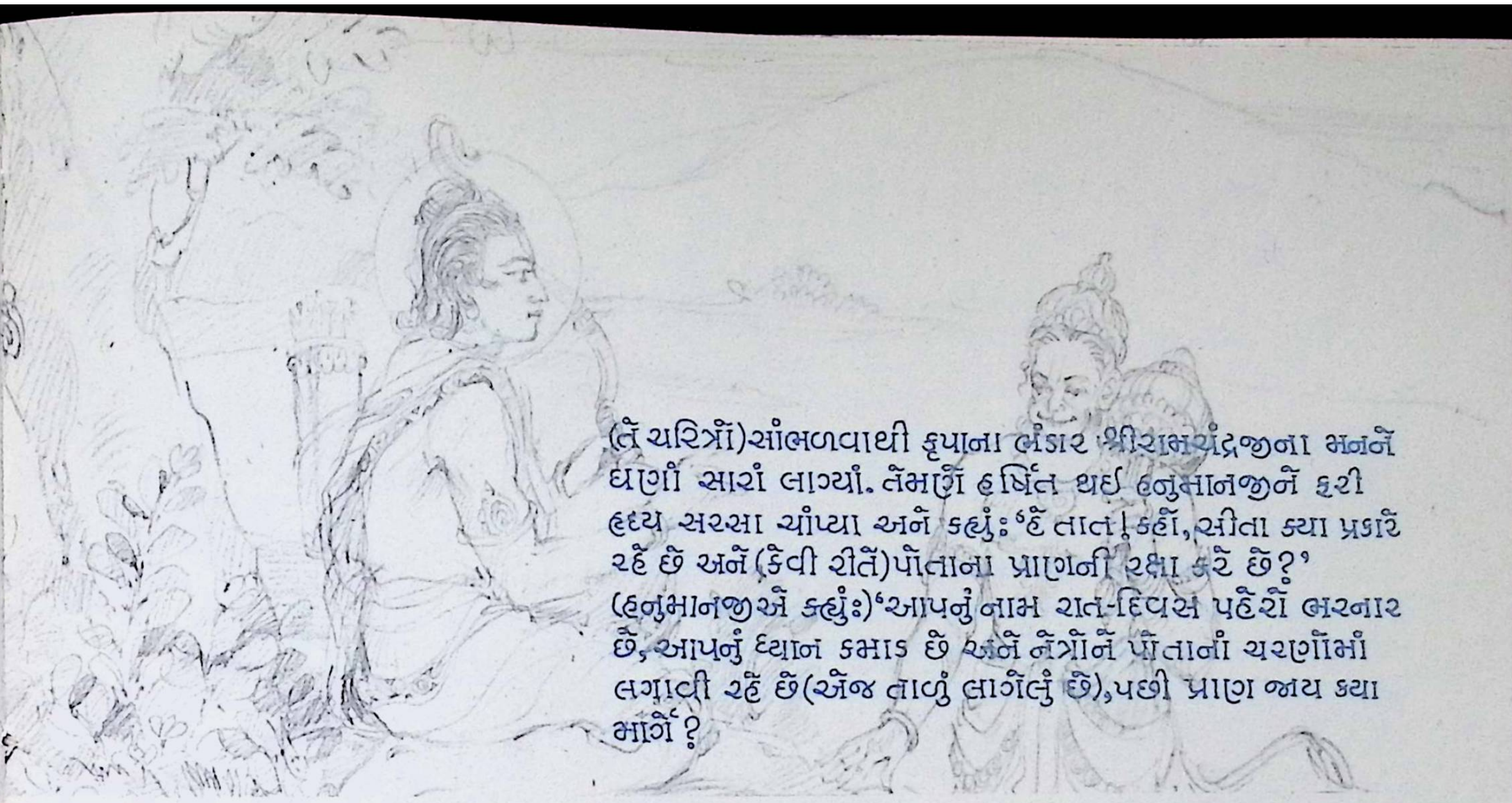

(તે ચરિત્રો)સાંભળવાથી કૃપાના ભંડાર શ્રીરામચંદ્રજીના મનને ઘણાં સારાં લાગ્યાં. તેમણે હર્ષિત થઈ હનુમાનજીને ફરી હૃદય સરસા ચાંપ્યા અને કહ્યું: 'હે તાત! કહો, સીતા ક્યા પ્રકારે રહે છે અને (કેવી રીતે) પોતાના પ્રાણની રક્ષા કરે છે?'
(હનુમાનજીએ કહ્યું:)'આપનું નામ રાત-દિવસ પહેરો ભરનાર છે, આપનું ધ્યાન કમાડ છે અને નેત્રોને પોતાનાં ચરણોમાં લગાવી રહે છે (એજ તાળું લાગેલું છે), પછી પ્રાણ જાય ક્યા માર્ગે?

FRI 23 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૮ શુક્રવાર

SAT 24 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૯ શનિવાર

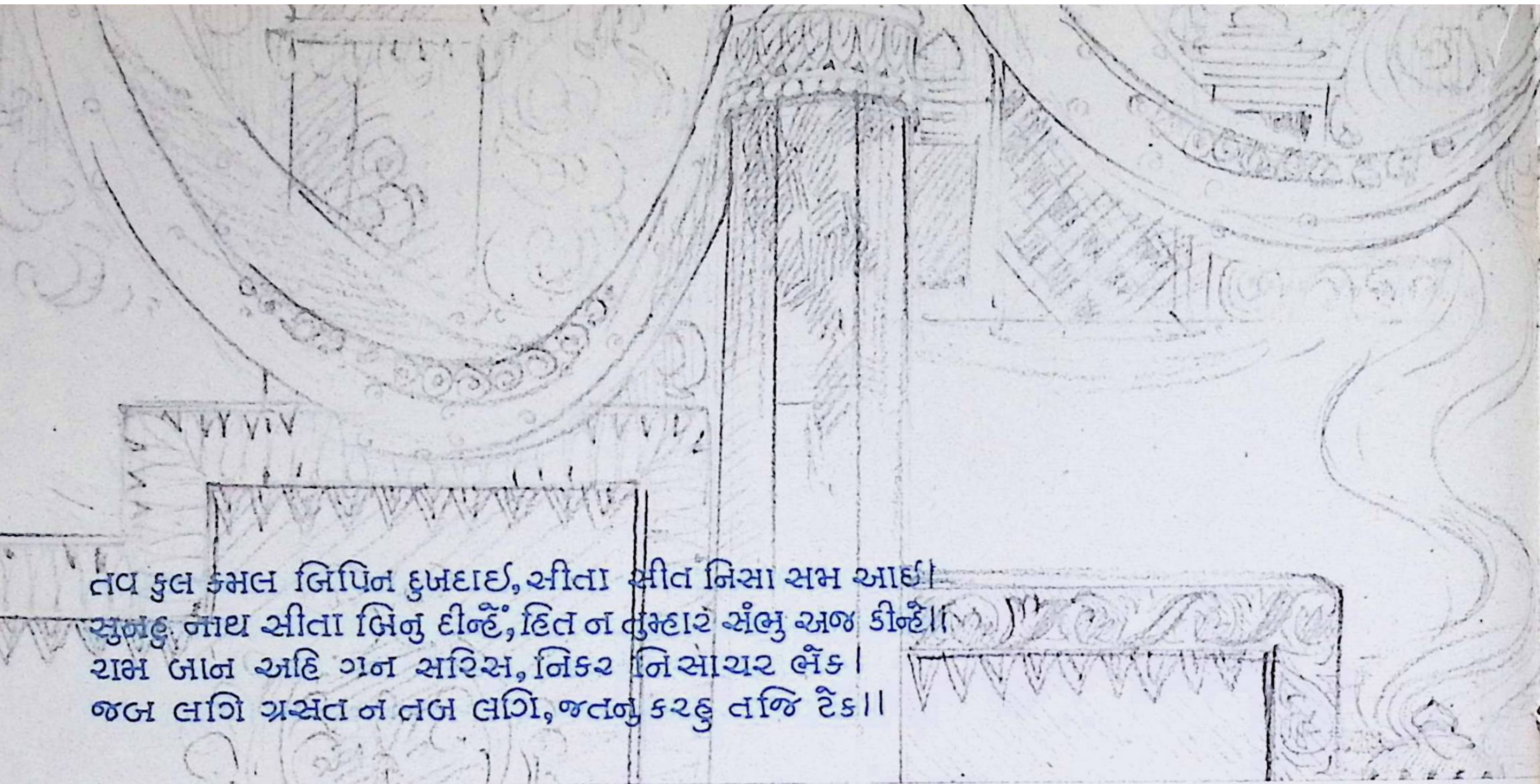

તવ કુલ કમલ બિપિન દુખદાઈ, સીતા સીત નિસા સમ આઈ।
સુનહુ નાથ સીતા બિનુ દીન્હેં, હિત ન તુમ્હારે સંભુ અજ કીન્હેં।।
રામ બાન અહિ ગન સરિસ, નિકર નિસાચર ભેંક।
જબ લગિ ગ્રસત ન તબ લગિ, જતનુ કરહુ તજિ ટેક।।

SUN 25 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૦ રવિવાર

MON 26 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૧ સોમવાર

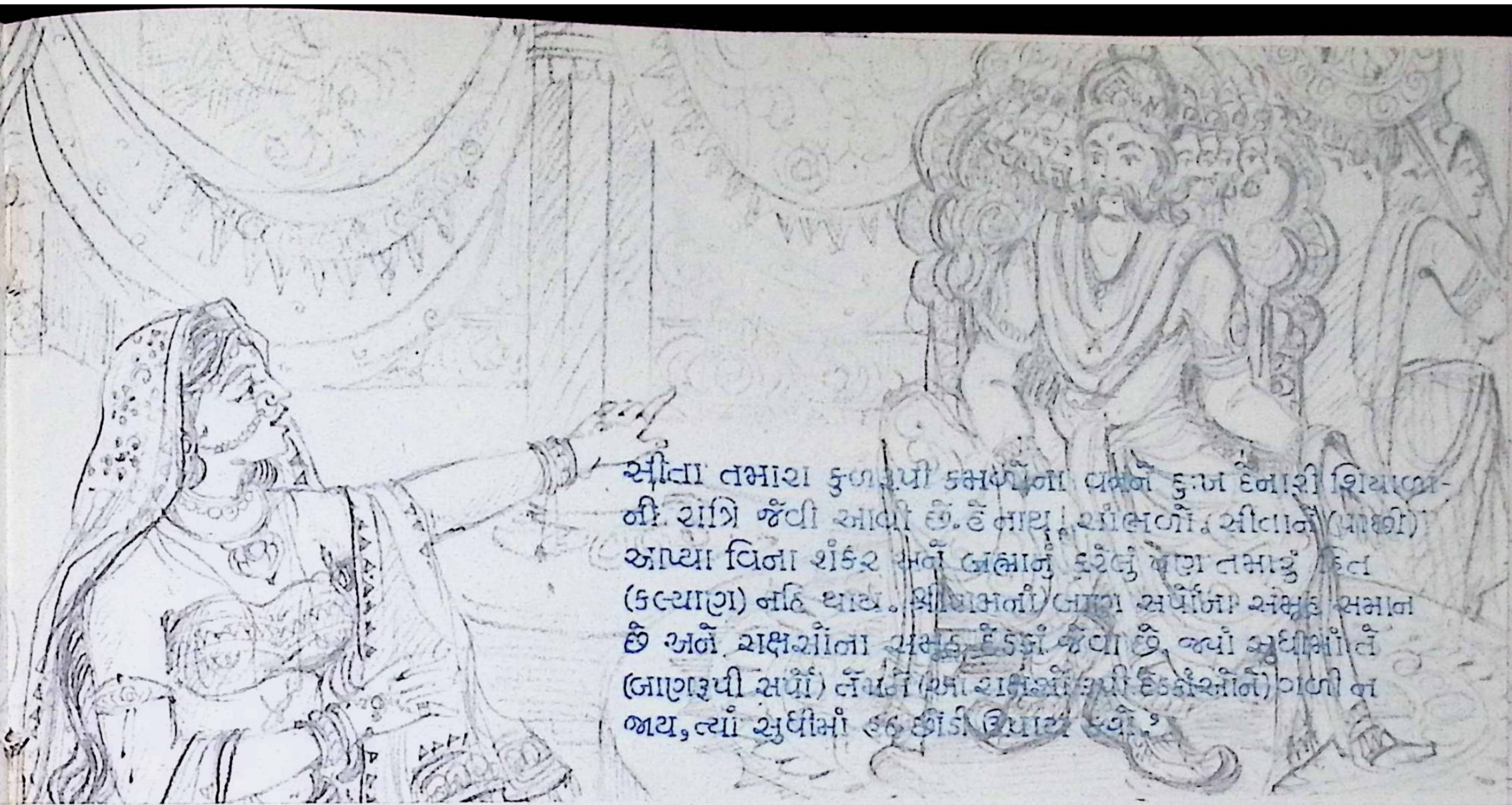

સીતા તમારા કુળરૂપી કમળોના વનને દુઃખ દેનારી શિયાળા-
ની રાત્રિ જેવી આવી છે. હે નાથ! સાંભળો. (સીતાને (પાછી)
આપ્યા વિના શંકર અને બ્રહ્માનું કરેલું પણ તમારું હિત
(કલ્યાણ) નહિ થાય. શ્રીરામનાં બાણ સર્પોના સમૂહ સમાન
છે અને રાક્ષસોના સમૂહ દેડકાં જેવા છે. જ્યાં સુધીમાં તે
(બાણરૂપી સર્પો) તેમને (આ રાક્ષસો રૂપી દેડકાંઓને) ગળી ન
જાય, ત્યાં સુધીમાં હઠ છોડી ઉપાય કરો.'

TUE 27 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૨ મંગળવાર

WED 28 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૩ બુધવાર

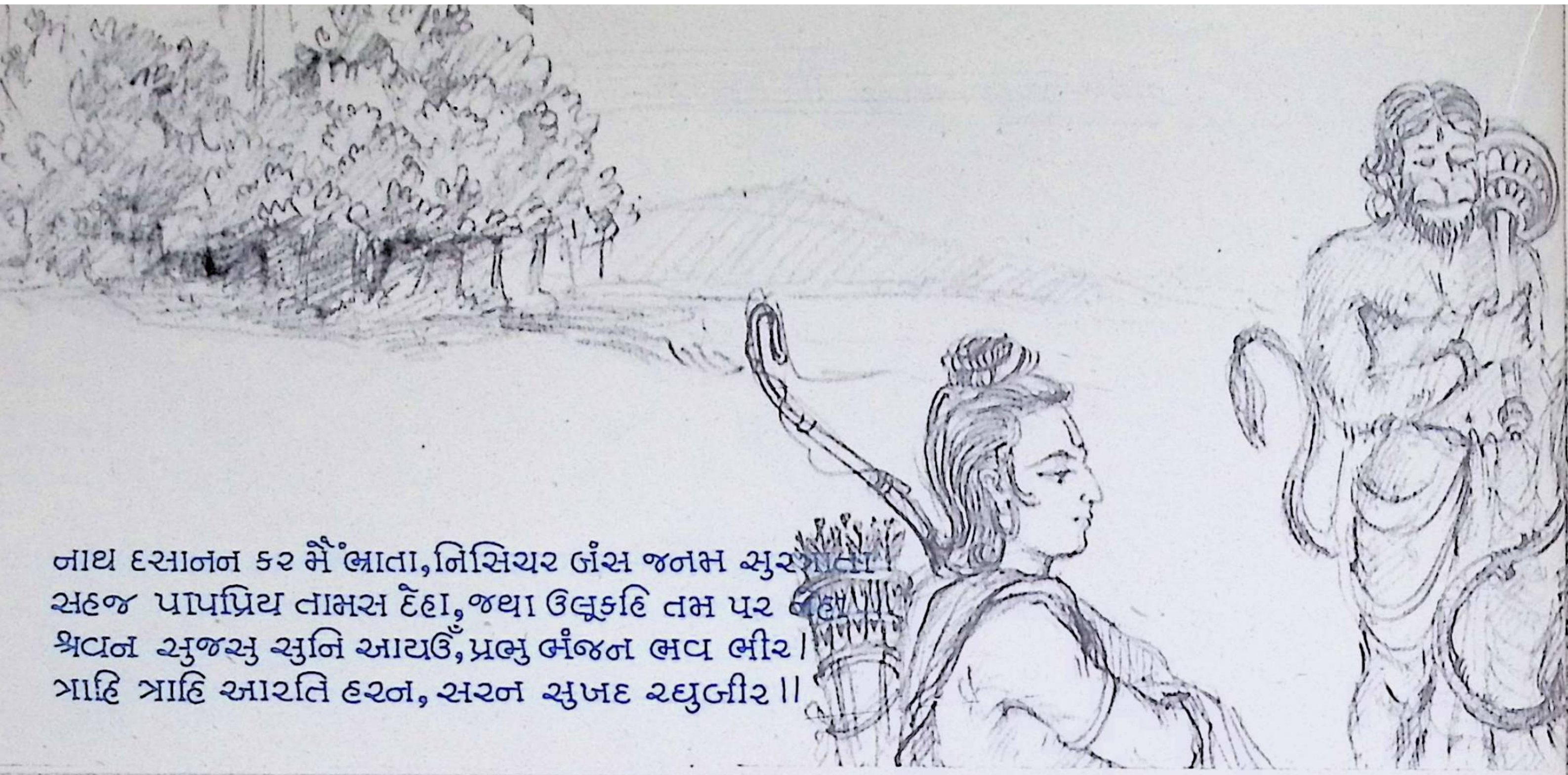

નાથ દસાનન કર મૈં ભ્રાતા, નિસિચર બંસ જનમ સુરત્રાતા।
સહજ પાપપ્રિય તામસ દેહા, જથા ઉલૂકહિ તમ પર નેહા।
શ્રવન સુજસુ સુનિ આયઉઁ, પ્રભુ ભંજન ભવ ભીર।
ત્રાહિ ત્રાહિ આરતિ હરન, સરન સુખદ રઘુબીર।।

THU 29 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૪ ગુરુવાર

FRI 30 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ સુદ ૧૫ શુક્રવાર

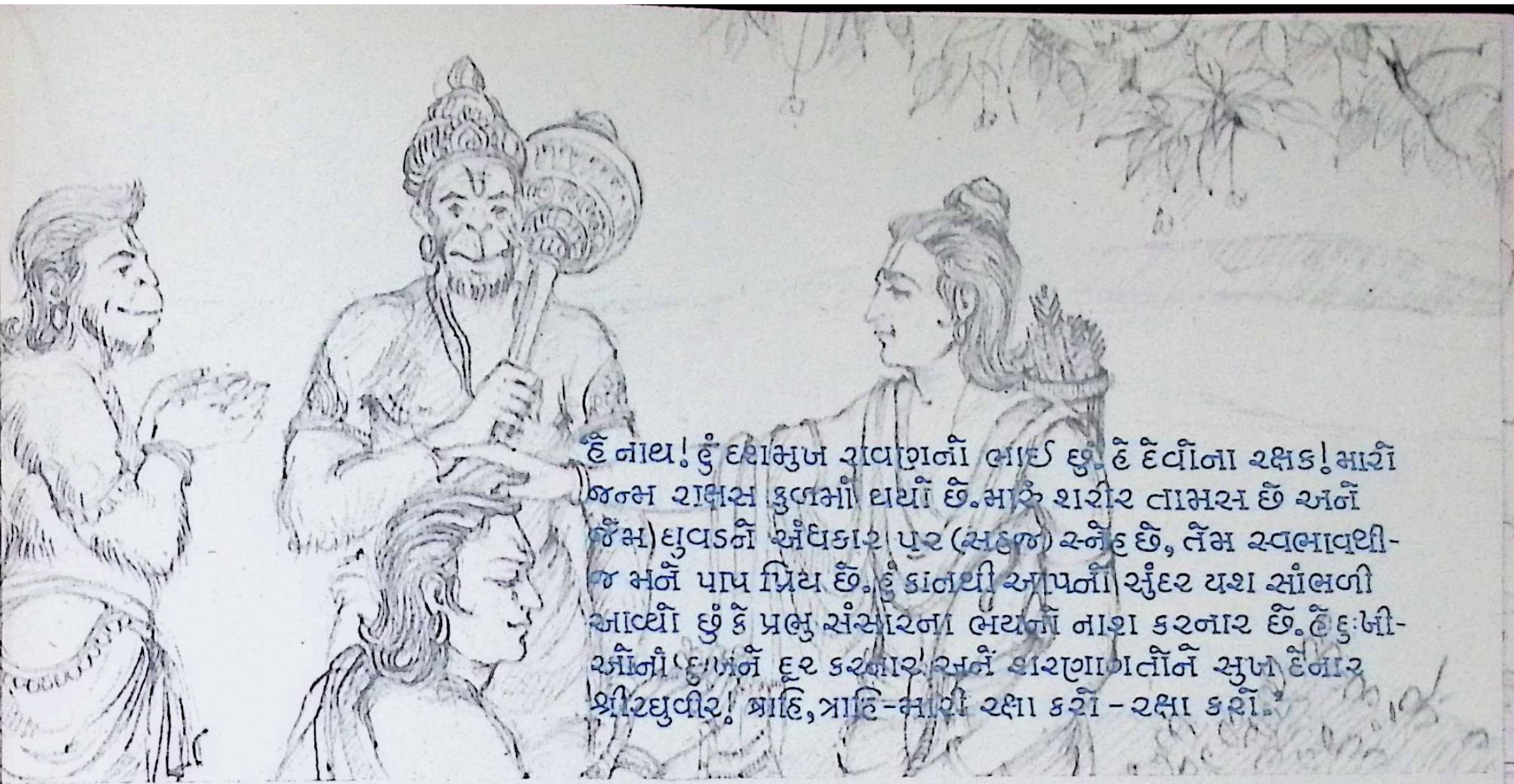

હે નાથ! હું દશમુખ રાવણનો ભાઈ છું. હે દેવોના રક્ષક! મારો
જન્મ રાક્ષસ કુળમાં થયો છે. મારું શરીર તામસ છે અને
(જેમ) ઘુવડને અંધકાર પર (સહજ) સ્નેહ છે, તેમ સ્વભાવથી-
જ મને પાપ પ્રિય છે. હું કાનથી આપનો સુંદર યશ સાંભળી
આવ્યો છું કે પ્રભુ સંસારના ભયનો નાશ કરનાર છે. હે દુઃખી-
ઓનાં દુઃખને દૂર કરનાર અને શરણાગતોને સુખ દેનાર
શ્રીરઘુવીર! ત્રાહિ, ત્રાહિ-મારી રક્ષા કરો - રક્ષા કરો.

SAT 31 AUGUST 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૧ શનિવાર

SUN 1 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૨ રવિવાર

પોસ્ટ ઓફિસ

ગુજરાતી સાહિત્યમાં એક વાર્તા છે - પોસ્ટ ઓફિસ શિર્ષક છે. મને એ ક્યાં બહુ ગમે છે. બાપદિકરીની વેદના કાલવી છે એમાં. એક અલી નામનો વૃધ્ધ ફકીર વિધુર હતો. એક દીકરી હતી મરિયમ. અલીએ મરિયમને પરણાવી. ઘરમાં કોઈ બીજો પરિવાર નથી. ગરીબ બાપ દિકરીને વળાવે છે. મરિયમ રડતી રડતી જાય છે. બાબા મારી ચિંતા ના કરશો. તમારા શરીરને સંભાળજો. મેરી ઉંમર તુજે લગે બેટી, જાવ, પણ દિકરા પત્ર લખવાનું ભુલીશ નહીં. હવે તારો પત્ર એ મારૂ જીવન છે. પછી આ ફકીરનો નિયમ થઈ ગયો કે સવારે નવ વાગે રેલ્વે સ્ટેશને જાય. જે ટ્રેનમાં પોસ્ટના થેલા આવતા, એ ગાડી આવે ત્યાં સુધી ઉભા રહે. ટ્રેનના ડબામાંથી થેલા બહાર નીકળે જે જુએ, એટલે એને એમ લાગે કે આમાં મારી દિકરીની ટપાલ હશે. પછી પોસ્ટ ઓફિસે આવે, પગથિયા પાસે બેસી જાય. પોસ્ટમેનો ટપાલ લઈ જુદી પાડે અને ટપાલીઓ થોકડા લઈ લઈને નીકળે ત્યારે એ વૃધ્ધ બાપ આજીજી ભેર એક એક પોસ્ટમેનને પૂછે - મારી દિકરીનો કાગળ છે. કહે - નથી કાગળ. એટલે ફકીર જેવડો નિસાસો મુકીને ઘેર જતો રહે. વળી બીજી સવારે નવ વાગે એટલે ટેશન ઉપર. સૂર્યનારાયણ ભૂલ કરે, બાકી અલી કોઈ દિ ચૂક ના કરે. દિવસો વિતવા લાગ્યા. પણ મરિયમનો કાગળ આવતો નહીં. પોસ્ટ માસ્ટર અને પોસ્ટમેનોને એમ થયું કે આ પાગલ થઈ ગયો છે. પણ બાપના દિલને બીજા કેમ સમજી શકે? તે માટે તો

અનુભૂતિ જોઈએ, બાપ બનવું પડે – ટપાલ આવતી નથી. અલીનું શરીર સૂકાવા માંડયું છે.

એક દિવસ ટપાલના થેલા પોસ્ટ ઑફિસમાં આવ્યા ને ટપાલ જુદી પાડતા એમાં પોસ્ટમાસ્ટરે અલીનું પરબિડિયું જોયું, એણે વાંચ્યું, મોકલનાર મરિયમ છે. એ બહુ રાજી થયા કે એક વૃધ્ધની સાધના પૂરી થઈ. આજ આની દિકરીનો કાગળ આવ્યો. કહે બહાર તપાસ કરો અલી આવ્યો છે, તો પોસ્ટમેન કહે એ તો આવ્યો જ હોય. બુલાઈએ. પોસ્ટમેન બહાર ગયો ને જોયું તો આજ અલી નહતો. કમાલ છે! સાહેબ, આજ આવ્યો નથી અલી, કદાચ બિમાર થઈ ગયો હોય – વૃધ્ધ છે. પોસ્ટમેનને પોસ્ટ માસ્ટરે સાથે લીધા. આજ મારે જાતે એને ટપાલ આપવી છે; જ્યાં ગરીબ ઝુંપડાવાસીઓની વસતી છે જ્યાં અલી રહેતો હતો ત્યાં જાય છે. પણ આખો બસ્તી ઉદાસ છે. પૂછ્યું અલી ક્યાં રહે છે? બોલે અલીનો પત્ર આવ્યો છે. બધા આજુબાજુથી ભેગા થઈ ગયા – સાહેબ કહેના શું કહીએ? આજે સવારે અલીનું મૃત્યું થઈ ગયું. લેકિન ઉસકી જબાનસે અંતિમ શબ્દ થે – મરિયમ. મરિયમ તેરા ખત નહીં આયા. કેટલી બદનસીબી! પોસ્ટ માસ્તર બોલે મુઝે ઉસકી કુટિયા પે લે ચલો. ભીતર ગયે સબ. અલીના બિસ્તરમાં એક ચિઠ્ઠી – પોસ્ટમાસ્ટરના નામની પડી છે. – લિખાથા કી મહેરબાન પોસ્ટ માસ્ટર સાહેબ, મૈં જા રહા હું ખુદાકે પાસ. આજતક મરિયમ કા ખત નહીં આયા. મેરે દિલમેં યહ દુઃખ રહ ગયા હૈ. સાહબ મેરે મૌત કે બાદ અગર મરિયમ કા ખત આ જાય તો મેરી કબ્ર પર રખ દેના. અલી કા સલામ. ચિઠ્ઠી વાંચીને પોસ્ટ માસ્ટર – એ પણ એક બાપ હતો – રડી પડયા, જ્યાં અલીને દફનાવવામાં આવ્યો છે ત્યાં જઈ અલીની કબ્ર ઉપર ટપાલ મૂકીને ઘૂંટણ ટેકવીને એણે અલીને સલામ કરી. જ્યારે આ ટપાલ કબર પર મૂકાઈ હશે ત્યારે એ કબરમાં સૂતેલા અલીનો આત્મા મોક્ષ પામ્યો હશે. આ દીકરી અને બાપનો સંબંધ છે.

પુત્ર અને પિતાના સંબંધનો તો સ્વાર્થ હોય, પિતાને ખબર છે કે આ મારો પુત્ર મારી પછી ચલાવશે, મારા કારભાર સંભાળશે, મારી પરંપરાનું જતન કરશે, મારી પાછળ ક્રિયા કરશે, એવો સ્વાર્થ છે, પણ દિકરીને અને બાપને કયો સ્વાર્થ? આંસુડાં એજ પડાવે જે નિસ્વાર્થ સંબંધ હોય, હૃદય દ્રવીભૂત એ કરી નાંખે જે સંબંધોમાં સ્વાર્થ ન હોય – કેવળ ન હોય.

અબ કૃપાલ નિજ ભગતિ પાવની, દેહુ સદા સિવ મન ભાવની।
એવમસ્તુ કહિ પ્રભુ રનધીરા, માગા તુરત સિંધુ કર નીરા ॥
જદપિ સખા તવ ઈચ્છા નાહીં, મોર દરસુ અમોઘ જગ માહીં।
અસ કહિ રામ તિલક તેહિ સારા, સુમન બુષ્ટિ નભ ભઈ અપારા॥

MON 2 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ 3 સોમવાર

TUE 3 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૪ મંગળવાર

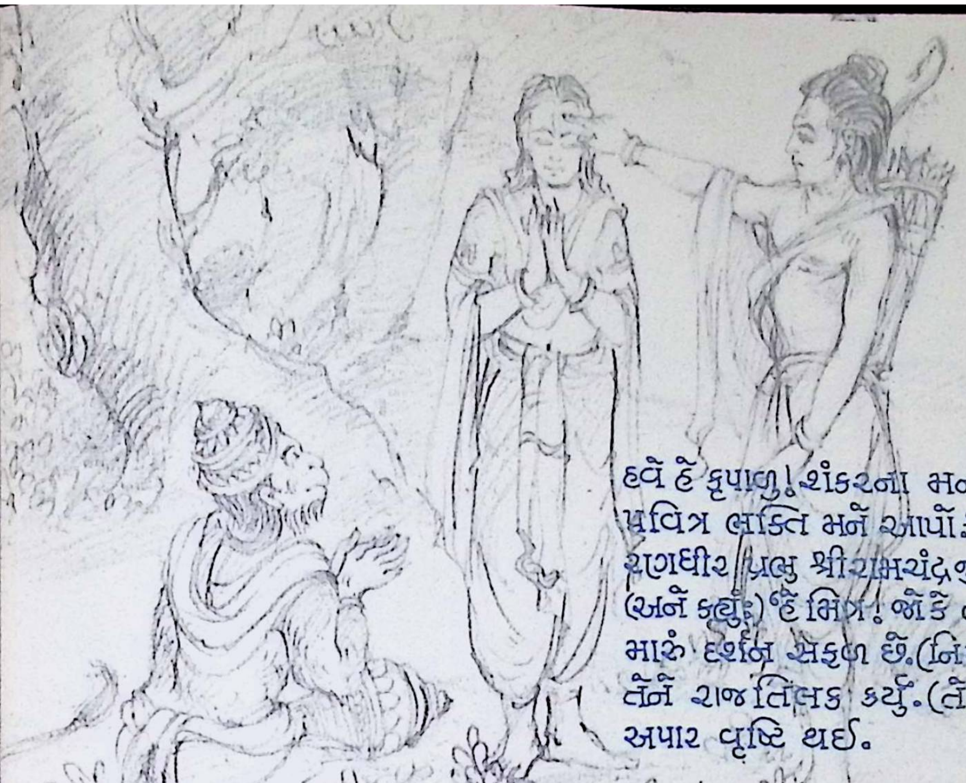

હવે હે કૃપાળુ! શંકરના મનને હમેશ પ્રિય લાગતી આપની પવિત્ર ભક્તિ મને આપો.' 'એવમસ્તુ (ભલે એમ થાઓ)' કહી રણધીર પ્રભુ શ્રીરામચંદ્રજીએ તરત સમુદ્રમાંથી જળ મંગાવ્યું. (અને કહ્યું:) 'હે મિત્ર! જો કે તમારી ઈચ્છા નથી, છતાં જગતમાં મારું દર્શન સફળ છે. (નિષ્ફળ હોતું જ નથી.)' એમ કહી શ્રીરામે તેને રાજતિલક કર્યું. (તે જ વખતે) આકાશમાંથી પુષ્પોની અપાર વૃષ્ટિ થઈ.

WED 4 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૫ બુધવાર

THU 5 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૬ ગુરૂવાર

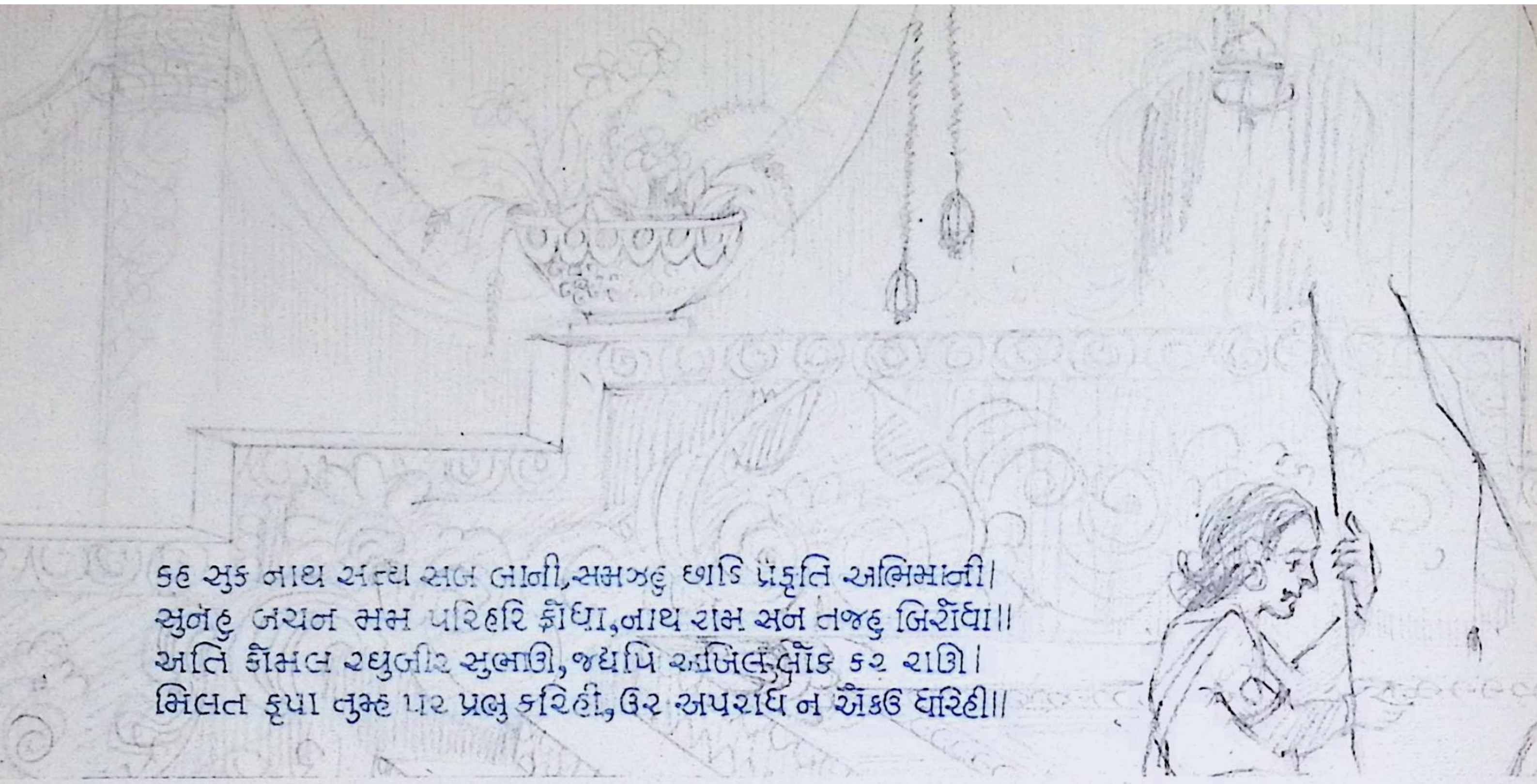

કહ સુક નાથ સત્ય સબ બાની,સમઝહુ છાડિ પ્રકૃતિ અભિમાની।
સુનહુ બચન મમ પરિહરિ ક્રોધા,નાથ રામ સન તજહુ બિરોધા॥
અતિ કોમલ રઘુબીર સુભાઊ,જદ્યપિ અખિલ લોક કર રાઊ।
મિલત કૃપા તુમ્હ પર પ્રભુ કરિહીં,ઉર અપરાધ ન એકઉ ધરિહી॥

FRI 6 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૭ શુક્રવાર

SAT 7 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૮ શનિવાર

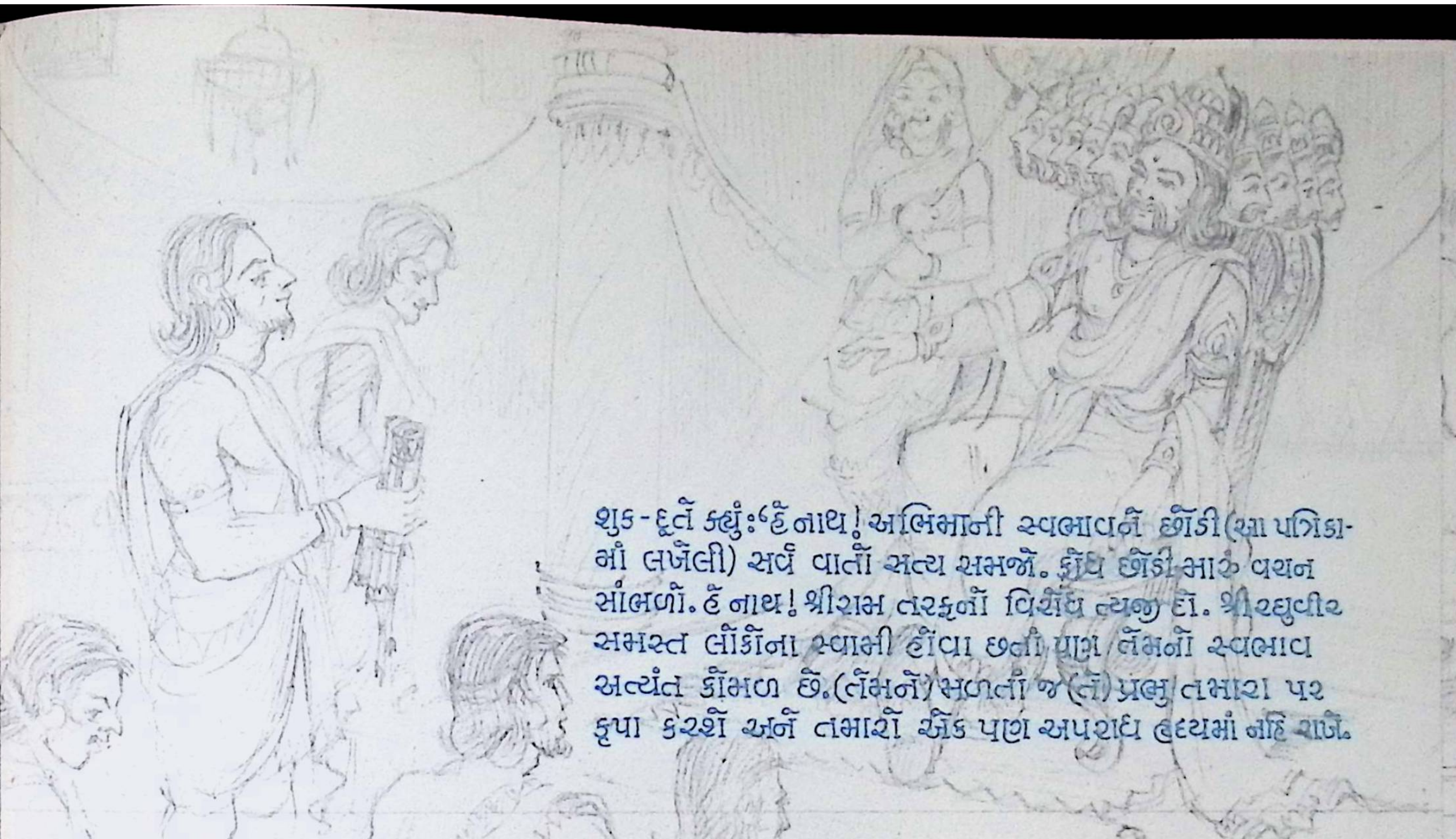

શુક-દૂતે કહ્યું: "હે નાથ! અભિમાની સ્વભાવને છોડી (આ પત્રિકા-
માં લખેલી) સર્વ વાતો સત્ય સમજો. ક્રોધ છોડી મારું વચન
સાંભળો. હે નાથ! શ્રીરામ તરફનો વિરોધ ત્યજી દો. શ્રીરઘુવીર
સમસ્ત લોકોના સ્વામી હોવા છતાં પણ તેમનો સ્વભાવ
અત્યંત કોમળ છે. (તેમને) મળતાં જ (તે) પ્રભુ તમારા પર
કૃપા કરશે અને તમારો એક પણ અપરાધ હૃદયમાં નહિ રાખે.

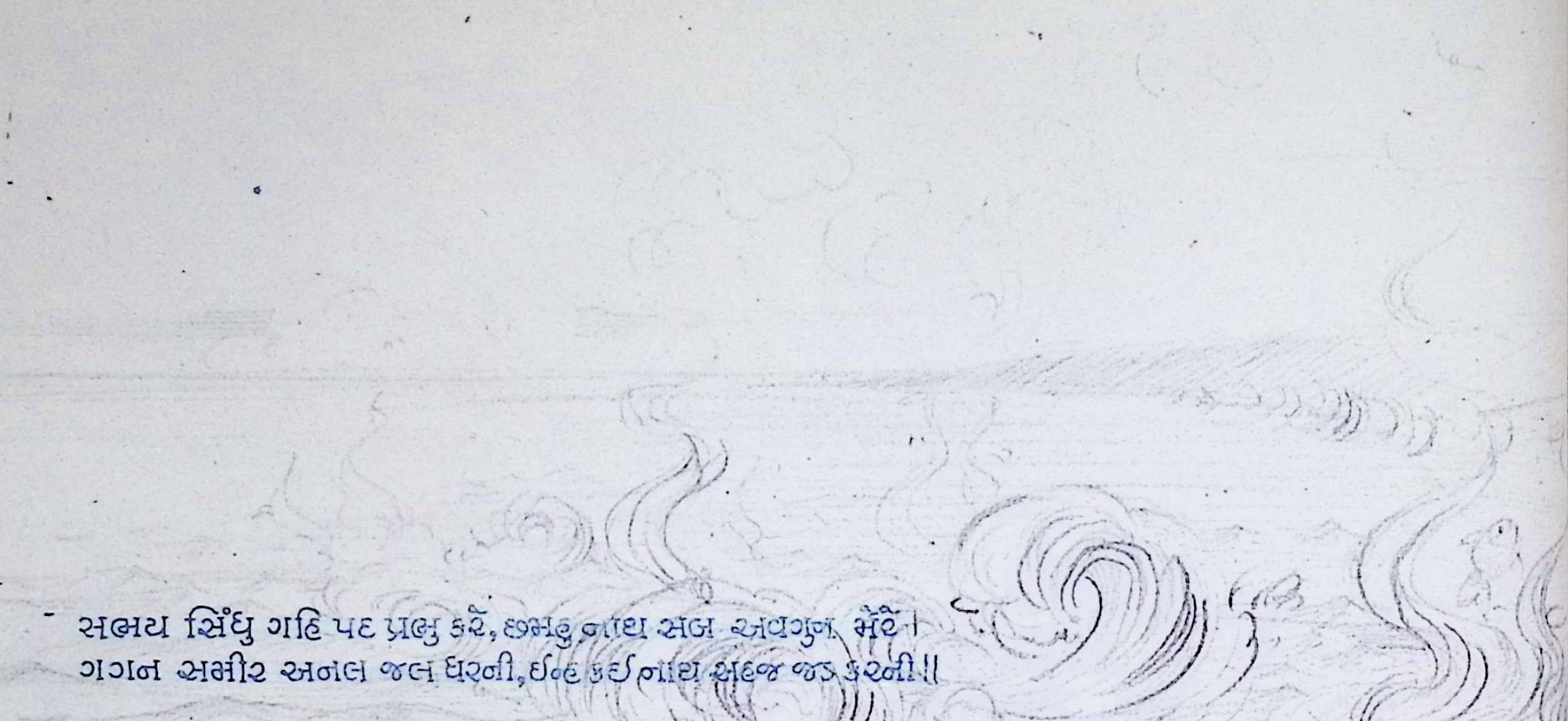

સભય સિંધુ ગહિ પદ પ્રભુ કેરે, છમહુ નાથ સબ અવગુન મેરે।
ગગન સમીર અનલ જલ ધરની, ઈન્હ કઈ નાથ સહજ જડ કરની॥

TUE 10 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૧૦ મંગળવાર

WED 11 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૧૧ બુધવાર

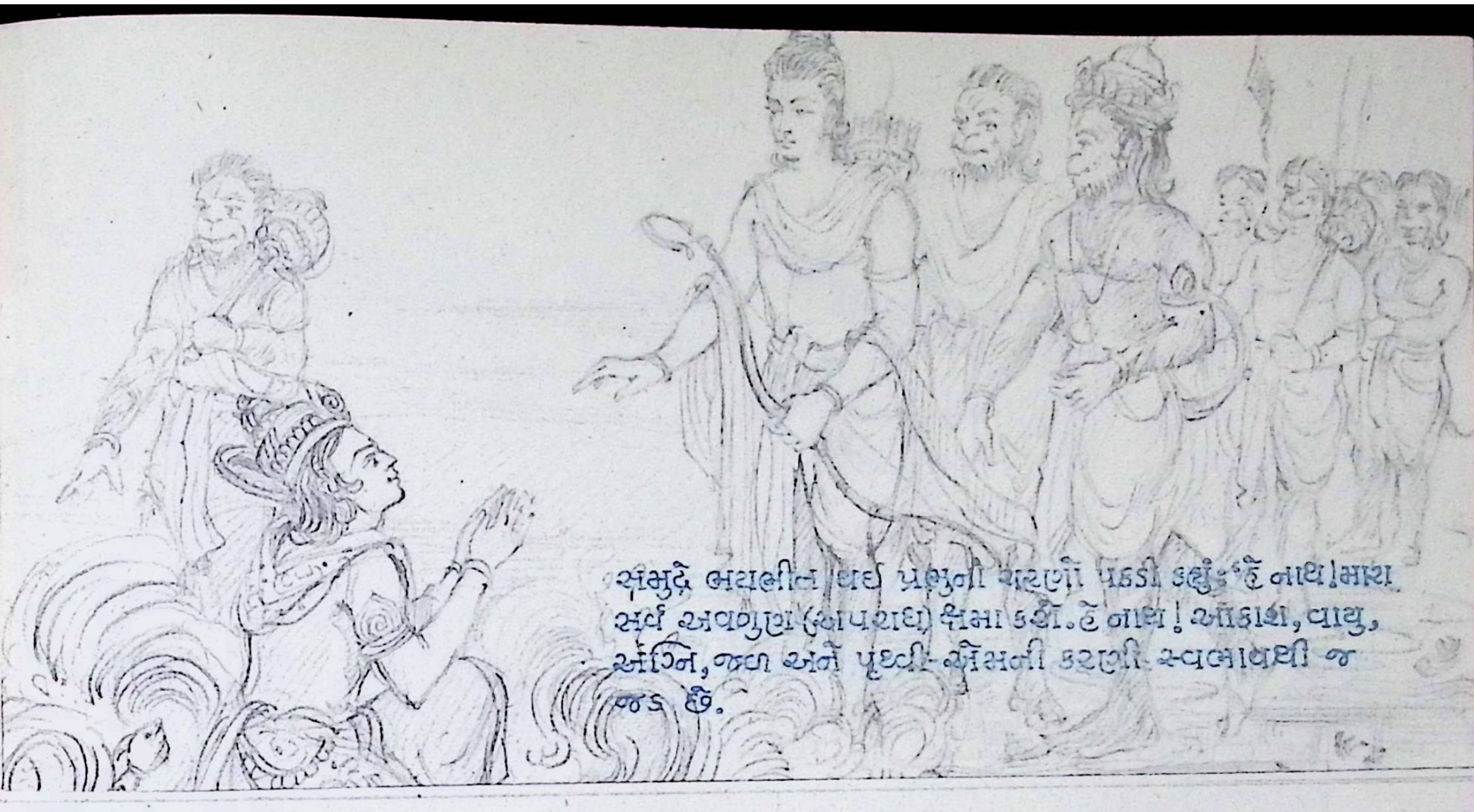

સમુદ્રે ભયભીત થઈ પ્રભુના ચરણો પકડી કહ્યું: "હે નાથ! મારા સર્વ અવગુણ (અપરાધ) ક્ષમા કરો. હે નાથ! આકાશ, વાયુ, અગ્નિ, જળ અને પૃથ્વી-એમની કરણી સ્વભાવથી જ જડ છે.

THU 12 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૧૨ ગુરુવાર

FRI 13 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ. શ્રાવણ વદ ૧૪ શુક્રવાર

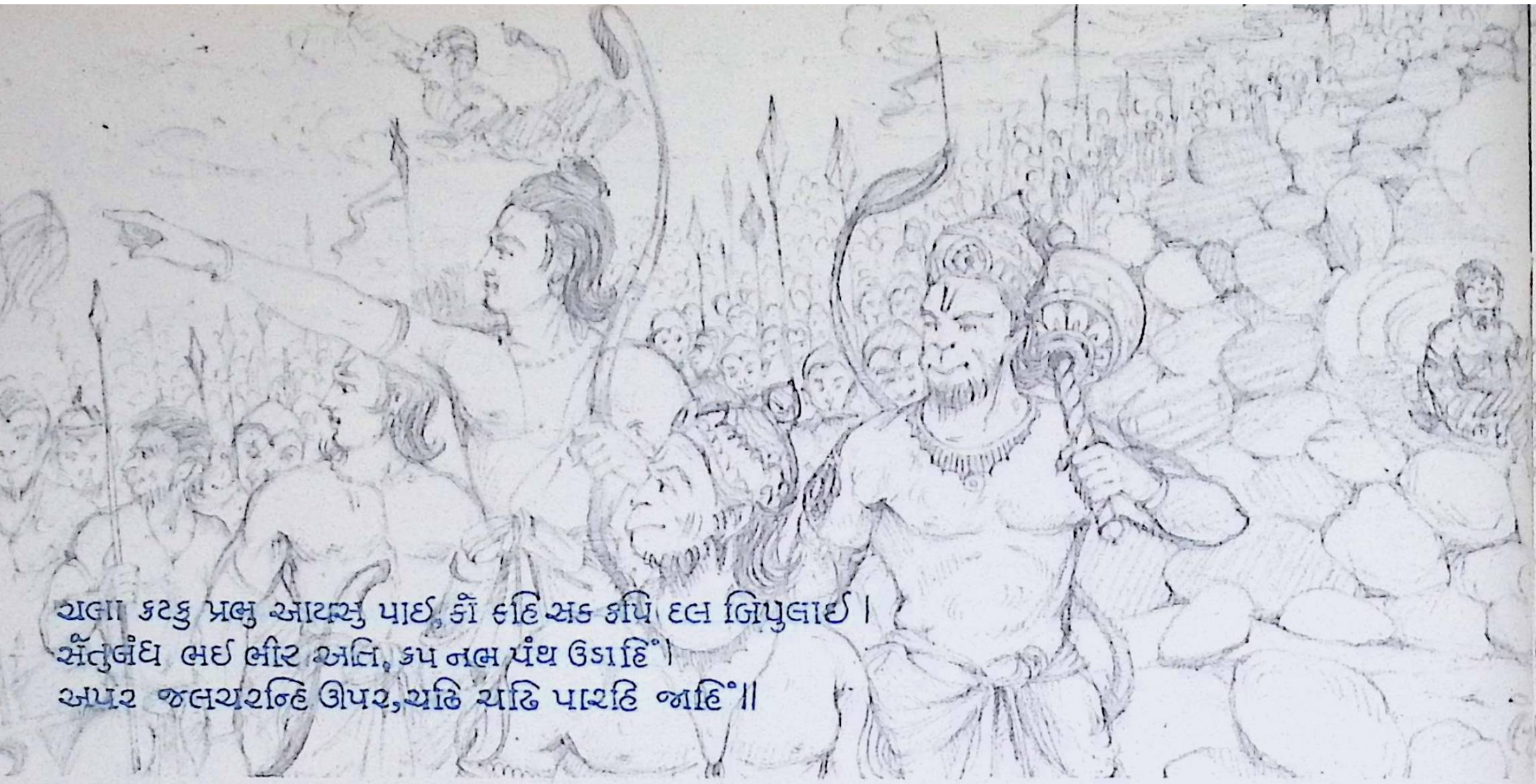

ચલા કટકુ પ્રભુ આયસુ પાઈ, કોં કહિ સક કપિ દલ બિપુલાઈ।
સેંતુબંધ ભઈ ભીર અતિ, કપ નભ પંથ ઉડાહિં।
અપર જલચરન્હિ ઊપર, ચઢિ ચઢિ પારહિ જાહિં॥

SAT 14 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, નિ શ્રાવણ વદ ૩૦ શનિવાર

SUN 15 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧ રવિવાર

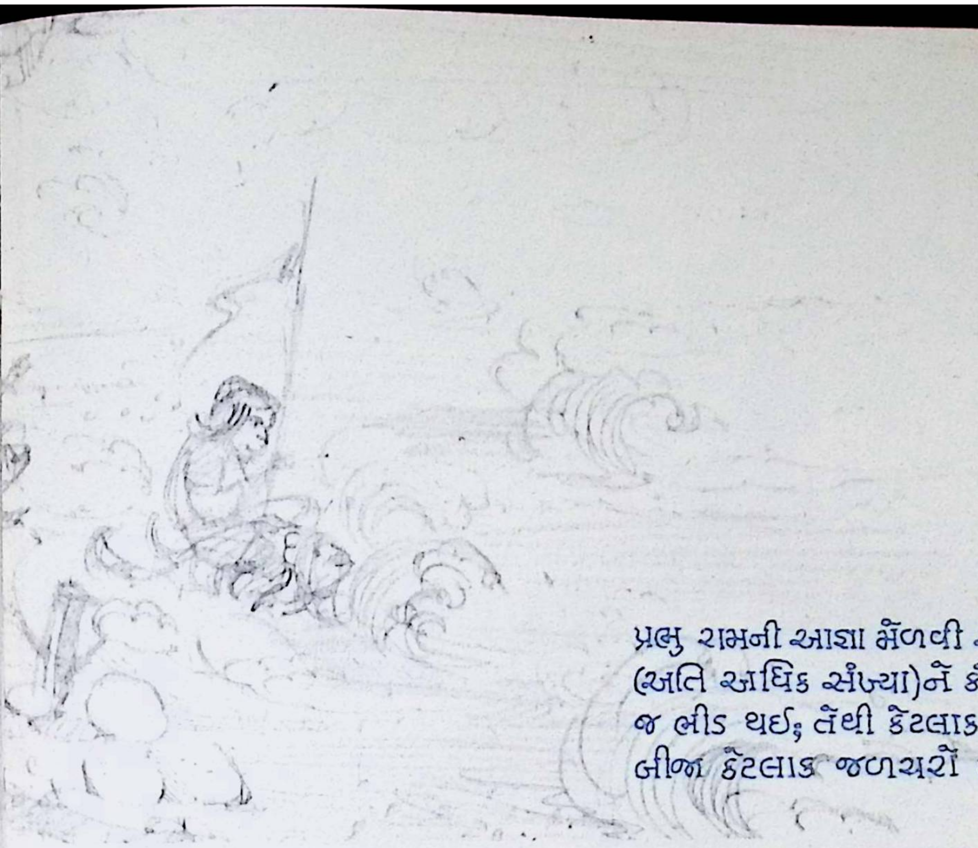

પ્રભુ રામની આજ્ઞા મેળવી સેના ચાલી. વાનરસેનાની વિશાળતા (અતિ અધિક સંખ્યા)ને કોણ કહી શકે છે? સેતુબંધ પર ઘણી જ ભીડ થઈ; તેથી કેટલાક વાનરો આકાશમાર્ગે ઊડ્યા અને બીજા કેટલાક જળચરો પર ચઢીચઢી પાર જવા લાગ્યા.

TUE 17 SEPTEMBER 1985

MON 16 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૨ સોમવાર

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ 3 મંગળવાર

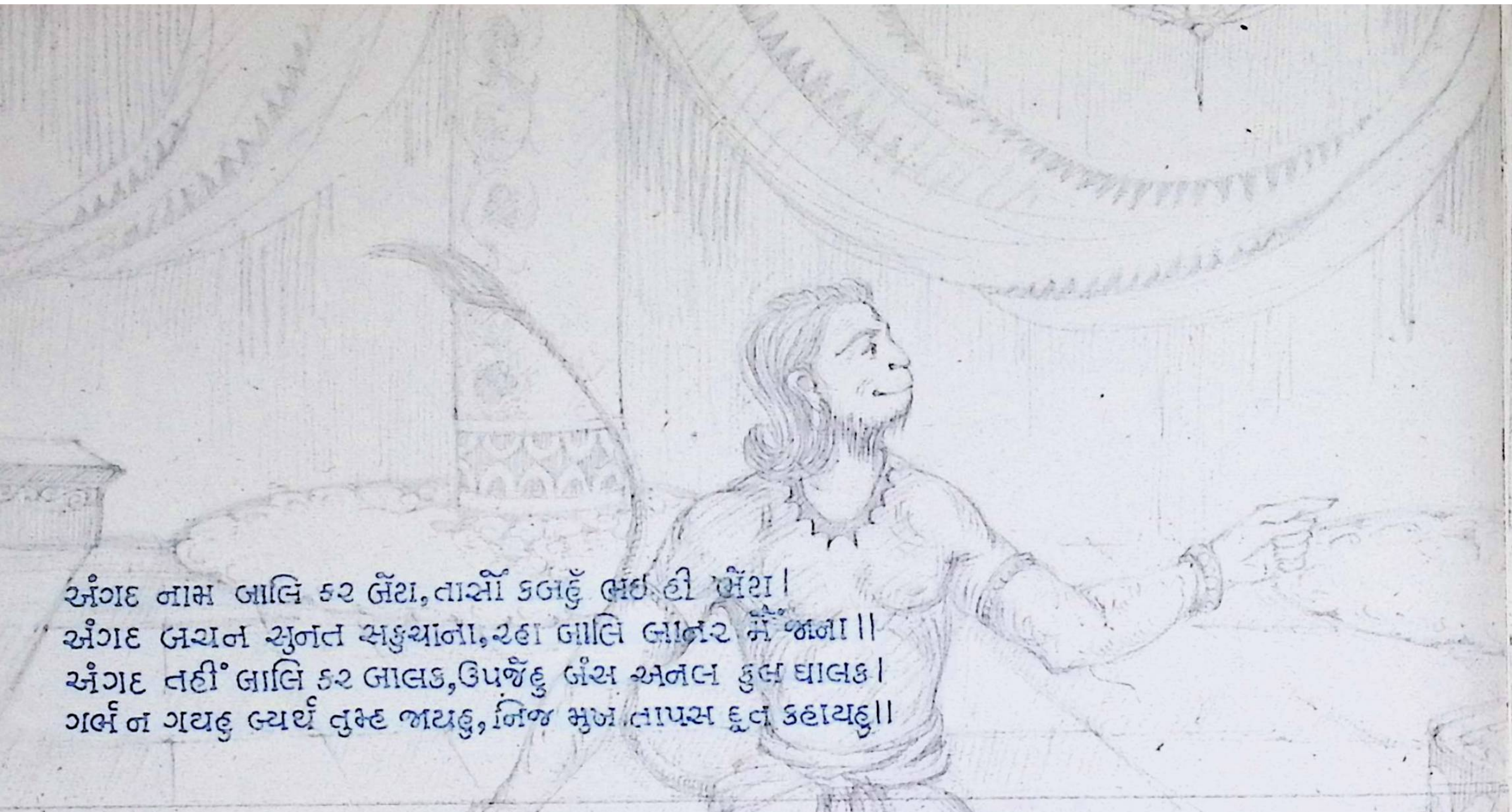

અંગદ નામ બાલિ કર બૅટા, તાસોં કબહુઁ ભઈ હી ભૅંટા।
અંગદ બચન સુનત સકુચાના, રહા બાલિ બાનર મૈં જાના।।
અંગદ તહીં બાલિ કર બાલક, ઉપજેહુ બંસ અનલ કુલ ઘાલક।
ગર્ભ ન ગયહુ બ્યર્થ તુમ્હ જાયહુ, નિજ મુખ તાપસ દૂત કહાયહુ।।

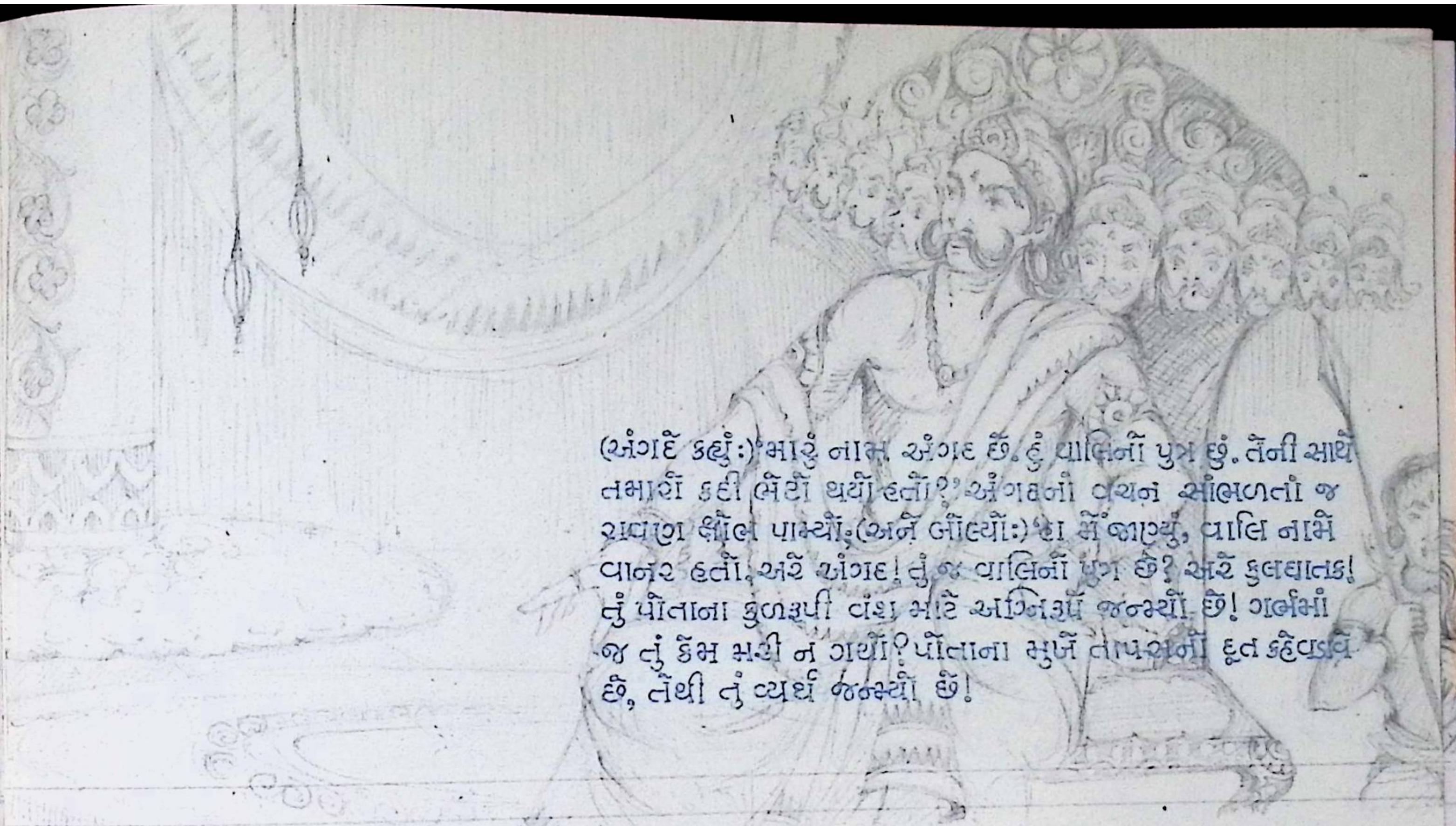

(અંગદે કહ્યું:) 'મારું નામ અંગદ છે. હું વાલિનો પુત્ર છું. તેની સાથે તમારો કદી ભેટો થયો હતો?' અંગદનાં વચન સાંભળતાં જ રાવણ ક્ષોભ પામ્યો. (અને બોલ્યો:) 'હા મેં જાણ્યું, વાલિ નામે વાનર હતો. અરે અંગદ! તું જ વાલિનો પુત્ર છે? અરે કુલઘાતક! તું પોતાના કુળરૂપી વંશ માટે અગ્નિરૂપ જન્મ્યો છે! ગર્ભમાં જ તું કેમ મરી ન ગયો? પોતાના મુખે તાપસનો દૂત કહેવડાવે છે, તેથી તું વ્યર્થ જન્મ્યો છે!

FRI 20 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૬ શુક્રવાર

SAT 21 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ [illegible] શનિવાર

SUN 22 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૯ રવિવાર

MON 23 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧૦ સોમવાર

પ. પુ. શ્રી મોરારીબાપુનો જન્મદિન

TUE 24 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧૧ મંગળવાર

WED 25 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧૨ બુધવાર

બીરઘાતિની છાડિસિ સાઁગી,તેજપુંજ લછિમન ઉર લાગી।
મુરુછા ભઇ સક્તિ કેં લાગેં, તબ ચલિ ગયઉ નિકટ ભય ત્યાગેં।।

THU 26 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧૩ ગુરૂવાર

FRI 27 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા સુદ ૧૪ શુક્રવાર

તે વેળા તેણે વીરઘાતિની શક્તિ છોડી. તેજના સમૂહરૂપ તે શક્તિ લક્ષ્મણજીની છાતીમાં લાગી, શક્તિ લાગતાં તેમને મૂર્છા આવી, ત્યારે મેઘનાદ ભય છોડી તેમની પાસે ચાલ્યો ગયો.

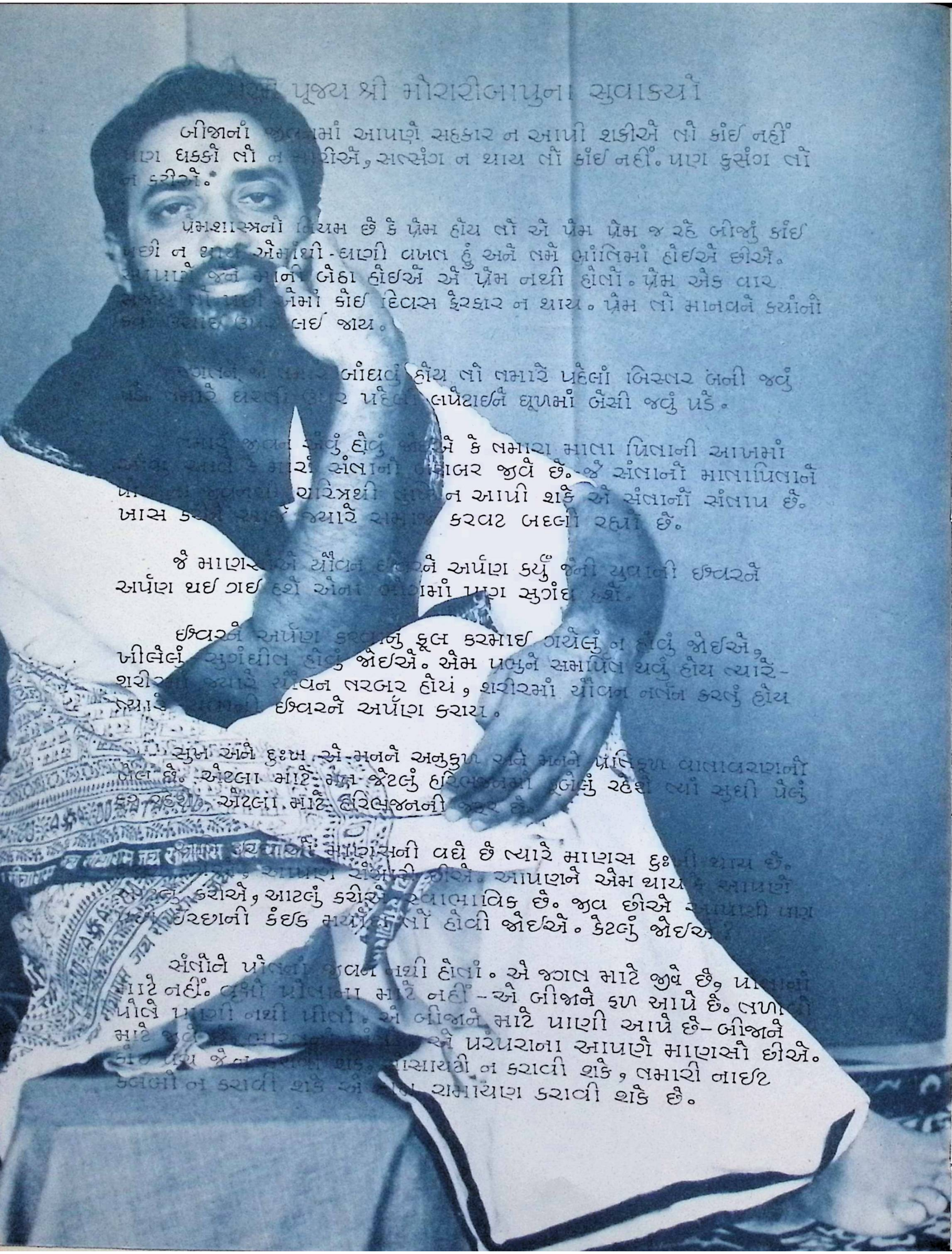

[illegible] પૂજ્ય શ્રી મોરારીબાપુના સુવાક્યો

બીજાનાં [illegible]માં આપણે સહકાર ન આપી શકીએ તો કાંઈ નહીં [illegible] ધક્કો તો ન [illegible]રીએ, સત્સંગ ન થાય તો કાંઈ નહીં. પણ કુસંગ તો ન કરીએ.

પ્રેમશાસ્ત્રનો નિયમ છે કે પ્રેમ હોય તો એ પ્રેમ પ્રેમ જ રહે બીજું કાંઈ [illegible]છી ન થાય [illegible] એમાંથી-ઘણી વખત હું અને તમે ભ્રાંતિમાં હોઈએ છીએ. [illegible] જેને માની બેઠા હોઈએ એ પ્રેમ નથી હોતો. પ્રેમ એક વાર [illegible] પછી એમાં કોઈ દિવસ ફેરફાર ન થાય. પ્રેમ તો માનવને ક્યાંનો [illegible] ઊં[illegible] લઈ જાય.

[illegible] બાંધવું હોય તો તમારે પહેલાં બિસ્તર બની જવું [illegible] ધરતી [illegible] પહેલાં લપેટાઈને ઘૂળમાં બેસી જવું પડે.

[illegible] જીવન [illegible]વું હોવું [illegible]એ કે તમારા માતા પિતાની આંખમાં [illegible] મારાં સંતાનો [illegible]બર જીવે છે. જે સંતાનો માતાપિતાને [illegible] ચારિત્ર્યથી [illegible] ન આપી શકે એ સંતાનો સંતાપ છે. ખાસ [illegible] જ્યારે સમા[illegible] કરવટ બદલી રહ્યો છે.

જે માણસ[illegible] યૌવન [illegible]ને અર્પણ કર્યું [illegible] યુવાની ઈશ્વરને અર્પણ થઈ ગઈ હશે એના [illegible]માં પણ સુગંધ હશે.

ઈશ્વરને અર્પણ કરવાનું ફૂલ કરમાઈ ગયેલું ન હોવું જોઈએ, ખીલેલું સુગંધીત હોવું જોઈએ. એમ પ્રભુને સમર્પિત થવું હોય ત્યારે-શરીર[illegible] જ્યારે યૌવન તરબર હોય, શરીરમાં યૌવન નર્તન કરતું હોય ત્યારે [illegible] ઈશ્વરને અર્પણ કરાય.

સુખ અને દુઃખ એ મનને અનુકૂળ અને મનને પ્રતિકૂળ વાતાવરણની [illegible] છે. એટલા માટે [illegible] જેટલું હરિ[illegible] રહેશે ત્યાં સુધી પેલું [illegible] એટલા માટે હરિભજનની [illegible] છે.

[illegible] માણસની વધે છે ત્યારે માણસ દુઃ[illegible] થાય છે. [illegible] આપણે [illegible] આપણને એમ થાય [illegible] [illegible] કરીએ, આટલું કરીએ સ્વાભાવિક છે. જીવ છીએ [illegible] [illegible]ઈચ્છાની કંઈક મર્યાદા તો હોવી જોઈએ. કેટલું જોઈએ?

સંતોને પોતાનું જીવન નથી હોતાં. એ જગત માટે જીવે છે, [illegible] માટે નહીં. [illegible] પોતાના માટે નહીં-એ બીજાને ફળ આપે છે. તળા[illegible] પોતે પાણી નથી પીતો. એ બીજાને માટે પાણી આપે છે-બીજાને માટે [illegible] એ પરંપરાના આપણે માણસો છીએ. [illegible] શકે, [illegible]સાયથી ન કરાવી શકે, તમારી નાઈટ ક્લબો ન કરાવી શકે એ [illegible] રામાયણ કરાવી શકે છે.

સમર્થની આગળ ન્યાયની વાત કરવી અને અસમર્થની આગળ કરુણાની ભાષામાં વાત કરવી. કેટલીક વખત આદમીનો સમય ખરાબ હોય છે. આદમી ખરાબ હોતો નથી. ગરીબ માણસે કયા સંયોગોમાં ગુનો કર્યો તે લક્ષમાં લઈ તેના પ્રત્યે કરુણા રાખવી જોઈએ.

રામાયણના સમયમાં હક્ક એવા લોકોને મળતો જે સ્વપ્નમાંય નીતિ ચુકયા નહોતા. તે સમયે સત્ય પ્રથમ રહેતું અને સત્તા પછી આવતી હતી. સત્યનિષ્ઠને જ હક્ક મળતો હતો. વળી તે સમયે રામરાજયની લોકશાહીમાં બહુમતી નહીં પણ સર્વમતીથી કામ ચાલતું. માત્ર કૈકેયી અને મંથરા એ બે વ્યકિત જ ઈચ્છતી હતી કે રામ વનમાં જાય અને અયોધ્યાના બીજા લોકો રામનો વનવાસ ઈચ્છતા નહોતા છતાં સર્વમતી નહોતી એટલે રામ વનમાં ગયા.

જો માણસ ત્યાગ અને સાદાઈ રાખે તો મારી દષ્ટિએ તે કોઈ પણ કપડાંમાં સાધુ છે. તેને પ્રભુ જરૂર પ્રેમ કરે છે.

રામે અને ભરતે જે કર્યું તે પ્રમાણે આપણે કરવું. લેનારો જો દેનારો બની જાય તો વિશ્વની સમસ્યા ઊકલી જાય.

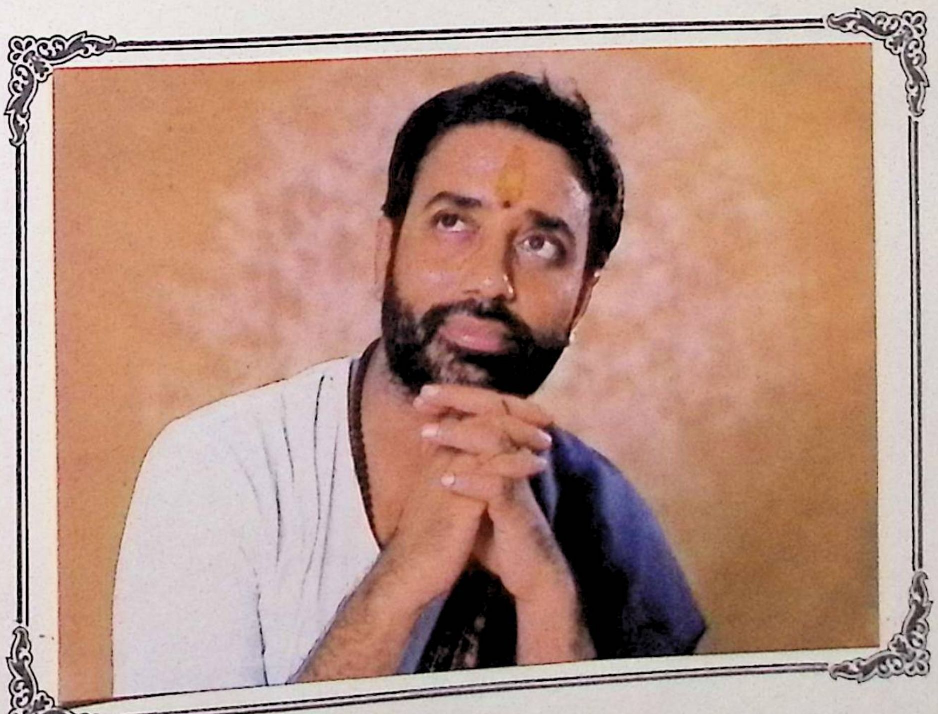

દેખા સૈલ ન ઔષધ ચીન્હા, સહસા કપિ ઉપારિ ગિરિ લીન્હા।
ગહિ ગિરિ નિસ નભ ધાવત ભયઊ, અવધપુરી ઊપર કપિ ગયઊ।।

MON 30 SEPTEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧ સોમવાર

TUE 1 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૨. મંગળવાર

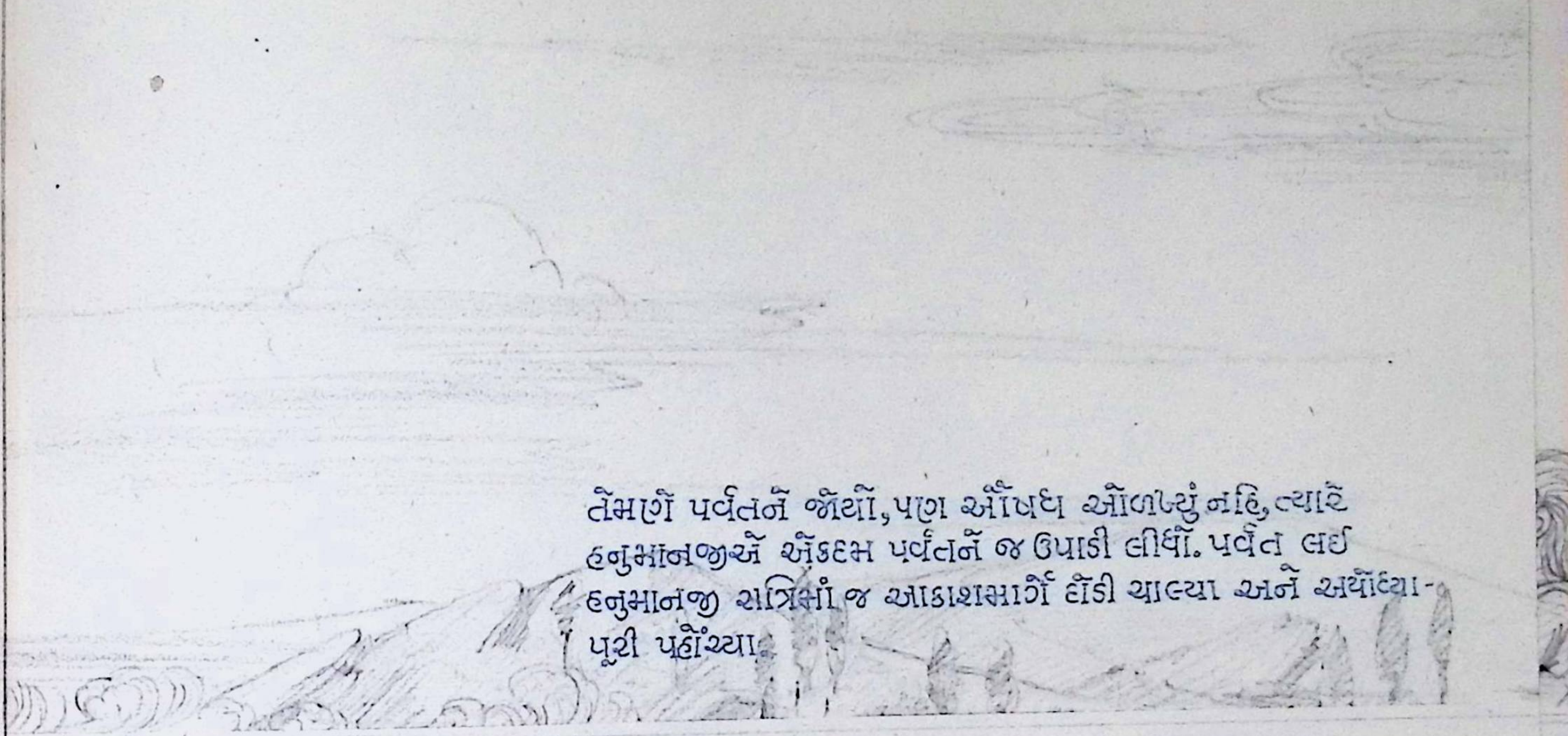

તેમણે પર્વતને જોયો, પણ ઔષધ ઓળખ્યું નહિ, ત્યારે
હનુમાનજીએ એકદમ પર્વતને જ ઉપાડી લીધો. પર્વત લઈ
હનુમાનજી રાત્રિમાં જ આકાશમાર્ગે દોડી ચાલ્યા અને અયોધ્યા-
પુરી પહોંચ્યા.

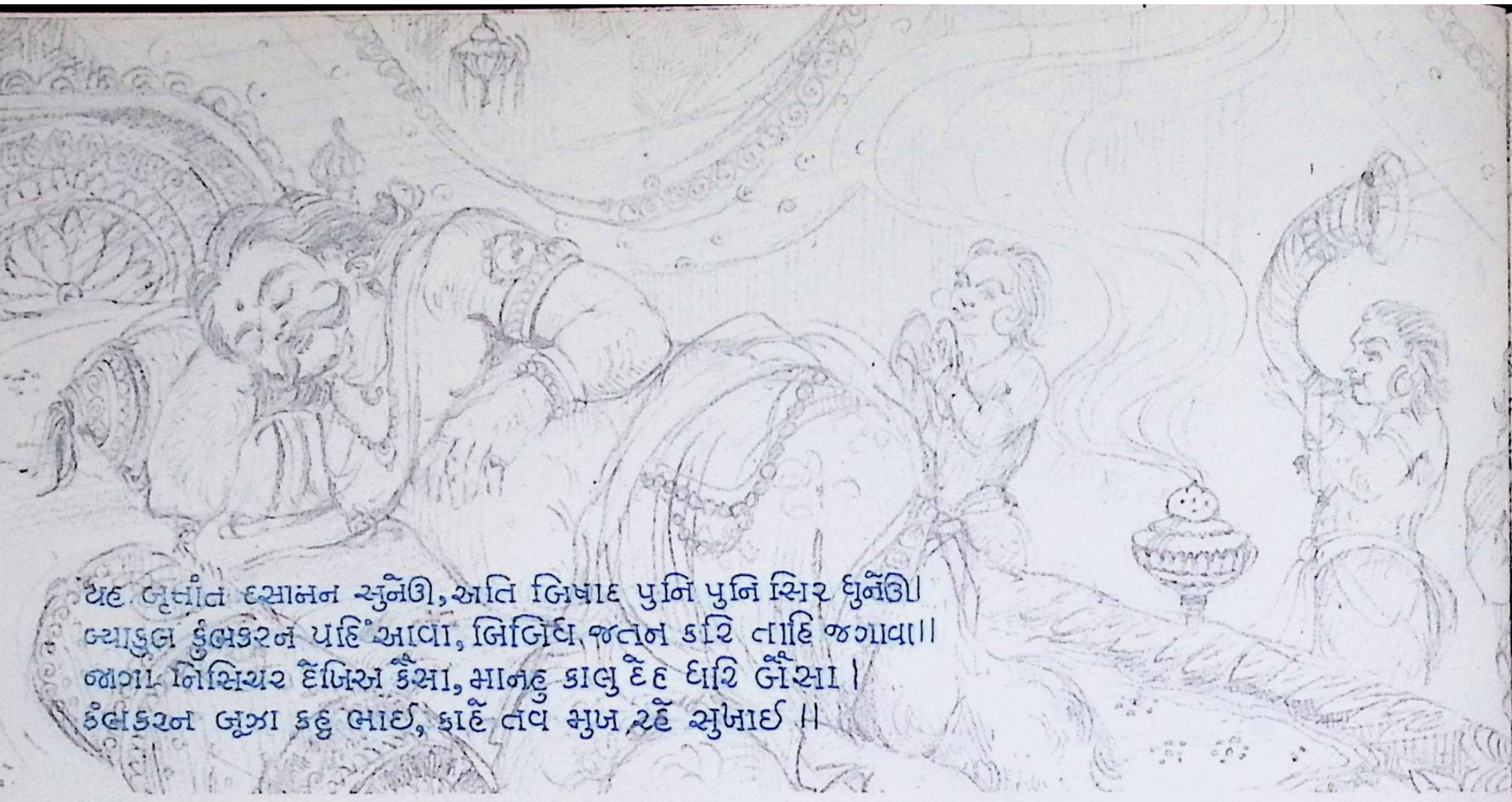

યહ બૃત્તાંત દસાનન સુનેઊ, અતિ બિષાદ પુનિ પુનિ સિર ધુનેઊ।
બ્યાકુલ કુંભકરન પહિં આવા, બિબિધ જતન કરિ તાહિ જગાવા॥
જાગા નિસિચર દેખિઅ કૈસા, માનહુ કાલુ દેહ ધરિ બૈસા।
કુંભકરન બૂઝા કહુ ભાઈ, કાહે તવ મુખ રહે સુખાઈ॥

FRI 4 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૫ શુક્રવાર

SAT 5 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૬ શનિવાર

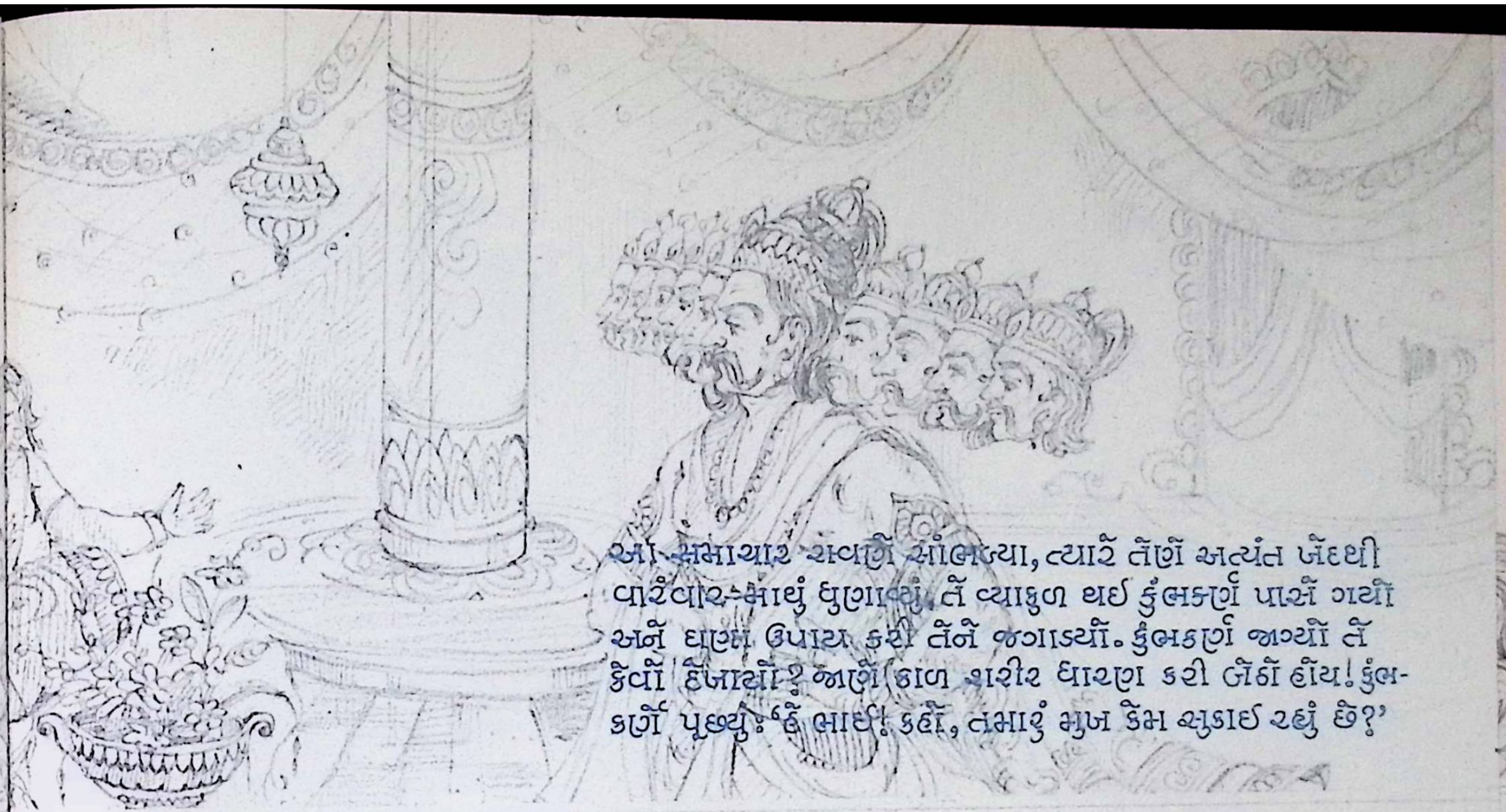

આ સમાચાર રાવણે સાંભળ્યા, ત્યારે તેણે અત્યંત ખેદથી વારંવાર માથું ધુણાવ્યું. તે વ્યાકુળ થઈ કુંભકર્ણ પાસે ગયો અને ઘણા ઉપાય કરી તેને જગાડ્યો. કુંભકર્ણ જાગ્યો તે કેવો દેખાયો? જાણે કાળ શરીર ધારણ કરી બેઠો હોય! કુંભકર્ણે પૂછ્યું: 'હે ભાઈ! કહો, તમારું મુખ કેમ સુકાઈ રહ્યું છે?'

SUN 6 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૭ રવિવાર

MON 7 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૮ સોમવાર

સરન્હિ ભરા મુખ સન્મુખ ધાવા, કાલ ત્રૌન સજીવ જનુ આવા ।
તબ પ્રભુ કોપિ તીવ્ર સર લીન્હા, ધર તેં ભિન્ન તાસુ સિર કિન્હા ।।

TUE 8 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૯ મંગળવાર

WED 9 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧૦ બુધવાર

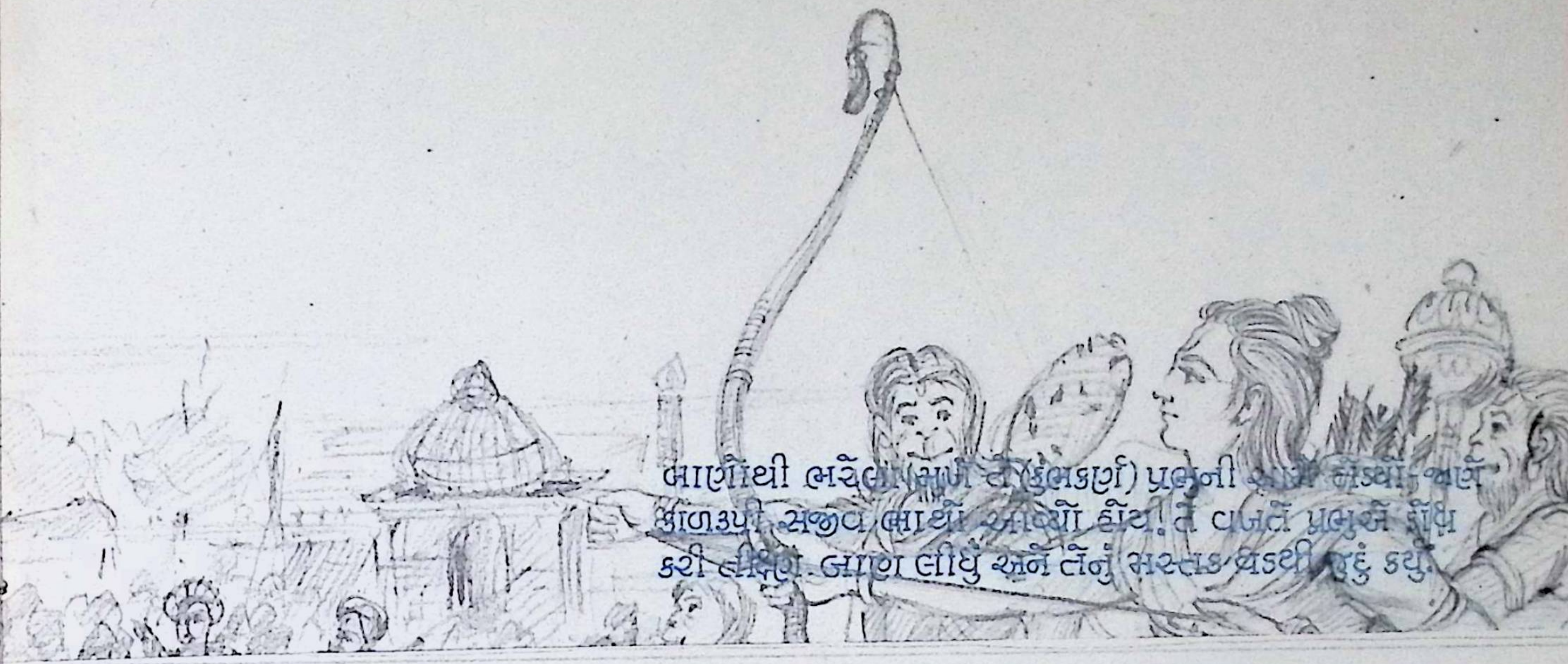

બાણોથી ભરેલો જાણે તે (કુંભકર્ણ) પ્રભુની સામે દોડ્યો, જાણે કાળરૂપી સજીવ ભાથો આવ્યો હોય! તે વખતે પ્રભુએ ક્રોધ કરી તીક્ષ્ણ બાણ લીધું અને તેનું મસ્તક ધડથી જુદું કર્યું.

THU 10 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧૧ ગુરૂવાર

FRI 11 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧૨ શુક્રવાર

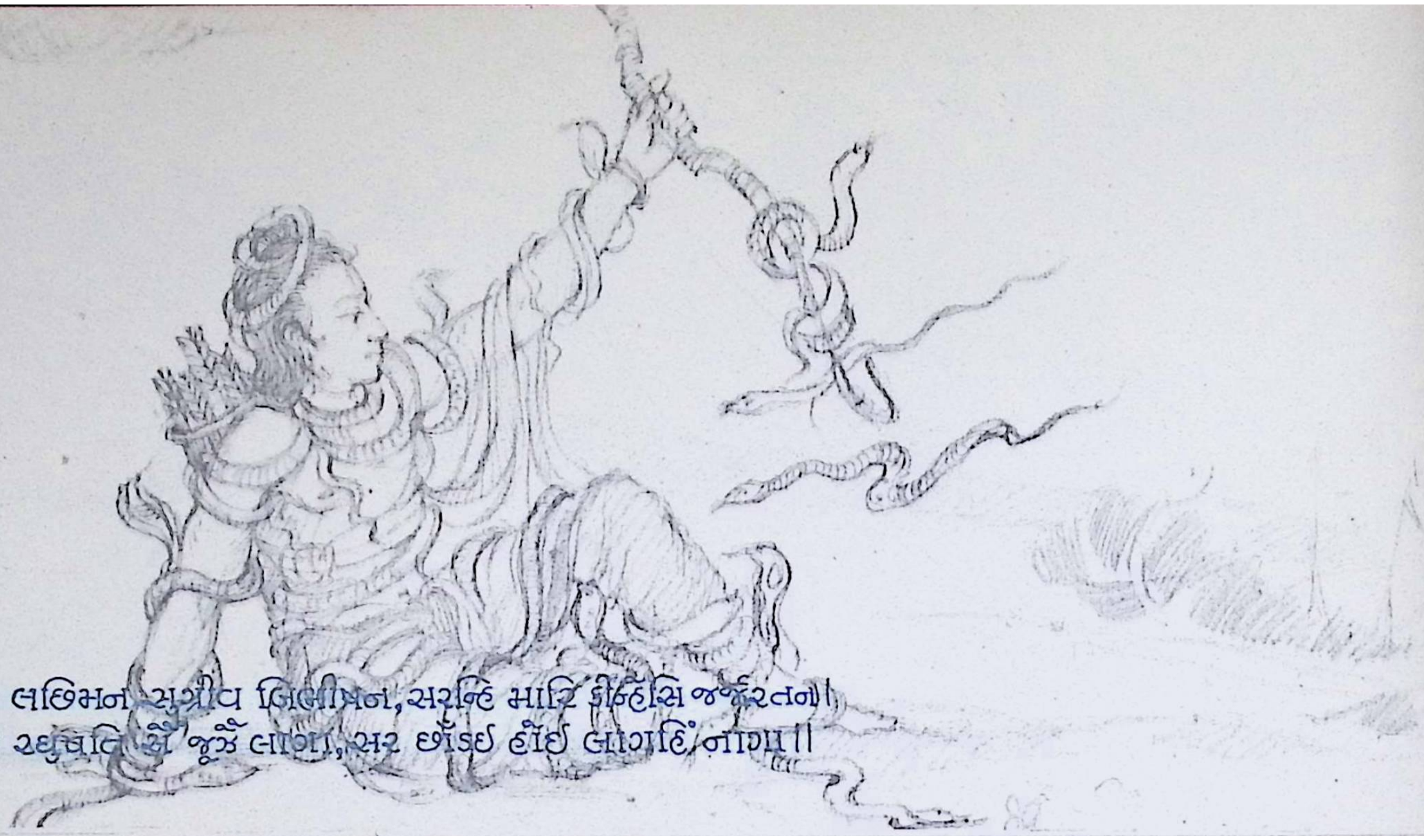

પુનિ લછિમન સુગ્રીવ બિભીષન, સરન્હિ મારિ કીન્હેસિ જર્જર તન।।
પુનિ રઘુપતિ સૈં જૂઝૈ લાગા, સર છાઁડઇ હોઈ લાગહિં નાગા।।

SAT 12 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧૩ શનિવાર

SUN 13 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૧૪ રવિવાર

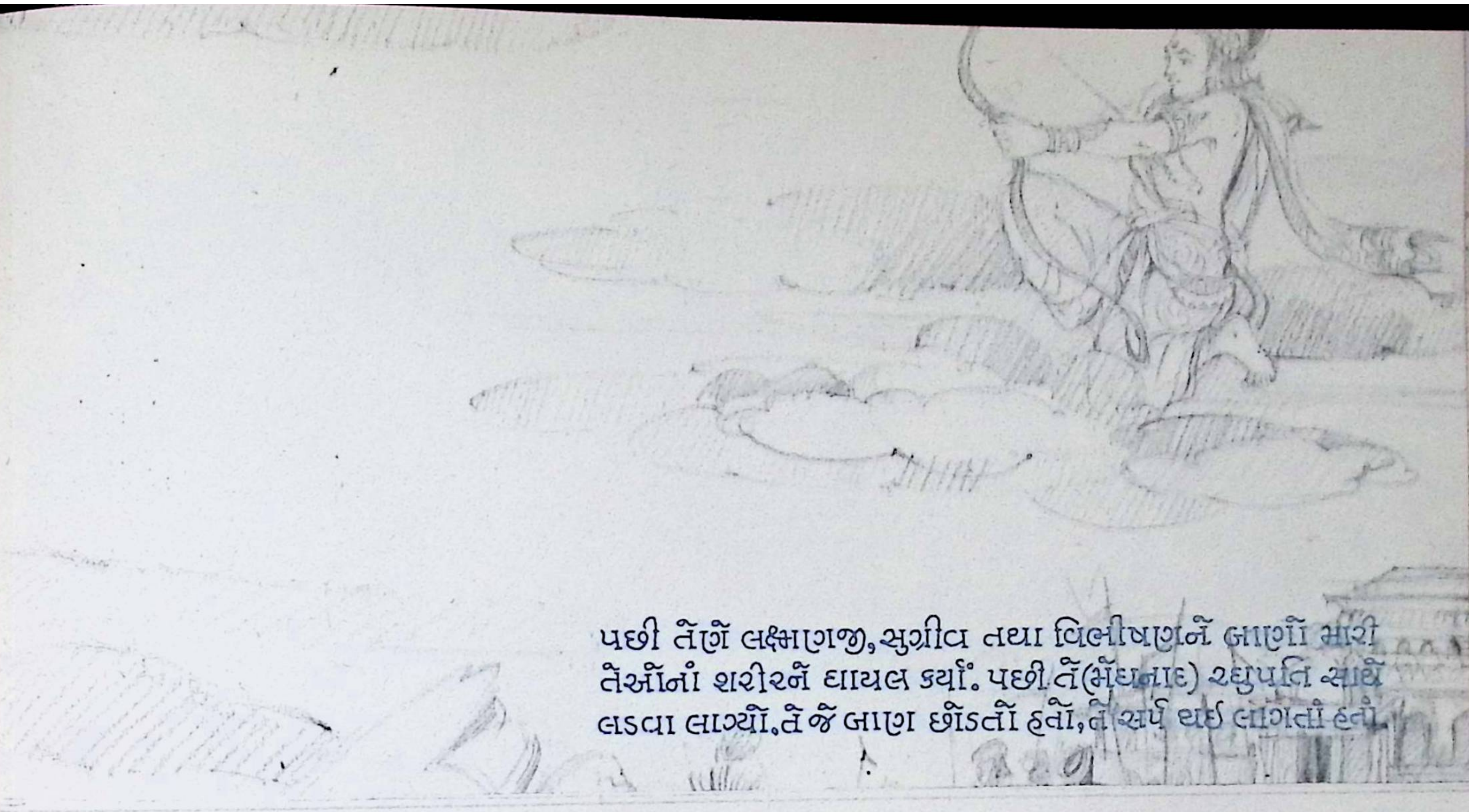

પછી તેણે લક્ષ્મણજી, સુગ્રીવ તથા વિભીષણને બાણો મારી
તેઓનાં શરીરને ઘાયલ કર્યાં. પછી તે (મેઘનાદ) રઘુપતિ સાથે
લડવા લાગ્યો. તે જે બાણ છોડતો હતો, તે સર્પ થઈ લાગતાં હતાં.

MON 14 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, ભાદરવા વદ ૩૦ સોમવાર

TUE 15 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૨ મંગળવાર

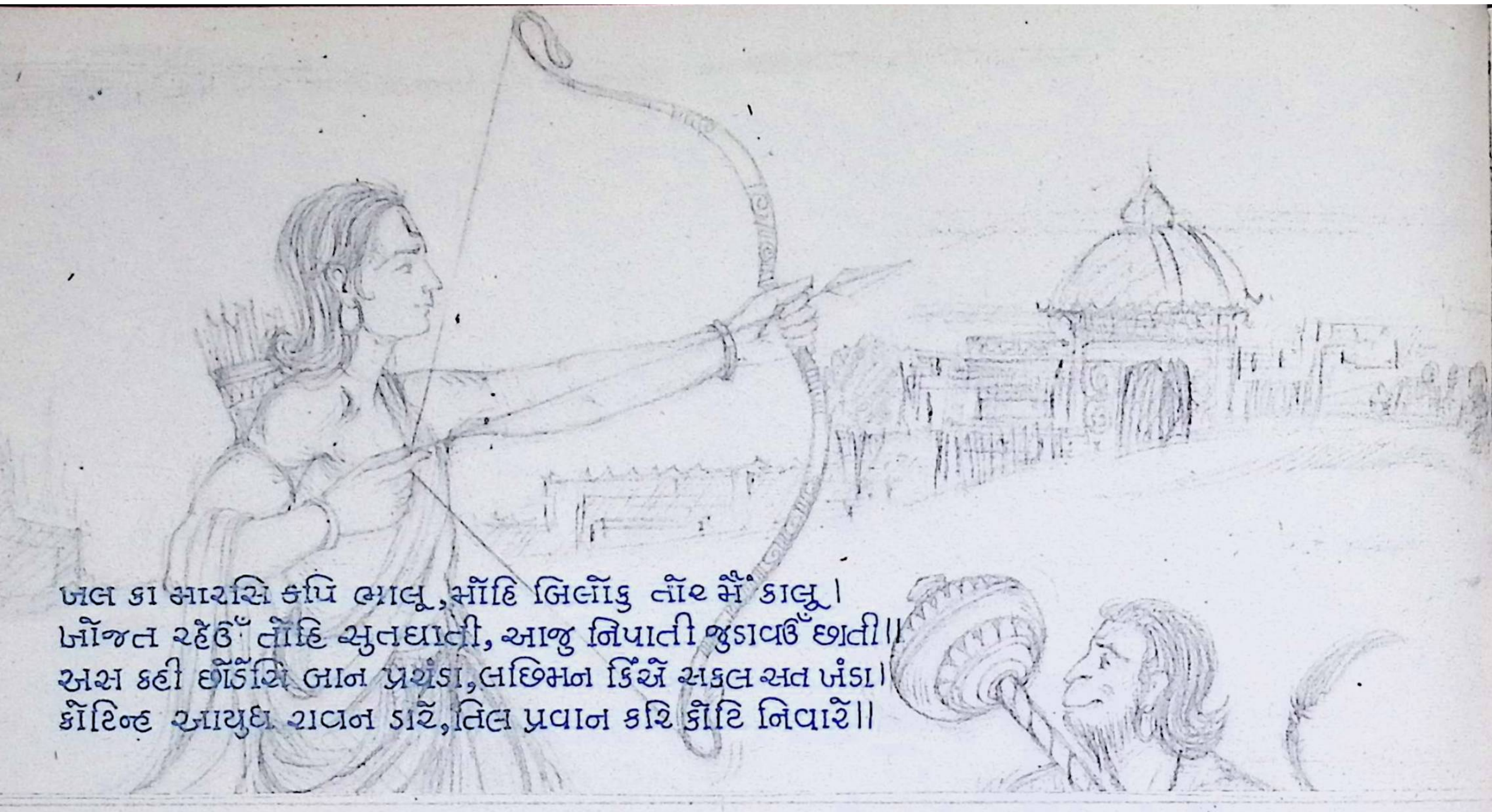

જલ કા આરસિ કપિ ભાલૂ, સૌંહિ બિલોકુ તૌર મૈં કાલૂ।
ખોજત રહેઉઁ તોહિ સુતઘાતી, આજુ નિપાતી જુડાવઉઁ છાતી।।
અસ કહી છાઁડેસિ બાન પ્રચંડા, લછિમન કિએ સકલ સત ખંડા।
કોટિન્હ આયુધ રાવન ડારૈ, તિલ પ્રવાન કરિ કોટિ નિવારે।।

WED 16 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૩ બુધવાર

THU 17 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૪ ગુરૂવાર

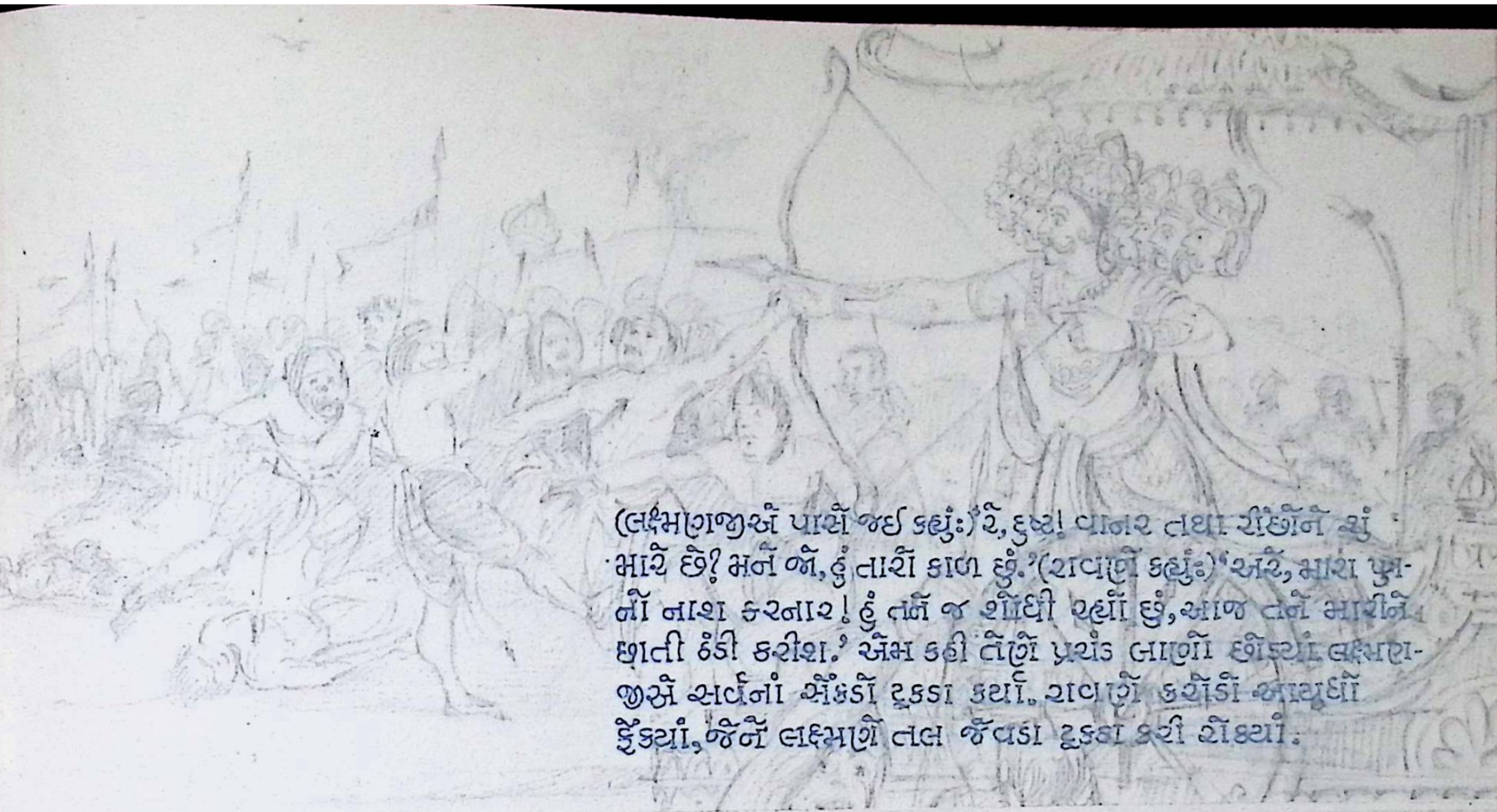

(લક્ષ્મણજીએ પાસે જઈ કહ્યું:)‘રે, દુષ્ટ! વાનર તથા રીંછોને શું
મારે છે? મને જો, હું તારો કાળ છું.’(રાવણે કહ્યું:)‘અરે, મારા પુત્ર-
નો નાશ કરનાર! હું તને જ શોધી રહ્યો છું, આજ તને મારીને
છાતી ઠંડી કરીશ.’ એમ કહી તેણે પ્રચંડ બાણો છોડ્યાં. લક્ષ્મણ-
જીએ સર્વનાં સેંકડો ટુકડા કર્યા. રાવણે કરોડો આયુધો
ફેંક્યાં, જેને લક્ષ્મણે તલ જેવડા ટુકડા કરી રોક્યાં.

FRI 18 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૫ શુક્રવાર

SAT 19 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૬ શનિવાર

જૈંથી સરાસન શ્રવન લગિ, છાડે સર અેકતીસ ।
રઘુનાયક સાયક ચલે, માનહુઁ કાલ ફનીસ ।।
સાયક અેક નાભિ સર સોંષા, અપર લગે ભુજ સિર કરિ રોંષા।
લૈ સિર બાહુ ચલે નારાચા, સિર ભુજ હીન રુંડ મહિ નાચા।।

SUN 20 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૭ રવિવાર

MON 21 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૮ સોમવાર

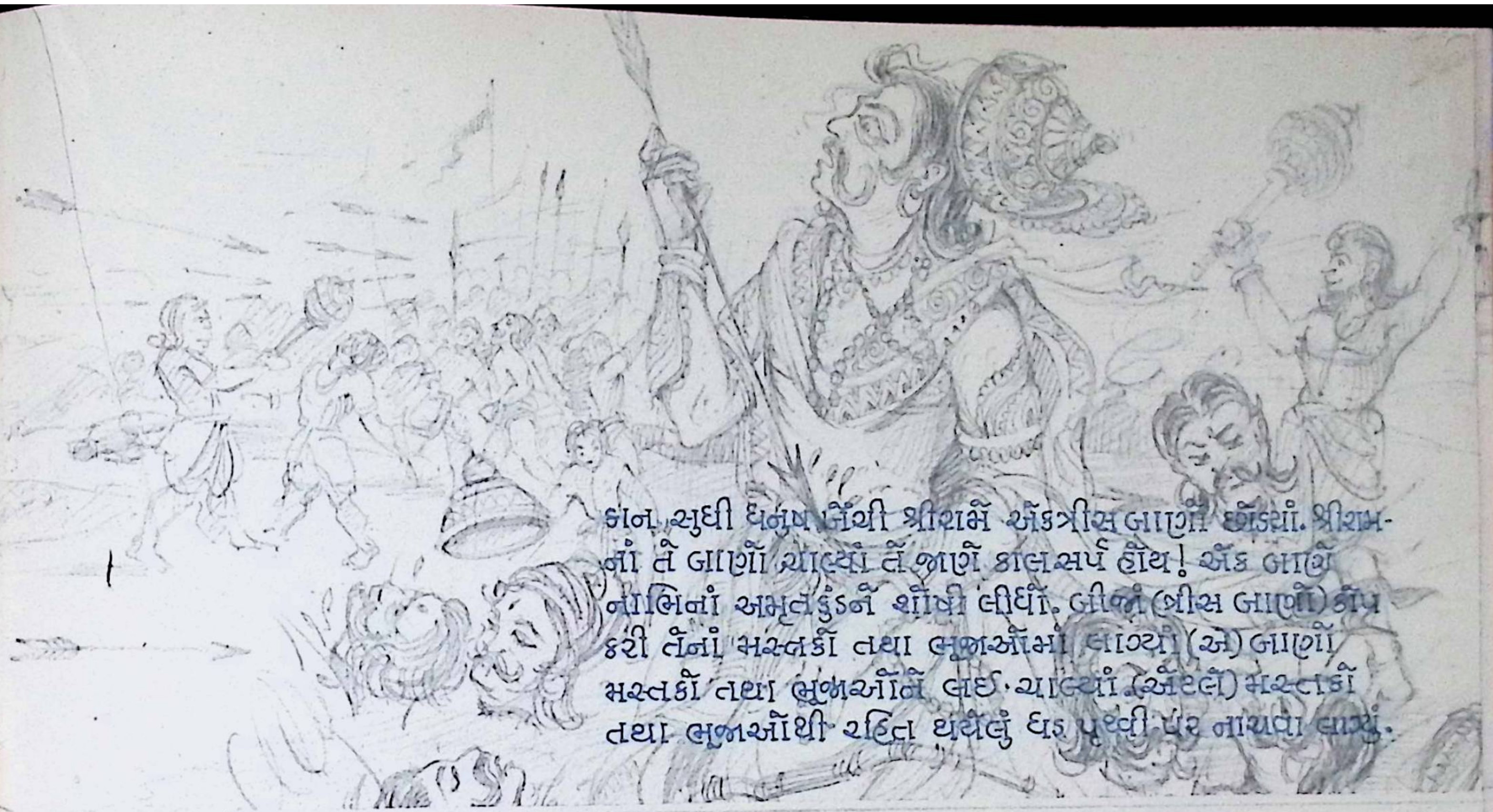

TUE 22 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૯ મંગળવાર

WED 23 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૦ બુધવાર

શ્રીખંડ સમ પાવક પ્રબેશ કિયો, સુમિરિ પ્રભુ મૈથિલી।
જય કૌસલેસ મહેસ બંદિત, ચરન રતિ અતિ નિર્મલી।।
પ્રતિબિંબ અરુ લૌકિક કલંક, પ્રચંડ પાવક મહુઁ જરે।
પભુ ચરિત કાહુઁ ન લખે નભ સુર, સિદ્ધ મુનિ દેખહિં ખરે।।

THU 24 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૧ ગુરુવાર

FRI 25 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૨ શુક્રવાર

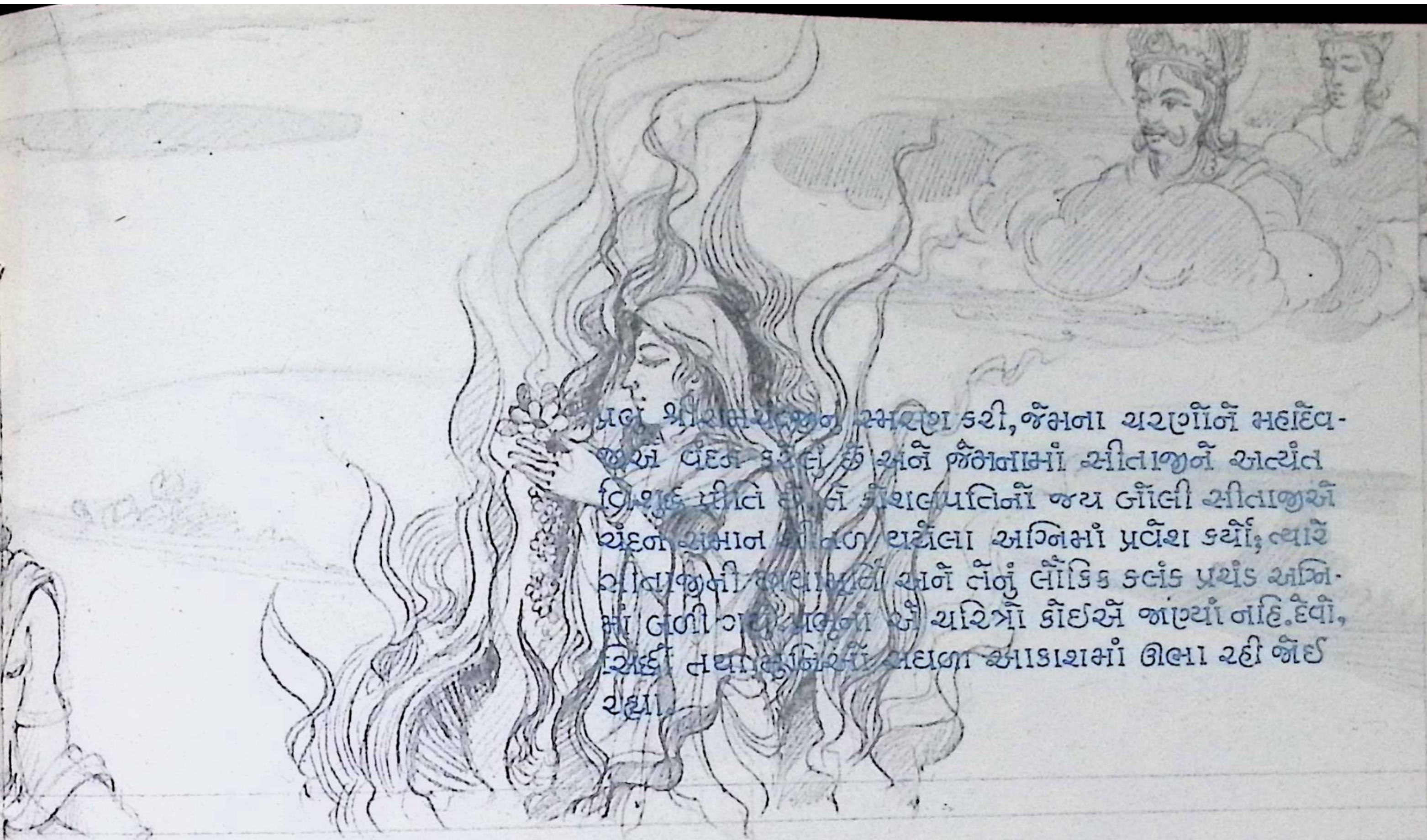

પ્રભુ શ્રીરામચંદ્રજીનું સ્મરણ કરી, જેમના ચરણોને મહાદેવ-જીએ વંદન કરેલું છે અને જેમનામાં સીતાજીને અત્યંત વિશુદ્ધ પ્રીતિ હતી તે કોશલપતિનો જય બોલી સીતાજીએ ચંદન સમાન શીતળ થયેલા અગ્નિમાં પ્રવેશ કર્યો; ત્યારે સીતાજીની છાયામૂર્તિ અને તેનું લૌકિક કલંક પ્રચંડ અગ્નિ-માં બળી ગયાં. પ્રભુનાં એ ચરિત્રો કોઈએ જાણ્યાં નહિ. દેવો, સિદ્ધો તથા મુનિઓ બધા આકાશમાં ઊભા રહી જોઈ રહ્યા.

SAT 26 OCTOBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૩ શનિવાર

SUN 27 OCTOBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૪ રવિવાર

કપિપતિ નીલ રીછપતિ, અંગદ નલ હનુમાન।
સહિત બિભીષન અપર જે, જૂથપ કપિ બલવાન।।
કહિ ન સકહિં કછુ પ્રેમ બસ, ભરિ ભરિ લોચન બારિ।
સન્મુખ ચિતવહિં રામ તન, નયન નિમેષ નિવારિ।।
અતિસય પ્રીતિ દેખિ રઘુરાઈ, લીન્હે સકલ બિમાન ચઢાઈ।
મન મહુઁ બિપ્ર ચરન સિરુ નાયો, ઉત્તર દિસિહિ બિમાન ચલાયો।।

MON 28 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો સુદ ૧૫ સોમવાર

TUE 29 OCTOBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૧ મંગળવાર

વાનરરાજ સુગ્રીવ, નીલ, રીંછપતિ જાંબવાન, અંગદ, નલ અને હનુમાન તથા વિભીષણ સહિત જે બળવાન વાનરસેનાપતિઓ હતા, તેઓ કંઈ કહી શકતા નહોતા; (પરંતુ) તેઓ પ્રેમવશ થઈ, નેત્રોમાં જળ ભરી ભરી નેત્રોના પલકારા છોડી (એકીટસે) શ્રીરામચંદ્રજી સામે જોઈ રહ્યા. શ્રીરઘુનાથજીએ તેમનો અતિ પ્રેમ જોઈ તે સર્વને વિમાન પર ચઢાવી દીધા; મનથી બ્રાહ્મણોના ચરણોમાં મસ્તક નમાવી ઉત્તર દિશા તરફ વિમાન ચલાવ્યું.

WED 30 OCTOBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૨ બુધવાર

THU 31 OCTOBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ 3 ગુરૂવાર

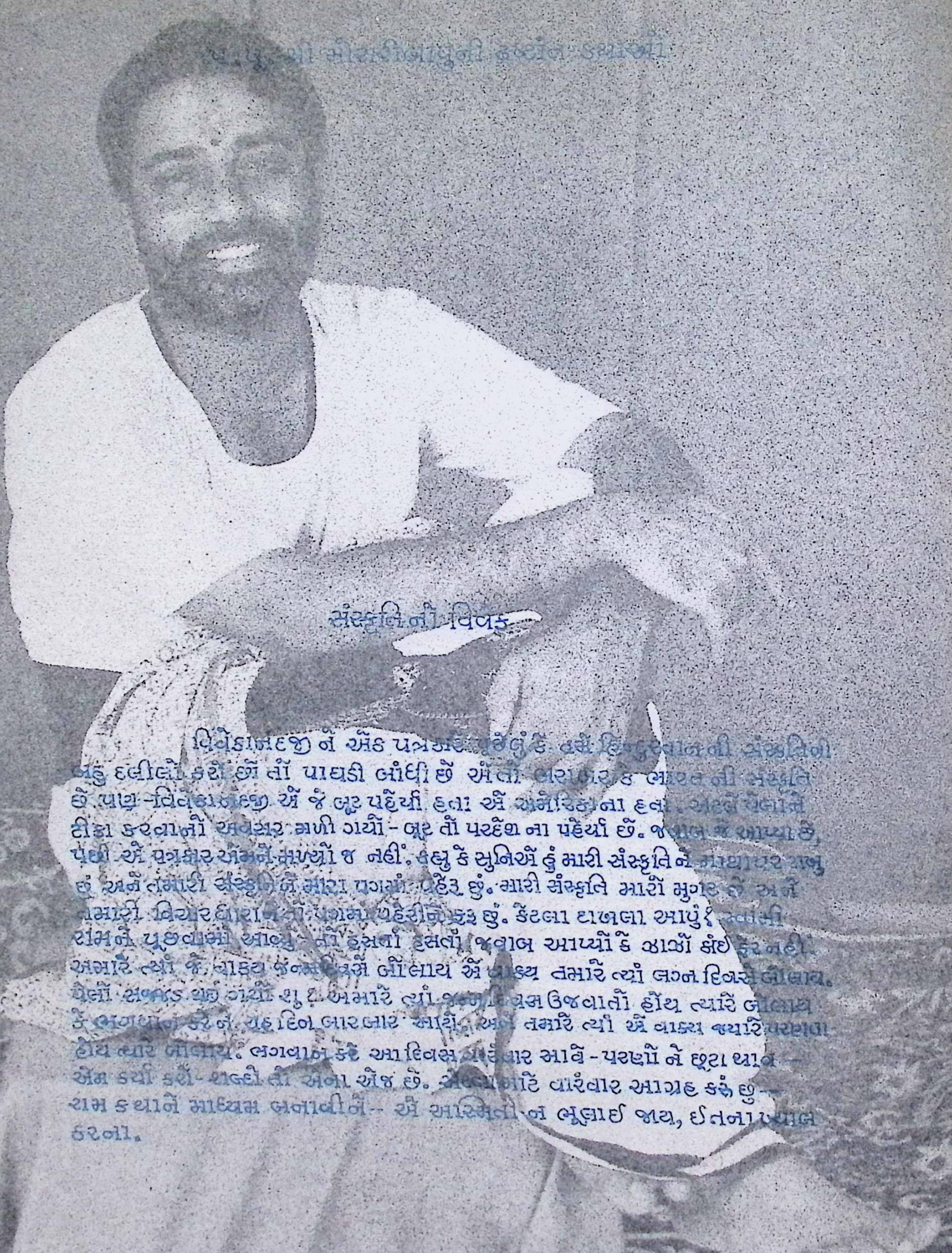

સંસ્કૃતિનો વિવેક

વિવેકાનંદજીને એક પત્રકારે પૂછેલું કે તમે હિન્દુસ્તાનની સંસ્કૃતિની બહુ દલીલો કરો છો તો પાઘડી બાંધી છે એ તો બરાબર છે ભારતની સંસ્કૃતિ છે. પણ વિવેકાનંદજીએ જે બૂટ પહેર્યા હતા એ અમેરિકાના હતા. એટલે સૌને ટીકા કરવાનો અવસર મળી ગયો - બૂટ તો પરદેશના પહેર્યા છે. જવાબ જે આપ્યા છે, પછી એ પત્રકાર એમને મળ્યો જ નહીં. કહ્યુ કે સુનિએ હું મારી સંસ્કૃતિને માથા પર રાખું છું અને તમારી સંસ્કૃતિને મારા પગમાં પહેરું છું. મારી સંસ્કૃતિ મારો મુગટ છે અને તમારી વિચારધારાને તો પગમાં પહેરીને ફરું છું. કેટલા દાખલા આપું? સ્વામી રામને પૂછવામાં આવ્યું તો હસતાં હસતાં જવાબ આપ્યો કે ઝાઝો કંઈ ફેર નહીં. અમારે ત્યાં જે વાક્ય જન્મદિવસે બોલાય એ વાક્ય તમારે ત્યાં લગ્ન દિવસે બોલાય. પેલો સજ્જડ થઈ ગયો શું? અમારે ત્યાં જન્મદિવસ ઉજવાતો હોય ત્યારે બોલાય કે ભગવાન કરે ને, યહ દિન બારબાર આયે. અને તમારે ત્યાં એ વાક્ય જ્યારે પરણતા હોય ત્યારે બોલાય. ભગવાન કરે આ દિવસ વારંવાર આવે - પરણો ને છૂટા થાવ - એમ કર્યા કરો - શબ્દો તો બધા એ જ છે. એટલા માટે વારંવાર આગ્રહ કરું છુ - રામ કથાને માધ્યમ બનાવીને - એ અસ્મિતા ન ભૂલાઈ જાય, ઈતના ખ્યાલ કરના.

બાજરાનું દળણું અને રામ-નામનું ભરણું

ભારતમાં એમ કહેવાય છે કે બે બહેનો બાજરો લઈને દળણું દળવા ગઈ. પહેલા તો હાથથી પીસવાની ઘંટી હતી ગામડામાં એટલે બન્ને જણ બાજરો દળે છે. એક બહેન છે એ બાજરો બરાબર ઓરતી હતી. બીજી બહેન એક ચપટી ઘંટીમાં નાંખે અને એક ચપટી પોતે ખાય. આવી રીતે દળે. પેલી જે મોટી હતી એણે ટીકા કરી કે તું દળતાં દળતાં ખાતી જા એ કાંઈ બરાબર ન કહેવાય. પેલી કહે મને તો એવી કાયમની આદત છે. મુબારક. પેલીએ પૂરેપૂરો બાજરો દળ્યો. પેલી બેને અરધો ખાધો અને અરધો દળ્યો. આટો પોતાના વાસણમાં લઈને બન્ને જણી ઘરે જતી હતી. વરસાદની ઋતુ હતી એમાં એકદમ એક ભેંસોનું ટોળું નિકળ્યું, એ ભેંસો ભડકી, એમાં પેલી બન્ને બહેનો શરીરને સાચવવા ગઈ એમાં પગ લપસ્યા. બન્ને પડી ગઈ. બન્નેનો આટો ઢોળાઈ ગયો હવે જેણે પૂરેપૂરો બાજરો દળ્યો હતો એ રડવા લાગી કે મારાં બાળકો રોટલાની રાહ જોઈને બેઠાં છે ને બધો ઢોળાઈ ગયો બીજી હતી એ - હસવા માંડી. એટલે પેલી મોટી એ કહ્યું કે તું હસે છે કેમ? તારોય આટો ઢોળાઈ ગયો. કહે તમે રડો છો એટલે હું હસું છું. તમારો બધોય ઢોળાઈ ગયો. મેં ખાધો એટલો તો રહી ગયો. એમ સંસારની ચક્કીમાં પીસાતાં પીસાતાં બધું ઢોળાઈ જાય એના પહેલાં જગતનાં કામ કરતાં કરતાં જેટલું રામનામ ફાકી લો એટલું બચવાનુ છે ભાઈ. નહીંતર બધાનું બધું ઢોળાઈ જાય.

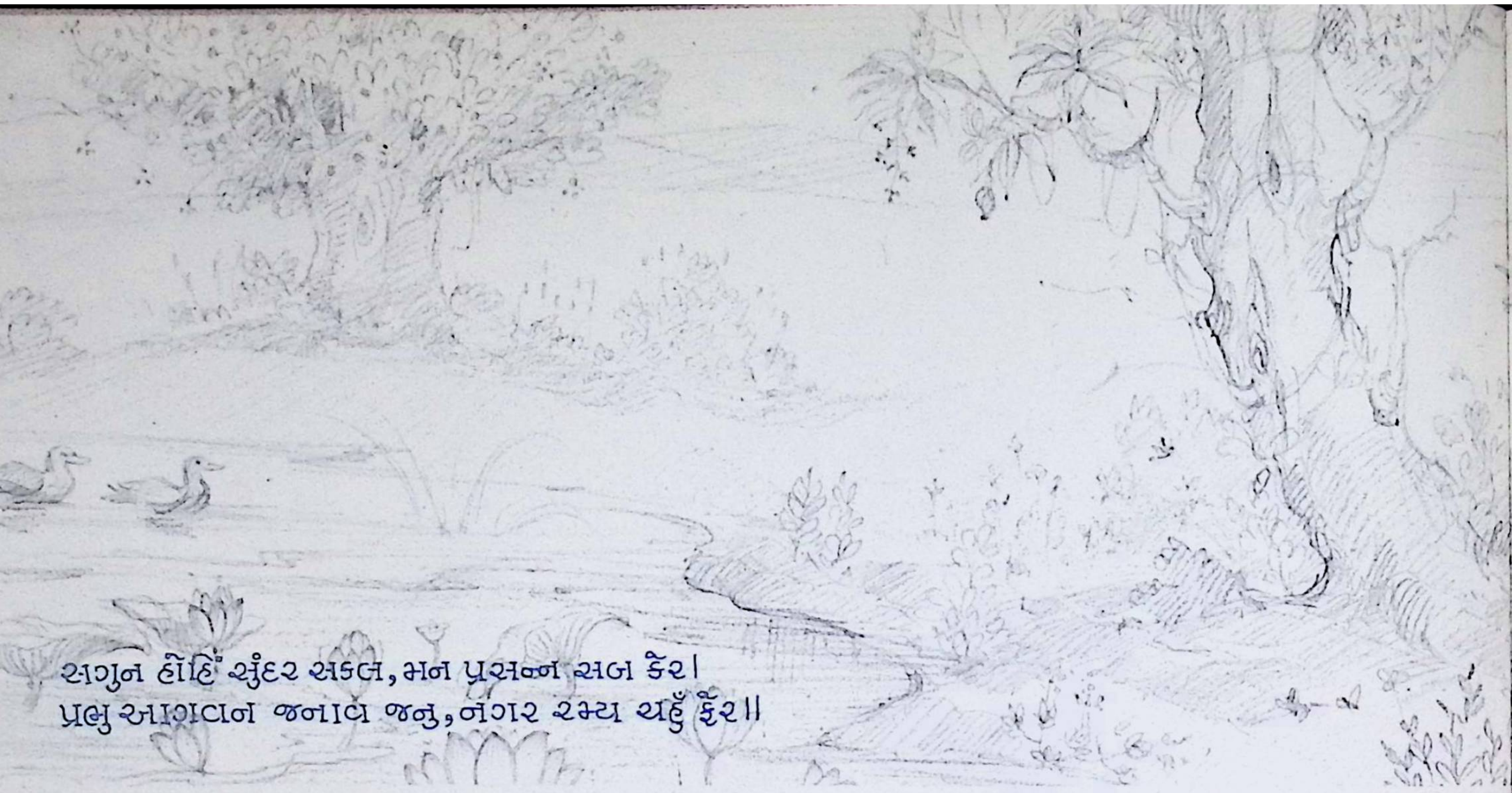

સગુન હોહિં સુંદર સકલ, મન પ્રસન્ન સબ કેર।
પ્રભુ આગવન જનાવ જનુ, નગર રમ્ય ચહુઁ ફેર॥

FRI 1 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ 3 શુક્રવાર

SAT 2 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૪ શનિવાર

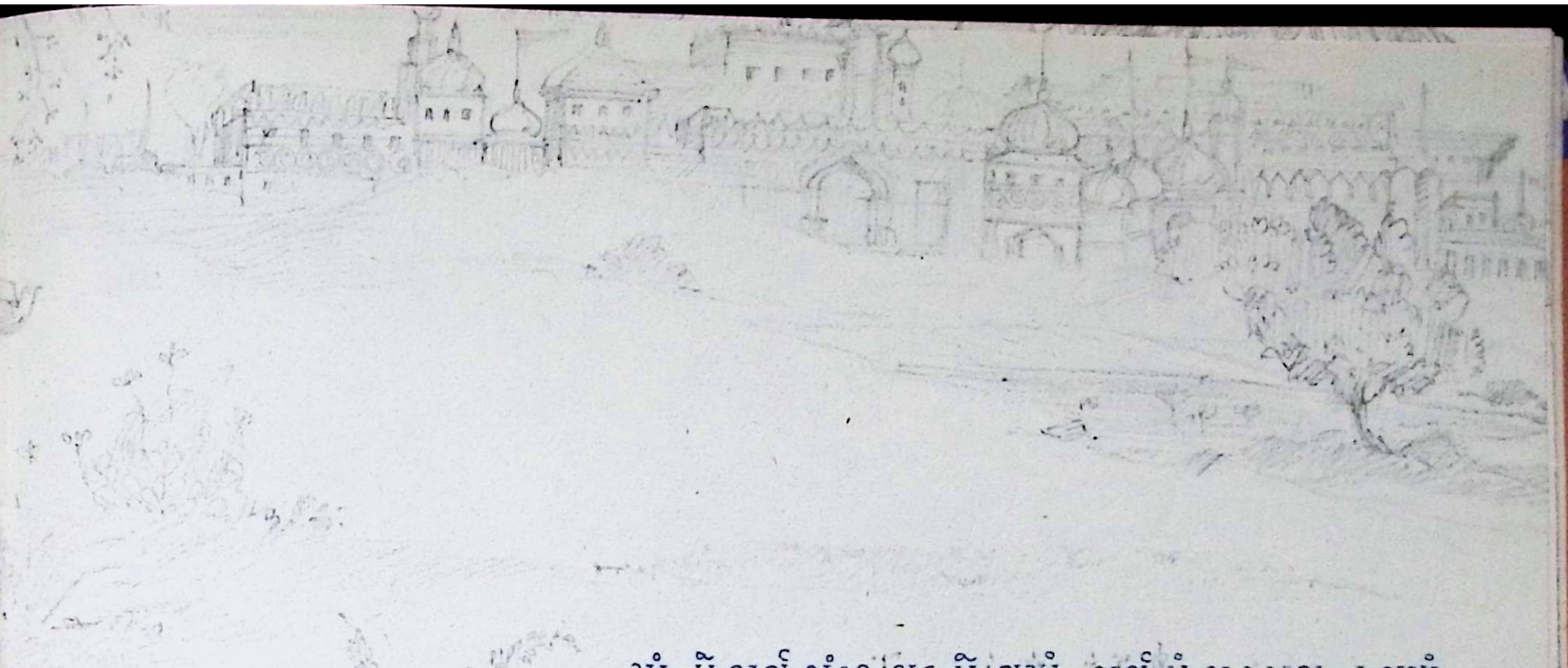

ત્યાં તો સર્વ સુંદર શકુનો થયાં; સર્વનાં મન પ્રસન્ન થયાં.
નગર ચારે તરફથી રમણીય બન્યું; જાણે તે (ચિહ્નો)
પ્રભુનું આવવું જણાવતાં હોય!

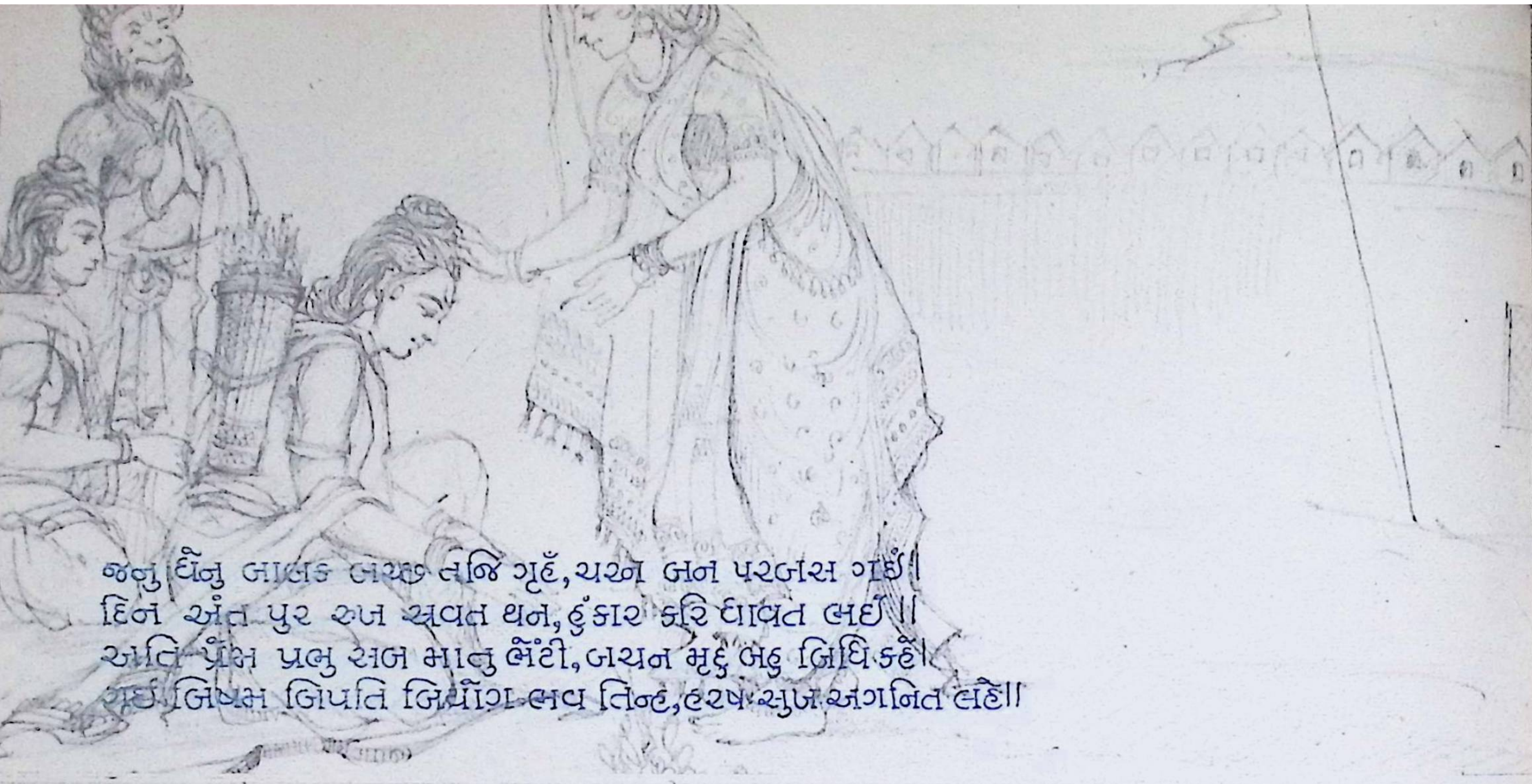

જનુ ધેનુ બાલક બચ્છ તજિ ગૃહઁ, ચરન બન પરબસ ગઈં।
દિન અંત પુર રુખ સ્રવત થન, હુંકાર કરિ ધાવત ભઈં ।।
અતિ પ્રેમ પ્રભુ સબ માતુ ભેંટી, બચન મૃદુ બહુ બિધિ કહે।
ગઈ બિષમ બિપતિ બિયોગ ભવ તિન્હ, હરષ સુખ અગનિત લહે।।

TUE 5 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૭ મંગળવાર

WED 6 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૮ બુધવાર

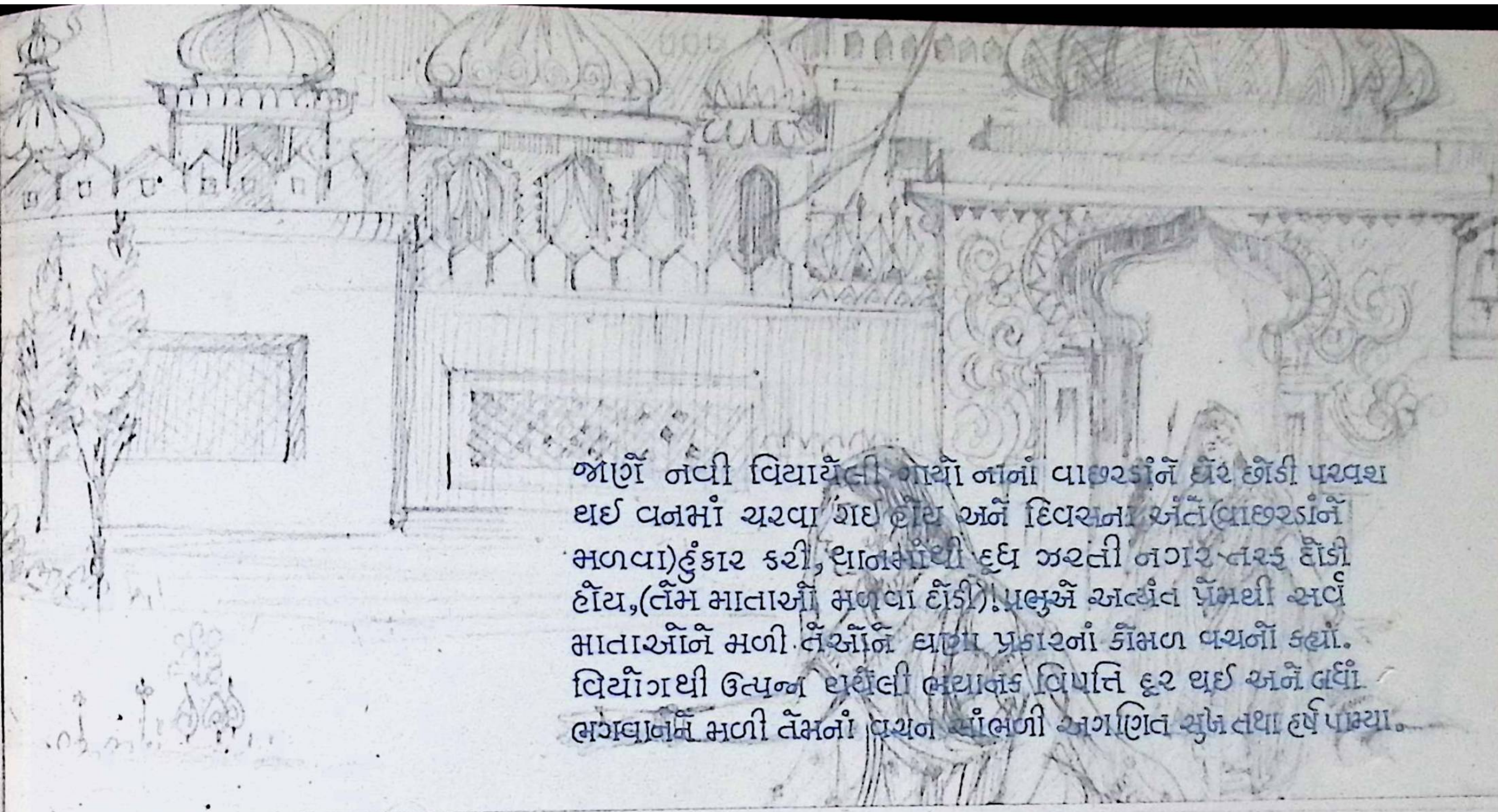

જાણૅ નવી વિયાયૅલી ગાયૉ નાનાં વાછરડાંનૅ ઘૅર છૉડી પરવશ થઈ વનમાં ચરવા ગઇ હૉય અનૅ દિવસના અંતૅ(વાછરડાંનૅ મળવા)હુંકાર કરી, થાનમાંથી દૂધ ઝરતી નગર તરફ દૉડી હૉય,(તૅમ માતાઓ મળવા દૉડી)! પ્રભુએ અત્યંત પ્રૅમથી સર્વ માતાઓનૅ મળી તૅઓનૅ ઘણા પ્રકારનાં કૉમળ વચનો કહ્યાં. વિયૉગથી ઉત્પન્ન થયૅલી ભયાનક વિપત્તિ દૂર થઈ અનૅ બધાં ભગવાનનૅ મળી તૅમનાં વચન સાંભળી અગણિત સુખ તથા હર્ષ પામ્યા.

THU 7 NOVEMBER 1985

સંવત . ૨૦૪૧, આસો વદ ૯ ગુરુવાર

FRI 8 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૧૦ શુક્રવાર

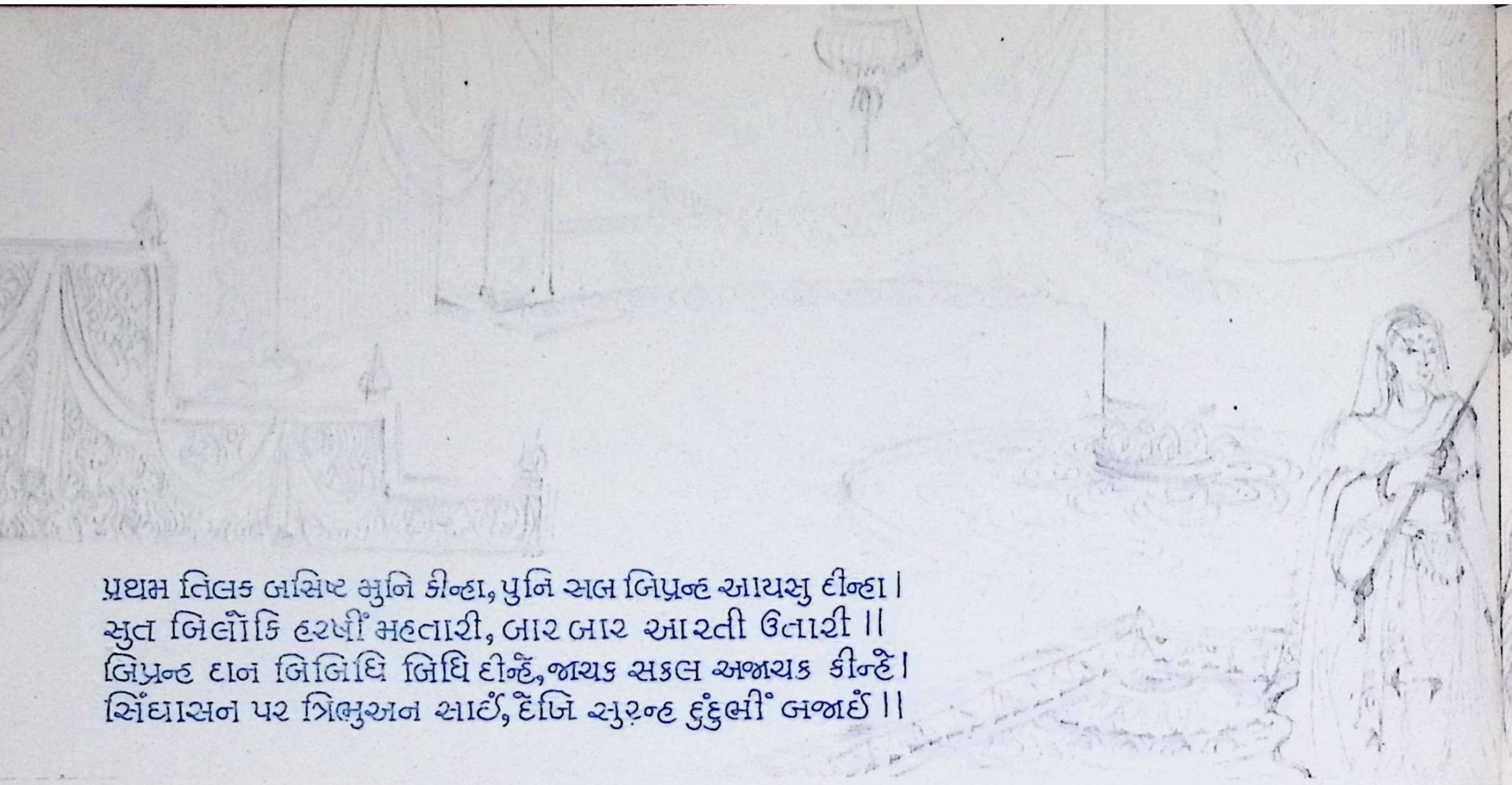

પ્રથમ તિલક બસિષ્ટ મુનિ કીન્હા, પુનિ સબ બિપ્રન્હ આયસુ દીન્હા ।
સુત બિલોંકિ હરખીં મહતારી, બાર બાર આરતી ઉતારી ।।
બિપ્રન્હ દાન બિબિધિ બિધિ દીન્હેં, જાચક સકલ અજાચક કીન્હે ।
સિંઘાસન પર ત્રિભુઅન સાઈં, દેખિ સુર઼ન્હ દુંદુભીં બજાઈં ।।

SAT 9 NOVEMBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૧૧ શનિવાર

SUN 10 NOVEMBER 1985
સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૧૩ રવિવાર

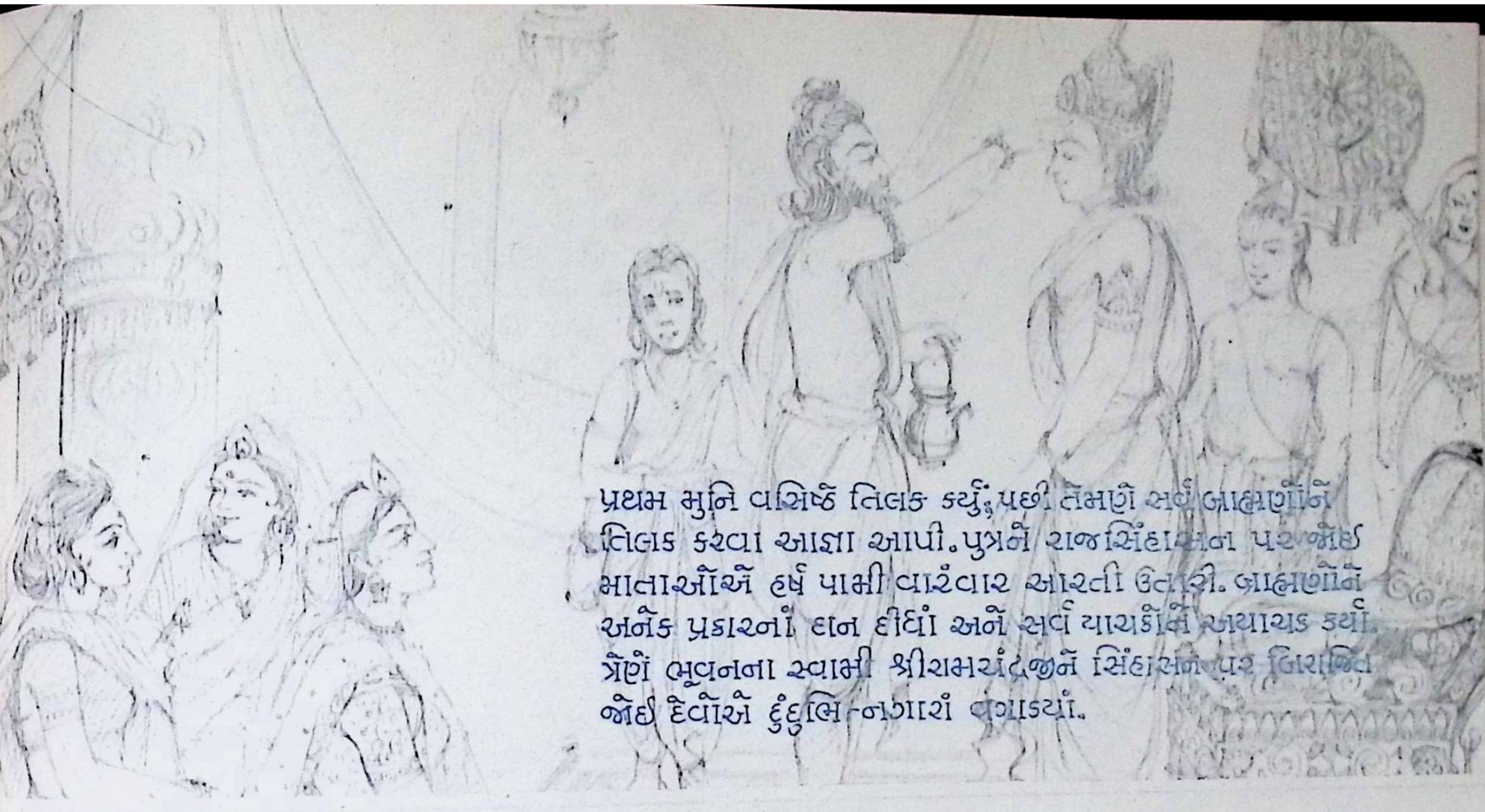

પ્રથમ મુનિ વસિષ્ઠે તિલક કર્યું; પછી તેમણે સર્વ બ્રાહ્મણોને તિલક કરવા આજ્ઞા આપી. પુત્રને રાજસિંહાસન પર જોઈ માતાઓએ હર્ષ પામી વારંવાર આરતી ઉતારી. બ્રાહ્મણોને અનેક પ્રકારનાં દાન દીધાં અને સર્વ યાચકોને અયાચક કર્યા. ત્રણે ભુવનના સ્વામી શ્રીરામચંદ્રજીને સિંહાસન પર બિરાજિત જોઈ દેવોએ દુંદુભિ-નગારાં વગાડ્યાં.

MON 11 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૧૪ સોમવાર

TUE 12 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૧, આસો વદ ૩૦ મંગળવાર

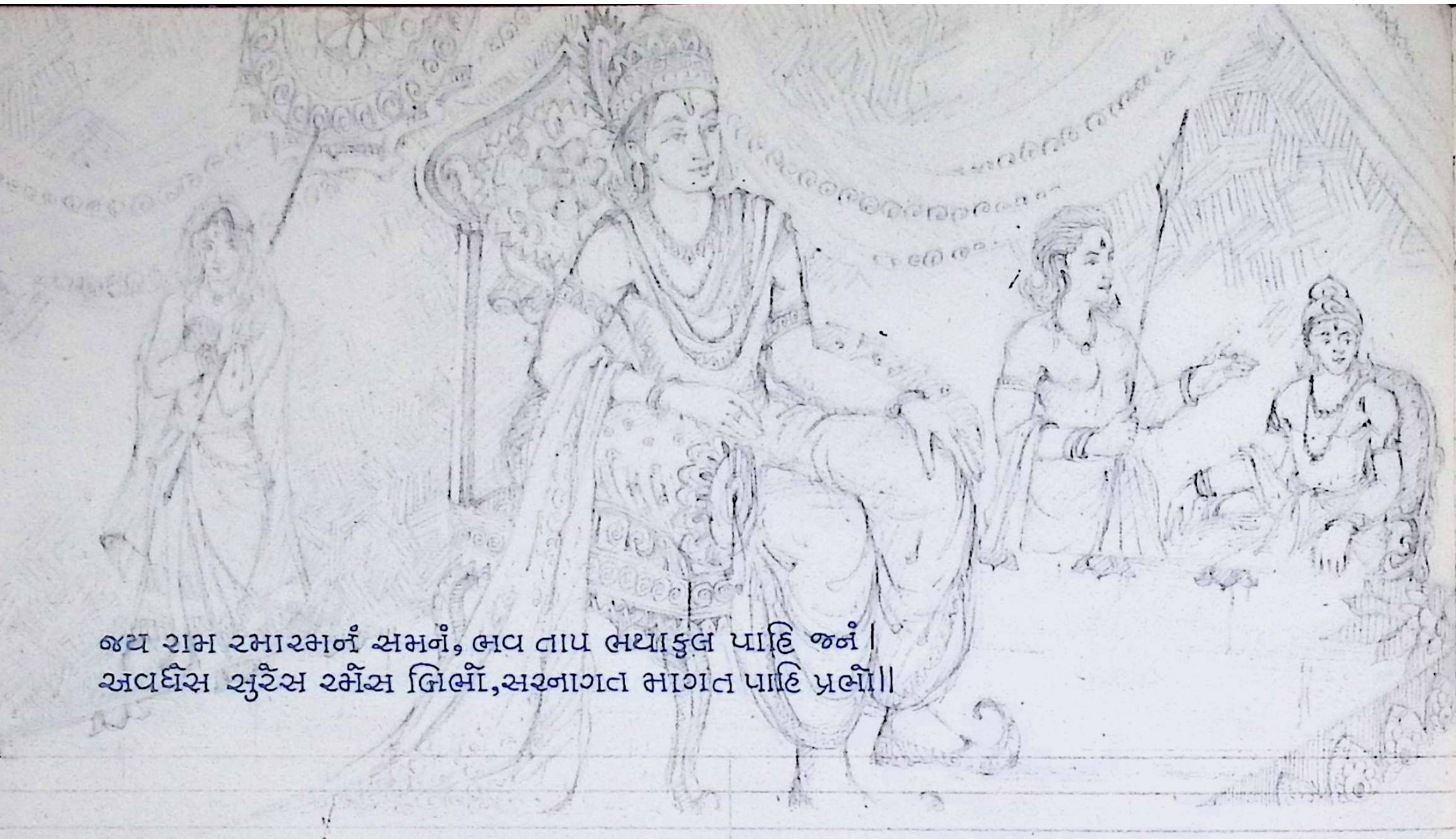

જય રામ રમારમનં સમનં, ભવ તાપ ભયાકુલ પાહિ જનં |
અવધૈસ સુરૈસ રમૌસ વિભૌ,સરનાગત માગત પાહિ પ્રભૌ||

WED 13 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧ બુધવાર

THU 14 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૨ ગુરૂવાર

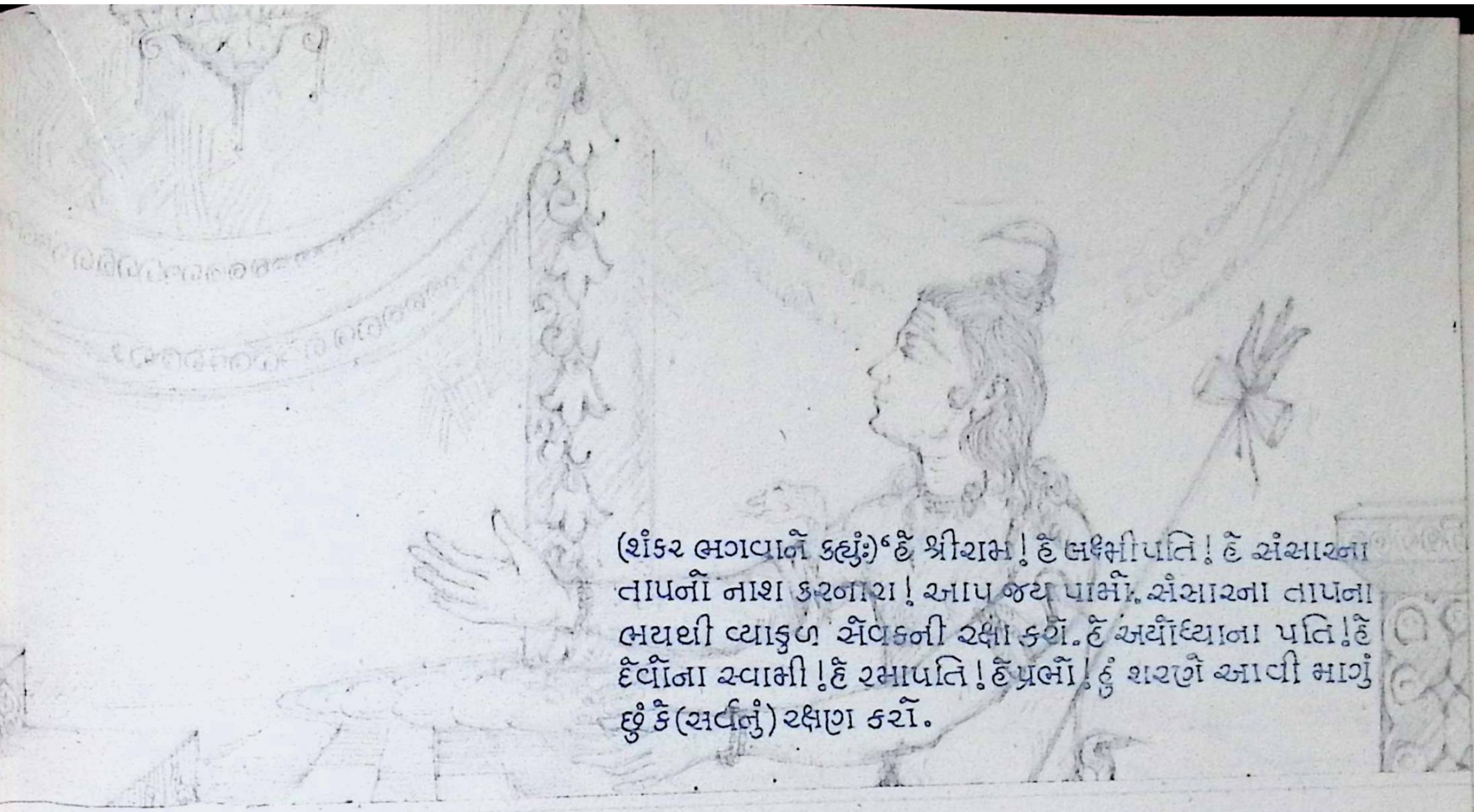

(શંકર ભગવાને કહ્યું:) 'હે શ્રીરામ! હે લક્ષ્મીપતિ! હે સંસારના તાપનો નાશ કરનારા! આપ જય પામો. સંસારના તાપના ભયથી વ્યાકુળ સેવકની રક્ષા કરો. હે અયોધ્યાના પતિ! હે દેવોના સ્વામી! હે રમાપતિ! હે પ્રભો! હું શરણે આવી માગું છું કે (સર્વનું) રક્ષણ કરો.

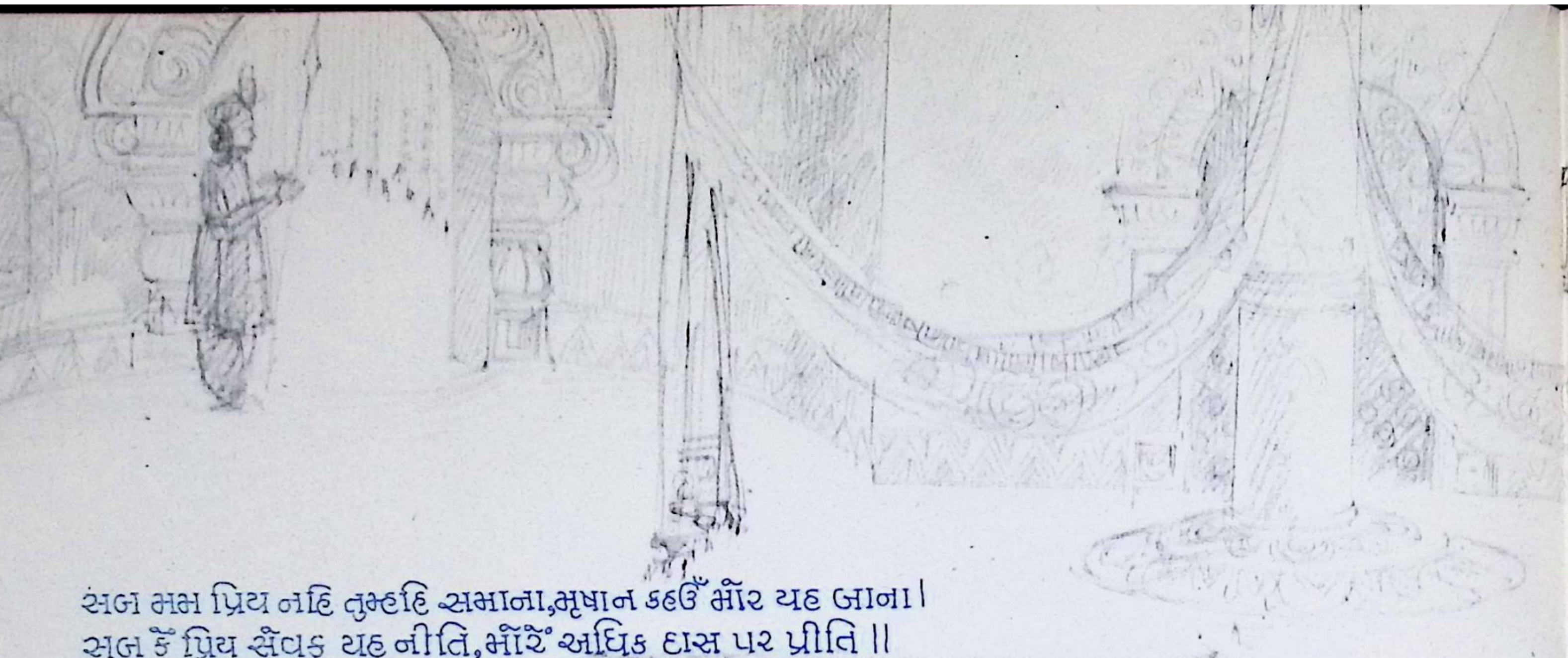

સબ મમ પ્રિય નહિ તુમ્હહિ સમાના, મૃષા ન કહઉઁ મોર યહ બાના।
સબ કેં પ્રિય સેવક યહ નીતિ, મોરેં અધિક દાસ પર પ્રીતિ ।।
અબ ગૃહ જાહુ સખા સબ, ભજેહુ મોહિ દૃઢ નેમ।
સબ સર્બગત સર્બહિત, જાનિ કરેહુ અતિ પ્રેમ।

SUN 17 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૬ રવિવાર

MON 18 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૭ સોમવાર

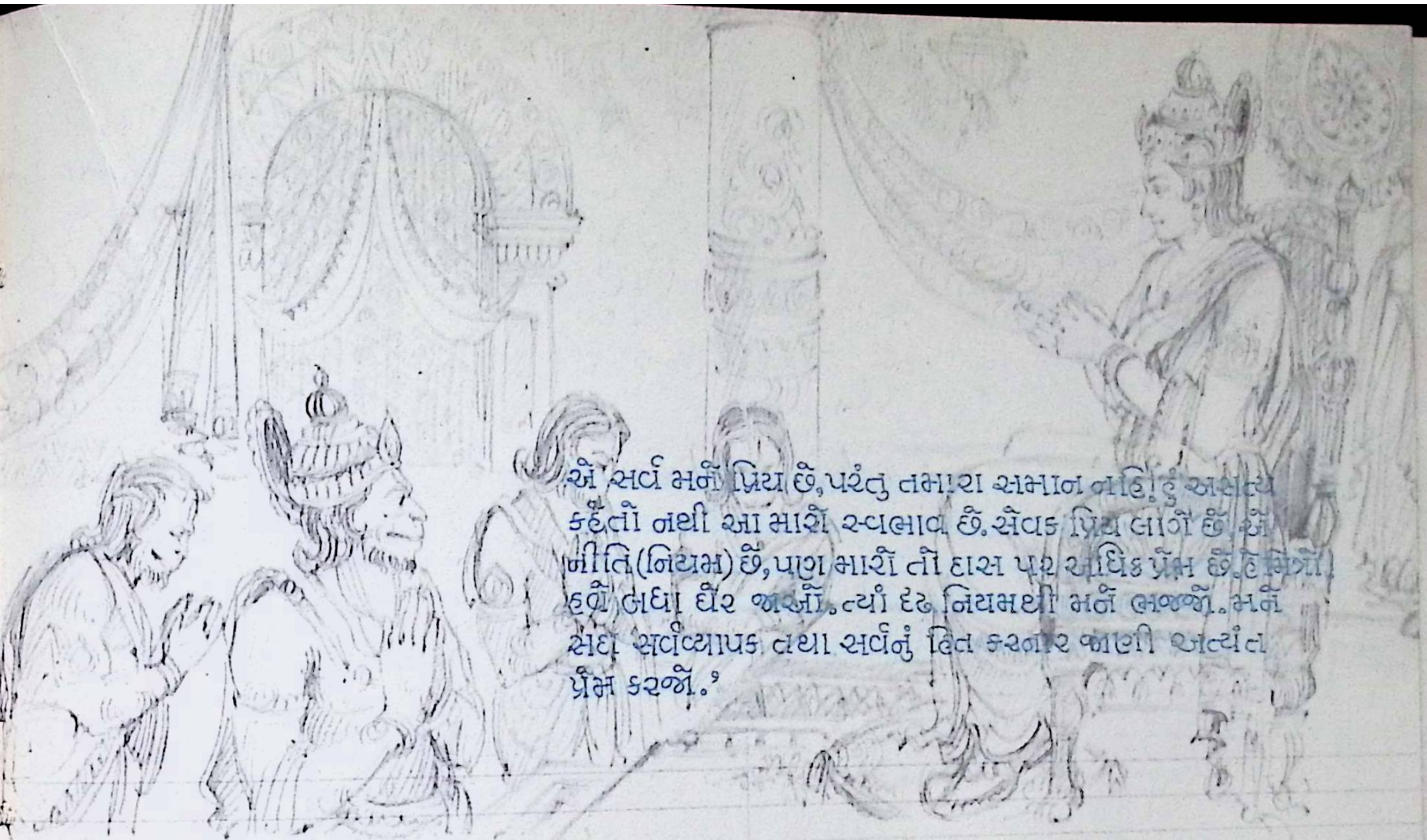

એ સર્વ મને પ્રિય છે, પરંતુ તમારા સમાન નહિ! હું અસત્ય કહેતો નથી આ મારો સ્વભાવ છે. સેવક પ્રિય લાગે છે, એ નીતિ (નિયમ) છે, પણ મારો તો દાસ પર અધિક પ્રેમ છે. હે મિત્રો! હવે બધા ઘેર જાઓ. ત્યાં દૃઢ નિયમથી મને ભજજો. મને સદા સર્વવ્યાપક તથા સર્વનું હિત કરનાર જાણી અત્યંત પ્રેમ કરજો.'

TUE 19 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૮ મંગળવાર

WED 20 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ બુધવાર

તેંહિ ગિરિ રુચિર બસઇ ખગ સોઁઇ, તાસુ નાસ કલ્પાંત ન હોઇ।
માયા કૃત ગુન દોષ અનેકા, મોહ મનોજ આદિ અબિબેકા॥
રહેં બ્યાપિ સમસ્ત જગ માહીં, તેહિ ગિરિ નિકટ કબહું નહિં જાહીં॥
તહેં બસિ હરિહિ ભજઇ જિમિ કાગા, સો સુનુ ઉમા સહિત અનુરાગા॥

THU 21 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૦ ગુરૂવાર

FRI 22 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૧ શુક્રવાર

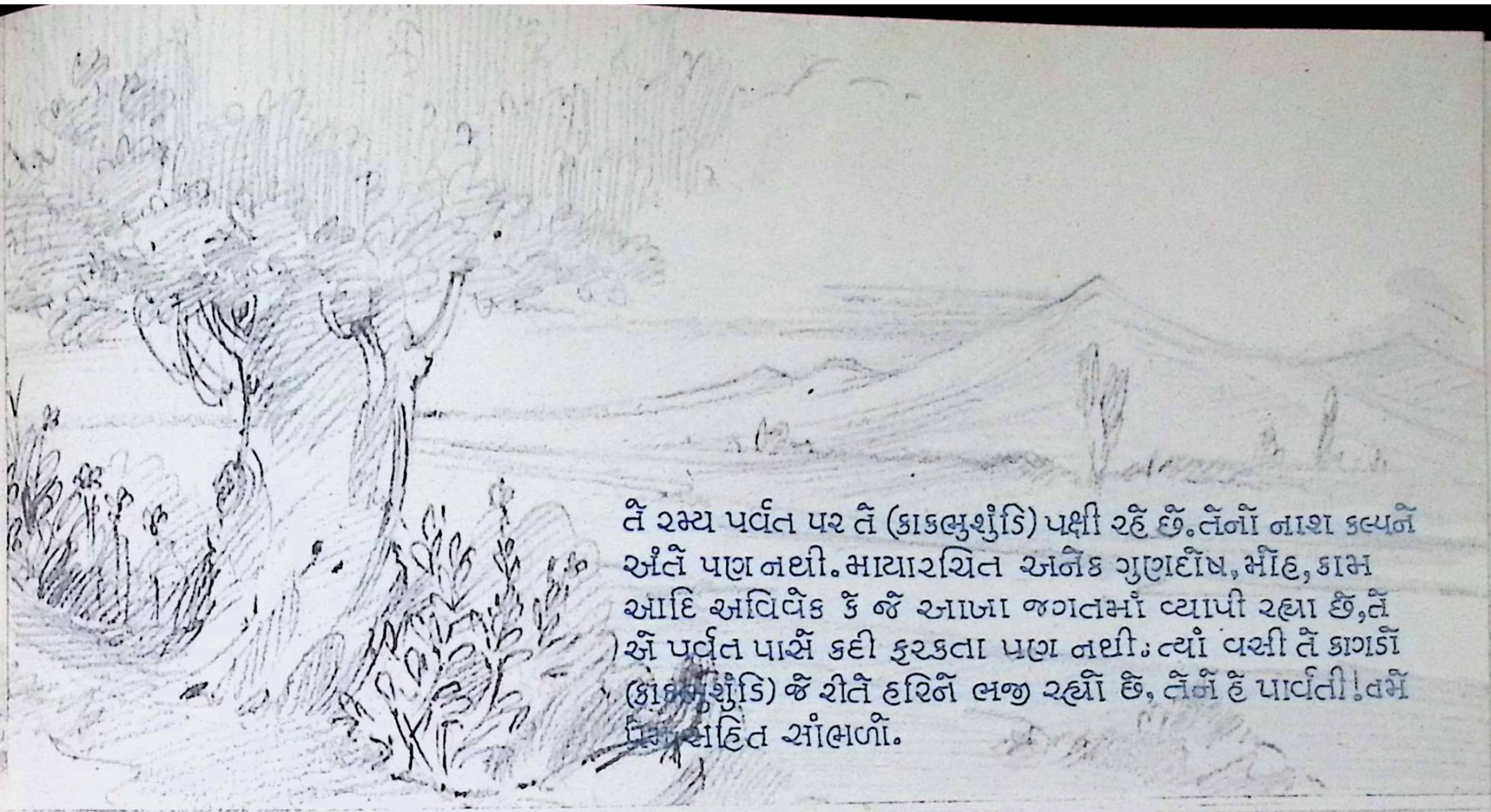

તે રમ્ય પર્વત પર તે (કાકભુશુંડિ) પક્ષી રહે છે. તેનો નાશ કલ્પને અંતે પણ નથી. માયારચિત અનેક ગુણદોષ, મોહ, કામ આદિ અવિવેક કે જે આખા જગતમાં વ્યાપી રહ્યા છે, તે એ પર્વત પાસે કદી ફરકતા પણ નથી; ત્યાં વસી તે કાગડો (કાકભુશુંડિ) જે રીતે હરિને ભજી રહ્યો છે, તેને હે પાર્વતી! તમે [illegible] સહિત સાંભળો.

SUN 24 NOVEMBER 1985

SAT 23 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૧ શનિવાર

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૨ રવિવાર

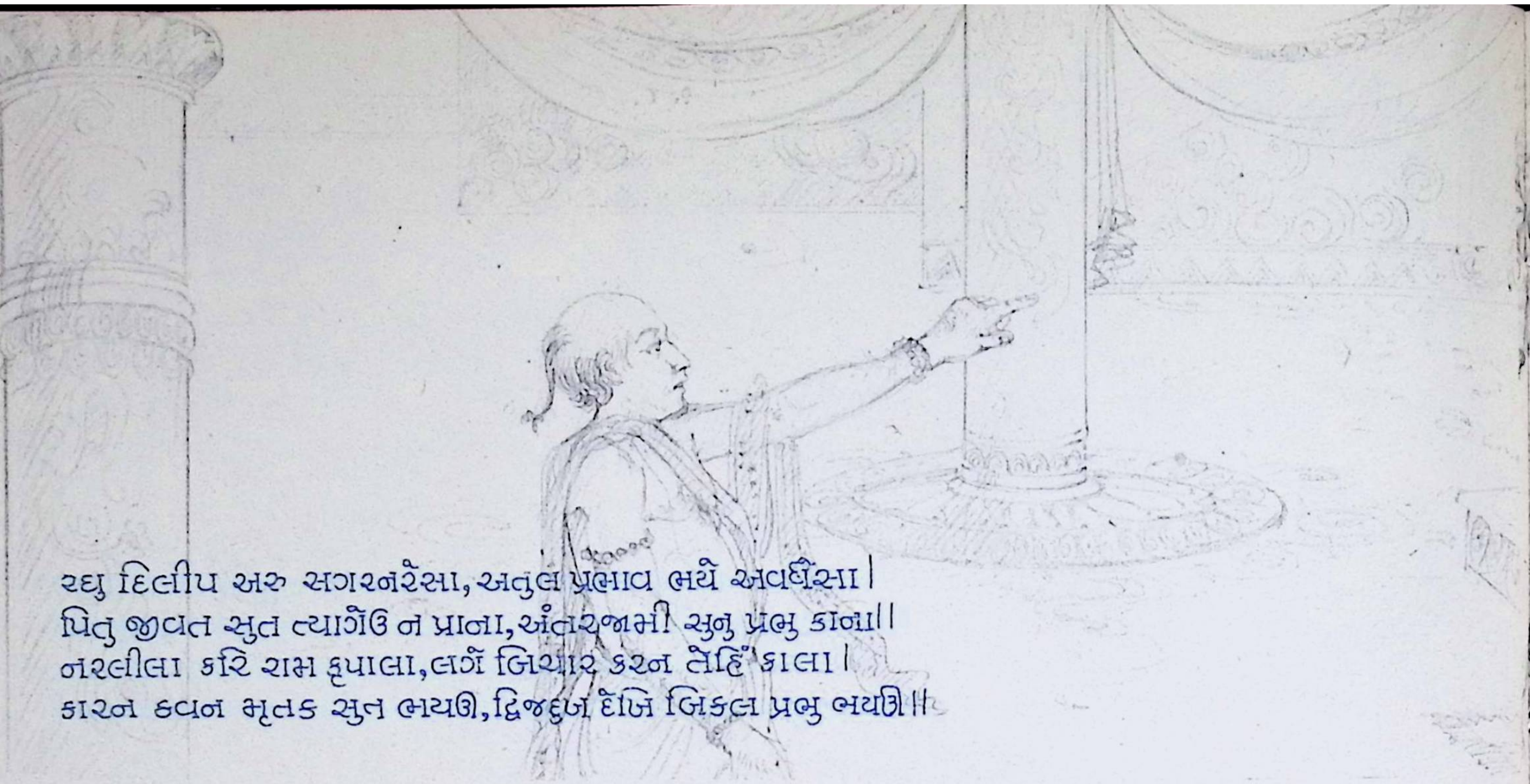

રઘુ દિલીપ અરુ સગરનરૈસા, અતુલ પ્રભાવ ભયે અવધેસા।
પિતુ જીવત સુત ત્યાગેઉ ન પ્રાના, અંતરજામી સુનુ પ્રભુ કાના॥
નરલીલા કરિ રામ કૃપાલા, લગે બિચાર કરન તેહિં કાલા।
કારન કવન મૃતક સુત ભયઊ, દ્વિજદુખ દેખિ બિકલ પ્રભુ ભયઊ॥

MON 25 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૩ સોમવાર

TUE 26 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૪ મંગળવાર

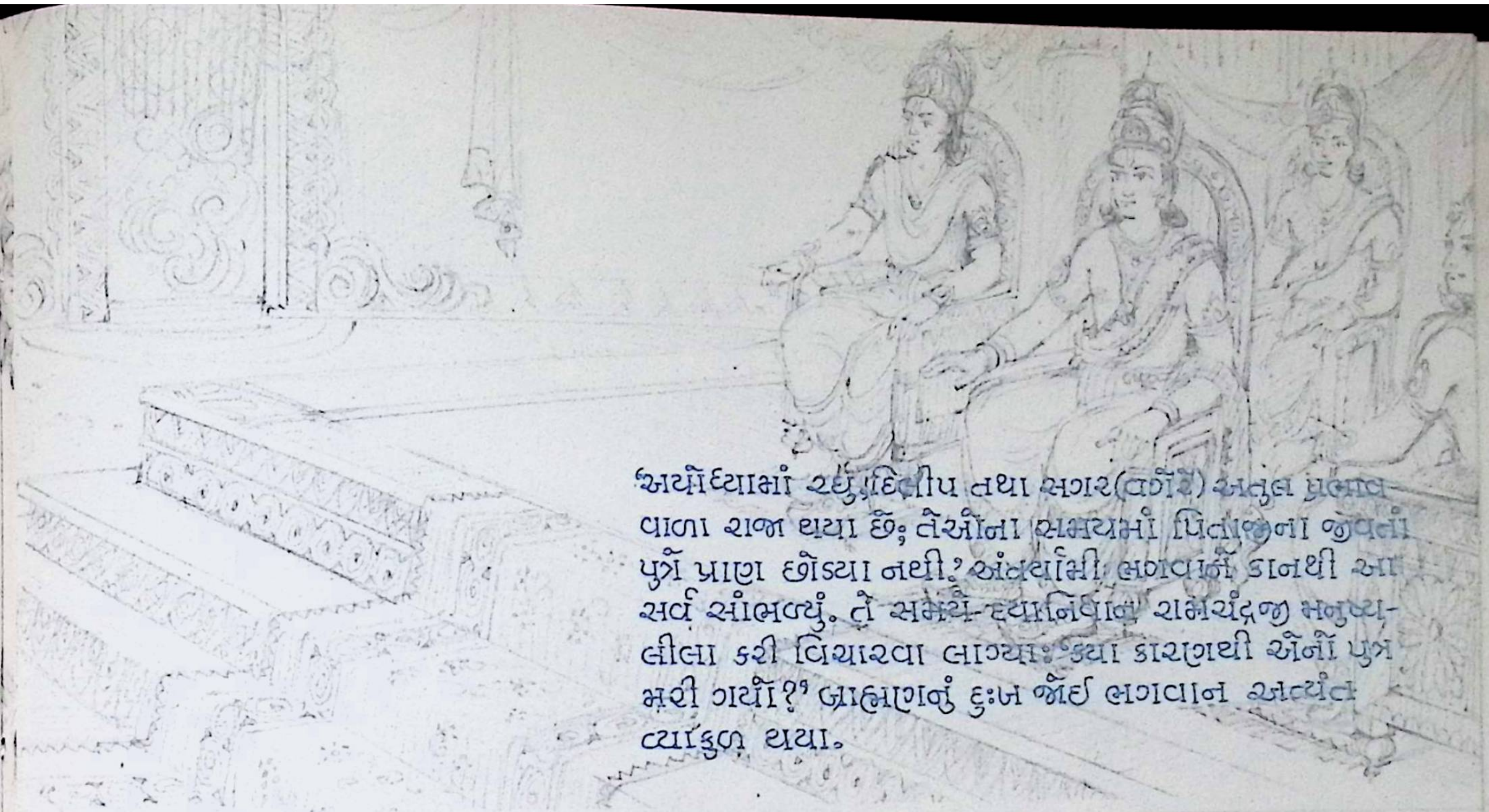

'અયોધ્યામાં રઘુ, દિલીપ તથા સગર(વગેરે) અતુલ પ્રભાવ-વાળા રાજા થયા છે; તેઓના સમયમાં પિતાજીના જીવતાં પુત્રે પ્રાણ છોડ્યા નથી.' અંતર્યામી ભગવાને કાનથી આ સર્વ સાંભળ્યું. તે સમયે દયાનિધાન રામચંદ્રજી મનુષ્ય-લીલા કરી વિચારવા લાગ્યા: 'ક્યા કારણથી એનો પુત્ર મરી ગયો?' બ્રાહ્મણનું દુઃખ જોઈ ભગવાન અત્યંત વ્યાકુળ થયા.

WED 27 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક સુદ ૧૫ બુધવાર

THU 28 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧ ગુરુવાર

ત્યાગહુઁ જનકસુતા બનમાહીં, રાખહુઁ શ્રુતિપથ ધર્મ ન જાહીં।
કરિ મંત તુરત સીયપહઁ આયે, આદર બોલે બચન સુહાયે।।
નિજ છાયા ધરિ યહાઁ બિનીતા, રહહુ જાય નિજધામ પુનિતા।
પ્રભુપદ બંદિ ગઈ નભ સોઈ, જીવ ચરાચર લાજી ન કોઈ।।

FRI 29 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૨ શુક્રવાર

SAT 30 NOVEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ 3 શનિવાર

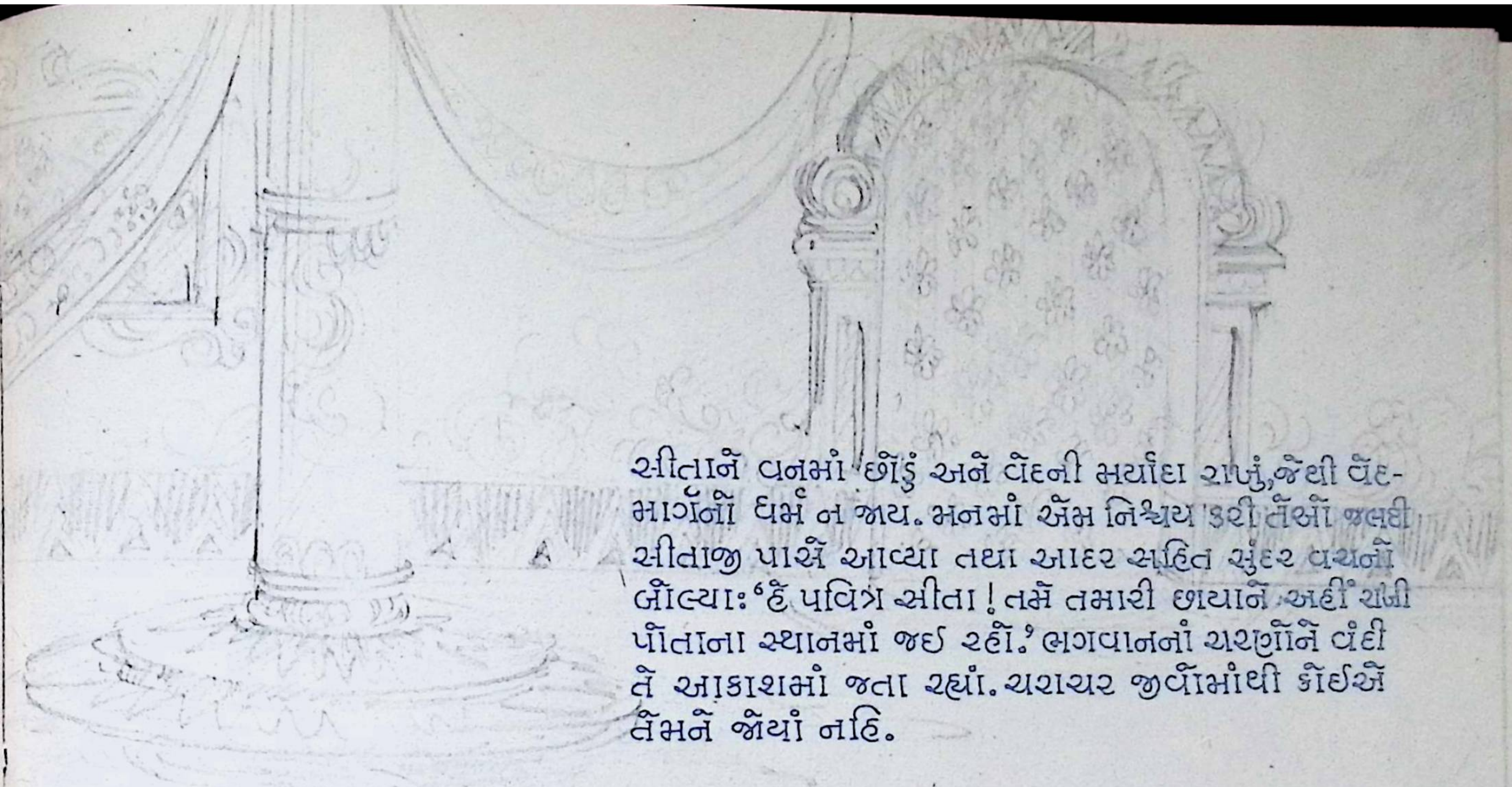

સીતાને વનમાં છોડું અને વેદની મર્યાદા રાખું,જેથી વેદ-
માર્ગનો ધર્મ ન જાય. મનમાં એમ નિશ્ચય કરી તેઓ જલદી
સીતાજી પાસે આવ્યા તથા આદર સહિત સુંદર વચનો
બોલ્યાઃ 'હે પવિત્ર સીતા! તમે તમારી છાયાને અહીં રાખી
પોતાના સ્થાનમાં જઈ રહો.' ભગવાનનાં ચરણોને વંદી
તે આકાશમાં જતા રહ્યાં. ચરાચર જીવોમાંથી કોઈએ
તેમને જોયાં નહિ.

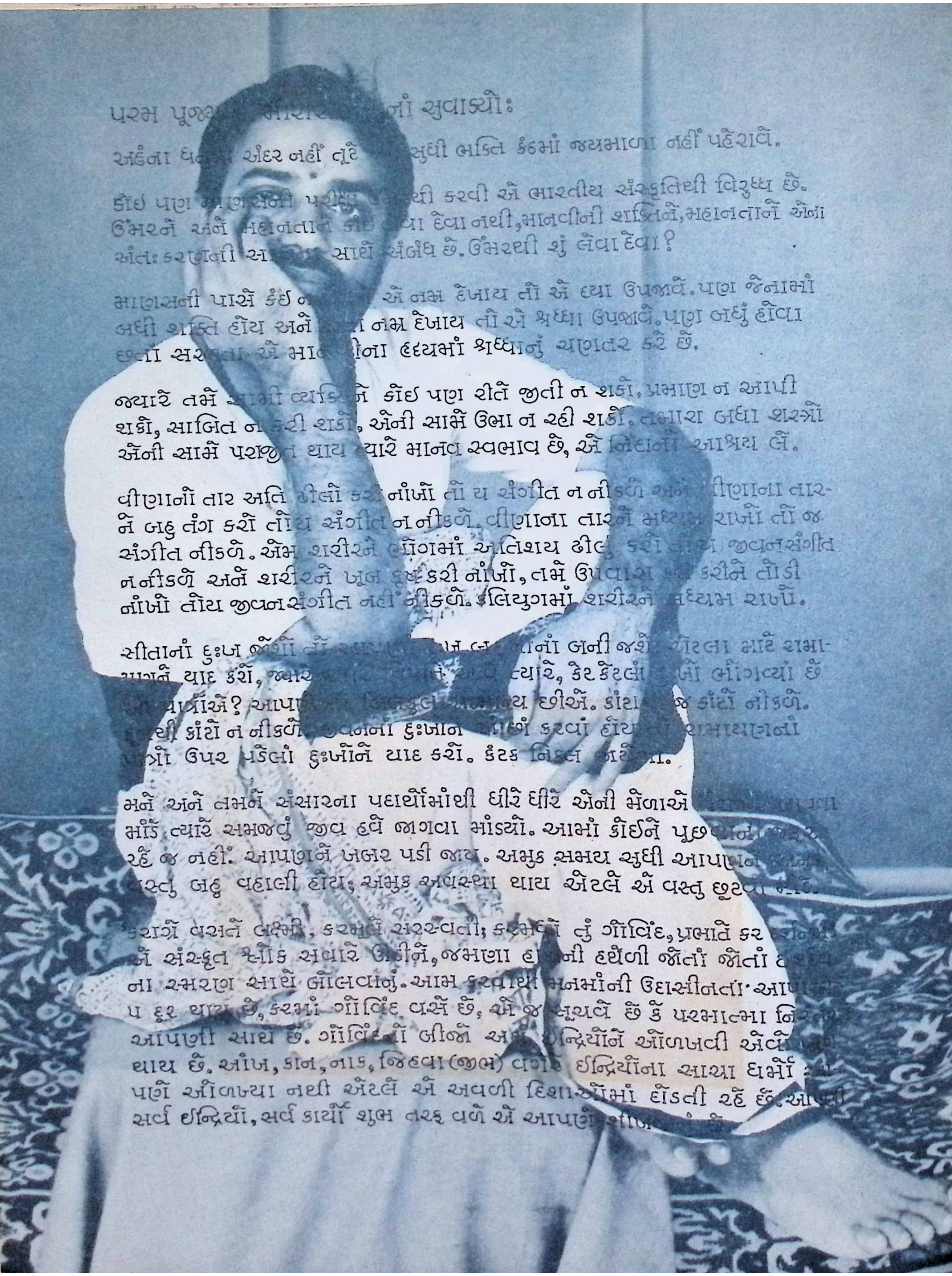

પરમ પૂજ્ય [illegible] નાં સુવાક્યોઃ

અહંના ધ[illegible] અંદર નહીં તૂટે [illegible] સુધી ભક્તિ કંઠમાં જયમાળા નહીં પહેરાવે.

કોઇ પણ [illegible] સની પરીક્ષા [illegible] થી કરવી એ ભારતીય સંસ્કૃતિથી વિરુધ્ધ છે. ઉંમરને અને મહાનતાને કોઇ [illegible] યા દેવા નથી, માનવીની શક્તિને, મહાનતાને એના અંતઃકરણની સ[illegible] સાથે સંબંધ છે. ઉંમરથી શું લેવા દેવા?

માણસની પાસે કંઇ ન[illegible] એ નમ્ર દેખાય તો એ દયા ઉપજાવે. પણ જેનામાં બધી શક્તિ હોય અને [illegible] નમ્ર દેખાય તો એ શ્રધ્ધા ઉપજાવે. પણ બધું હોવા છતાં સર[illegible] એ માન[illegible] ના હૃદયમાં શ્રધ્ધાનું ચણતર કરે છે.

જ્યારે તમે [illegible] વ્યક્તિને કોઇ પણ રીતે જીતી ન શકો, પ્રમાણ ન આપી શકો, સાબિત ન [illegible] શકો, એની સામે ઉભા ન રહી શકો, [illegible] બધા શસ્ત્રો એની સામે પરાજીત થાય ત્યારે માનવ સ્વભાવ છે, એ નિંદાનો આશ્રય લે.

વીણાનો તાર અતિ ઢીલો કરી નાંખો તો ય સંગીત ન નીકળે અને વીણાના તારને બહુ તંગ કરો તોય સંગીત ન નીકળે. વીણાના તારને મધ્ય[illegible] રાખો તો જ સંગીત નીકળે. એમ શરીરને ભોગમાં અતિશય ઢીલું કરો [illegible] જીવનસંગીત ન નીકળે અને શરીરને ખૂબ કૃશ કરી નાંખો, તમે ઉપવાસ [illegible] કરીને તોડી નાંખો તોય જીવનસંગીત નહીં નીકળે. કલિયુગમાં શરીરને મધ્યમ રાખો.

સીતાનાં દુઃખ જો[illegible] [illegible] નાં બની જશે એટલા માટે રામાયણને યાદ કરો, જ્યારે [illegible] ત્યારે, કેટકેટલાં [illegible] ભોગવ્યાં છે [illegible] પાત્રોએ? આપ[illegible] [illegible] છીએ. કાંટા [illegible] કાંટો નીકળે. [illegible] થી કાંટો ન નીકળે [illegible] જીવનનાં દુઃખોને [illegible] કરવાં હોય [illegible] રામાયણનાં પાત્રો ઉપર પડેલાં દુઃખોને યાદ કરો. કંટક નિષ્ફળ [illegible].

મને અને તમને સંસારના પદાર્થોમાંથી ધીરે ધીરે એની મેળાએ [illegible] માંડે ત્યારે સમજવું જીવ હવે જાગવા માંડયો. આમાં કોઈને પૂછ[illegible] રહે જ નહીં. આપણને ખબર પડી જાય. અમુક સમય સુધી આપણ[illegible] વસ્તુ બહુ વહાલી હોય; અમુક અવસ્થા થાય એટલે એ વસ્તુ છૂટ[illegible]

'કરાગ્રે વસતે લક્ષ્મી, કરમૂલે સરસ્વતી; કરમધ્યે તું ગોવિંદ, પ્રભાતે કર [illegible] એ સંસ્કૃત શ્લોક સવારે ઊઠીને, જમણા હા[illegible] ની હથેળી જોતાં જોતાં [illegible] ના સ્મરણ સાથે બોલવાનું. આમ કરવાથી મનમાંની ઉદાસીનતા આ[illegible] પ દૂર થાય છે, કરમાં ગોવિંદ વસે છે, એ જ સૂચવે છે કે પરમાત્મા નિ[illegible] આપણી સાથે છે. ગોવિંદનો બીજો અ[illegible] ઇન્દ્રિયોને ઓળખવી એવો [illegible] થાય છે. આંખ, કાન, નાક, જિહવા (જીભ) વગેરે ઈન્દ્રિયોના સાચા ધર્મો [illegible] પણ ઓળખ્યા નથી એટલે એ અવળી દિશાઓમાં દોડતી રહે છે. આ[illegible] સર્વ ઈન્દ્રિયો, સર્વ કાર્યો શુભ તરફ વળે એ આપણે [illegible]

ખેડૂત ખેતરમાં બીજ વાવ્યા પછી ચાસ ખોલીને જોયા કરતો નથી, સમયે અંકુર ફૂટે અને ફસલ તૈયાર થાય એ સૃષ્ટિનો ક્રમ છે.

રામાયણનું શ્રવણ એની અસર કર્યા વિના નહીં જ રહે. રામાયણમાં બધાં જ તત્ત્વો છે. એમાં ભક્તિ છે, સેવા છે, હિંસા છે, યુધ્ધ છે તો શાંતિ પણ છે. મૈત્રી છે, અભિમાન તથા અદેખાઈ છે તો સમર્પણ પણ છે. છેતરપિંડી અને ખટપટ છે તો એક આદર્શ રાજ્યવ્યવસ્થા પણ છે. રામાયણ માત્ર ધર્મ ગ્રંથ નથી, એ ચરિત્ર ગ્રંથ્ પણ છે જે માનવીના ચારિત્ર્યનું ઉત્તમોત્તમ ઘડતર કરી શકે.

પરિવર્તન સુક્ષ્મ રીતે આવતું હોય છે. કદાચ નરી આંખે દેખાય નહીં તો એનો અર્થ એવો કરવો નહીં કે પરિવર્તન આવતું નથી. મેળવણ નાખીને દૂધને રાત્રે ઢાંકી મૂક્યા પછી સવારે એનું દહિંમાં પરિવર્તન થાય ત્યારે દેખાય છે? કથાના શ્રવણનું પણ આવું જ છે. એનાથી માનવજીવનમાં સુક્ષ્મ, નરી આંખે કદાચ દેખાય નહીં તેવું પરિવર્તન આવે છે. કથાથી વાવાઝોડાની જેમ તોફાની પરિવર્તન આવે એવી અપેક્ષા રાખવી જોઈએ નહીં.

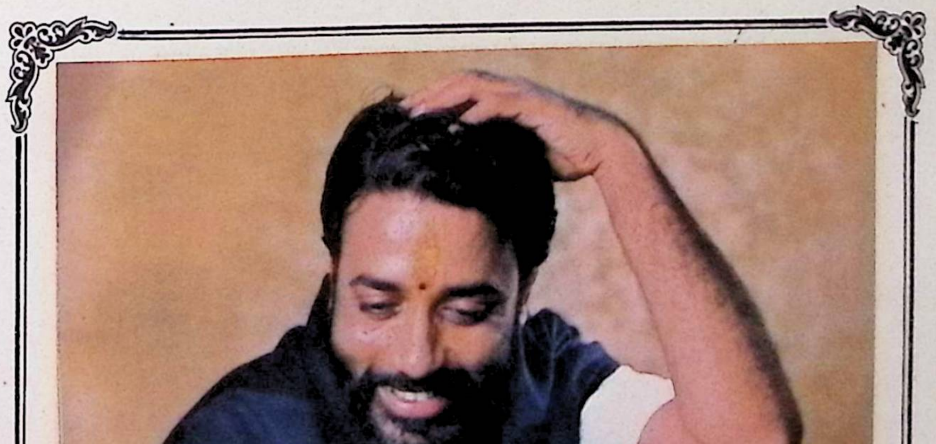

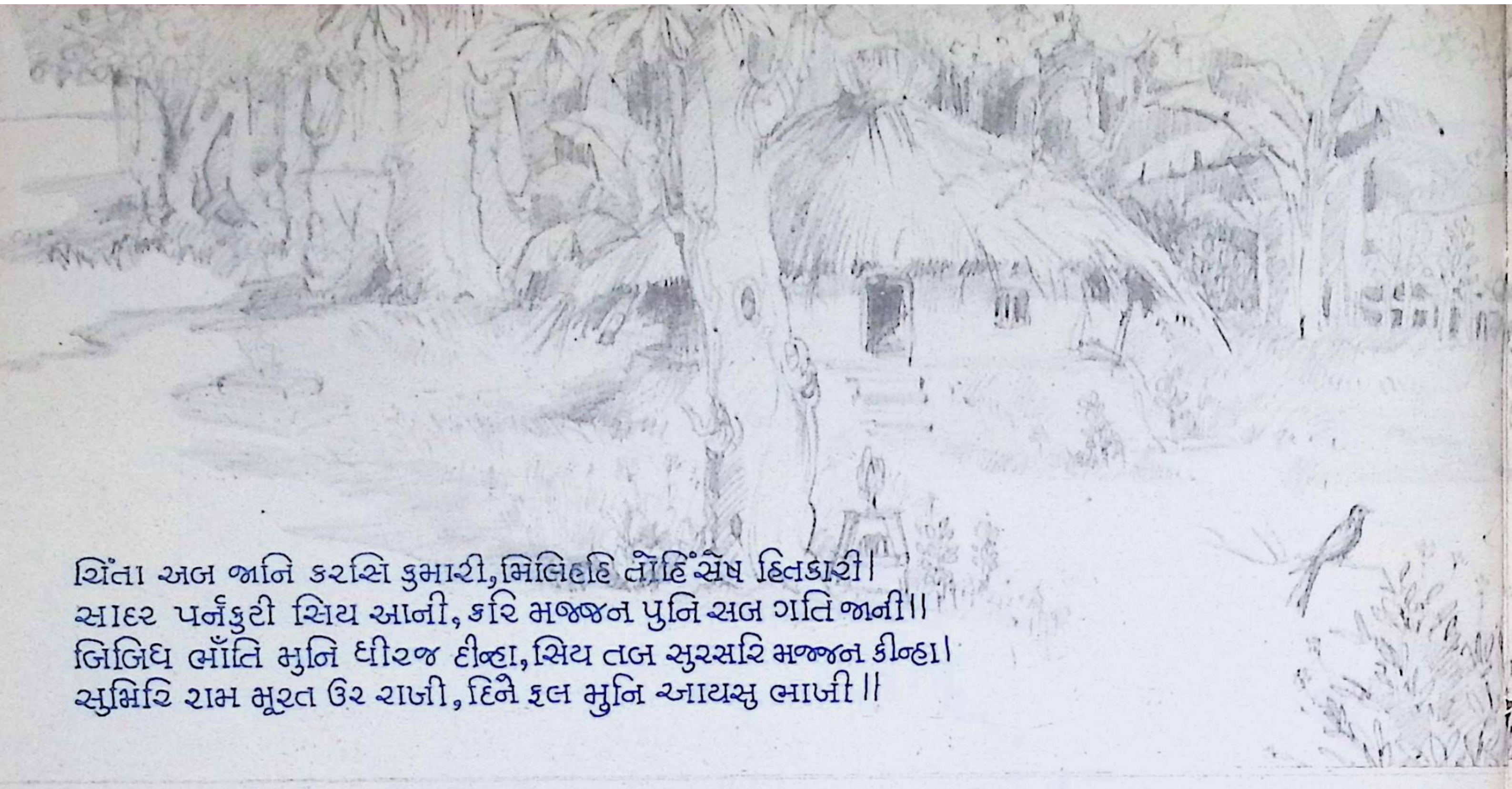

ચિંતા અબ જાનિ કરસિ કુમારી, મિલિહહિ તોહિં સેષ હિતકારી।
સાદર પર્નકુટી સિય આની, કરિ મજ્જન પુનિ સબ ગતિ જાની॥
બિબિધ ભાઁતિ મુનિ ધીરજ દીન્હા, સિય તબ સુરસરિ મજ્જન કીન્હા।
સુમિરિ રામ મૂરત ઉર રાખી, દિને ફલ મુનિ આયસુ ભાખી॥

TUE 3 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૬ મંગળવાર

WED 4 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૭ બુધવાર

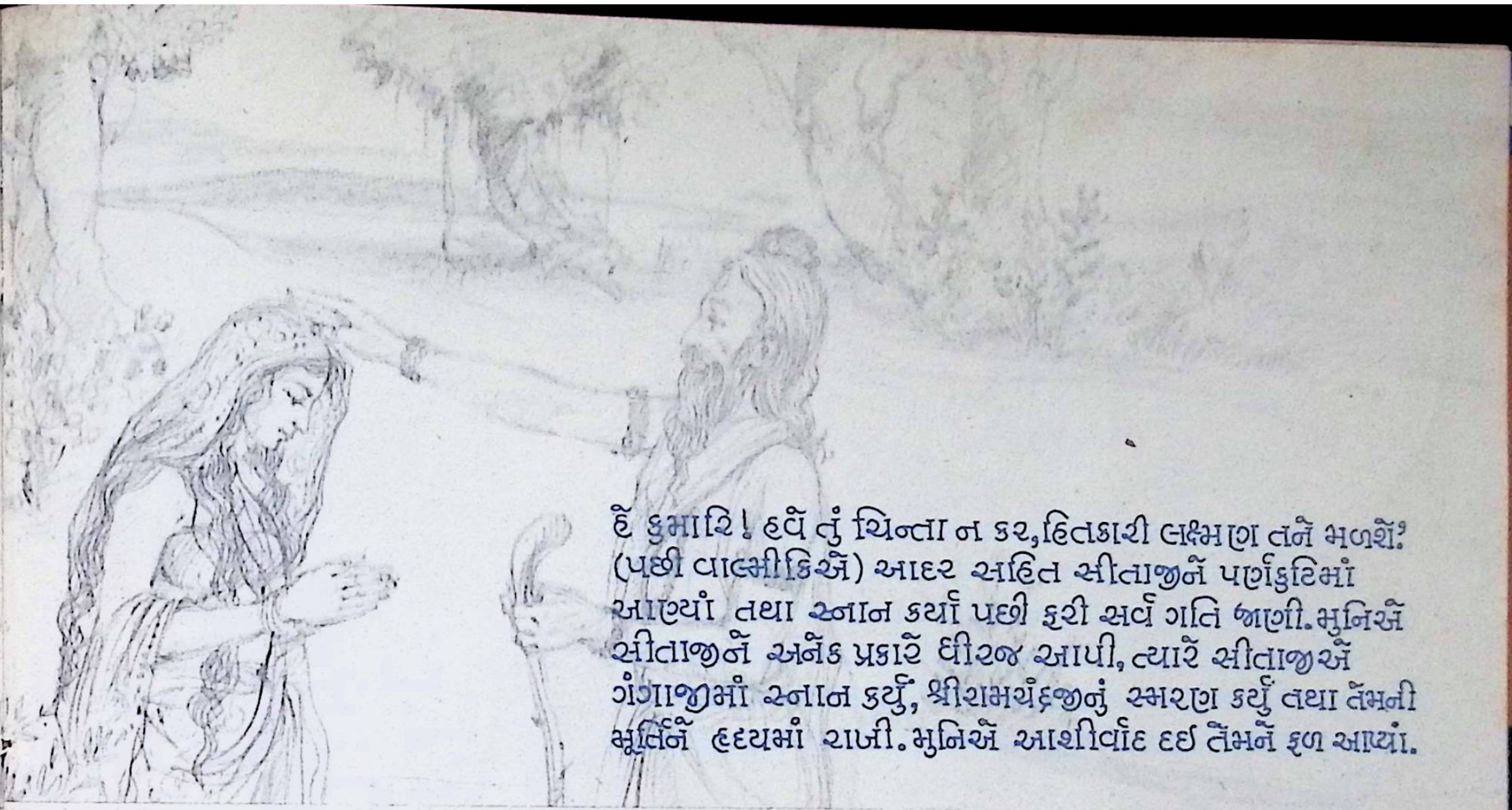

હે કુમારિ! હવે તું ચિન્તા ન કર, હિતકારી લક્ષ્મણ તને મળશે?
(પછી વાલ્મીકિએ) આદર સહિત સીતાજીને પર્ણકુટિમાં
આણ્યાં તથા સ્નાન કર્યા પછી ફરી સર્વ ગતિ જાણી. મુનિએ
સીતાજીને અનેક પ્રકારે ધીરજ આપી, ત્યારે સીતાજીએ
ગંગાજીમાં સ્નાન કર્યું, શ્રીરામચંદ્રજીનું સ્મરણ કર્યું તથા તેમની
મૂર્તિને હૃદયમાં રાખી. મુનિએ આશીર્વાદ દઈ તેમને ફળ આપ્યાં.

THU 5 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૮ ગુરૂવાર

FRI 6 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૯ શુક્રવાર

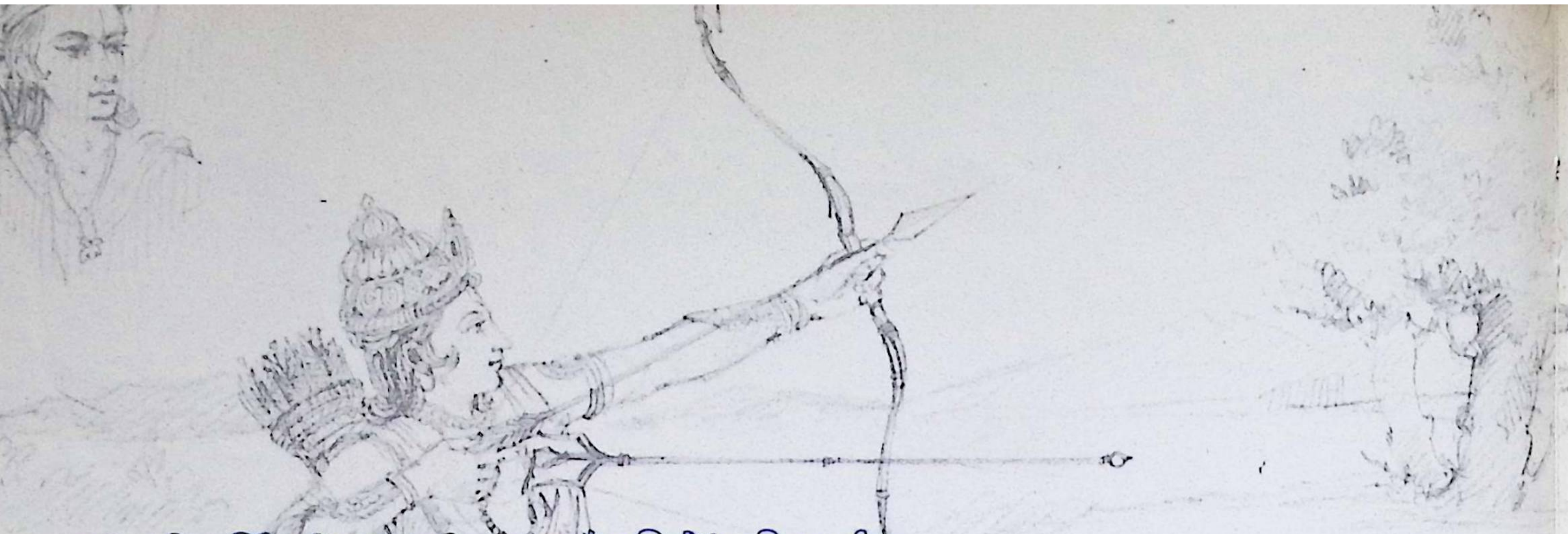

પુનિ ઉઠિ ગર્જિ સકોપ સુરારી, અસ્ત્ર સઁભારિ ક્રોધ કરિ ભારી ।
ઉઠૈં શત્રુહન માન અનુમાનૈં, સાદર સબ હિય તેં સનમાનૈ ।।
બિસ્મિત બિકલ દેખ સબ જાનેં, રામ બાન અતિ સાદર તાનૈં ।।
સુમિરિ અવધપતિ ચરન જુગ, છોંડે જુગ નારાચ ।
પર્યોં અવનિ તનુ ભિન્ન હ્વૈં, બ્યાકુલ બિકટ પિસાચ ।।

SAT 7 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧૦ શનિવાર

SUN 8 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧૧ રવિવાર

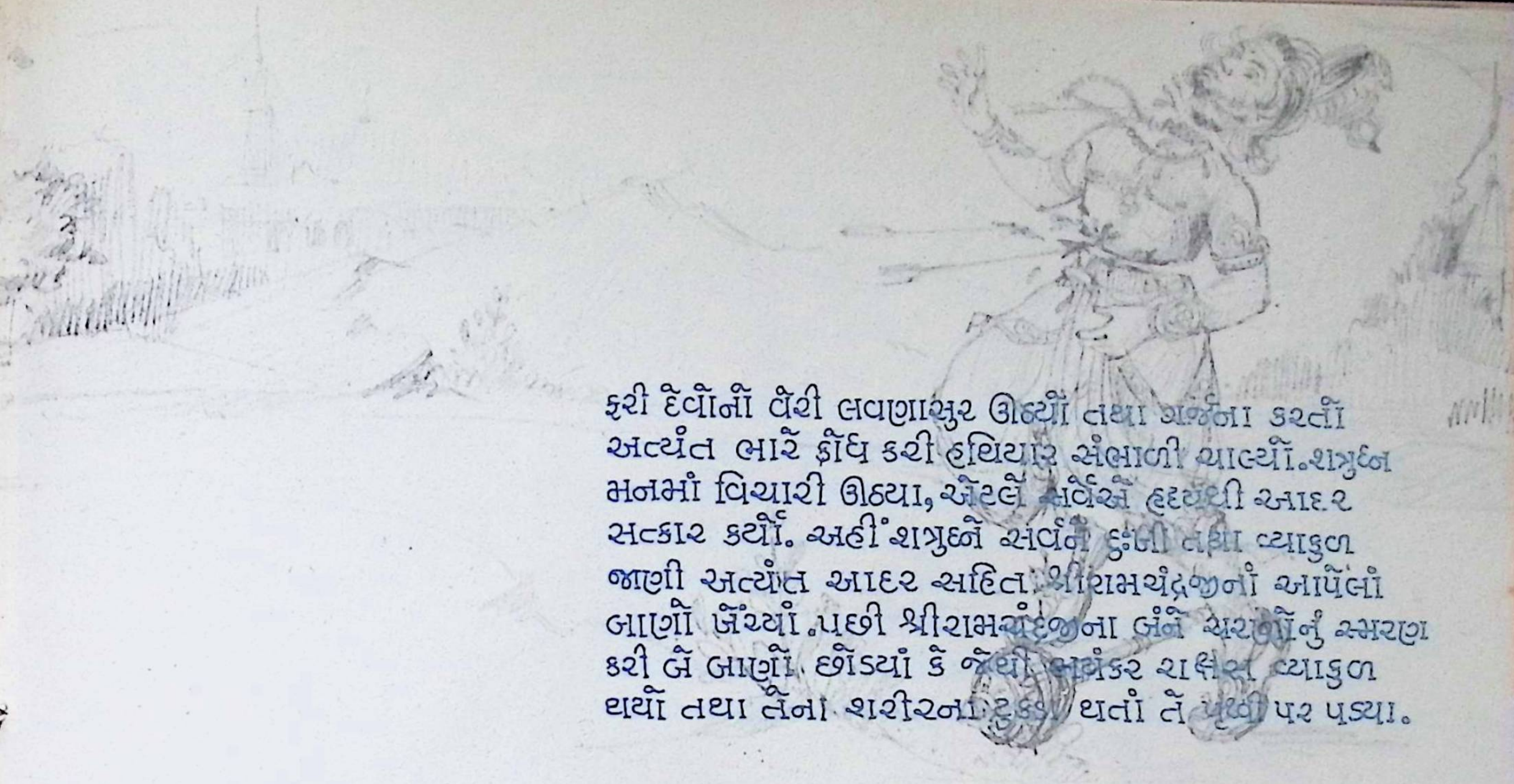

ફરી દેવોનો વૈરી લવણાસુર ઊઠ્યો તથા ગર્જના કરતો
અત્યંત ભારે ક્રોધ કરી હથિયાર સંભાળી ચાલ્યો. શત્રુઘ્ન
મનમાં વિચારી ઊઠ્યા, એટલે સર્વેએ હૃદયથી આદર
સત્કાર કર્યો. અહીં શત્રુઘ્ને સર્વને દુઃખી તથા વ્યાકુળ
જાણી અત્યંત આદર સહિત શ્રીરામચંદ્રજીનાં આપેલાં
બાણો ફેંક્યાં. પછી શ્રીરામચંદ્રજીના બંને ચરણોનું સ્મરણ
કરી બે બાણો છોડ્યાં કે જેથી ભયંકર રાક્ષસ વ્યાકુળ
થયો તથા તેના શરીરના ટુકડા થતાં તે પૃથ્વી પર પડ્યા.

TUE 10 DECEMBER 1985

MON 9 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧૩ મંગળવાર

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧૨ સોમવાર

સુન મુનિબાલ મરાલ, દેહુ અસ્વ તજિ કોપ નિજ ।
પૂજિ તુમ્હહિં તેહિં કાલ, કરિહહિ જન્મ સુફલ પ્રભુ ।।
કૌન નામ નૃપ કિહી પુરબાસી, ફિરહુ બિપિન સઁગસૈન્ય પ્રકાસી ।
છાઁડેઉ બાજિ હેતુ કિહિ લાગી, લિખ્યૌ પત્ર બાઁધ્યૌ ભય ત્યાગી ।।

WED 11 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, કારતક વદ ૧૪ બુધવાર

THU 12 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧ ગુરૂવાર

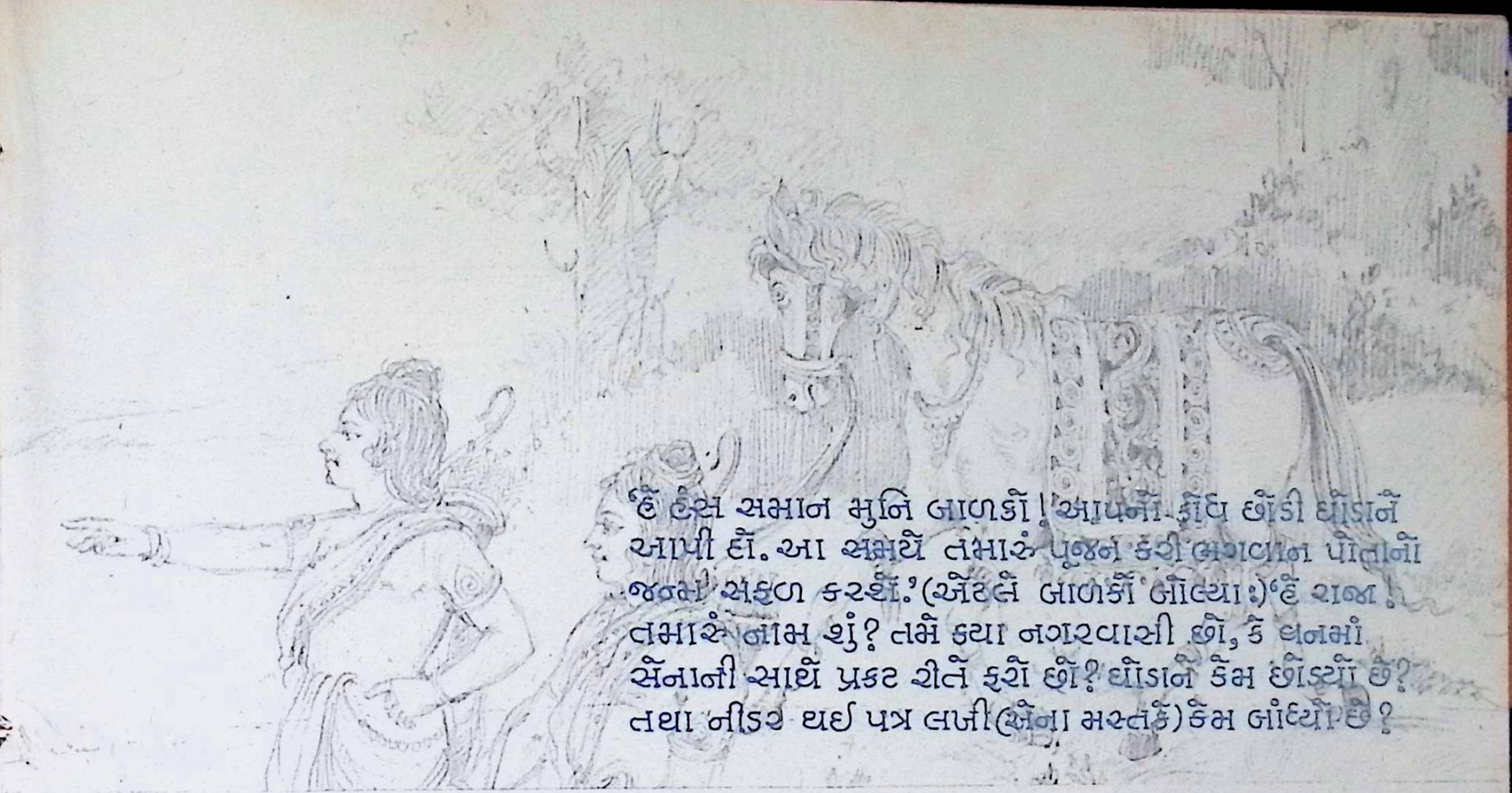

'હે હંસ સમાન મુનિ બાળકો! આપનો ક્રોધ છોડી ઘોડાને
આપી દો. આ સમયે તમારું પૂજન કરી ભગવાન પોતાનો
જન્મ સફળ કરશે.'(એટલે બાળકો બોલ્યા:)'હે રાજા!
તમારું નામ શું? તમે કયા નગરવાસી છો, કે વનમાં
સેનાની સાથે પ્રકટ રીતે ફરો છો? ઘોડાને કેમ છોડ્યો છે?
તથા નીડર થઈ પત્ર લખી(એના મસ્તકે) કેમ બાંધ્યો છે?

FRI 13 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૨ શુક્રવાર

SAT 14 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ 3 શનિવાર

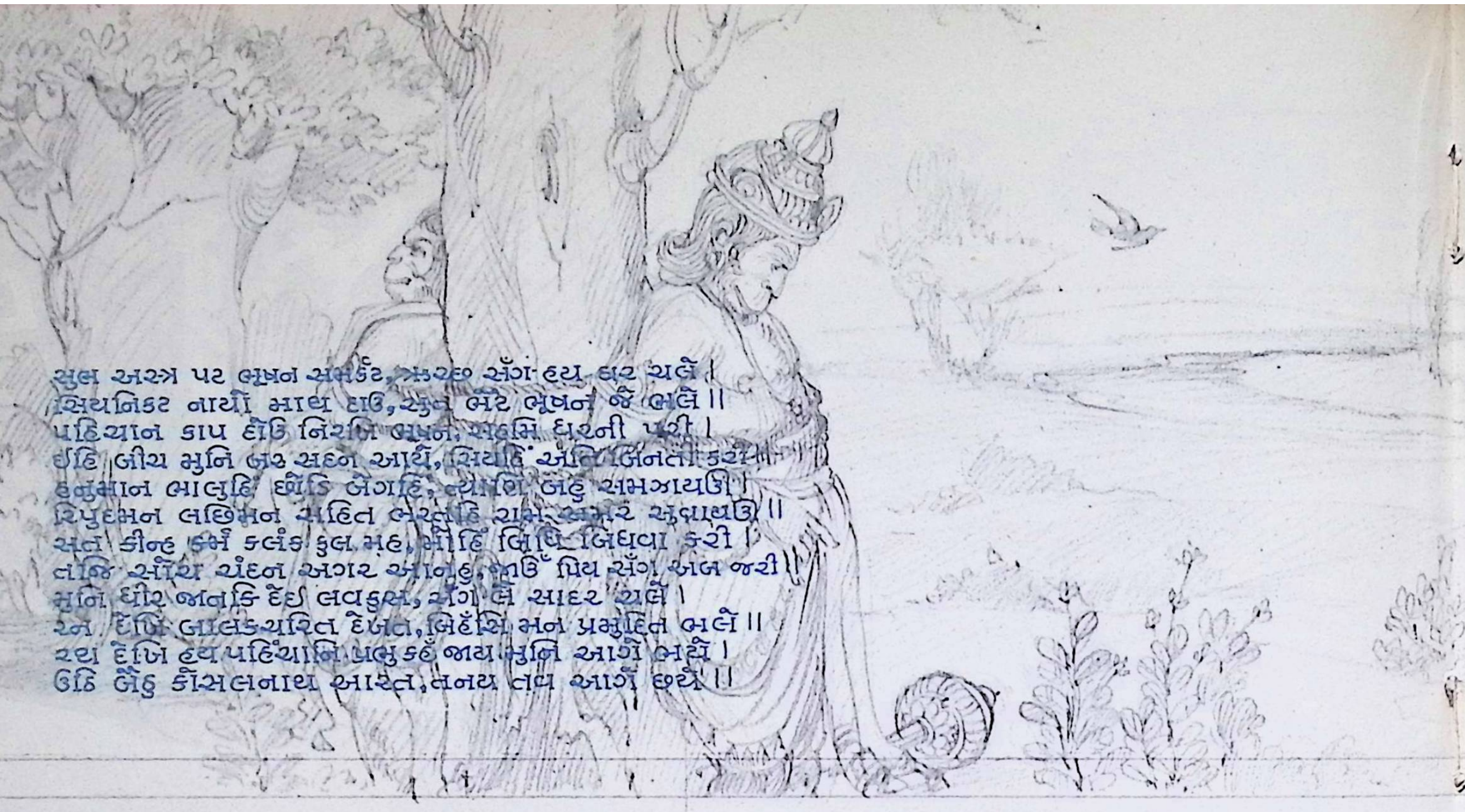

સુલ અસ્ત્ર પટ ભૂષન સમર્કટ, [illegible] સઁગ હય હાર ચલે ।
સિયનિકટ નાયી માથ દોઉ, સુત ભેંટ ભૂષન જે ભલે ।।
પહિચાન કાપ હોઉ નિરખિ ભૂષન, સહમિ ધરની પરી ।
ઈહિ બીચ મુનિ બટુ સહન આયે, સિયહિં અતિ બિનતી કરી ।
હનુમાન બાલુહિં છોડિ બેગહિં, ત્યોગિ બહુ સમઝાયઉ ।
રિપુદમન લછિમન સહિત ભરતહિ રામ સમીર સુનાયઉ ।।
સત કીન્હ કર્મ કલંક કુલ મહ, મોહિં બિધિ બિધવા કરી ।
તજિ સોચ ચંદન અગર આનહુ, જાઉં પિય સઁગ આજ જરી ।।
મુનિ ધીર જાનકિ દેઈ લવકુસ, સંગ લૈ સાદર ચલે ।
રન દેખિ બાલકચરિત દેખત, બિહંસિ મન પ્રમુદિત ભલે ।।
રથ દેખિ હય પહિંચાનિ પ્રભુ કહઁ જાય મુનિ આગે ભયે ।
ઉઠિ બૈઠુ કૌસલનાથ આરત, તનય તવ આગે છયે ।।

SUN 15 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૪ રવિવાર.

MON 16 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૫ સોમવાર

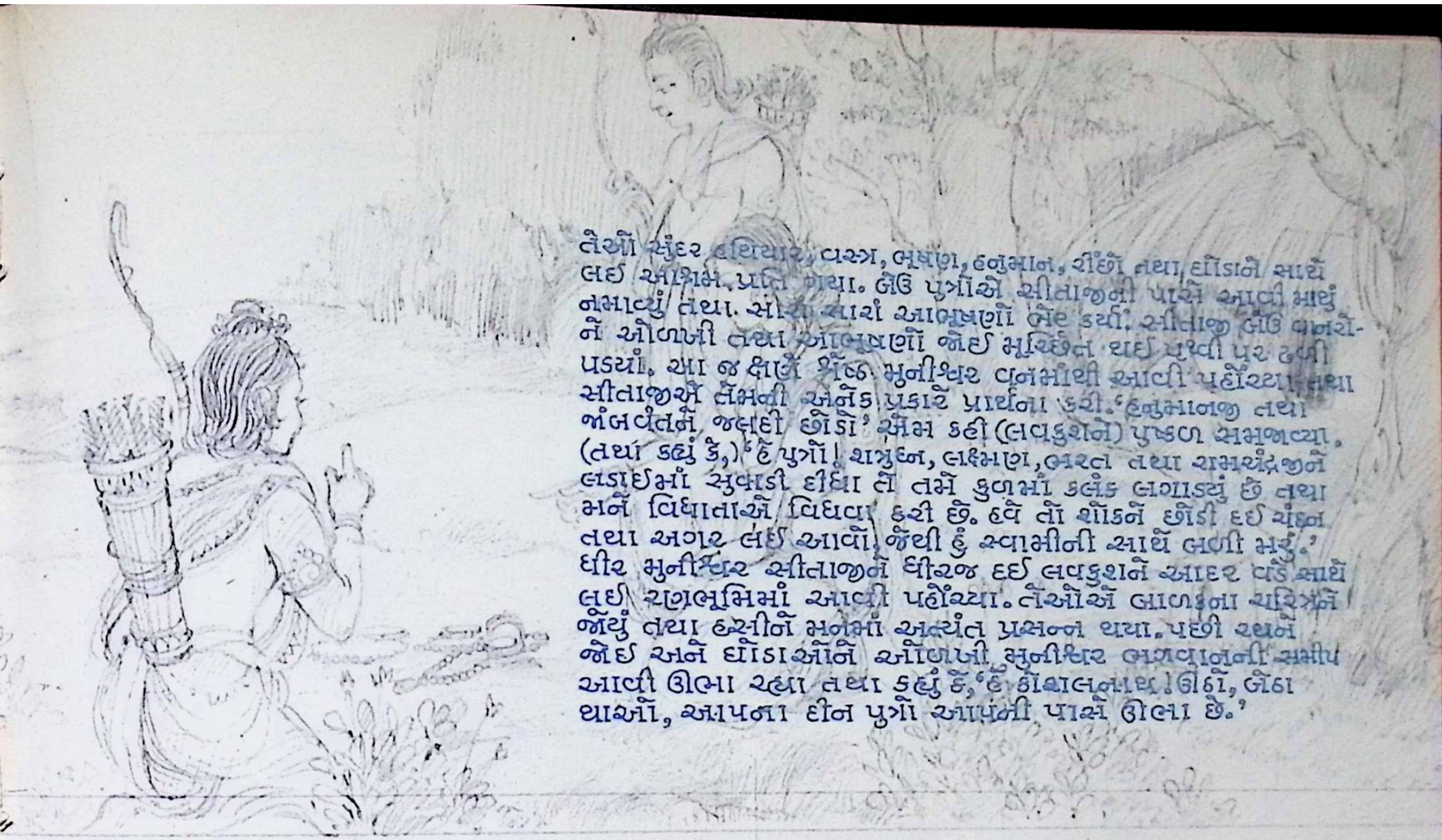

તેઓ સુંદર હથિયાર, વસ્ત્ર, ભૂષણ, હનુમાન, રીંછો તથા ઘોડાને સાથે લઈ આશ્રમ પ્રતિ ગયા. બેઉ પુત્રોએ સીતાજીની પાસે આવી માથું નમાવ્યું તથા સારાં સારાં આભૂષણો ભેટ કર્યાં. સીતાજી બેઉ વાનરો-ને ઓળખી તથા આભૂષણો જોઈ મૂર્છિત થઈ પૃથ્વી પર ઢળી પડયાં. આ જ ક્ષણે શ્રેષ્ઠ મુનીશ્વર વનમાંથી આવી પહોંચ્યા તથા સીતાજીએ તેમની અનેક પ્રકારે પ્રાર્થના કરી. 'હનુમાનજી તથા જાંબવંતને જલ્દી છોડો' એમ કહી (લવકુશને) પુષ્કળ સમજાવ્યા. (તથા કહ્યું કે,) 'હે પુત્રો! શત્રુઘ્ન, લક્ષ્મણ, ભરત તથા રામચંદ્રજીને લડાઈમાં સુવાડી દીધા તો તમે કુળમાં કલંક લગાડ્યું છે તથા મને વિધાતાએ વિધવા કરી છે. હવે તો શોકને છોડી દઈ ચંદન તથા અગર લઈ આવો, જેથી હું સ્વામીની સાથે બળી મરું.' ધીર મુનીશ્વર સીતાજીને ધીરજ દઈ લવકુશને આદર વડે સાથે લઈ રણભૂમિમાં આવી પહોંચ્યા. તેઓએ બાળકના ચરિત્રને જોયું તથા હસીને મનમાં અત્યંત પ્રસન્ન થયા. પછી રથને જોઈ અને ઘોડાઓને ઓળખી મુનીશ્વર ભગવાનની સમીપ આવી ઊભા રહ્યા તથા કહ્યું કે, 'હે કૌશલનાથ! ઊઠો, બેઠા થાઓ, આપના દીન પુત્રો આપની પાસે ઊભા છે.'

TUE 17 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૬ મંગળવાર

WED 18 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૭ બુધવાર

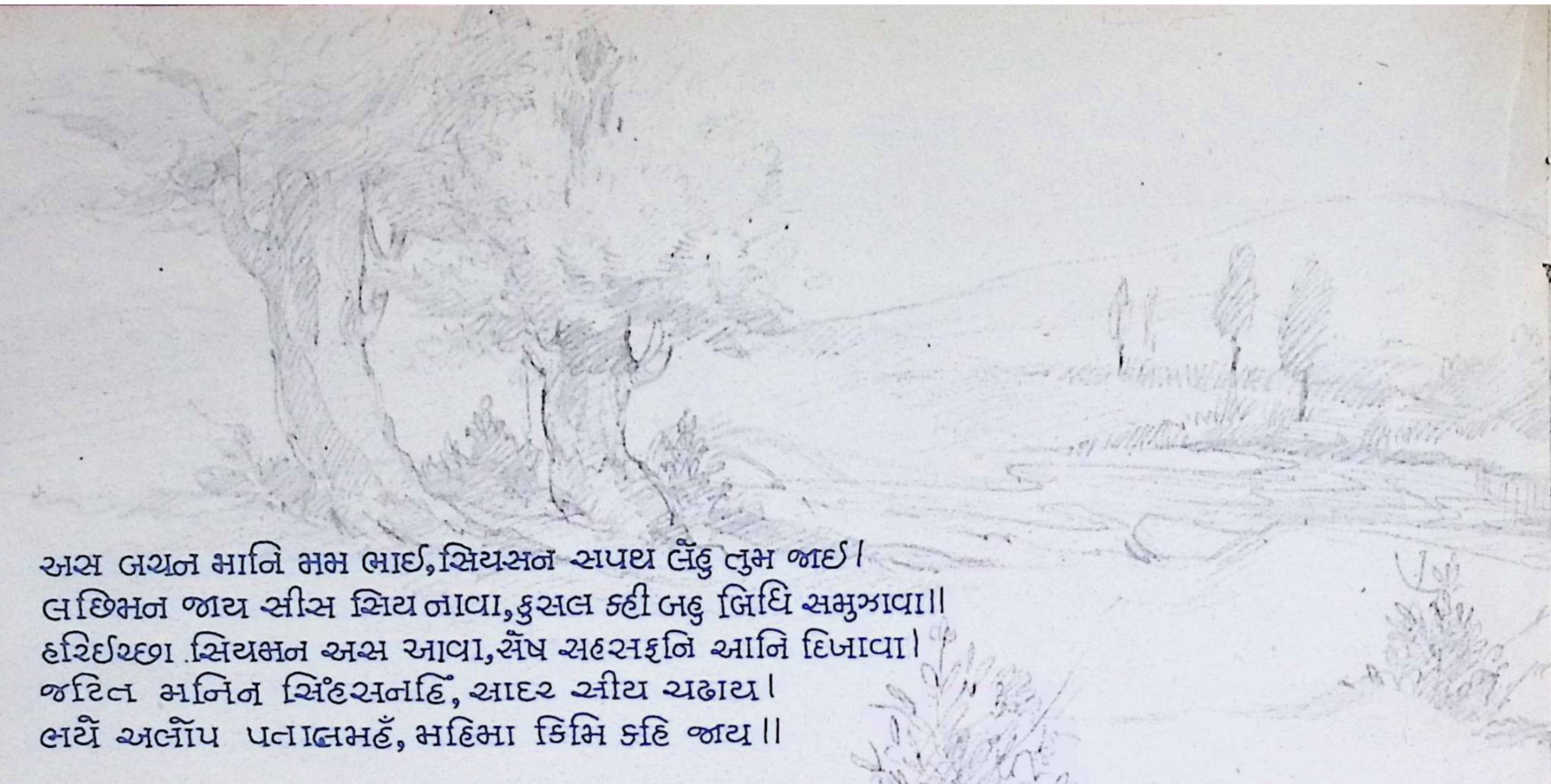

અસ બચન માનિ મમ ભાઈ,સિયસન સપથ લેંહુ તુમ જાઈ।
લછિમન જાય સીસ સિય નાવા,કુસલ કહી બહુ બિધિ સમુઝાવા॥
હરિઈચ્છા સિયમન અસ આવા,સેંષ સહસફનિ આનિ દિખાવા।
જટિત મનિન સિંહસનહિં, સાદર સીય ચઢાય।
ભયે અલૉપ પતાલમહૅં, મહિમા કિમિ કહિ જાય॥

THU 19 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૮ ગુરૂવાર

FRI 20 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૯ શુક્રવાર

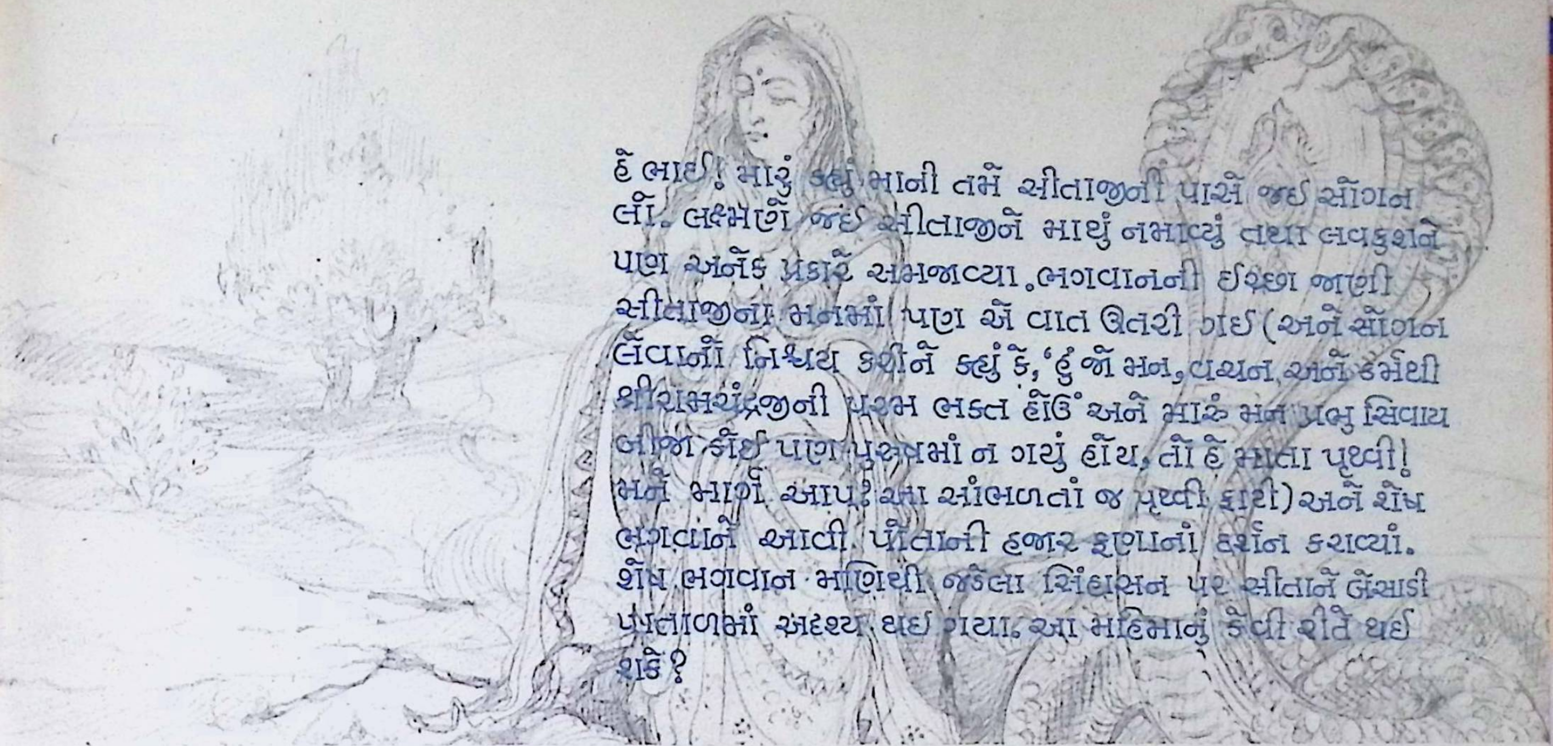

હે ભાઈ! મારું કહ્યું માની તમે સીતાજીની પાસે જઈ સોગન લો. લક્ષ્મણે જઈ સીતાજીને માથું નમાવ્યું તથા લવકુશને પણ અનેક પ્રકારે સમજાવ્યા. ભગવાનની ઈચ્છા જાણી સીતાજીના મનમાં પણ એ વાત ઉતરી ગઈ (અને સોગન લેવાનો નિશ્ચય કરીને કહ્યું કે, 'હું જો મન, વચન, અને કર્મથી શ્રીરામચંદ્રજીની પરમ ભક્ત હોઉં અને મારું મન પ્રભુ સિવાય બીજા કોઈ પણ પુરુષમાં ન ગયું હોય, તો હે માતા પૃથ્વી! મને માર્ગ આપ? આ સાંભળતાં જ પૃથ્વી ફાટી) અને શેષ ભગવાને આવી પોતાની હજાર ફણાનાં દર્શન કરાવ્યાં. શેષ ભગવાન મણિથી જડેલા સિંહાસન પર સીતાને બેસાડી પાતાળમાં અદશ્ય થઈ ગયા. આ મહિમાનું કેવી રીતે થઈ શકે?

SAT 21 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧૦ શનિવાર

SUN 22 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧૧ રવિવાર

દૈજિ નાકરથ મગ પરછાઈ, જિમિગિરિફૃમિ નભ પંથ ઉડાઈ ।
કરહિં પરસ જલ જો તનુધારી, પાઈ ચતુર્ભુજ રૂપ સુખારી ॥
ચઢિ બિમાન પ્રભુ ધામ સિધાયે, સકલ અમરપતિ કહઁ સકુચાયેઁ।
સુમનવૃષ્ટિ નભ હોંત અપારા, હોઈ નાદ બિધિ બેંદ ઉચારા ॥

MON 23 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧૨ સોમવાર

TUE 24 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧૩ મંગળવાર

જેમ તીડો આકાશમાં ઊડતાં હોય, તેમ આકાશમાંના રથોનો પડછાયો માર્ગમાં દેખાતો હતો. નગરના લોકો જળનો સ્પર્શ કરતાંજ દિવ્ય સ્વરૂપ ધરી ચતુર્ભુજ સ્વરૂપ મેળવી સુખી થયા. વિમાન પર ચડી ભગવાન પોતાના ધામમાં સિધાવ્યા, એ વૈભવ જોઈ ઈંદ્ર પણ ક્ષોભ પામ્યા. આકાશમાંથી અપાર પુષ્પોની વૃષ્ટિ થઈ તથા વિધિપૂર્વક વેદપાઠનો શબ્દ થવા લાગ્યો.

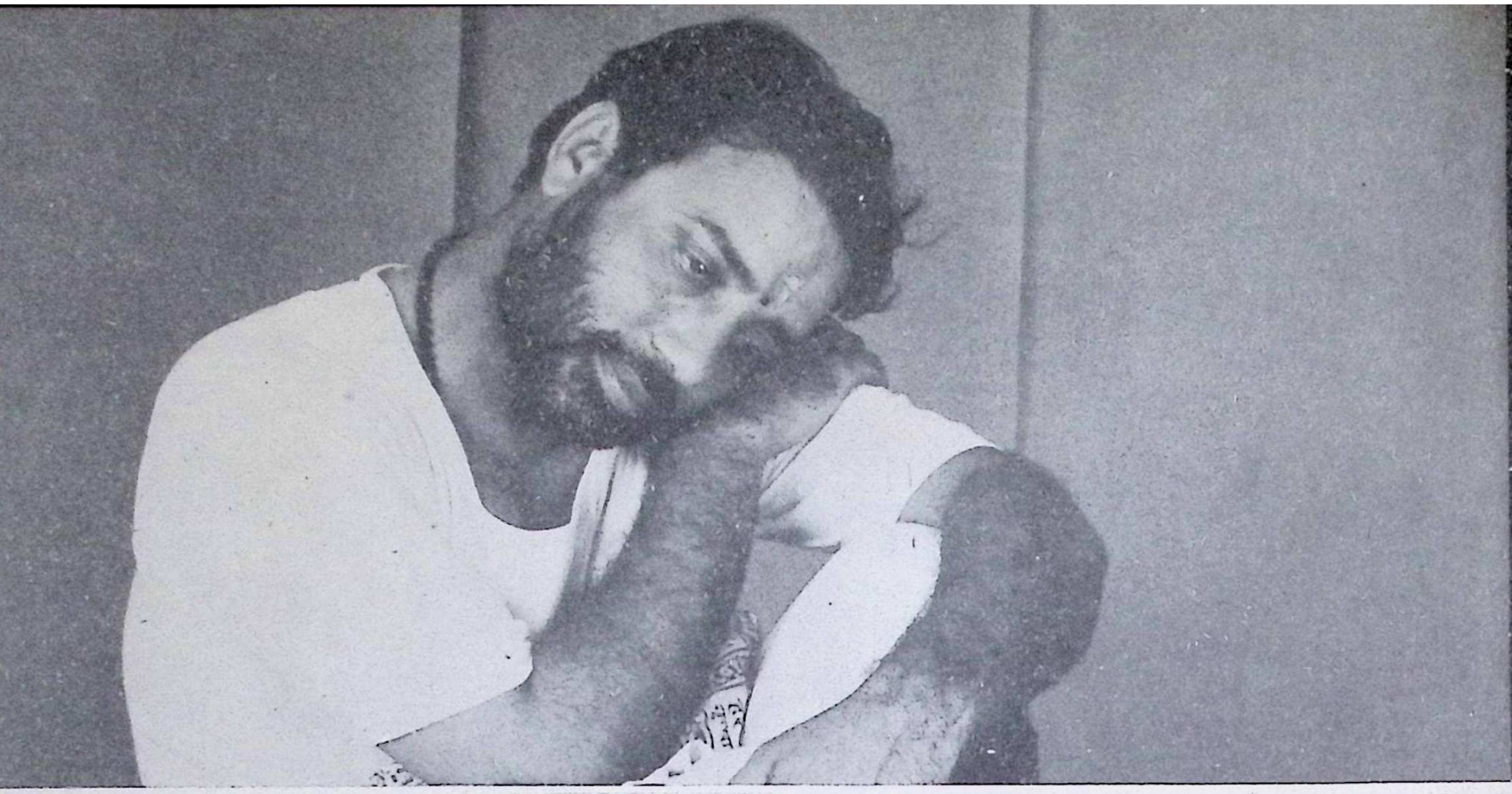

FRI 27 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર સુદ ૧૫ શુક્રવાર

SAT 28 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર વદ ૧ શનિવાર

SUN 29 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર વદ ૨ રવિવાર

MON 30 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર વદ 3 સોમવાર

Date Due

S. N. D. T. ... UNIVERSITY. LIBRARY.

TUE 31 DECEMBER 1985

સંવત ૨૦૪૨, માગસર વદ ૪ મંગળવાર

॥ રામ ॥

સંત શ્રી મોરારીબાપુની રામકથાઓ

સંવત ૨૦૪૧	સને ૧૯૮૪/૮૫
કલકત્તા	૨૨-૧૨-૮૪ થી ૩૦-૧૨-૮૪
ઘાટકોપર (મુંબઈ)	૫-૧-૮૫ થી ૧૩-૧-૮૫
બીલીમોરા	૨૭-૧-૮૫ થી ૪-૨-૮૫
પોરબંદર	૭-૨-૮૫ થી ૧૫-૨-૮૫
આણંદ	૨૩-૨-૮૫ થી ૩-૩-૮૫
જયપુર	૯-૩-૮૫ થી ૧૭-૩-૮૫
ડુંગરી (સાબરકાંઠા)	૧૩-૪-૮૫ થી ૨૧-૪-૮૫
શ્રીરામપુર (મહારાષ્ટ્ર)	૨૭-૪-૮૫ થી ૫-૫-૮૫
ઉપલેટા	૧૧-૫-૮૫ થી ૧૯-૫-૮૫
ઉના	૨૫-૫-૮૫ થી ૨-૬-૮૫
કચ્છ	૮-૬-૮૫ થી ૧૬-૬-૮૫
વિદેશ	૩-૭-૮૫ થી ૧૬-૮-૮૫
કોઈમ્બતુર	૨૪-૮-૮૫ થી ૧-૯-૮૫
બદ્રીનારાયણ	૨૧-૯-૮૫ થી ૨૯-૯-૮૫
કલ્યાણ (મહારાષ્ટ્ર)	૨૬-૧૦-૮૫ થી ૩-૧૧-૮૫

જાણે અજાણે, આ ડાયરીમાં ક્યાંય પણ કશીક ક્ષતિ રહી ગઈ હોય તો ક્ષમા આપશો.

આભાર:
પ.પૂ. શ્રી બાપુ પરિવાર, પ્રિન્ટફિલ્ડનાં શ્રી હેમંત ભણસાળી, પ્રતિભા આર્ટસના શ્રી પ્રદીપ સાવંત, રેપ્રોસ્કેનના શ્રી પંકજ ભાઈ, અઉરા ગ્રાફિક્સનાં શ્રી મહાલિંગમ.

હનુમાન જયંતી, રામનવમી, ગુરૂપૂર્ણિમા અને બાપુના જન્મદિવસના ફોટોગ્રાફર – મહેશ તન્ના

VG 294 92891
Ram/Mor
AUTHOR Morari bapu.
TITLE Ramayan diary
sanvat- 2041.
DATE DUE | BORROWER'S NAME
VG 294
Ram/Mor
92891

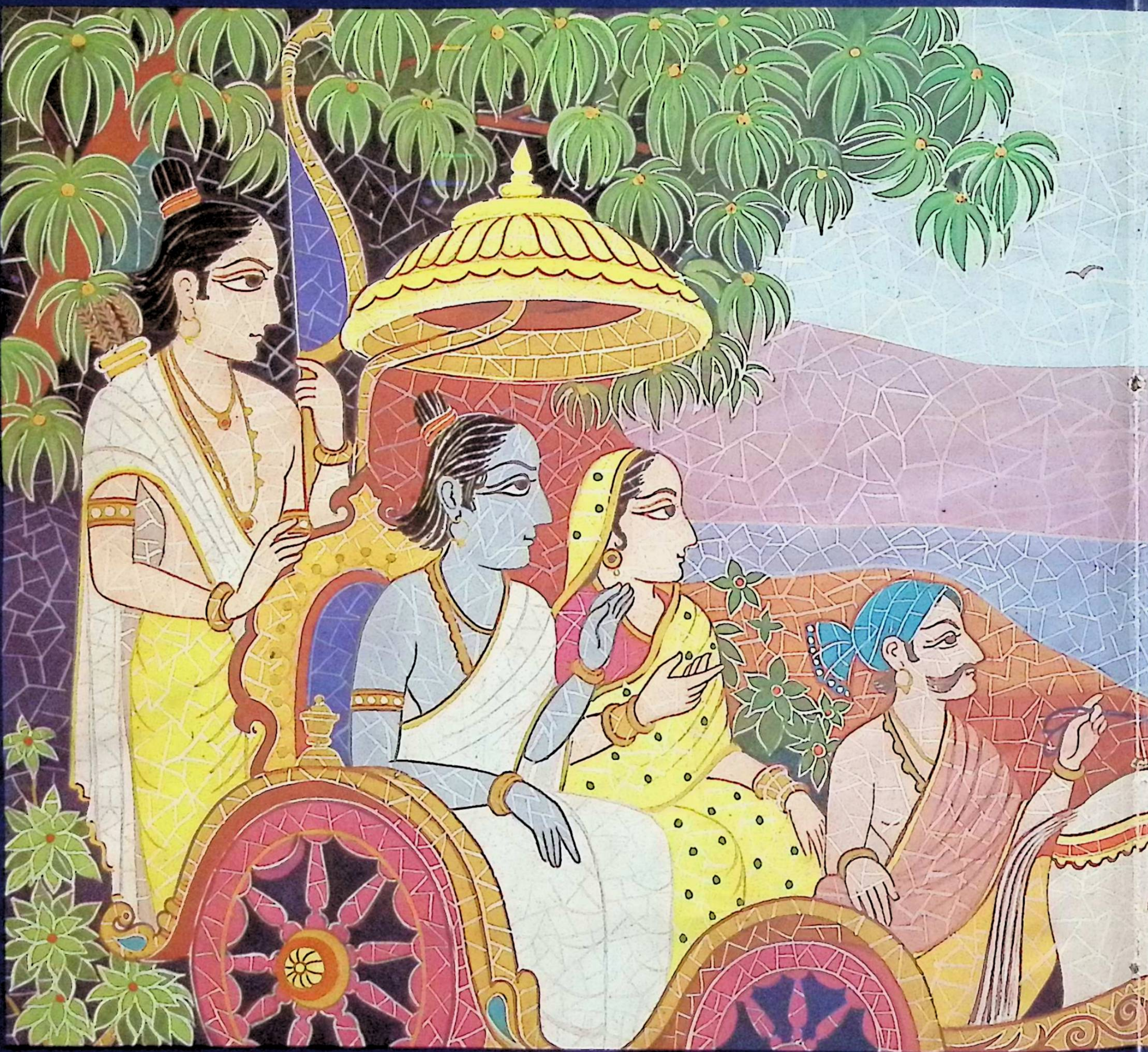

राम रामेति रामेति रमे रामे मनोरमे।
सहस्रनाम तत्तुल्यं रामनाम वरानने॥

રામકથા એ માનવજીવનનું સૌથી મોટું
આશ્વાસન છે. સંસારની વ્યથાને હળવી
કરવી હોય તો રામકથા સાંભળો.
એક જબરદસ્ત આશ્વાસન મળશે.
જીવન હળવું થઈ જશે.

શ્રી રામસ્તવન

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાલુ ભજમન હરણ ભવભય દારુણમ્
નવકંજ લોચન કંજમુખ કરકંજ પદ કંજારુણમ્ .... શ્રી રામ૦

કંદર્પ અગણિત અમીત છબી, નવનીલ નીરદ સુંદરમ
પટપીત માનહુ તડિત રુચિ શુચિ, નૌમિ જનક સુતાવરમ્ .... શ્રી રામ ૦

શિર મુકુટ કુંડલ તિલક ચારુ ઉદાર અંગ વિભૂષણમ
આજાનભુજ શર ચાપધર, સંગ્રામ જિત ખર દૂષણમ્ .... શ્રી રામ ૦

ભજ દીનબંધુ દીનેશ દાનવ દલન દુષ્ટ નિકંદનમ
રઘુનંદ આનંદ કંદ કૌશલ ચંદ દશરથ નંદનમ્ .... શ્રી રામ ૦

ઈતિ વદતિ તુલસીદાસ શંકર, શેષ મુનિ મનરંજનમ્
મમ હૃદયકુંજ નિવાસ કુરુ કામાદિ ખલદલ ગંજનમ .... શ્રી રામ ૦